

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ ผลตอบแทนการศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงาน
และนโยบายอาชีวศึกษาทางเลือกสำหรับครัวเรือนยากจน

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติมา พลับพลึง

สิงหาคม 2560

สัญญาเลขที่ MRG5980007

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ ผลตอบแทนการศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงาน
และนโยบายอาชีวศึกษาทางเลือกสำหรับครัวเรือนยากจน

ผู้วิจัย

สังกัด

ผศ.ดร. ธิติมา พลัฒ์

ม.เทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.และ สกอ. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ MRG5980007

ชื่อโครงการ ผลตอบแทนการศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงาน และ
นโยบายอาชีวศึกษาทางเลือกสำหรับครัวเรือนยากจน

ชื่อนักวิจัยและสถาบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติมา พลับพลึง
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

อีเมล: thitima.plu@rmutr.ac.th

ระยะเวลาโครงการ: 1 ปี 6 เดือน

บทคัดย่อ:

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างของรายได้ อาชีพ และค่านวนหาอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนทางการศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นกับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายอาชีวศึกษาและสายสามัญ 2) ศึกษาโอกาสและแรงจูงใจในการตัดสินใจศึกษาต่อของบุตรในครัวเรือนยากจนหลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. 3) ศึกษามิติเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการตัดสินใจเรียน ชีวิตระหว่างเรียน และคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา และ 4) พัฒนามาตรการทางการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่มีความเหมาะสมกับคนยากจนในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การศึกษานี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นแรงงานที่มีอายุ 15-45 ปี ในฐานข้อมูลการสำรวจแรงงานและการมีงานทำ (labor force survey) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2558 และจากแบบสอบถามครัวเรือนซึ่งมีบุตรกำลังศึกษาอยู่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 607 ครัวเรือน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้นปีที่ 3 (สายอาชีวศึกษา) จำนวน 308 ครัวเรือน และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เรียนอาชีวศึกษาที่สำเร็จการศึกษาและทำงานมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 2 ปี โดยมีอายุระหว่าง 20-45 ปี จำนวน 11 คน ใน 4 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม นครนายก สุพรรณบุรี และพิษณุโลก ผลการศึกษานี้มุ่งเน้นอธิบายช่วงเวลาชีวิตของผู้เรียนอาชีวศึกษาตั้งแต่อ่อนตัดสินใจว่าครัวเรือนควรตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา (ปวช.3) จะคุ้มค่ามากกว่าสายสามัญ (ม.6) เนื่องจากอัตราผลตอบแทนภายในของผู้เรียน ปวช.3 จะสูงกว่า ม.6 แต่สำหรับครัวเรือนยากจนมีรายได้ต่ำ ขาดสภาพคล่องทางการเงิน อาชีพที่มีรายได้ต่ำ มีความเอาใจใส่บุตรน้อย และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนสายอาชีวศึกษาจะมีโอกาสสูงที่จะสนใจต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาและเปลี่ยนแปลงการ

ตัดสินใจในจากสายสามัญหรือไม่คิดจะศึกษาต่อมาเรียนสายอาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40 โดยผู้เรียนอาชีวศึกษาต้องชอบหรือมีความถนัดในสาขาวิชาที่เลือกเรียน เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงสามารถหารายได้ระหว่างเรียน หลังจากเรียนจบหางานทำได้ทันทีในหน่วยงานแต่ละภาคส่วนและผู้เรียนที่สำเร็จอาชีวศึกษาจะมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีมีโอกาสประสบความสำเร็จในอาชีพ โดยเฉพาะผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจส่วนตัว ดังนั้นรัฐควรนำมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษามาทดลองใช้ในประเทศไทย เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ครัวเรือนยากจน และเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาตามนโยบายรัฐบาล เนื่องจากนโยบายดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาได้รับอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาเพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีหลังสำเร็จการศึกษา

คำสำคัญ : ผลตอบแทนการศึกษา อาชีวศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงาน ครัวเรือนยากจน

Abstract

Project Code : MRG5980007

Project Title : Return to Education, Quality of Working Life and Vocational Education Policy Choice for Poor Households

Investigator : Assistant Professor Dr.Thitima Plubplueng
Faculty of Business Administration
Rajamangala University of Technology Rattanakosin

E-mail Address : thitima.plu@rmutr.ac.th

Project Period : 1 year and 6 months

Abstract:

The purposes of this study were to 1) analyze and compare the differences of incomes, occupations, and estimate internal rates of return to education investment of lower secondary education and upper secondary vocational education and of general education graduates, 2) study the opportunities and motivations for continuing education upper secondary vocational education and post-secondary vocational education graduates in poor households, 3) examine the qualitative dimension of educational decision making, study life, and quality of working life of vocational graduates, and 4) develop the proper financial measure for vocational study for the poor to increase the educational opportunities. The sample of this study collected from labor force survey of the National Statistics of Thailand 2015, questionnaire and in-depth interview, accordingly was the labors aged 15-45, 607 lower secondary education student households, 308 upper secondary vocational education student households, and 11 vocational education graduates with at least 2 year work experiences aged 20-45 from Nakhonpathom, Nakhonnayok, Suphanburi, and Pitsanulok provinces. The results described life during vocational education before deciding that it was worth for households to let their children continue their education more in vocational education than in general education because

of higher internal rates of return. For the poor with low income households with less child care but good attitudes towards vocational education, they would be more interested in financial measure for vocational education and 40% of them ignored in general education. This was possible if the vocational students loved or were good at that field of study, learned by doing, could make money during studies, find work immediately in each sector. The vocational graduates would have good quality of working life, and would be successful in their careers, particularly business owners. The government, therefore, should bring the financial measure for vocational education into Thailand to increase opportunities for the poor households and raise the proportion of vocational students according to the government policy since such policy would give more educational returns to the vocational students and let them have good life quality after graduating.

Key words: Return to education , Vocational education, Quality of working life, and Poor households

บทสรุปผู้บริหาร

ระดับการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับจะมีเด็กหายไปจากระบบการศึกษาร้อยละ 20 เนื่องจากครอบครัวยากจน พ่อแม่ไม่มีเงินและจำเป็นต้องออกมาหางานทำช่วยเหลือครอบครัว ดังนั้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนจนได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับ (ม.3) จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวให้หลุดพ้นจากภาวะความยากจน รัฐจึงจัดตั้งกองทุนเพื่อให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เพื่อให้เยาวชนในครัวเรือนยากจนได้กู้ยืมเรียนและชำระคืนเงินภายหลังจากสำเร็จการศึกษา และ กยศ. ก็ล้มเหลวในการคัดกรองคนยากจนให้ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ผลงานวิจัยในประเทศอเมริกาพบว่า การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าจะมีประสิทธิภาพและสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่ออุดมศึกษามากกว่าการให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา (McPherson; & Schapiro, 2002 ; Heller, 2002; Lee, 2002) ซึ่งวิธีการกู้ยืมเงินดังกล่าวจะไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจสนับสนุนการศึกษาต่อของพ่อแม่แต่อย่างใด ดังนั้นแนวคิดการให้ทุนแบบให้เปล่าแบบมีเงื่อนไข (CCT) ที่ทดลองใช้ในหลายประเทศแล้วสามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่คนยากจนได้อย่างแท้จริง อาชีวศึกษาจึงน่าจะเป็นทางเลือกในระดับอุดมศึกษาที่เหมาะสมกับคนยากจน (ธิตติมา พลับพลึง, 2557) สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลชุดปัจจุบันที่ต้องการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษา เนื่องจากสถานประกอบการมีความต้องการแรงงานทักษะชั้นกลางเพิ่มขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยคำนวณอัตราผลตอบแทนภายในเปรียบเทียบระหว่างแรงงานที่จบ ม.6 กับ ปวช.3 เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจลงทุนการศึกษาในระดับ ม.ปลาย และนำเสนอ “มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา” โดยกำหนดรูปแบบ เงื่อนไข และวิธีการคัดกรองคนจน จากการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช. และ ปวส. ในงานนี้เป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่บุตร และต้องการทดสอบแรงจูงใจของมาตรการดังกล่าวที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการลงทุนทางการศึกษาแก่บุตรในครัวเรือนยากจนจากสายสามัญสู่สายอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลและใช้แบบจำลองเศรษฐมิติในการวิเคราะห์ข้อมูล อีกทั้งนำเสนอคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนอาชีวศึกษา จำนวน 11 คน ในมิติวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจของผู้ปกครอง โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่สำคัญ คือ ครัวเรือนที่มีบุตรกำลังเรียน ม.3 จำนวน 607 คน ปวช. 3 จำนวน 308 คน ใน 4 จังหวัด ได้แก่ นครนายก นครปฐม สุพรรณบุรี และพิษณุโลก

ผลการศึกษา พบว่า แรงงานชายและหญิงที่จบ ม.3 และตัดสินใจศึกษาต่อ ม.6 จนจบและทำงานทันที จะมีอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนการศึกษาลดลงร้อยละ 5.5 และ 3.5 ตามลำดับ และแรงงานชายและหญิงที่จบ ม.3 และตัดสินใจศึกษาต่อ ปวช.3 จนจบและทำงานทันที

จะมีอัตราผลตอบแทนเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 และ 7.5 ตามลำดับ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาตัดสินใจเลือกลงทุนทางการศึกษาในเส้นทางที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า ดังนั้นครัวเรือนที่มีทรัพยากรจำกัด จึงควรตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.) จะคุ้มค่ามากกว่าสายสามัญ (ม.6) ชัดแย้งกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ครัวเรือนตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาเพียงร้อยละ 29 โดยปัจจัยที่เพิ่มโอกาสให้ผู้ปกครองตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษามากกว่าสายสามัญนั้นครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีลักษณะบางประการดังต่อไปนี้ คือ ขาดสภาพคล่องทางการเงิน หัวหน้าครัวเรือนจบประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อายุมาก สถานภาพสมรสหย่าร้างหรือพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว และไม่ได้สนับสนุนให้บุตรทำกิจกรรมอื่น ๆ แต่มีทัศนคติที่ดีต่อสายอาชีวศึกษา ผู้วิจัยจึงนำเสนอมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่คนยากจน ตามแนวคิด CCT หรือการให้ทุนให้เปล่าแบบมีเงื่อนไข ซึ่งทุนมี 3 รูปแบบและมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ข้อ คือ 1) ทุนแบบที่ 1 และ 2 มีเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสสำหรับครัวเรือนยากจนให้ได้ศึกษาต่ออาชีวศึกษา โดยทุนแบบที่ 2 ให้ศึกษาต่อ ปวส. แต่ผู้ขอทุนจะต้องมีประสบการณ์ทำงานมาก่อนอย่างน้อย 2 ปี และ 2) ทุนแบบที่ 3 มีเป้าหมายคัดกรองคนเก่งให้ได้ศึกษาต่ออาชีวศึกษาทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. อย่างต่อเนื่อง เป็นเวลา 5 ปี เพื่อเพิ่มคุณภาพของแรงงานอาชีวศึกษา ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ และเมื่อทดสอบแรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา พบว่ามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาสามารถสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจจากสายสามัญหรือไม่คิดว่า จะศึกษาต่อเปลี่ยนมาเรียนสายอาชีวศึกษาในระดับ ม.ปลาย โดยมีโอกาสเป็นไปได้ร้อยละ 40

การเรียนอาชีวศึกษาก็เป็นทางเลือกหนึ่งในการมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีและมีความสุขได้ ถ้าผู้เรียนเลือกเรียนเพราะความชอบและตั้งใจจริงอีกทั้งพ่อแม่สนับสนุน ถ้ามีความประพฤติดี และเลือกเรียนในสาขาวิชาที่ตนเองชอบและถนัดก็มีโอกาสจบการศึกษาแน่นอน ครุมีบทบาทสำคัญในการสร้างอาชีพและสร้างงาน ระหว่างเรียนสามารถหางานทำและมีรายได้เป็นเงินจำนวนไม่น้อยเนื่องจากระหว่างเรียนได้ฝึกฝนวิชาชีพก่อนปฏิบัติงานจริง ชีวิตวัยเรียนมีความสุข มีความผูกพันกับเพื่อนและครูอย่างสนิทสนม หลังเรียนจบหางานง่าย ซึ่งน่าจะเข้าถึงหนทางสู่อาชีพนั้นได้เร็วกว่าผู้เรียนสายสามัญ เมื่อทำงานมีรายได้และความพร้อมก็สามารถเรียนต่อปริญญาตรีได้เช่นกัน

ดังนั้นการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาตามนโยบายรัฐบาลและตลาดแรงงานให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงนำเสนอให้ใช้มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาเป็นหนึ่งในมาตรการของรัฐเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนยากจน โดยนำเสนอหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการคัดกรองคนยากจนเป็นแนวทางเบื้องต้นในการวิจัยนี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ข
บทสรุปผู้บริหาร	ค
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพประกอบ	ญ

บทที่ 1 บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา
วัตถุประสงค์ของการวิจัย
ความสำคัญของการวิจัย
ขอบเขตการวิจัย
นิยามศัพท์เฉพาะ
กรอบแนวคิดในการวิจัย
สมมติฐานในการวิจัย

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อาชีวศึกษาไทย
แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
การเก็บรวบรวมข้อมูล
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างของรายได้ อาชีพ และ คำนวณอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนทางการศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ม.ปลาย ระหว่างสายสามัญกับสายอาชีวศึกษา
- โอกาสและแรงจูงใจในการตัดสินใจศึกษาต่อของบุตรในครัวเรือน ยากจนหลังสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส.
- คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา
- การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

บทที่ 5 บทสรุป

สรุปผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

แบบสอบถามการสนับสนุนให้เด็ก/เยาวชนมีโอกาสศึกษาต่อ ม.ปลาย

แบบสอบถามต้นทุนทางการศึกษาและความคาดหวังในการเรียนสายอาชีวศึกษา

แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 2.1	อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคล
ตาราง 2.2	ความแตกต่างของเกณฑ์การสมัครรับทุนระหว่างกองทุน กยศ. และ กรอ.
ตาราง 3.1	ระดับการศึกษาแรงงาน อายุระหว่าง 15-45 ปี
ตาราง 3.2	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลจากสถาบันการศึกษาแต่ละพื้นที่
ตาราง 4.1	รายได้ต่อเดือนของแรงงานอายุ 15-45 ปี จำแนกตามเมืองและชนบท
ตาราง 4.2	ทดสอบความแตกต่างของรายได้ต่อเดือนของแรงงานเมืองและชนบท
ตาราง 4.3	ทดสอบความแตกต่างของรายได้ต่อเดือนของแรงงานชายและหญิง
ตาราง 4.4	การกระจายรายได้จำแนกตามกลุ่มอาชีพแรงงานทักษะต่าง ๆ
ตาราง 4.5	ความแตกต่างของค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ
ตาราง 4.6	สถิติพรรณนาของตัวแปรในแบบจำลองมินเซอร์
ตาราง 4.7	ผลประมาณการสมการมินเซอร์ พ.ศ. 2558 เปรียบเทียบระหว่าง แรงงานชายและหญิง
ตาราง 4.8	ค่าสัมประสิทธิ์ตัวแปรหุ่นระดับการศึกษาในสมการมินเซอร์โดยใช้ แบบจำลองสมการ Simultaneous quantile regression
ตาราง 4.9	ความแตกต่างของค่าจ้างรายเดือนที่คาดคะเนตามสถานการณ์สมมติ
ตาราง 4.10	ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประสบการณ์ทำงานของแรงงานชาย
ตาราง 4.11	ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประสบการณ์ทำงานของแรงงานหญิง
ตาราง 4.12	ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประสบการณ์ทำงานของแรงงานชาย
ตาราง 4.13	ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประสบการณ์ทำงานของแรงงานหญิง
ตาราง 4.14	อัตราผลตอบแทน (IRR) ของการศึกษา ปวช.
ตาราง 4.15	สถิติพรรณนาของตัวแปรเชิงคุณภาพในแบบจำลองการ ตัดสินใจศึกษาต่อ
ตาราง 4.16	สถิติพรรณนาของตัวแปรเชิงปริมาณในแบบจำลองการ ตัดสินใจศึกษาต่อ

สารบัญตาราง(ต่อ)

หน้า

- ตาราง 4.17 ผลการประมาณความน่าจะเป็นของโอกาสที่ผู้ปกครองจะ
ตัดสินใจให้บุตรศึกษา
ต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- ตาราง 4.18 ความคิดเห็นของครัวเรือนที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่อ
อาชีวศึกษา
- ตาราง 4.19 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่อ
อาชีวศึกษา
- ตาราง 4.20 สถิติพรรณนาข้อมูลเชิงคุณภาพในแบบจำลองแรงจูงใจ
- ตาราง 4.21 สถิติพรรณนาข้อมูลเชิงปริมาณในแบบจำลองแรงจูงใจที่มีต่อมาตรการ
การคลังเพื่ออาชีวศึกษา
- ตาราง 4.22 แบบจำลอง Bivariate probit ของการศึกษาต่ออาชีวศึกษาและความ
สนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา
- ตาราง 4.23 การพยากรณ์ความน่าจะเป็นจากแบบจำลอง Bivariate probit
regression
- ตาราง 4.24 ผลการประมาณความน่าจะเป็นของโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้
บุตรศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหลังจบ ปวช.3
- ตาราง 4.25 ผลการประมาณแนวโน้มอาชีพพ่อแม่คาดหวังหลังบุตรจบการศึกษา
สูงสุด
- ตาราง 4.26 อาชีพที่คาดหวังของนักเรียนสายอาชีวศึกษาปวช.3
- ตาราง 4.27 ความคิดเห็นหรือทัศนคติในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา
- ตาราง 4.28 ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อเงื่อนไขมาตรการการคลังเพื่อ
อาชีวศึกษา
- ตาราง 4.29 ผลการประมาณรายได้ด้วยแบบจำลอง OLS

สารบัญภาพประกอบ

หน้า

- ภาพประกอบ 1 ร้อยละของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ในระบบโรงเรียนต่อประชากรในวัยเรียนจำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2553-2557
- ภาพประกอบ 2 สัดส่วนผู้เรียนสายสามัญ (ม.4) และสายอาชีพ (ปวช.1)
- ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดการตัดสินใจศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาของบุตรในครัวเรือนยากจน
- ภาพประกอบ 4 ระบบการศึกษาไทย
- ภาพประกอบ 5 อัตราผลตอบแทนการศึกษาต่อมัธยมปลายสายสามัญ
- ภาพประกอบ 6 อัตราผลตอบแทนการศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ (ปวช.)
- ภาพประกอบ 7 การตัดสินใจลงทุนการศึกษาของพ่อแม่
- ภาพประกอบ 8 กราฟค่าจ้างรายเดือนตามช่วงอายุจำแนกตามเพศของแรงงานในเมือง
- ภาพประกอบ 9 กราฟค่าจ้างรายเดือนตามช่วงอายุจำแนกตามเพศของแรงงานในชนบท
- ภาพประกอบ 10 ความน่าจะเป็นการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือน
- ภาพประกอบ 11 แรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา
- ภาพประกอบ 12 การเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของครัวเรือนที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา
- ภาพประกอบ 13 ร้อยละของครัวเรือนในแต่ละกลุ่มควินไทล์ตามการตัดสินใจศึกษาต่อ
- ภาพประกอบ 14 ร้อยละของระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือนตามการตัดสินใจศึกษาต่อ
- ภาพประกอบ 15 ร้อยละของอาชีพที่พ่อแม่คาดหวังหลังบุตรสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ค
บทสรุปผู้บริหาร	จ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพประกอบ	ฎ
 บทที่ 1 บทนำ	
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ความสำคัญของการวิจัย	7
ขอบเขตการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	12
กรอบแนวคิดในการวิจัย	15
สมมติฐานในการวิจัย	19
 บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
อาชีวศึกษาไทย	22
แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
 บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	79
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	83
การเก็บรวบรวมข้อมูล	89
การจัดกระทำ และการวิเคราะห์ข้อมูล	91

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างของรายได้ อาชีพ และ
ค่านวนอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนทางการศึกษาของ
ผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับกับผู้สำเร็จการศึกษา ม.ปลาย ระหว่างสาย
สามัญกับสายอาชีวศึกษา 107
- โอกาสและแรงจูงใจในการตัดสินใจศึกษาต่อของบุตรในครัวเรือน
ยากจนหลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. 131
- คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา 170
- การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา 185

บทที่ 5 บทสรุป

- สรุปผลการวิจัย 205
- อภิปรายผลการวิจัย 210
- ข้อเสนอแนะการวิจัย 215

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

- แบบสอบถามการสนับสนุนให้เด็ก/เยาวชนมีโอกาสศึกษาต่อ ม.ปลาย 232
- แบบสอบถามต้นทุนทางการศึกษาและความคาดหวังในการเรียนสาย
อาชีวศึกษา 241
- แบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา 250

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 2.1	อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคล	53
ตาราง 2.2	ความแตกต่างของเกณฑ์การสมัครรับทุนระหว่างกองทุน กยศ. และ กรอ.	66
ตาราง 3.1	ระดับการศึกษาแรงงาน อายุระหว่าง 15-45 ปี	80
ตาราง 3.2	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลจากสถาบันการศึกษาแต่ละพื้นที่	83
ตาราง 4.1	รายได้ต่อเดือนของแรงงานอายุ 15-45 ปี จำแนกตามเมืองและชนบท	107
ตาราง 4.2	ทดสอบความแตกต่างของรายได้ต่อเดือนของแรงงานเมืองและชนบท	108
ตาราง 4.3	ทดสอบความแตกต่างของรายได้ต่อเดือนของแรงงานชายและหญิง	109
ตาราง 4.4	การกระจายรายได้จำแนกตามกลุ่มอาชีพแรงงานทักษะต่าง ๆ	110
ตาราง 4.5	ความแตกต่างของค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ	111
ตาราง 4.6	สถิติพรรณนาของตัวแปรในแบบจำลองมินเซอร์	113
ตาราง 4.7	ผลประมาณการสมการมินเซอร์ พ.ศ. 2558 เปรียบเทียบระหว่าง แรงงานชายและหญิง	114
ตาราง 4.8	ค่าสัมประสิทธิ์ตัวแปรหุ่นระดับการศึกษาในสมการมินเซอร์โดยใช้ แบบจำลองสมการ Simultaneous quantile regression	120
ตาราง 4.9	ความแตกต่างของค่าจ้างรายเดือนที่คาดคะเนตามสถานการณ์สมมติ	121
ตาราง 4.10	ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประสบการณ์ทำงานของแรงงานชาย	123
ตาราง 4.11	ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประสบการณ์ทำงานของแรงงานหญิง	124
ตาราง 4.12	ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประสบการณ์ทำงานของแรงงานชาย	126
ตาราง 4.13	ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประสบการณ์ทำงานของแรงงานหญิง	127
ตาราง 4.14	อัตราผลตอบแทน (IRR) ของการศึกษา ปวช.	128
ตาราง 4.15	สถิติพรรณนาของตัวแปรเชิงคุณภาพในแบบจำลองการ ตัดสินใจศึกษาต่อ	132
ตาราง 4.16	สถิติพรรณนาของตัวแปรเชิงปริมาณในแบบจำลองการ ตัดสินใจศึกษาต่อ	134

สารบัญตาราง(ต่อ)

	หน้า
ตาราง 4.17 ผลการประมาณความน่าจะเป็นของโอกาสที่ผู้ปกครองจะ ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	136
ตาราง 4.18 ความคิดเห็นของครัวเรือนที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่อ อาชีวศึกษา	141
ตาราง 4.19 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่อ อาชีวศึกษา	145
ตาราง 4.20 สถิติพรรณนาข้อมูลเชิงคุณภาพในแบบจำลองแรงจูงใจ	146
ตาราง 4.21 สถิติพรรณนาข้อมูลเชิงปริมาณในแบบจำลองแรงจูงใจที่มีต่อมาตรการ การคลังเพื่ออาชีวศึกษา	147
ตาราง 4.22 แบบจำลอง Bivariate probit ของการศึกษาต่ออาชีวศึกษาและความ สนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา	150
ตาราง 4.23 การพยากรณ์ความน่าจะเป็นจากแบบจำลอง Bivariate probit regression	153
ตาราง 4.24 ผลการประมาณความน่าจะเป็นของโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้ บุตรศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหลังจบ ปวช.3	159
ตาราง 4.25 ผลการประมาณแนวโน้มอาชีพพ่อแม่คาดหวังหลังบุตรจบการศึกษา สูงสุด	164
ตาราง 4.26 อาชีพที่คาดหวังของนักเรียนสายอาชีวศึกษาปวช.3	168
ตาราง 4.27 ความคิดเห็นหรือทัศนคติในการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา	189
ตาราง 4.28 ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อเงื่อนไขมาตรการการคลังเพื่อ อาชีวศึกษา	192
ตาราง 4.29 ผลการประมาณรายได้ด้วยแบบจำลอง OLS	194

สารบัญภาพประกอบ

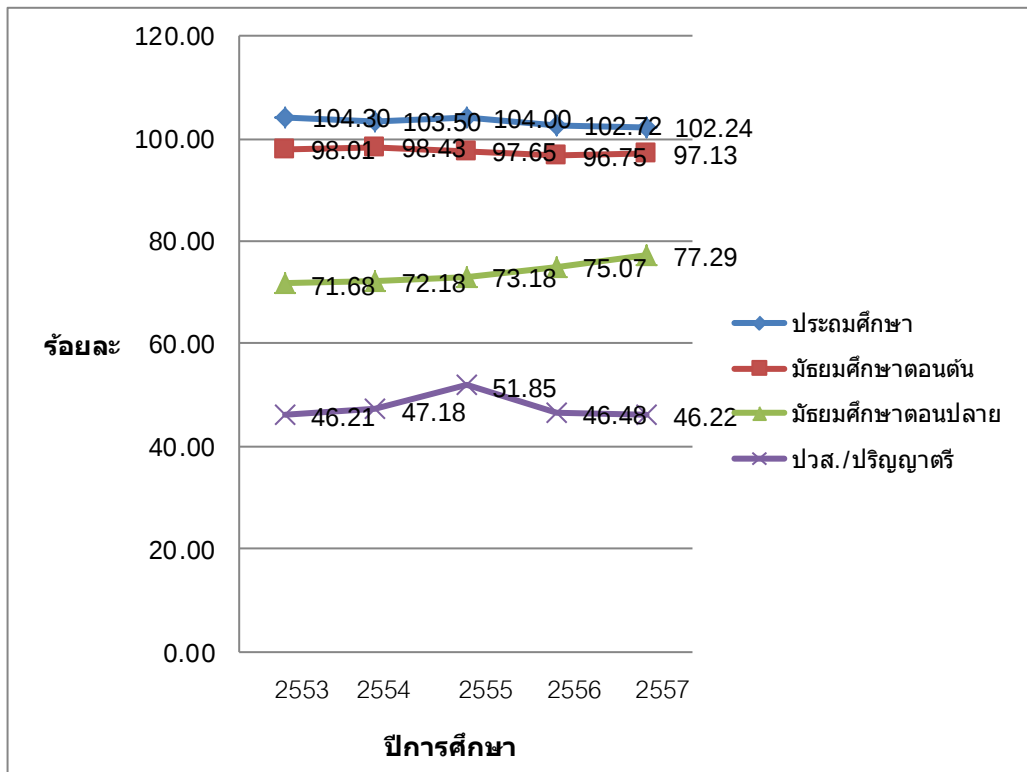
	หน้า
ภาพประกอบ 1 ร้อยละของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ในระบบโรงเรียนต่อประชากรในวัยเรียนจำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2553-2557	2
ภาพประกอบ 2 สัดส่วนผู้เรียนสายสามัญ (ม.4) และสายอาชีพ (ปวช.1)	4
ภาพประกอบ 3 กรอบแนวคิดการตัดสินใจศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาของบุตรในครัวเรือนยากจน	18
ภาพประกอบ 4 ระบบการศึกษาไทย	23
ภาพประกอบ 5 อัตราผลตอบแทนการศึกษาต่อมัธยมปลายสายสามัญ	37
ภาพประกอบ 6 อัตราผลตอบแทนการศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ (ปวช.)	38
ภาพประกอบ 7 การตัดสินใจลงทุนการศึกษาของพ่อแม่	39
ภาพประกอบ 8 กราฟค่าจ้างรายเดือนตามช่วงอายุจำแนกตามเพศของแรงงานในเมือง	108
ภาพประกอบ 9 กราฟค่าจ้างรายเดือนตามช่วงอายุจำแนกตามเพศของแรงงานในชนบท	109
ภาพประกอบ 10 ความน่าจะเป็นการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือน	140
ภาพประกอบ 11 แรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา	142
ภาพประกอบ 12 การเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของครัวเรือนที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา	143
ภาพประกอบ 13 ร้อยละของครัวเรือนในแต่ละกลุ่มควินไทล์ตามการตัดสินใจศึกษาต่อ	155
ภาพประกอบ 14 ร้อยละของระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือนตามการตัดสินใจศึกษาต่อ	155
ภาพประกอบ 15 ร้อยละของอาชีพที่พ่อแม่คาดหวังหลังบุตรสำเร็จการศึกษา	162

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นการกระบวนการสร้างและสะสมทุนทางปัญญา ความรู้ และทักษะแก่มนุษย์ เพื่อใช้ในการสร้างกิจกรรมเพิ่มผลผลิตและหารายได้ในอนาคต ซึ่งมีความสำคัญต่อการเลื่อนชนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลและครัวเรือนในระยะยาว โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่มีฐานะยากจน (Kane, 2004) สำหรับประเทศไทยกำหนดกฎหมายการศึกษาภาคบังคับ ตั้งแต่ พ.ศ. 2464 จนกระทั่งปัจจุบันได้กำหนดไว้ 9 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กไทยได้มีโอกาสเรียนในระดับการศึกษาที่สูงที่สุดตามศักยภาพและความสามารถของตนโดยเฉพาะคนยากจนหรือกล่าวได้ว่าการกำหนดการศึกษาภาคบังคับนั้น ส่งผลให้เยาวชนทุกคนไม่ว่าพ่อแม่จะมีฐานะร่ำรวยหรือยากจนได้มีโอกาสทางการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทัดเทียมกัน ด้วยเหตุผลของการลงทุนทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและการมีกฎหมายการศึกษาภาคบังคับทำให้เด็กไทยมีโอกาสได้เรียนการศึกษาภาคบังคับในอัตราส่วนที่สูงขึ้น เมื่อพิจารณาจากอัตราคงอยู่ของนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียน ปี 2553-2558 (ภาพประกอบ 1) จะพบว่าในเด็ก 100 คนในช่วงอายุเดียวกัน จะมีการศึกษาไม่ต่ำกว่าภาคบังคับ (ม.3) ประมาณ 97 คน และในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีเด็กได้เรียนเพียง 77 คนใน 100 คน ในช่วงอายุเดียวกัน ซึ่งกล่าวได้ว่าในระดับการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับจะมีเด็กหายไปจากระบบการศึกษาถึง 23 คนใน 100 คน และเมื่อพิจารณาจากอัตราการเรียนต่อของนักเรียนตั้งแต่ปี 2557 ในระดับชั้น ป.6 ศึกษาต่อม.1 อยู่ในช่วงร้อยละ 98.87 ขณะที่นักเรียน ม.3 ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายมีร้อยละ 88.8 ของนักเรียนทั้งหมดในชั้น ม.3 หรือมีนักเรียนไม่ได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประมาณร้อยละ 10 ของนักเรียนทั้งหมดในชั้น ม.3 เนื่องมาจากถูกบังคับให้เข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุยังน้อย พ่อแม่ไม่มีเงินส่งให้เรียนหนังสือและต้องการให้บุตรช่วยหารายได้เลี้ยงครอบครัวจึงทำให้เยาวชนยากจนส่วนใหญ่จบการศึกษาไม่เกินภาคบังคับ และมีรายได้น้อยไม่พอเลี้ยงชีพ ผลตอบแทนทางการศึกษาของคนจนที่มีการศึกษาต่ำกว่าภาคบังคับจะมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของทั้งประเทศประมาณ 0.6-0.8 เท่า หรือกล่าวได้ว่ารายได้เฉลี่ยของผู้ที่สำเร็จการศึกษาเพียงภาคบังคับไม่พอที่จะยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวให้พ้นจากภาวะความยากจน (วรัญญา เตียวกุล และคณะ, 2550)

ภาพประกอบ 1 ร้อยละของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ในระบบโรงเรียนต่อประชากรในวัยเรียน
จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2553-2557

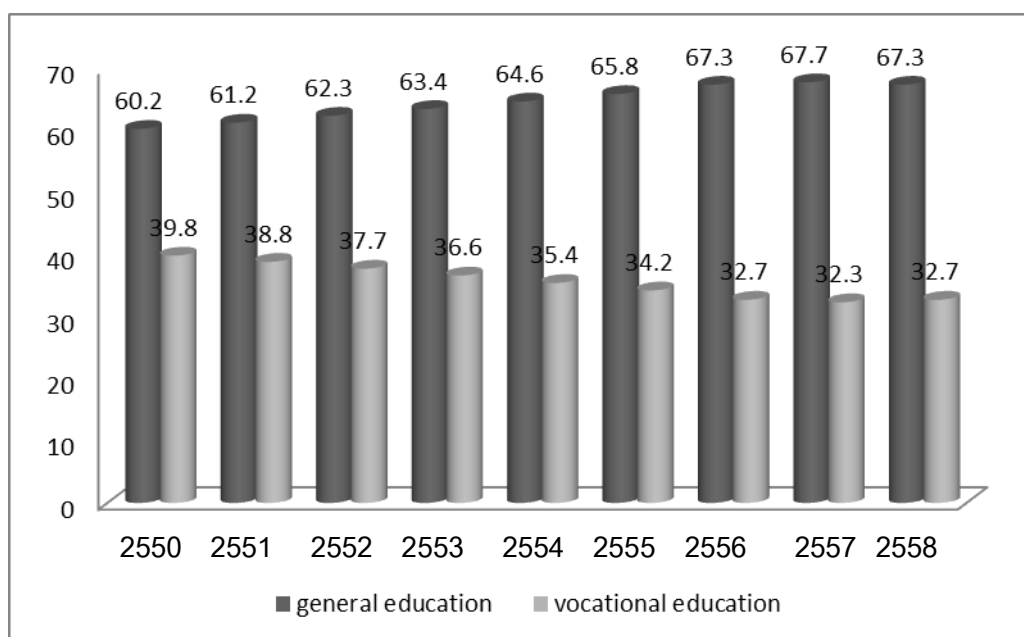
ที่มา : ข้อมูลกระทรวงศึกษาธิการ, 2559

ดังนั้นการสร้างโอกาสและทางเลือกการศึกษาให้เยาวชนที่ด้อยโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นกว่าภาคบังคับ (ม.3) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ว่าจะเป็นสายอาชีพศึกษาหรือสายสามัญก็ตามหรือจนกระทั่งสำเร็จระดับอุดมศึกษาก็จะยิ่งเพิ่มอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับอย่างมากสุดถึงร้อยละ 18-19 (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2551) ถึงแม้ว่าการลงทุนในระดับอุดมศึกษาจะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการลงทุนและมีแนวโน้มสูงขึ้น (ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์, 2551) แต่การเรียนปริญญาตรีจนสำเร็จนั้นเป็นอุปสรรคสำหรับคนจน ถึงแม้ว่ารัฐจะใช้แนวคิดนโยบายเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาให้กับคนจนและเป็นหนทางลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วยการก่อตั้งกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เพื่อให้เยาวชนในครัวเรือนยากจนได้กู้ยืมเรียนแล้วชำระคืนภายหลังที่สำเร็จการศึกษาซึ่งเป็นการสนับสนุนให้เยาวชนในครัวเรือนยากจนมีโอกาสได้พัฒนาทุนมนุษย์ แต่ในทางปฏิบัติ กยศ. มีความด้อยประสิทธิภาพในการคัดกรองเยาวชนยากจนอย่างแท้จริง (สมชัย ฤชุพันธุ์ และ ชลธาร วิศรุตวงศ์, 2544 สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2550 ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2551 และ Chapman et. al., 2010) หรือกล่าวว่า กยศ.

ไม่ได้เป็นช่องทางในการสร้างอุปสงค์ในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาแก่คนยากจน โดยเฉพาะครัวเรือนยากจนในชนบทที่ยังไม่มีโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ดังนั้นรัฐควรพิจารณาทุนแบบให้เปล่าแก่ครัวเรือนยากจนจึงจะสามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้อย่างแท้จริง (อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา และสุจิตรา ชำนิวิทย์ภรณ์, 2554) และควรกำหนดเงื่อนไขในการหนดคณะกรรมการคัดกรองร่วมกันระหว่างระดับพื้นที่และระดับชาติเพื่อให้ทุนแก่บุตรในครัวเรือนยากจนอย่างแท้จริง (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2553) นอกจากนี้ผลงานวิจัยในประเทศอเมริกาพบว่าการให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าจะมีประสิทธิภาพและสร้างแรงจูงใจในการศึกษาต่ออุดมศึกษามากกว่าการให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา (McPherson; & Schapiro, 2002 ; Heller, 2002; Lee, 2002) ซึ่งวิธีการกู้ยืมเงินดังกล่าวจะไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจสนับสนุนการศึกษาต่อของพ่อแม่แต่อย่างใด แต่กลับเป็นการสร้างหนี้สินให้กับครัวเรือนจากการตัดสินใจศึกษาต่อ นอกจากนี้แล้วถ้าพวกเขากู้ยืมเงินจากกองทุนดังกล่าวแล้วเรียนไม่จบ จะยิ่งทำให้สถานการณ์ของครอบครัวเลวร้ายลงกว่าเดิม เนื่องจากมีหนี้ที่ต้องใช้คืนและเรียนไม่จบ (Gladieux, 2002) สอดคล้องกับหลักฐานเชิงประจักษ์ในประเทศไทยที่พบปัญหาหนี้สิน กยศ. ที่เพิ่มขึ้นอย่างมากซึ่งมีผู้ชำระหนี้คืนทั้งหมดหรือเริ่มชำระรวมกันเพียงร้อยละ 40 เท่านั้น ส่วนอีกร้อยละ 60 ยังไม่มาชำระคืนแต่อย่างใดและเป็นที่มาของการฟ้องร้องในชั้นศาล เนื่องจากปัญหาการไม่มีงานทำหรือได้รับค่าตอบแทนในช่วงระยะเวลา 2 ปี ยังไม่เพียงพอในการดำรงชีวิตและการใช้หนี้คืน กยศ. นับว่าความล้มเหลวในการบริหารกองทุนและการใช้มาตรการดังกล่าว โดยเฉพาะการให้กู้ยืมกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งไม่มีในประเทศใดที่ปฏิบัติกันเนื่องจากไม่มีความสามารถใช้คืนได้ในระยะเวลา 2 ปี เนื่องจากผลตอบแทนทางการศึกษาดำรง (เมธี ครองแก้ว ,2558) ด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับมาตรการในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นกว่าภาคบังคับเท่าที่จะเป็นไปได้และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตหลังสำเร็จการศึกษาของคนยากจนด้วย

การนำเสนอทางเลือกในการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับอุดมศึกษาแก่เยาวชนจะต้องคำนึงถึงนโยบายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนด้วยการก้าวผ่านกับดักรายได้ปานกลางและมีขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศจำเป็นต้องสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าและบริการให้มากขึ้นด้วยการวิจัยและพัฒนาการออกแบบนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งต้องใช้เทคโนโลยีร่วมกับการมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งการจะทำเช่นนี้ได้ประเทศไทยจะต้องลดการใช้แรงงานระดับล่าง (ผู้ที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าภาคบังคับ) และเพิ่มแรงงานระดับกลาง (ผู้ที่สำเร็จการศึกษา ม.ปลาย โดยเฉพาะ ปวช.) ให้มากขึ้น เนื่องจากแรงงานระดับนี้ฝึกอบรมเพิ่มทักษะง่ายและปรับตัวในกระบวนการผลิตได้ดีกว่า (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์, 2557) ขณะที่พบปัญหาความขาดแคลนแรงงานสายอาชีพ เนื่องจากอุปสงค์แรงงานไม่สอดคล้องกับอุปทานแรงงาน กล่าวคือ สัดส่วนคนจบ

ปริญญาตรีเข้าสู่ตลาดแรงงานร้อยละ 61 แต่มีสัดส่วนการจ้างงานร้อยละ 30.6 ขณะที่ ปวช.-ปวส. มีสัดส่วนเข้าสู่ตลาดแรงงานร้อยละ 23 แต่มีสัดส่วนการจ้างงานร้อยละ 15 ซึ่งเท่าที่ผ่านมาผู้ประกอบการต้องการแรงงานสายอาชีพมากขึ้นโดยเฉพาะระดับ ปวช. และระดับปริญญาตรีในสายวิทยาศาสตร์มากกว่าสายสังคมศาสตร์ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องตามแผนการปฏิรูปการศึกษารอบสอง (พ.ศ. 2552-2561) จึงได้กำหนดเป้าหมายสัดส่วนผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษาต่อสามัญศึกษาในปี 2559 เป็น 51 : 49 ซึ่งเป็นแผนการปรับสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันกับประเทศไต้หวัน จีน สิงคโปร์ และกลุ่มประเทศสหภาพในการตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาคุณภาพอาชีวศึกษาสู่ระดับสากล แต่ในความเป็นจริงสัดส่วนผู้เรียนสายสามัญมีสัดส่วนมากกว่าสายอาชีวศึกษาเกือบสองเท่า (ปีการศึกษา 2558 มีสัดส่วนผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษาต่อสามัญศึกษาประมาณ 32.7: 67.3) หรือเมื่อพิจารณาแนวโน้มสัดส่วนเฉพาะผู้เรียนที่ตัดสินใจศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายสามัญ (ม.4) กับสายอาชีวศึกษา (ปวช.1) เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรในวัยเรียนทั้งหมดของประเทศก็พบว่าผู้เรียนสายอาชีพมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (ภาพประกอบ 2) ซึ่งไม่สอดคล้องตามนโยบายรัฐบาลและนโยบายการปฏิรูปการศึกษาแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครองต้องการให้บุตรศึกษาต่อสายสามัญ

ภาพประกอบ 2 สัดส่วนนักเรียนสายสามัญ : สายอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2550-2558

ที่มา : สถิติการศึกษาของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการ

มากกว่าสายอาชีพเพราะคำนึงต้องการให้บุตรหลานเรียนระดับปริญญาตรี และเหตุผลที่ไม่เลือกเรียนสายอาชีพเพราะมองว่าอนาคตไม่ก้าวหน้า มีปัญหาความรุนแรง และสังคมไม่ยอมรับ (สมชาย จันทรชานาและคณะ, 2555)

ดังนั้นการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีพศึกษาอย่างเร่งด่วนจึงควรมีนโยบายที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือน เพราะเท่าที่ผ่านมา ถึงแม้จะมีการเสนอมาตรการใด ๆ ก็ตามแต่ไม่มีแรงจูงใจมากพอให้ครัวเรือนตัดสินใจให้บุตรหลานเรียนสายอาชีพเพิ่มขึ้น ทั้งที่การเรียน ปวช. มีโอกาสสำเร็จการศึกษาแน่นอนกว่า มีค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่ต่ำกว่า และมีโอกาสในการหางานทำและมีรายได้เป็นของตนเองแล้วก็อาจจะเรียนต่อ ปวส.หรือปริญญาตรีได้ในภายหลัง (Pimpa, 2007) เช่นเดียวกัน ดังนั้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับบุตรในครัวเรือนยากจนนั้นเงินหรือทุนทางเศรษฐกิจอาจจะเป็นอุปสรรคสำหรับการศึกษาต่อปริญญาตรี แต่ถ้ามีคนหยิบยื่นให้ทันทีเด็กเหล่านั้นก็ไม่สามารถเรียนจนประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากขาดการเตรียมความพร้อมทางวิชาการและการสร้างเครือข่ายทางสังคม ด้านต่าง ๆ มาก่อนหน้านี้ (Gurley Alloway, 2009) ดังนั้นการศึกษานี้จึงนำเสนอให้อาชีพศึกษาเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับในสายอาชีพศึกษาของบุตรในครัวเรือนยากจนโดยใช้มาตรการการคลังที่จำลองขึ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจ ซึ่งน่าจะเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีพได้มากกว่าการเปลี่ยนสายการเรียนจากสายสามัญไปสู่สายอาชีพในระดับ ปวส. ซึ่งมีเพียงร้อยละ 16 ถึงแม้ว่าแรงจูงใจในมาตรการการคลังทางการศึกษาที่จำลองขึ้น จะมีแนวโน้มทำให้บุตรในครัวเรือนยากจนเปลี่ยนการตัดสินใจเรียน ปวส. เพิ่มขึ้น (อิติมา พลัฒ์, 2557) แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าหากใช้มาตรการทางการคลังทางการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งในการสร้างแรงจูงใจให้บุตรในครัวเรือนยากจนตัดสินใจศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับคือในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพศึกษา (ปวช.) ย่อมได้ผลดีกว่าในระดับ ปวส. เนื่องจากการตัดสินใจศึกษาต่อ ปวช. เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อและพื้นฐานสำคัญในการคัดกรองคนจนแทนที่จะออกจากระบบการศึกษาไปประกอบอาชีพซึ่งได้รับค่าตอบแทนต่ำมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเชื่อว่าหากกำหนดมาตรการการคลังเพื่อสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจศึกษาต่อสำหรับครัวเรือนยากจนในระดับการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับในสายอาชีพศึกษา (ปวช.) ย่อมเหมาะสมกว่าศึกษาต่อในสายสามัญ (ม.4) เนื่องจากเหมาะสมตามความจำเป็นของครอบครัวอีกทั้งสอดคล้องตามความต้องการของตลาดแรงงานและนโยบายรัฐบาลด้วยเช่นกัน

การศึกษานี้นำเสนอแนวคิดมุ่งเน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในครัวเรือนยากจน โดยเฉพาะระดับการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยตั้งข้อสมมติฐานว่าเป็นระดับการศึกษาสูงสุดเท่าที่ครัวเรือนจะตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาให้แก่บุตรหลานภายใต้ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละครัวเรือนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้การพิจารณาอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเลือกเรียนสายอาชีพศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ปวช.) ซึ่งคาดว่าจะให้ผลตอบแทนการศึกษาสูงกว่าสายสามัญ (Moenjak & Worswick, 2003 ; Hawley, 2003 ; Srinang, 2014) โดยผู้วิจัยต้องการต่อยอดองค์ความรู้เดิม และขยายพรมแดนของความเข้าใจจากข้อสันนิษฐานในงานเดิม ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการพิสูจน์และหาคำตอบจากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เปรียบเทียบเสมือนเป็นผลลัพธ์ปลายทางเพื่อที่จะอธิบายแนวคิดหรือข้อสรุปดังกล่าวในการนำเสนอโดยายดังกล่าวว่าถูกหรือผิดอย่างไรในบริบทที่แตกต่างกัน โดยมีคำถามวิจัยหลัก คือ อาชีพศึกษาเป็นทางเลือกการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับครัวเรือนยากจนและสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้จริงหรือไม่ และมาตรการการคลังทางการศึกษาที่นำเสนอสามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ครัวเรือนยากจนและสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจศึกษาต่อสายอาชีพศึกษาในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นได้อย่างไร โดยมีคำถามวิจัยย่อย ดังนี้

1. อัตราผลตอบแทนภายในทางการศึกษาหลังสำเร็จการศึกษาของบุตรวัยหนุ่มสาวในครัวเรือนระหว่างการสำเร็จมัธยมศึกษาตอนต้น (ภาคบังคับ) กับการสำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพศึกษาสูงกว่าสายสามัญหรือไม่ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาตัดสินใจเลือกลงทุนทางการศึกษาในเส้นทางที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า

2. ครัวเรือนที่มีทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะมีผลต่อโอกาสการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาแก่บุตรในครัวเรือนหลังการศึกษาภาคบังคับทั้งในระดับปวช. และ ปวส. อย่างไร โดยตั้งข้อสันนิษฐานว่ารายได้และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นทางตัวแปรที่มีผลต่อการกำหนดโอกาสทางการศึกษาของบุตรในครัวเรือน อีกทั้งนำเสนอมาตรการคลังทางการศึกษาแบบทุนให้เปล่าที่นำเสนอจะสามารถสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจให้บุตรในครัวเรือนยากจนศึกษาต่อสายอาชีพศึกษาได้หรือไม่ อย่างไรแล้วจึงนำมาพัฒนามาตรการคลังทางการศึกษาที่เหมาะสมควรในการคัดกรองคนยากจนควรมีเงื่อนไขอย่างไร

3. ผู้เรียนสายอาชีพศึกษามีข้อมูลเชิงลึกอะไรที่จะอธิบายเหตุผลในการตัดสินใจเรียนสายอาชีพศึกษา รวมทั้งมีความคาดหวังในการเรียนและการทำงานก่อนสำเร็จการศึกษาอย่างไร และเมื่อสำเร็จการศึกษาทั้งตัวของผู้เรียนและเพื่อน ๆ ที่ใกล้ชิดคิดว่าตนเองประสบความสำเร็จ มีความพึงพอใจในการทำงานหรือมีคุณภาพชีวิตการทำงานอย่างไร นอกจากนี้ถ้ารัฐนำเสนอมาตรการคลัง

เพื่ออาชีวศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่คนยากจนให้เรียนอาชีวศึกษานั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

4. มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาจะมีเงื่อนไข รูปแบบ และวิธีการอย่างไรที่จะสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจศึกษาต่อของบุตรในครัวเรือนยากจนเพื่อเรียนสายอาชีวศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4 ข้อ ดังนี้

1. วิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างของรายได้ อาชีพ และค่านวนหาอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนทางการศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสามัญและสายอาชีวศึกษา
2. ศึกษาโอกาสและแรงจูงใจในการตัดสินใจศึกษาต่อของบุตรในครัวเรือนยากจนหลังสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส.
3. ศึกษามิติเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการตัดสินใจเรียน ชีวิตระหว่างเรียน และคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา
4. พัฒนามาตรการทางการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่มีความเหมาะสมกับคนยากจนในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

1. นำเสนอทางเลือกที่คุ้มค่าในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาในสายอาชีวศึกษาแก่ผู้ปกครอง โดยคำนึงถึงอัตราผลตอบแทน อาชีพ และคุณภาพชีวิตระหว่างเรียนและหลังสำเร็จการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนการศึกษาแก่บุตรและเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษารอบสอง และเพิ่มการผลิตแรงงานที่ใช้ทักษะชั้นกลางเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อเพิ่มผลิตภาพและการสร้างนวัตกรรมของประเทศ
2. ทราบข้อมูลเชิงลึกในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา (ปวช.) แก่ครัวเรือนยากจน เพื่อให้รัฐใช้เป็นนโยบายกำหนดแนวทางส่งเสริมการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับแก่ครัวเรือนยากจนในชนบทซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างคนยากจนกับคนรวย
3. นำเสนอมาตรการคลังรูปแบบใหม่ที่สามารสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจศึกษาต่อแก่ครัวเรือนยากจนในสายอาชีวศึกษา โดยกำหนดเงื่อนไขและรูปแบบในการคัดกรองคนยากจนอย่างแท้จริงให้ได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้จะลดต้นทุนทางการศึกษาและเพิ่มอัตรา

ผลตอบแทนทางการศึกษาซึ่งจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิมได้หลังสำเร็จการศึกษาสายอาชีวศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งการศึกษาเป็น 4 ส่วน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (labor force survey) ปี 2558 สำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งเน้นผู้เรียนในระบบการศึกษาของรัฐเท่านั้น โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยตามวัตถุประสงค์การศึกษา 4 ข้อ และแบ่งงานเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุนทางการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

แรงงานวัยหนุ่มสาวในกลุ่มอายุ 16-45 ปี

ขอบเขตด้านเนื้อหา

คำนวณความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยในระดับควอนไทล์ที่แตกต่างกันตามประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 1-20 ปี ระหว่างแรงงานที่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับกับแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษาและสายสามัญเพื่อหาอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนทางการศึกษาระหว่างสายอาชีวศึกษาและสายสามัญ โดยหักต้นทุนทางการศึกษา ซึ่งใช้วิธี elaborated method สำหรับต้นทุนทางการศึกษาทางตรงอ้างอิงจากวงเงินในการให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของ กยศ. ของนักเรียนที่จะศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญจนจบ (ม.6) และสายอาชีวศึกษาระดับ ปวช. 3

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

ส่วนนี้เน้นการเปรียบเทียบผลต่างรายได้(เงินเดือนหรือค่าจ้าง)ต่อปีของแรงงาน 3 กลุ่ม คือ ระหว่างผู้จบมัธยมศึกษาตอนต้นกับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา (ปวช.) และระหว่างผู้จบมัธยมศึกษาตอนต้นกับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ม.6)

ตัวแปรตาม ได้แก่ เงินเดือนหรือค่าจ้าง (บาทต่อเดือน)

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ภูมิภาค เขตที่อยู่อาศัย (เมือง/ชนบท) ประเภทสถานที่ทำงาน (รัฐบาล/เอกชน) กลุ่มอาชีพ (ทักษะสูง ปานกลาง ต่ำ)

ส่วนที่ 2 การตัดสินใจและแรงจูงใจในการศึกษาต่ออาชีวศึกษา

งานส่วนนี้แบ่งการศึกษาเป็น 2 ระดับ ในกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันเพื่อทดสอบแรงจูงใจของมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาใน 3 รูปแบบที่แตกต่างกัน

กลุ่มเป้าหมายที่หนึ่ง

ครัวเรือนซึ่งมีบุตรกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในสถาบันการศึกษาของรัฐเท่านั้น

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ส่วนนี้เน้นการศึกษาโอกาสในการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายสามัญ (ม.4) และสายอาชีวศึกษา (ปวช. 1) และทดสอบแรงจูงใจในมาตรการการคลังที่จำลองขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสผู้เรียนสายอาชีวศึกษา โดยพิจารณาตัวแปรโครงสร้างครัวเรือน ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจของพ่อแม่เกี่ยวกับการลงทุนทางการศึกษาแก่บุตรในอนาคต

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย 2 ตัวแปร กล่าวคือ

ตัวแปรตามที่ 1 คือ การตัดสินใจศึกษาต่อ ปวช.1 และการศึกษาต่อสายสามัญ (ม.4) หรือการไม่ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตัวแปรตามที่ 2 คือ ความสนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่จำลองขึ้นเฉพาะในการศึกษานี้เท่านั้น

ตัวแปรอิสระ กำหนดตามกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่ได้บทวนวรรณกรรมในการจัดรวมอยู่ในข้อมูลโครงสร้างครัวเรือน ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม ดังนี้

1.) ข้อมูลโครงสร้างครัวเรือน ได้แก่ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรสหัวหน้าครัวเรือน และขนาดครัวเรือน

2) ทุนทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

2.1) รายได้ของครัวเรือน

2.2) การมีบ้านเป็นของตนเอง

2.3) การมีหนี้สินครัวเรือน

2.4) ข้อจำกัดทางด้านสภาพคล่องของครัวเรือน

3) ทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย

3.1) ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน

3.2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) ของบุตร

3.3) การสนับสนุนความสามารถการเรียนรู้ด้านอื่นแก่บุตร นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน เช่น ดนตรี ศิลปะ การแสดง กีฬา และภาษาต่าง ๆ

3.4) พฤติกรรมการอ่านหนังสือของพ่อแม่

3.5) เวลาที่ใช้ในการเอาใจใส่การเรียนรู้ของบุตร

4) ทุนทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย

4.1) ทักษะคิดของพ่อแม่ต่อการเลือกเรียนสายอาชีพศึกษา

4.2) ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการศึกษาที่จะเรียน

กลุ่มเป้าหมายที่สอง

ครัวเรือนและนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ ปวช. 3 ในแต่ละสาขาวิชาของสถาบันอาชีวศึกษาของรัฐเท่านั้น

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ส่วนนี้เน้นการศึกษาในประเด็นการตัดสินใจลงทุนการศึกษาของครัวเรือนในระดับอุดมศึกษา ความคาดหวังในอาชีพของบุตรในอนาคต และต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในแต่ละประเภทของนักศึกษา ปวช.

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรตาม มี 2 ตัวแปร ได้แก่

ตัวแปรตามที่ 1 คือ การตัดสินใจศึกษาศึกษาต่อ แบ่งเป็น การไม่ศึกษาต่อ/ทำงาน การศึกษาต่อ ปวส. และการศึกษาต่อปริญญาตรี

ตัวแปรอิสระ

1.) ข้อมูลโครงสร้างครัวเรือน อายุ อาชีพ สถานภาพสมรสหัวหน้าครัวเรือน และขนาดครัวเรือน

2) ทุนทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

2.1) รายได้ของครัวเรือน

2.2) หนี้สินครัวเรือน

3) ทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย

3.1) ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน

3.2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) ของบุตร

3.3) การสนับสนุนความสามารถการเรียนรู้ด้านอื่นแก่บุตร นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน เช่น ดนตรี ศิลปะ การแสดง กีฬา และภาษาต่าง ๆ

3.4) เวลาที่ใช้ในการเอาใจใส่การเรียนรู้ของบุตร

4) ทูทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย

4.1) ทศนคติของพ่อแม่ต่อการเลือกเรียนสายอาชีพศึกษา

4.2) ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการศึกษาที่จะเรียน

ตัวแปรตามที่ 2 คือ ความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่ออาชีพของบุตรหลังสำเร็จ
อาชีวศึกษา แบ่งเป็นทางเลือก 4 อาชีพ ได้แก่

1) อาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

2) อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน

3) อาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว

4) อาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้าง

ตัวแปรอิสระ

1.) โครงสร้างครัวเรือน ได้แก่ อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

2) ทูทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

กลุ่มควินไทน์รายได้ของครัวเรือน 5 กลุ่ม ได้แก่ ฐานะเศรษฐกิจแบบที่เรียกว่าจน
มาก จน ปานกลาง รวย และรวยมาก

3) ทูทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย

3.1) ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน

3.2) การสนับสนุนความสามารถการเรียนรู้ด้านอื่นแก่บุตร นอกเหนือจาก
การเรียนรู้ในชั้นเรียน เช่น ดนตรี ศิลปะ การแสดง กีฬา และภาษาต่าง ๆ

3.3) เวลาที่ใช้ในการเอาใจใส่การเรียนรู้ของบุตร

ส่วนที่ 3 คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้เรียนอาชีวศึกษาที่สำเร็จการศึกษาและทำงานมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 2 ปี โดยมี
อายุระหว่าง 20-45 ปี จำนวน 11 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ส่วนนี้เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพแบ่งประเด็นในการสัมภาษณ์เป็น 3 ช่วงเวลา คือ 1) ก่อน
การตัดสินใจเรียน เช่น ภูมิหลัง และเหตุผลในการเลือกเรียน 2) ชีวิตขณะเรียน เกี่ยวกับประสบการณ์
หรือความประทับใจขณะเรียน และความคาดหวังในการเรียนอาชีวศึกษา เป็นต้น และชีวิต
การทำงานรวมถึงคุณภาพชีวิตในการทำงานหลังสำเร็จการศึกษา อีกทั้งข้อเสนอแนะที่มีต่อมาตรการ
การคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่ผู้วิจัยจำลองขึ้น เพื่อทราบข้อมูลเชิงลึกเพื่อใช้อธิบายงานในส่วน
การวิเคราะห์เชิงปริมาณที่ผ่านมาได้สมบูรณ์มากขึ้น

ส่วนที่ 4 การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

ครัวเรือนซึ่งมีบุตรกำลังศึกษาอยู่ ม.3 และ ปวช.3 ในสถาบันการศึกษาของรัฐ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ส่วนนี้เน้นนำเสนอความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา และนำเสนอตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่จะใช้ในการพิจารณาคัดเลือกคนจนให้มีโอกาสได้ศึกษาต่อ ปวช. เพื่อนำมาเสนอรูปแบบ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการของมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา รวมถึงคำนวณงบประมาณการคลังจากมาตรการดังกล่าว เนื่องจากแนวคิด CCT ใช้รายได้ครัวเรือนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ผู้วิจัยจึงนำเสนอแบบจำลองรายได้ในการศึกษานี้

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา เพื่อคัดกรองคนยากจนโดยพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ของครัวเรือน

ตัวแปรตาม คือ รายได้ครัวเรือนต่อเดือน

ตัวแปรอิสระ คือ หนี้สินและสภาพคล่องทางการเงินของครัวเรือน ระดับการศึกษา อายุ อาชีพ และสภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน รวมทั้งขนาดครัวเรือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ระดับการศึกษา คือ ช่วงเวลาเรียนที่จัดขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ได้แก่ การศึกษาปฐมวัย(อายุ 4-5 ปี) ประถมศึกษา(อายุ 6-12 ปี) มัธยมศึกษาตอนต้น(อายุ 13-15 ปี) มัธยมศึกษาตอนปลายหรืออาชีวศึกษา(อายุ 16-18 ปี) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(อายุ 19-20 ปี) และปริญญาตรี (อายุ 19-22 ปี) ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวใช้ในกรณีนักเรียนเข้าเรียนตามเกณฑ์ปกติ แต่สำหรับนักเรียนยากจนบางคน อาจจะเข้าเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ การศึกษาในระบบที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี ผู้เรียนส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 16-18 ปี ซึ่งแบ่งสายการเรียนเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทสายสามัญ (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6) และประเภทอาชีวศึกษา หรือในการศึกษาค้างนี้เรียกว่า สายอาชีวศึกษา (ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้นปีที่ 1-3)

การศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ การศึกษาในระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษา(สายสามัญหรือสายอาชีวศึกษา)หรือต่ำกว่าปริญญาตรีถึงระดับปริญญาตรีเท่านั้น ในการศึกษาค้างนี้พิจารณาทุกสาขาวิชา และทุกสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนที่มีหลักสูตร 2 ปี (ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.)หรืออนุปริญญา) และหลักสูตร 4 ปี(ปริญญาตรี) ซึ่งในกรณีที่บางสาขาวิชาระดับ

ปริญญาตรีจัดการศึกษามากกว่า 4 ปี นั้นในการศึกษานี้ได้จัดหมวดอยู่ในหลักสูตร 4 ปี เช่นกันโดยไม่แยกสาขาวิชา

ครัวเรือนจนหรือยากจน คือ ครัวเรือนที่มีรายได้ของสมาชิกทุกคนรวมกันไม่เกิน 8,300 บาทต่อเดือน หรือครัวเรือนที่มีรายได้รวมกันทั้งครัวเรือนโดยเปรียบเทียบตามชนชั้นรายได้ต่ำกว่าครัวเรือนอื่น ซึ่งอยู่ในช่วง 2 เดไซล์แรกหรือกลุ่มควินไทล์แรกของกลุ่มตัวอย่าง (หรือกล่าวได้ว่าเป็นครัวเรือนจนที่สุด ซึ่งเป็นการวัดความยากจนโดยเปรียบเทียบ) ที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในพื้นที่

ครัวเรือนไม่จน คือ ครัวเรือนที่มีรายได้รวมกันทั้งครัวเรือนมากกว่า 8,300 บาทต่อเดือน

ผลตอบแทนการศึกษา คือ ผลตอบแทนส่วนบุคคลซึ่งคำนวณจากรายได้ที่ได้รับเพิ่มขึ้นจากการจบมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ม.6) หรือมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา (ปวช.3) เมื่อเทียบกับจบการศึกษามัธยมศึกษา (ม.3)

รายได้ของครัวเรือน คือ ผลรวมรายได้ของสมาชิกครัวเรือน รายได้นี้ยังสามารถจำแนกตามแหล่ง กล่าวคือ เงินเดือนและค่าจ้าง รายได้จากการประกอบการเกษตร รายได้จากการประกอบการนอกภาคเกษตร รายได้จากทรัพย์สิน (ค่าเช่าดอกเบี้ยเงินปันผล) รายได้จากเงินโอน

การมีบ้านของตนเอง (Home Ownership) คือ การที่ครัวเรือนมีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินของตนเองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งอาจจะกำลังอยู่ระหว่างผ่อนชำระกับสถาบันการเงินในลักษณะเช่าซื้ออยู่ก็ได้

ข้อจำกัดทางด้านสภาพคล่อง (Liquidity Constrains) คือ ขาดความสามารถในการขอยืมเงินจากสถาบันการเงินในระบบหรือมีการกู้เงินนอกระบบ

ต้นทุนส่วนบุคคลทางการศึกษา คือ รายจ่ายที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกเป็น ต้นทุนทางตรง (direct cost) ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเรียนซึ่งประกอบด้วย ค่าชุดนักเรียน (นอกเหนือจากที่รัฐสนับสนุน) ค่าเดินทาง ค่าอุปกรณ์สนับสนุนการศึกษา และการทำกิจกรรมในช่วงระยะเวลาที่ได้รับการศึกษา และต้นทุนทางอ้อม (indirect cost) ซึ่งเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการศึกษาต่อหมายถึงรายได้ที่สูญเสียไปจากการเข้าเรียน ปวช. 1-3 หรือ ม.4-6 แทนการทำงานหลังสำเร็จ ม.3

คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Working Life : QWL) คือ ความพึงพอใจหรือความสุขในการทำงาน โดยรวมของผู้สำเร็จการศึกษาสายอาชีวศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วได้ทำงานในองค์กรที่ปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์ทั้งที่ได้จากการเรียนและการทำงาน เพื่อปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงานผ่านกระบวนการที่องค์กรจัดขึ้นที่สามารถสนองตอบความต้องการของแต่ละบุคคล

มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา คือ แนวคิดการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทยที่ผู้วิจัยจำลองขึ้นเพื่อใช้ในการจำลองสถานการณ์ในการศึกษาครั้งนี้เท่านั้น โดยมีรูปแบบเป็นการจัดสรรทุนให้เปล่าแก่ผู้เรียนที่มีฐานะยากจนหรือเรียนดีในการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา (ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น : ปวช.1-3) และระดับอุดมศึกษา (ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง : ปวส.) โดยมีเงื่อนไขในการสนับสนุนทุนให้เปล่าโดยอ้างอิงค่าครองชีพตามเกณฑ์ กยศ.

มาตรการการคลังเพื่อการศึกษาที่นำเสนอ เพื่อให้ครัวเรือนใช้ในการตัดสินใจแบ่งเป็นทุนการศึกษา 3 รูปแบบ คือ

แบบที่ 1 สำหรับผู้ศึกษาต่อ ปวช. ที่มีฐานะยากจน

รับสมัครนักเรียนทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความประสงค์จะเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) ทุกสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาของรัฐในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง เมื่อผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการจังหวัด จะต้องเรียนในสถาบันการศึกษาของรัฐและได้รับทุนให้เปล่าในระดับ ปวช. เป็นค่าครองชีพ 26,400 บาท/ปี (เดือนละ 2,200 บาท)

แบบที่ 2 สำหรับผู้ศึกษาต่อ ปวส. ที่มีฐานะยากจน

รับสมัครผู้สำเร็จการศึกษา ปวช. และมีประสบการณ์ทำงานไม่ต่ำกว่า 2 ปี ในสถานประกอบการโดยมีใบรับรองการผ่านงาน โดยมีความประสงค์จะเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวส.) ทุกสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาของรัฐในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง เมื่อผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการจังหวัด จะได้รับทุนให้เปล่าทั้งหมดในระดับ ปวส. เป็นค่าครองชีพ 36,000 บาท/ปี (เดือนละ 3,000 บาท)

แบบที่ 3 สำหรับผู้ศึกษาต่อ ปวช. – ปวส. ที่มีผลการเรียนดี

รับสมัครนักเรียนทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความประสงค์จะเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) ทุกสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาของรัฐในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง เมื่อผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการจังหวัด จะเรียนในระดับ ปวช. โดยได้รับทุนให้เปล่าเป็นค่าครองชีพ 26,400 บาท/ปี (เดือนละ 2,200 บาท)และเมื่อเรียนระดับ ปวส. จะได้รับทุนให้เปล่าทั้งหมดในระดับ ปวส. เป็นค่าครองชีพ 36,000 บาท/ปี (เดือนละ 3,000 บาท)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การตัดสินใจลงทุนทางการศึกษา

การตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาแต่ละระดับของพ่อแม่ตามแนวคิดทฤษฎีทุนมนุษย์ มีข้อสันนิษฐานว่า พ่อแม่มีความหวังดีต่อบุตรหลาน (altruistic attitude toward their offspring) ต้องการสนับสนุนให้ทั้งมรดกที่เป็นทรัพย์สิน (bequest) และให้การศึกษา เพื่อให้มีอาชีพที่ดีและมีรายได้ ซึ่งการสนับสนุนทางการศึกษาแก่บุตรนั้น ครัวเรือนใช้แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมของครัวเรือน (Becker; & Toms, 1986) ซึ่งถือว่าครัวเรือนนับเป็นหน่วยการผลิตหน่วยย่อยในสังคม แต่ละครัวเรือนจะจัดสรรและใช้ปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรทั้งหมดที่ตนมีในการสร้างอรรถประโยชน์ให้กับสมาชิกครัวเรือนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบริโภค การสะสมสินทรัพย์ การลงทุนในเด็ก เป็นต้น เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในครัวเรือน โดยที่พ่อแม่จะตัดสินใจในทางเลือกภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทุน 3 ประเภท ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมของแต่ละครัวเรือน

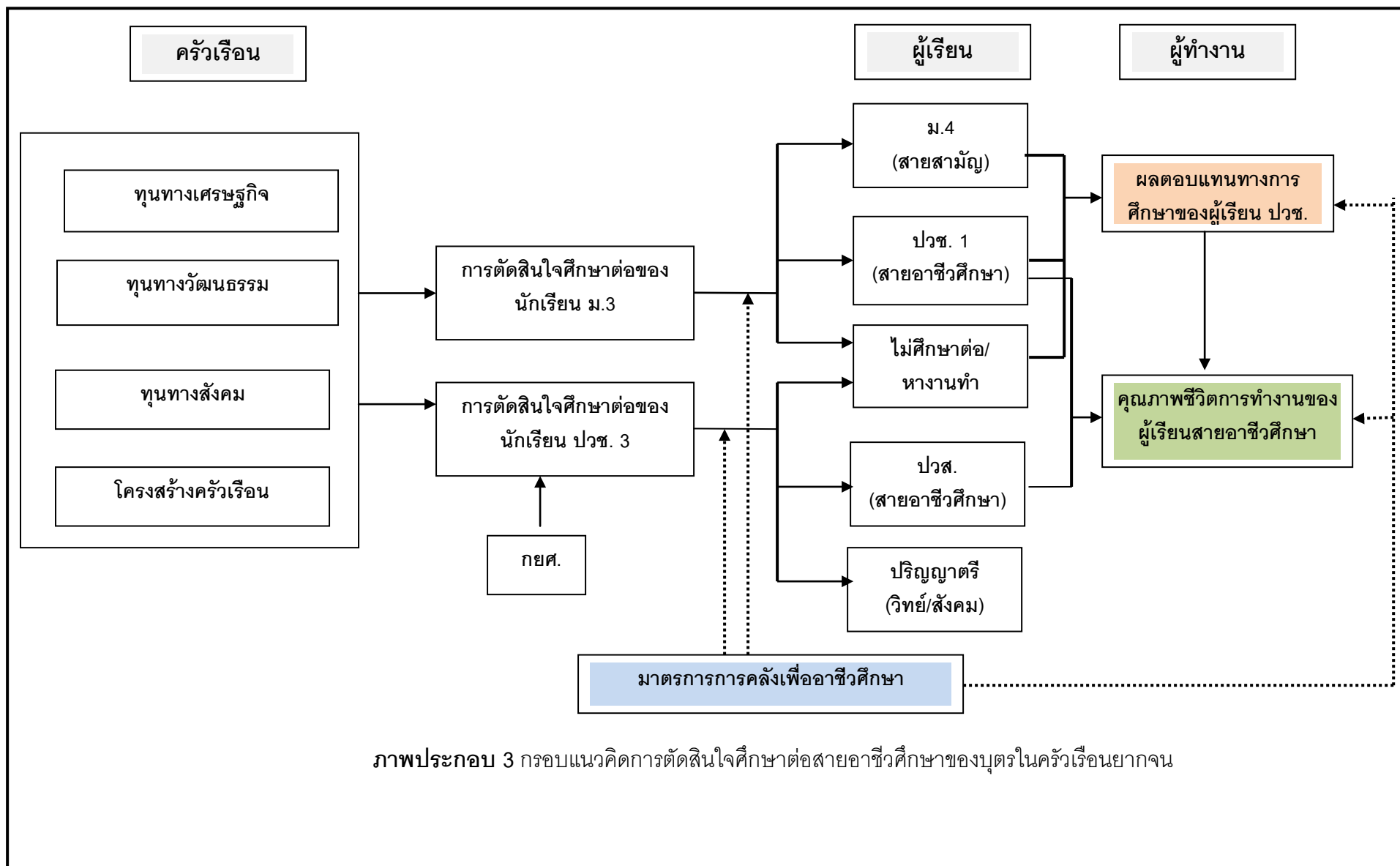
การตัดสินใจศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพศึกษา (ปวช.) ของบุตรในครัวเรือนใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยส่วนนี้ได้ปรับจากแนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาของ Haveman; & Wolfe (1995) ซึ่งเน้นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือนทั้งสิ้นในการกำหนดระดับการศึกษาสูงสุดของบุตรในอนาคต แต่สิ่งที่แตกต่างในงานนี้คือการเพิ่มเติมตัวแปรความมั่งคั่งของครัวเรือนเข้าไปในแบบจำลอง นอกเหนือจากรายได้ของครัวเรือน ซึ่งความมั่งคั่งของครัวเรือนแบ่งตามการถือครองสินทรัพย์แต่ละประเภท เช่น ข้อจำกัดสภาพคล่องและการมีบ้านเป็นของตนเอง โดยให้นิยามรวมตัวแปรที่กล่าวมาว่าเป็นตัวแปรทุนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ได้เพิ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับหัวหน้าครัวเรือนและบุตร เช่น อายุ อาชีพ เพศของหัวหน้าครัวเรือน และขนาดครัวเรือนไว้ในตัวแปรโครงสร้างครัวเรือน และเพิ่มตัวแปรอิสระ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(ผลการเรียนสะสมเฉลี่ย) ในตัวแปรทุนทางวัฒนธรรม และส่วนตัวแปรทุนทางสังคม (Bourdieu, 1986) ประกอบด้วยทัศนคติพ่อแม่ ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันที่จะเรียน ที่ตั้งเขตการปกครอง ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์โอกาสทางการศึกษาของครัวเรือนครบถ้วนตามทฤษฎีที่ได้ทบทวนวรรณกรรม อีกทั้งพิจารณาความคิดเห็นและความสนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีพศึกษาที่น่าเสนอในการเพิ่มโอกาสการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพศึกษา (ปวช.) แก่เยาวชนในครัวเรือนยากจน โดยแบ่งระดับการตัดสินใจศึกษาต่อของผู้เรียนในระดับ ม.3 แบ่งการตัดสินใจเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ไม่ศึกษาต่อ/ทำงาน 2) ศึกษาต่อ ปวช. และ 3) ศึกษาต่อ ม.4 นำมาซึ่งการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนศึกษาสายอาชีพศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับเพื่อใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจความคุ้มค่าในการลงทุนทางการศึกษาแก่ครัวเรือน

และสำหรับผู้เรียนในระดับ ปวช. 3 แบ่งการตัดสินใจเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ไม่ศึกษาต่อ/ทำงาน 2) ศึกษาต่อ ปวส. และ 3) ศึกษาต่อปริญญาตรี หลังจากนั้นทดสอบแรงจูงใจในการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาโดยใช้มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา ซึ่งมี 3 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 1 เพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่บุตรในครัวเรือนยากจนได้มีโอกาสเรียน ปวช.1 รูปแบบที่ 2 เพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่บุตรในครัวเรือนยากจนที่สำเร็จการศึกษา ปวช. และมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 2 ปี สามารถกลับเข้าเรียน ปวส. ได้ และรูปแบบที่ 3 เพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่บุตรในครัวเรือนที่มีความสามารถเรียนดี และมีความตั้งใจเรียนอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่องในระดับ ปวช. และ ปวส. รวมทั้งหมด 5 ปี อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังนำเสนอกรณีศึกษาผู้ที่สำเร็จการศึกษายาชีวศึกษาที่มีงานทำมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี เพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกในการตัดสินใจเรียน ชีวิตระหว่างเรียนเกี่ยวกับประสบการณ์หรือทักษะที่จำเป็นในการทำงาน และคุณภาพชีวิตการทำงานหลังสำเร็จการศึกษายาชีวศึกษา โดยการประเมินคุณภาพชีวิตการทำงานจากความพึงพอใจของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ รวมทั้งการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของการนำเสนอมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาสามารถเพิ่มอัตราผลตอบแทนภายในของการเลือกเรียนอาชีวศึกษาซึ่งนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานหลังสำเร็จการศึกษาที่ดีขึ้นในระยะยาว โดยการศึกษาให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความขาดแคลนแรงงานในระดับ ปวช. เป็นลำดับแรก และให้โอกาสกับแรงงานที่มีประสบการณ์กลับเข้ามาทำงานเพื่อฝึกฝนทักษะและความรู้เพิ่มเติมได้อีกในเวลาต่อมาในระดับ ปวส. ได้ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นบุตรในครัวเรือนยากจนและนักเรียนที่มีผลการเรียนดีเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุตรในครัวเรือนยากจน และดีกว่าไม่ได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากการสำเร็จการศึกษาเพียงภาคบังคับไม่สามารถมีรายได้พอเพียงกับการดำรงชีวิตระยะยาวซึ่งแสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าด้วย

2. คุณภาพชีวิตการทำงาน

กรอบแนวคิดของคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา พิจารณาชีวิตก่อนเรียน ขณะเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการตัดสินใจเรียน ความคาดหวังในการมีงานทำหรืออาชีพ และหลังเรียนสายอาชีวศึกษา ซึ่งเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และคุณธรรมที่จำเป็นในการทำงาน ตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตการทำงานในองค์กรหรือสถานประกอบการต่าง ๆ ที่พอใจและคาดว่าจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาวได้ โดยวัดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานตามแนวคิด Walton (1975) กล่าวคือ 1) ได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด 2) สถานที่ทำงานปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ 3) บุคคลมีโอกาสด้านพัฒนาความสามารถของตนอย่างเต็มที่ ได้ใช้ความรู้ที่ได้เรียน ตลอดจนทักษะใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กร 4) มีความก้าวหน้าและมั่นคงในหน้าที่การงาน ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง และมีหลักประกัน

ความมั่นคงในการทำงาน 5) ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ดีกว่าตนเองมีคุณค่ากับองค์กรหรือสังคม 6) มีข้อบังคับกฎระเบียบการปฏิบัติงาน เคารพต่อบัณฑิตบุคคล และให้รางวัลอย่างยุติธรรม 7) มีความสมดุลในการใช้ชีวิตการทำงานและชีวิตด้านอื่น ๆ เช่น ครอบครัว ตนเอง และสังคม และ 8) กิจกรรมของหน่วยงานมีความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อสังคม

สมมติฐานในการวิจัย

การศึกษานี้ได้กำหนดสมมติฐานตามกรอบแนวคิดการวิจัย 4 ส่วน โดยมีหน่วยวิเคราะห์ คือ ครัวเรือน ประกอบด้วยรุ่นที่หนึ่ง ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน และคู่สมรส และสมาชิกครัวเรือน (รุ่นที่สอง) คือ บุตรชายหรือหญิง

ส่วนที่ 1 อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุนทางการศึกษา

การตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือนที่สูงกว่าภาคบังคับนั้นพ่อแม่จำเป็นต้องทราบ อัตราผลตอบแทนของการลงทุนทางการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา เพื่อใช้เปรียบเทียบ ความคุ้มค่าระหว่างการตัดสินใจให้บุตรทำงานหาเลี้ยงครอบครัวกับศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย และถ้าผู้ปกครองตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อก็ควรต้องเลือกเรียนสายการเรียนใดที่ให้ผลตอบแทนคุ้มค่า ที่สุดและเหมาะสมกับความต้องการของบุตรภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ของครัวเรือน งานส่วนนี้จึงเป็น หลักฐานเชิงประจักษ์ในการสนับสนุนการตัดสินใจของครัวเรือน

H1 : การศึกษาที่สูงขึ้นจะเพิ่มผลตอบแทนที่สูงขึ้นตามลำดับ “ยิ่งเรียนสูง รายได้ยิ่งสูง” สำหรับในการศึกษานี้เน้นวิเคราะห์การศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับ โดยสมมติให้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นระดับการศึกษาสูงสุด ผู้เรียนควรเลือกเรียนสายอาชีวศึกษา (ปวช. 3) เนื่องจากมีผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษาสูงกว่าการเรียนสายสามัญ (ม.6) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างแรงงานชายและหญิงที่มีรายได้ในระดับควอนไทล์เดียวกันน่าจะมีผลตอบแทนแตกต่างกัน

H2 : ค่าจ้างแรงงานมีความเหลื่อมล้ำทางเพศและภูมิภาคของประเทศ

ส่วนที่ 2 การตัดสินใจและแรงจูงใจในการศึกษาต่ออาชีวศึกษา

H3 : รายได้ของครัวเรือน การมีบ้านเป็นของตนเอง การมีสภาพคล่องทางการเงิน และครัวเรือนที่ปลอดหนี้จะเพิ่มโอกาสให้บุตรตัดสินใจศึกษาต่อสายสามัญมากกว่าสายอาชีวศึกษา

H4 : หัวหน้าครัวเรือนที่สำเร็จอุดมศึกษาจะมีโอกาสให้บุตรศึกษาต่อสายสามัญมากกว่าสายอาชีวศึกษา

H5 : ทูทางวัฒนธรรม (การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ แก่บุตร และเวลาที่ใช้ในการเอาใจใส่การเรียนแก่บุตร) และทุนทางสังคม(ทัศนคติของพ่อแม่ที่มีต่อการเรียนสายอาชีวศึกษา) มีผลต่อโอกาสและทางเลือกในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาสายอาชีวศึกษา

H6 : รายได้ของครัวเรือนส่งผลต่อความคาดหวังในอาชีพของบุตร

H7 : รายได้และสภาพคล่องทางการเงินของครัวเรือน รวมทั้งทัศนคติของพ่อแม่ที่มีต่อการเรียนสายอาชีวศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญที่สร้างแรงจูงใจให้ความสนใจในมาตรการการคลังเพื่อ

อาชีวศึกษา อีกทั้งสามารถโน้มน้าวและเปลี่ยนแปลงจากการสนับสนุนให้เรียนสายสามัญเปลี่ยนเป็นสายอาชีวศึกษาได้

ส่วนที่ 3 คุณภาพชีวิตในการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา

H8 : ผู้ที่เรียนอาชีวศึกษาน่าจะมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีและมีโอกาสประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้

ส่วนที่ 4 การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

H9 : ผู้ปกครองส่วนใหญ่น่าจะเห็นด้วยอย่างยิ่งกับมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาทั้ง 3 รูปแบบที่ผู้วิจัยจำลองขึ้น

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. อาชีวศึกษาไทย
 - 1.1 ระบบการศึกษา
 - 1.2 พัฒนาการอาชีวศึกษาไทย
 - 1.3 ปฏิรูปอาชีวศึกษาไทย
 - 1.4 กองทุนกู้ยืมเพื่ออาชีวศึกษาไทยกับโอกาสทางการศึกษาสายอาชีพ
2. แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา
 - 2.1 การตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือน
 - 2.2 แนวคิดและการคำนวณผลตอบแทนทางการศึกษา
 - 2.3 แนวคิดและทฤษฎีคุณภาพชีวิตในการทำงาน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 การหาผลตอบแทนทางการศึกษาส่วนบุคคลในประเทศไทย
 - 3.2 ปัจจัยที่กำหนดโอกาส ความสำเร็จ และทางเลือกในการศึกษาของบุตร
 - 3.3 คุณภาพชีวิตการทำงานของคนไทย
 - 3.4 ระบบการเงินด้านอุปสงค์เพื่อการศึกษา

1. อาชีวศึกษาไทย

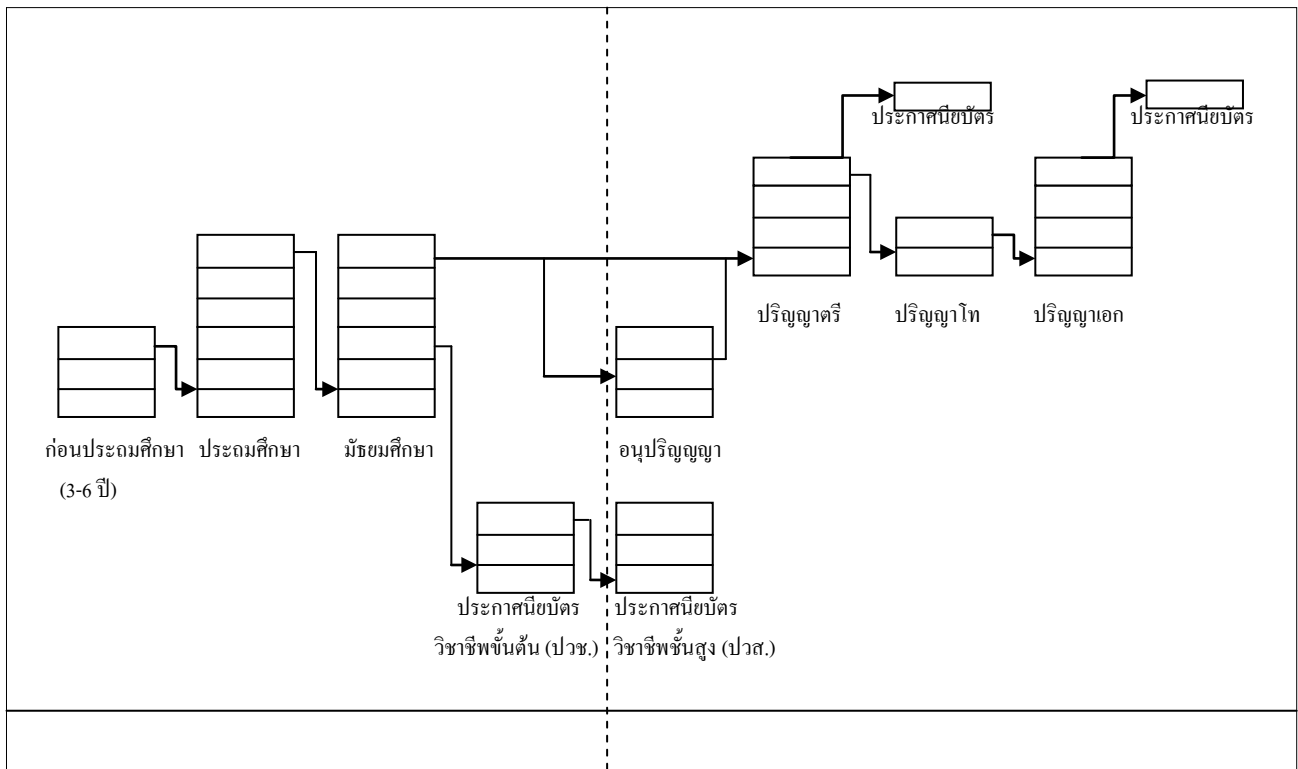
1.1 ระบบการศึกษา

ปัจจุบันระบบการศึกษาไทยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มีการจัดระบบการศึกษาขั้นประถมศึกษา 6 ปี (6 ระดับชั้น) การศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (3 ระดับชั้น) และการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (3 ระดับชั้น) หรือระบบ 6-3-3 นอกจากนั้นระบบการศึกษาไทยยังจัดเป็นระบบการศึกษาในระบบ โรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับการศึกษาระบบเป็น การศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและ การประเมินผล ซึ่งมีเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน และแบ่งการศึกษาในระบบเป็น 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

(1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic education) ประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อย กว่า 12 ปี ก่อนระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา (Pre-primary education) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุ 3-6 ปี 2) การศึกษาระดับ ประถมศึกษา (Primary education) โดยปกติใช้เวลาเรียน 6 ปี อายุ 7-13 ปี และ 3) การศึกษา ระดับมัธยมศึกษา (Secondary education) อายุ 13-18 ปี ซึ่ง แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ การศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Lower secondary education) หรือมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยปกติใช้ เวลาเรียน 3 ปี ช่วงอายุ 13-15 ปี และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper secondary education) โดยปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี อายุ 16-18 ปี ซึ่งในระดับนี้จะแบ่งอีกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสามัญ (Academic track) หรือมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐาน ในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและประเภทอาชีวศึกษา (Vocational Certificate) หรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้นปีที่ 1-3 เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะใน การประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อในระดับอาชีพขั้นสูงต่อไป โดยกำหนดการศึกษาภาคบังคับไว้ จำนวน 9 ปี ได้กำหนดให้ประชาชนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือเป็นหน้าที่ ของพลเมืองทุกคนตามมาตรา 69 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งการศึกษาภาคบังคับนั้นแตกต่างจาก การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่บังคับให้ประชาชนต้องเข้าเรียนแต่เป็นสิทธิของคนไทย

(2) การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและ ระดับปริญญา การใช้คำว่า “อุดมศึกษา” แทนคำว่า “การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย” ก็เพื่อให้ได้ ครอบคลุมการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรหรืออนุปริญญาที่เรียนภายหลังที่จบการศึกษาขั้น พื้นฐานแล้ว อุดมศึกษา คือ การศึกษาระดับที่สาม (Tertiary Education) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษา หลังจากมัธยมศึกษา (Postsecondary Education) โดยแบ่งได้ 3 ระดับย่อย ได้แก่ 1) ระดับต่ำกว่า

ปริญญาตรี (Lower than degree level) ได้แก่ ประกาศนียบัตรและอนุปริญญา ใช้เวลาประมาณ 2-3 ปี หลังจากจบมัธยมศึกษา 2) ระดับปริญญาตรี (Bachelor degree) ใช้เวลาประมาณ 4-5 ปี หลังจากจบมัธยมศึกษาอันเป็นการศึกษาทั่วไปของนิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน 3) ระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี (Certification, Master and Doctorate degree) ซึ่งเรียกว่า บัณฑิตศึกษา แบ่งเป็น ประกาศนียบัตร ปริญญาโท ใช้เวลาศึกษาประมาณ 2-3 ปี และปริญญาเอก ใช้เวลาการศึกษาประมาณ 3-5 ปี หลังจากปริญญาโท นอกจากนี้ ยังมีประกาศนียบัตรชั้นสูงหลังปริญญาตรีที่ศึกษาเพียง 1 ปี ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของวิชาชีพต่าง ๆ เช่น ประกาศนียบัตรของสำนักอบรมแห่งเนติบัณฑิตสภา (นบ.ท.) ที่นำไปสู่การประกอบวิชาชีพกฎหมายชั้นสูง (ได้แก่ พนักงานอัยการและผู้พิพากษา) ประกาศนียบัตรทางการบัญชี ประกาศนียบัตรด้านการบริหารธุรกิจ ฯลฯ เป็นต้น

ภาพประกอบ 4 ระบบการศึกษาไทย

ที่มา: World Bank (1998) อ้างอิงจาก Pinitjitsamut (2008)

หมายเหตุ : แต่ละชั้นใช้เวลาเรียน 1 ปี ปริญญาตรีทั่วไปจะใช้เวลาเรียน 4 ปี ยกเว้นสาขา
ทางการแพทย์ ทันตแพทย์ เกษตร สัตวแพทย์ และสถาปัตยกรรมศาสตร์

ทั้งนี้หน่วยงานที่ดูแลระบบการศึกษาไทยทั้งระบบ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ แต่สำหรับการศึกษาระดับสูงหรือตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปนั้น แบ่งตามประเภทการศึกษาเป็นสายอาชีพ และสายสามัญ โดยหน่วยงานรับผิดชอบการศึกษาสายอาชีพ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และหน่วยงานรับผิดชอบสายสามัญ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) มีหน้าที่รับผิดชอบกำกับดูแลงานการศึกษาในด้านการอาชีวศึกษา เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีสถานศึกษาในสังกัด สอศ. รวมจำนวนทั้งหมด 421 แห่ง ประกอบด้วย วิทยาลัยเทคนิค 120 แห่ง วิทยาลัยอาชีวศึกษา 37 แห่ง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี 43 แห่ง วิทยาลัยสารพัดช่าง 52 แห่ง วิทยาลัยการอาชีพ 137 แห่ง วิทยาลัยพณิชยการ 5 แห่ง วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมต่อเนื่อง 3 แห่ง วิทยาลัยศิลปหัตถกรรม 2 แห่ง วิทยาลัยบริหารธุรกิจและการท่องเที่ยว 3 แห่ง วิทยาลัยประมง 4 แห่ง กาญจนานิเทศวิทยาลัยช่างทองหลวง 1 แห่ง วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการ 12 แห่ง วิทยาลัยอาชีวศึกษาเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ 1 แห่ง และวิทยาลัยการอาชีวศึกษา 1 แห่ง ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) (Office of the Higher Education Commission; OHEC) ดูแลและรับผิดชอบสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยทั้งหมดจำนวน 172 สถาบัน แบ่งเป็น มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 15 แห่ง (ร้อยละ 8.7) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 65 แห่ง (ร้อยละ 37.8) มหาวิทยาลัยเอกชน 40 แห่ง (ร้อยละ 23.3) สถาบันเอกชน 9 แห่ง (ร้อยละ 5.2) วิทยาลัยเอกชน 22 แห่ง (ร้อยละ 12.8) และวิทยาลัยชุมชน 21 แห่ง (ร้อยละ 12.2)

1.2 พัฒนาการอาชีวศึกษาไทย

การอาชีวศึกษามีมาตั้งแต่สมัยโบราณก่อน พ.ศ. 2441 เป็นลักษณะแบบการถ่ายทอดกันจากบรรพบุรุษสั่งสอนและถ่ายทอดวิชาอาชีพกันมาเป็นรุ่น ๆ ในสมัยโบราณไม่มีโรงเรียน เช่น ช่างสิบหมู่ คือ กลุ่มช่างที่ทำงานด้วยฝีมือใช้แรงงานสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แบ่งเป็น 1) หมู่ช่างเขียน 2) หมู่ช่างแกะ 3) หมู่ช่างสลัก 4) หมู่ช่างปั้น 5) หมู่ช่างปูน 6) หมู่ช่างรัก 7) หมู่ช่างหุ่น 8) หมู่ช่างบุ 9) หมู่ช่างกลึง และ 10) หมู่ช่างหล่อ ต่อมาในปี พ.ศ. 2441-2478 เป็นยุคเริ่มต้น มีการบรรจุโครงการพิเศษในระบบการศึกษาโดยมีการเรียนวิชาชีพเฉพาะจนเกิดความชำนาญและมีโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งแรก คือ โรงเรียนพาณิชยการที่วัดมหาพฤฒารามและวัดราชบูรณะ ต่อจากนั้นมีการจัดตั้งโรงเรียนเพาะช่าง พ.ศ. 2479-2483 เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงโดยการอาชีวศึกษาถูกบรรจุในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2479 และปรากฏคำว่า “อาชีวศึกษา” เป็นครั้งแรกในระบบการศึกษาของประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ อาชีวศึกษาขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นสูงรับนักเรียนจากโรงเรียนสามัญของทุกระดับประโยค จนกระทั่งยุคปัจจุบัน พ.ศ. 2484-ปัจจุบัน ในวันที่ 19 ส.ค. 2484 ได้จัดตั้งกรมอาชีวศึกษา พ.ศ. 2527 ประกาศใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ส่งเสริมแนวความคิดการอาชีวศตวรรษจร พ.ศ. 2530 จัดตั้งวิทยาลัยการอาชีพ โดยมีเป้าหมายที่จะจัดการศึกษาทุกประเภทวิชาชีพและทุกหลักสูตรทั้งในและนอกระบบการศึกษา จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2538 มีการจัดการเรียนการสอนทางไกล และในวันที่ 7 ก.ค. 2546 ได้มีประกาศราชกิจจานุเบกษาให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการที่มีหน้าที่วางแผน กำกับติดตาม และประเมินผลการอาชีวศึกษาจนถึงปัจจุบัน (ดวงนภา มกรานุรักษ์, 2554)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) จัดการอาชีวศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 โดยจัดการให้บริการการศึกษาวิชาชีพแก่นักเรียนนักศึกษา แบ่งกลุ่มสายวิชาชีพเป็น 9 ประเภทวิชา คือ 1)ประเภทวิชาอุตสาหกรรม 2)ประเภทวิชาศิลปกรรม 3)ประเภทวิชาคหกรรม 4)ประเภทวิชาพาณิชยกรรม 5)ประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 6)ประเภทวิชาเกษตรกรรม 7)ประเภทวิชาประมง 8)ประเภทวิชาอุตสาหกรรมสิ่งทอ และ9)ประเภทวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และในแต่ละประเภทวิชาจะแบ่งออกเป็นเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ อีกหลายสาขาตามความต้องการของผู้เรียน ความชอบ และความเหมาะสมแต่ละบุคคลให้เป็นการเรียนอย่างมีความสุข โดยแบ่งระดับหลักสูตรที่เปิดสอน ดังนี้

1) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตรที่รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับฝีมือให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน

2) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นหลักสูตรที่รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับผู้ชำนาญการเฉพาะสาขาอาชีพ

3) หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) เป็นหลักสูตรเทียบเท่าปริญญาตรีที่รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เข้าศึกษาต่อเนื่องและจบการศึกษาภายใน 2 ปี

4) หลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการเป็นหลักสูตรที่รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เข้าศึกษาต่อเนื่องและจบการศึกษาภายใน 2 ปี

5) หลักสูตรพัฒนาอาชีพเฉพาะทาง เป็นหลักสูตรจัดรองรับผู้มีพื้นฐานความรู้ทุกระดับการศึกษามีระยะเวลาในการเรียน 6-225 ชั่วโมง และหลักสูตร 108 อาชีพ เปิดการสอนตามวาระโอกาสต่างๆ มีระยะเวลาในการเรียน 1-4 ชั่วโมง

วิสัยทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเน้นการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมระดับประเทศและภูมิภาคอาเซียน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมา

พัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพอิสระได้

1.3 ปฏิรูปอาชีวศึกษาไทย

รัฐบาลให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนผ่านการสนับสนุนระบบการศึกษาซึ่งมีผลต่อการเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศเพื่อก้าวผ่านกับดักรายได้ปานกลาง จึงจำเป็นต้องสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่เพื่อรองรับการแข่งขันในภาคการผลิตและการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งต้องอาศัยแรงงานระดับล่างและระดับกลาง จึงนำมาซึ่งการปฏิรูปอาชีวศึกษาในทศวรรษแรก ตั้งแต่ปี 2540-2550 พบประเด็นสำคัญ คือ ผู้เรียนสายอาชีวศึกษามีความสามารถไม่สอดคล้องตามความต้องการของสถานประกอบการ และขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น จำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่อง และผู้เรียนไม่นิยมเรียนอาชีวศึกษา ผู้เรียนอาชีวศึกษามากกว่าร้อยละ 70 ศึกษาต่อปริญญาตรี ทำให้ประเทศขาดแคลนแรงงานทักษะระดับกลางอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาและสายสามัญไม่เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ 50:50 จึงนำมาซึ่งการกำหนดแนวนโยบายในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2545-2559) โดยพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันและความร่วมมือกับนานาประเทศ กล่าวคือตั้งแต่ปี 2549-2553 มีสัดส่วนผู้เรียนสายสามัญต่อสายอาชีวศึกษาในแต่ละปีลดลงขณะที่ผู้เรียนสายสามัญกลับเพิ่มขึ้นซึ่งไม่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งโดยรวมในปี 2553 อยู่ประมาณ 63 : 37 เนื่องจากทัศนคติทางลบทั้งส่วนบุคคลของผู้เรียน ผู้ปกครอง หลักสูตร ภาพลักษณ์ของสถาบันการศึกษา โอกาสการมีงานทำในอนาคต (Pimpa and Suwannapirom, 2008) และค่าเล่าเรียนที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสายสามัญรวมทั้งค่านิยมใบปริญญาในสังคมไทยนำมาซึ่งการตัดสินใจให้บุตรเรียนสายสามัญเพื่อศึกษาต่อปริญญาตรีเพิ่มขึ้น ต่อมาในการปฏิรูปอาชีวศึกษาในทศวรรษที่สอง ตั้งแต่ปี 2552-2561 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) ก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนาคนของประเทศในปี 2561 ให้สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น โดยมีสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษา : สายสามัญศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็น 60 : 40 และกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปเพิ่มเป็นร้อยละ 65 และมีสมรรถนะตามวิชาชีพตามมาตรฐาน และได้มีการกำหนดกรอบแนวทางการปฏิรูปอย่างเร่งด่วนซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ คือ มาตรการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพต่อยอดการศึกษาภาคบังคับ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการมีงานทำให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น เนื่องจากผู้จบการศึกษามีทักษะ ความรู้ด้านอาชีพ สามารถออกไปประกอบอาชีพได้หากไม่ศึกษาต่อ รวมทั้งสนับสนุนการศึกษาและเรียนรู้เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ทั้งนี้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายการปฏิรูปการศึกษาด้านการพัฒนาการอาชีวศึกษาเพื่อกำหนดกรอบ

นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งสร้าง/ผลิตคนด้านอาชีวศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของตลาด โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมทั้งประชาชนทั่วไปในทุกมิติ ให้สัมพันธ์กับความต้องการตลาดแรงงาน การสร้างโอกาสการเรียนรู้ต่ออาชีวศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สนับสนุนให้ผู้เรียนที่จบระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เรียนต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในระบบทวิภาคี นอกจากนี้ต้องเตรียมความพร้อมผู้เรียนในการเข้าสู่ตลาดแรงงานในระดับสากล เร่งปรับภาพลักษณ์ ทัศนคติ ค่านิยม และสร้างการยอมรับของสังคมที่มีต่อการเรียนสายอาชีพด้วยกระบวนการเชิงคุณภาพ

ดังนั้นจึงมีการเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพให้น่าสนใจไว้ทั้งมาตรการจูงใจและมาตรการบังคับในหลายประเด็น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554 และยงยุทธ แฉล้มวงษ์, 2557) แต่ในการศึกษานี้ขอเสนอเฉพาะมาตรการที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมุ่งเน้นมาตรการจูงใจให้ผู้ปกครองมีทัศนคติทางบวกต่อการเรียนสายอาชีพโดยทำให้ยอมรับเชิงประจักษ์ว่าการเรียนอาชีวศึกษามีโอกาสที่จะมีความก้าวหน้าในการทำงานและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน มีค่าใช้จ่ายในการเรียนไม่สูง เมื่อจบทำงานจะได้รับค่าตอบแทนในเส้นทางอาชีพและการยอมรับจากสังคม ทั้งนี้จึงต้องมีคณะกรรมการร่วมกันกำหนดอัตราค่าจ้างที่เหมาะสมตามความสามารถและประสบการณ์ซึ่งแตกต่างกับที่ผ่านมาที่กำหนดค่าตอบแทนตามวุฒิการศึกษา และเพื่อยกระดับผลักดันให้ผู้เรียนที่มีความสามารถตัดสินใจเรียนสายอาชีวศึกษา จึงควรสร้างสถานศึกษาพิเศษเพื่อรวบรวมส่งเสริมผู้ที่มีความสามารถพิเศษด้านสายอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะสายช่างอุตสาหกรรม จะมีสถาบันการศึกษาเป็นต้นแบบในแต่ละภูมิภาคโดยมีครูดี สถานที่ฝึกพร้อมรวมถึงการได้รับทุนการศึกษาจนกระทั่งมีงานทำและรายได้ดี ส่วนสายช่างอื่น ๆ จะลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาปฏิบัติงานในสถานประกอบการในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน และสำหรับบุคคลที่ไม่มีศักยภาพหรือคนยากจนนั้นรัฐหรือสถาบันการศึกษาควรคัดสรรและจัดสรรการให้ทุนสนับสนุนการเรียนกับกลุ่มนี้เพื่อให้เข้าถึงการเรียนในระบบปกติได้อีกครั้งหรือกลุ่มคนวัยทำงานที่ยังไม่ได้เรียน ปวช. ซึ่งส่วนใหญ่จะจบแค่มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเรียนมัธยมปลายสายสามัญแล้วต้องออกกลางคันส่วนใหญ่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัวด้วยกันทั้งสิ้น และสำหรับมาตรการบังคับในการเพิ่มผู้เรียนสายอาชีวศึกษาให้ได้ตามเป้าหมายในสัดส่วน 50 : 50 ให้ได้ภายใน 10 ปี จะต้องมีการคัดกรองนักเรียนในระดับ ม.3 ว่าสมควรจะเรียนต่อสายสามัญหรือสายอาชีพโดยให้งบประมาณรายหัวแก่ผู้เรียนสายอาชีวศึกษามากกว่าสายสามัญ ร้อยละ 30-50 และมีการจำกัดจำนวนนักเรียนสายสามัญต่อชั้นเรียนไม่เกิน 30 คน ถ้าเรียนเกินจะไม่อุดหนุนเงินรายหัว สำหรับรัฐบาลจีนได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาด้านอาชีวศึกษาได้จัดสรรเงินทุนให้กับสถานศึกษาที่เปิดหลักสูตร ปวช. ได้มอบทุนการศึกษา ค่าครองชีพ

พร้อมทั้งยังมีการจัดหางานให้ทำหลังจากเรียนจบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนยากจนในชนบทได้มีความรู้และนำไปพัฒนาอุตสาหกรรมในท้องถิ่น ขณะเดียวกันควรเน้นให้ผู้เรียนสายสามัญเข้าเรียนสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มากขึ้น โดยอาจใช้มาตรการอุดหนุนหรือการกู้ยืมเงินเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนผู้เรียนสายวิทยาศาสตร์มากขึ้น ซึ่งมาตรการดังกล่าวที่นักวิชาการได้ทำการศึกษาค้นคว้าและมีข้อเสนอแนะทางนโยบายต่าง ๆ แก่กระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาลก็เห็นว่าเป็นแนวความคิดที่ดีสำหรับวิจัยในการค้นคว้าต่อไป

ถึงแม้ว่าจะมีการปฏิรูปการศึกษารอบหนึ่งจนถึงรอบสองแล้วก็ตาม แต่ปัญหาความขาดแคลนแรงงานสายอาชีพก็ยังไม่ได้หมดไปมีหน้าซ้ำยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นต่อภาคการผลิตเนื่องจากปัญหาอุปสงค์แรงงานไม่สอดคล้องกับอุปทานแรงงาน กล่าวคือ สัดส่วนคนจบปริญญาตรีเข้าสู่ตลาดแรงงานร้อยละ 61 แต่สัดส่วนการจ้างงานร้อยละ 30.6 ขณะที่คนจบ ปวช.-ปวส.มีสัดส่วนเข้าสู่ตลาดแรงงานร้อยละ 23 มีสัดส่วนการจ้างงานร้อยละ 15 แต่เท่าที่ผ่านมาผู้ประกอบการต้องการแรงงานสายอาชีพมากขึ้นโดยเฉพาะระดับ ปวช. เนื่องจากค่าแรงไม่สูงมาก และแนวทางที่จะทำให้บรรลุปเป้าหมายคือการเพิ่มสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายรวมถึงระดับ ปวช. ให้มากขึ้น เนื่องจากผู้สำเร็จ ปวช. สามารถฝึกอบรมเพิ่มทักษะและปรับตัวได้ง่ายกว่าส่งผลต่อกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์, 2557) ปัญหาขาดแคลนแรงงานในสายวิชาชีพทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของนักศึกษาเกิดจากการทำงานของสถาบันการศึกษาผู้ผลิตแรงงานและสถานประกอบการไม่ได้มีการวางแผนร่วมกันว่าสถานประกอบการต้องการแรงงานระดับใด สายงานใด มีคุณภาพที่ต้องการอย่างไรทำให้เกิดการผลิตของสถาบันการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการตลาดแรงงานจนกลายเป็นปัญหาประเทศทั้งในอดีตและอนาคต

ดังนั้นในปีการศึกษา 2558 สอศ. จึงเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อก้าวสู่การเป็น “อาชีวะสร้างชาติ” โดยทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาคือผู้ทรงคุณค่าของสังคม เนื่องจากจะนำพาประเทศก้าวผ่านกับดักรายได้ปานกลางหรือปัญหาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืนตามที่กล่าวมา จึงจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพระบบอาชีวศึกษาให้ทัดเทียมประเทศสิงคโปร์ โดยให้สถาบันการศึกษาและผู้ประกอบการได้วางแผนร่วมซึ่งเรียกการศึกษาระบบทวิภาคีเป็นที่แพร่หลายและประสบความสำเร็จในประเทศเยอรมัน สิงคโปร์ และอเมริกา โดยให้สถานประกอบการและบริษัทเข้ามาจัดการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การประเมิน รวมถึงการสร้างทักษะของนักเรียนสายอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงาน จึงเป็นที่มาของการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (กรอ.อศ.) ที่สอดคล้องกับสภาพการค้าไทย สภาพอุตสาหกรรมและสาขาวิชาชีพ แบ่งเป็นกลุ่มนำร่อง 10 อาชีพ และจากกลุ่มนำร่องดังกล่าวที่ผ่านมาประสบความสำเร็จโดย

ภาคเอกชนสามารถให้ข้อมูลกับอาชีวศึกษาในความต้องการทั้งปริมาณและคุณสมบัติที่สถานศึกษาจะได้นำมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ และเริ่มมีการจ่ายค่าจ้างจากคุณสมบัติการทำงานซึ่งแตกต่างจากเดิมคือจ่ายตามระดับการศึกษา ทำให้แรงงานเห็นความสำคัญของการฝึกฝนทักษะ ความรู้และความสามารถมากกว่าใบปริญญา (ผู้จัดการออนไลน์, 29 มี.ค. 2558)

หัวใจสำคัญของการปฏิรูปอาชีวศึกษาคือการพัฒนากระบวนการผลิตและพัฒนากำลังคนด้วยระบบเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน โดยใช้ระบบทวิภาคีเป็นหลักประกอบกับสิ่งสำคัญ 4 ประการ คือ 1) การศึกษาอาชีวศึกษา (ปวช. / ปวส.) ไม่ใช่การศึกษาในระบบเท่านั้น แต่ต้องขยายเป็นอาชีวศึกษาเพื่อทุกคนสามารถเรียนอาชีวศึกษาได้ทุกระดับ ช่วงอายุ ทั้งที่มีงานประจำหรือว่างงานได้มีโอกาสเข้ามาเรียนฝึกทักษะอาชีพในหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรนอกระบบหรือในระบบซึ่งเป็นทวิภาคีด้วยเช่นกัน 2) การพัฒนาระบบค่าตอบแทนตามมาตรฐานวิชาชีพหรือระบบคุณวุฒิวิชาชีพเพื่อให้ค่าตอบแทนสอดคล้องกับความสามารถของแรงงาน ซึ่งจะเกิดความเป็นธรรมในการจ้างงานและส่งเสริมค่านิยมในการเรียนสายอาชีพ 3) การพัฒนาสาระและสาขาวิชาต่าง ๆ รวมถึงกำลังพลในระบบนี้จะต้องพัฒนาในรูปคณะกรรมการร่วมภาครัฐและภาคเอกชน และ 4) การพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกัน คือ การจัดโครงสร้างโดยตั้งหน่วยงานทั้งในราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องให้มาทำงานร่วมกับ สอศ. ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ โดยพยายามสร้างภาพลักษณ์และมาตรฐานใหม่ให้ทุกคนที่เรียนอาชีวศึกษาสามารถประกอบอาชีพหรือยกระดับขึ้นเป็นผู้ประกอบได้นอกจากนี้รูปแบบการเรียนแบบทวิภาคีที่ผ่านมาผู้เรียนจะไปทำงานในสถานประกอบการไม่น้อยกว่า 6 เดือน แต่ต่อไปรูปแบบการเรียนทวิภาคีจะเปลี่ยนไปในลักษณะที่อีกลักษณะหนึ่งคือนำวิทยาลัยไปตั้งในโรงงานหรือการตั้งวิทยาลัยในชุมชนเป็นการบริการซ่อมถึงบ้านซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้โดยใช้งบประมาณของ อบต. และ อบจ. โดยกำหนดเป้าหมายการจัดเรียนระบบทวิภาคีภายใน 9 ปี จะสะท้อนผลลัพธ์ให้เห็นถึงคุณภาพแรงงานตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานอย่างสมบูรณ์ และแนวโน้มหลังจากนี้นักเรียนก็จะมาเรียนสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากนักเรียนจะได้รับการบรรจุเข้าทำงานตั้งแต่ระดับ ปวช. ปวส. และยังสามารถเรียนต่อปริญญาตรีในระบบทวิภาคีในสถานประกอบการอีกด้วย นอกจากนี้ประเทศไทยจะต้องเป็นแกนนำในการเป็นศูนย์กลางอาชีวศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียนอีกด้วย

1.4 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) กับโอกาสทางการศึกษาสายอาชีพ

รัฐบาลกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาในสังคมด้วยการสนับสนุนเงินแก่นักเรียน/นักศึกษาที่ด้อยโอกาส เพราะปัญหาสำคัญประการหนึ่งของคนยากจนในการศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับจนถึงระดับอุดมศึกษาก็คือการขาดแคลนทุนทรัพย์จึงทำให้ขาดโอกาสในการศึกษาต่อ แต่ในปัจจุบันดูเหมือนว่าปัญหาดังกล่าวจะคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นเนื่องจากการได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ขึ้นมารองรับ ในหมวด 8 ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาที่ให้อำนาจจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาแก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสมและความจำเป็น สำหรับประเทศไทยได้นำแนวคิดระบบการเงินด้านอุปสงค์ผ่านตัวผู้เรียนมาใช้ในระบบกองทุนให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา (กยศ.) และ ระบบกู้ยืมที่ผูกพันกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) ซึ่งเป็นการให้กู้ยืมค่าเล่าเรียนหรือค่าใช้จ่ายระหว่างที่กำลังศึกษาและนำมาชำระคืนเมื่อจบการศึกษาและมีรายได้จากการทำงานแล้ว แต่ในการศึกษานี้จะนำเสนอเฉพาะกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เนื่องจากกองทุนกู้ยืมที่ผูกพันกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) ให้กู้ยืมเฉพาะระดับอุดมศึกษาเท่านั้น ขณะที่ กยศ. จะให้กู้ยืมตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรี

กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เริ่มให้นักเรียนหรือนักศึกษากู้ยืมได้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 เป็นต้นมา บนพื้นฐานหลักการเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นแก่คนยากจนและสนับสนุนการพัฒนาระบบการศึกษาทางด้านอุปสงค์ โดยการเพิ่มขีดความสามารถในการรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของประชาชน ต่อมาในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2541 จึงได้ประกาศพระราชบัญญัติเป็นกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2541 มีผลให้ กยศ. มีฐานะทางกฎหมายชัดเจน เป็นนิติบุคคลในการกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง (เอกสารคู่มือผู้ปฏิบัติงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา , 2558) ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา 2550-2557 สามารถสรุปบทเรียนที่สำคัญได้จากการประเมินทั้งหมด 4 ประการ คือ 1)การกำหนดเกณฑ์รายได้ของผู้มีสิทธิกู้ยืมที่สูงเกินไปทำให้ กยศ.ไม่สามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของผู้มีรายได้น้อยได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร 2) การขาดกลไกในการตรวจสอบการจัดสรรเงินกู้ยืมทำให้เกิดการรั่วไหล มีความผิดปกติในวิธีการจัดสรรเงินกู้ นักศึกษายากจนจริง ๆ ไม่ได้รับเงินกู้ยืม 3)การขาดกลไกในการชำระหนี้คืนที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดความสูญเสียต่อรัฐและภาษี 4) การขาดกลไกในการติดตามและประเมินผลทำให้การดำเนินงานของ กยศ. ผิดพลาดต่อเนื่องเป็นเวลานาน โดยไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2550) นอกจากนี้ยังพบปัญหาในส่วนการคัดเลือกของมหาวิทยาลัย

ต้นสังกัดของผู้เรียนที่ดำเนินงานล่าช้า และด้วยประสิทธิภาพในการคัดกรองนักเรียนความยากจนจริง ๆ เข้าสู่การศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะผลประกอบการดังกล่าวของกองทุน กยศ. มีอัตราการชำระหนี้ค่อนข้างต่ำประมาณร้อยละ 25-40 จึงทำให้เกิดภาระหนี้เพิ่มขึ้นจำนวนมาก ถึงแม้ว่ารัฐจะคิดอัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมต่ำมากแล้วก็ตาม (Chapman et al. , 2010 และดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2551)

ปัญหานี้สินทวีความรุนแรงมากขึ้น สภาพการกู้ยืมเงิน กยศ. ในภาพรวมตั้งแต่ปี 2553-2556 พบว่า จำนวนผู้กู้ยืมมีแนวโน้มลดลงทุกระดับและประเภทการศึกษา เมื่อพิจารณาสัดส่วนจำนวนผู้กู้แต่ละระดับประเภทการศึกษา พบว่า สัดส่วนจำนวนผู้กู้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายลดลงทุกปี ขณะที่สัดส่วนผู้กู้ระดับปริญญาตรีเพิ่มขึ้นทุกปี ส่วนระดับ ปวช. และ ปวส. มีสัดส่วนไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ทั้งนี้มีสาเหตุสำคัญที่ทำให้การจัดสรรทุน กยศ. ลดลง เนื่องจากประสบปัญหาสภาพคล่องมียอดหนี้ค้างชำระจำนวนมากทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนดังจะเห็นได้จาก กยศ. มีลูกหนี้ครบกำหนดชำระจำนวน 2.8 ล้านคน เป็นลูกหนี้ที่ค้างชำระจำนวน 2.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 75 และมีลูกหนี้ที่ชำระตามปกติเพียง 0.70 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 25 ของผู้กู้ที่ครบกำหนดชำระเท่านั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) ซึ่งถูก กยศ. ดำเนินคดีแล้วจำนวน 6 แสนคน อยู่ระหว่างไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องร้องจำนวน 1.1 แสนคน และยังจ่ายหนี้ได้ตามกำหนดจำนวน 1.04 ล้านคน ซึ่งการฟ้องร้องทำให้ กยศ. มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีละ 6,500 บาท รวมเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีประมาณ 3,200 ล้านบาท แต่ถึงแม้จะชนะคดีก็ยังไม่สามารถเรียกเงินคืนได้เพียงบางส่วนเท่านั้น เหตุผลในการค้างชำระหนี้และตัดสินใจจะไม่ชำระหนี้และยอมให้ กยศ. ฟ้องร้องดำเนินคดี เนื่องจากผู้สำเร็จการศึกษามาแล้ว 2 ปี ได้รับเงินเดือนไม่เพียงพอต่อการชดเชย เพราะมีภาระที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมาก โดยเฉพาะการให้เงินกู้ยืมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระดับ ปวช. เมื่อผู้กู้สำเร็จการศึกษาแล้วมีงานทำก็ยังไม่สามารถชำระหนี้ได้เนื่องจากค่าตอบแทนต่ำมากไม่เพียงพอต่อการใช้คืน ถึงแม้ว่าจำนวนผู้กู้ยืมรายเก่า-รายใหม่ในระดับ ปวช. ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้จะมีจำนวน 9.8 หมื่นคน ขณะที่จำนวนผู้กู้ยืมรายเก่า-รายใหม่ของระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญมีจำนวนมากถึง 1.63 แสนคน ซึ่งมีจำนวนมากกว่าแต่วงเงินในการกู้เงินรวมกันกลับน้อยกว่าผู้เรียน ปวช. กว่า 6 หมื่นบาท ด้วยเหตุผลที่ผู้เรียน ปวช. จะต้องกู้เงินทั้งค่าเล่าเรียนและค่าครองชีพเป็นวงเงินสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายประมาณ 2 หมื่นบาท (รายงานผลประจำปี 2555 ของ กยศ.) ซึ่งวงเงินการกู้ยืมในการเรียนสายอาชีพสูงกว่าสายสามัญ ถึงแม้จะสะท้อนต้นทุนการศึกษาที่แท้จริงแต่ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ผู้ปกครองต้องแบกรับภาระหนี้สินเพิ่มมากกว่าการให้บุตรเรียนสายสามัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วถ้าเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่คนยากจนโดยต้องคำนึงถึงการเรียนที่สร้างรายได้มีงานทำและสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิมได้ด้วย ดังนั้น

การให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาตามแนวคิดและวิธีปฏิบัติที่ผ่านมาซึ่งไม่สามารถคัดกรองคนยากจนที่แท้จริงให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น อีกทั้งไม่สามารถกำหนดเงื่อนไขการให้กู้ยืมเพื่อเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีพตามนโยบายรัฐบาลได้ ผู้ศึกษาจึงนำเสนอมาตรการการคลังเพื่ออาชีพศึกษาในการศึกษานี้เพื่อตอบโจทย์ความต้องการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและคุณภาพชีวิตของคนยากจน

2. แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้มีแนวคิดและแบบจำลองที่ใช้ศึกษา ดังนี้

2.1 การตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือน

การศึกษานี้มีผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาของเด็กใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎีพฤติกรรมครัวเรือน (theory of family behavior) ของ Becker; & Toms (1986) ที่มองครอบครัวเป็นหน่วยผลิตหน่วยหนึ่งในสังคมตามฟังก์ชันการผลิตของครัวเรือน โดยใช้ปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรทั้งหมดที่มีของพ่อแม่หรือครัวเรือน เช่น ใช้เงินได้ในการบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ การลงทุนทางการศึกษา การออมหรือการสะสมสินทรัพย์ อีกทั้งใช้เวลาในการอบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่บุตร เพื่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด และหารายได้จากการทำงาน ซึ่งจำนวนและคุณภาพที่ใช้ในการจัดสรร กระจายทรัพยากร และเวลาที่ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ จะส่งผลต่อระดับความสำเร็จทางการศึกษาและรายได้ของบุตรในอนาคต (Haveman; & Wolfe, 1995; Sherraden, 1991; Becker, 1993) ตามแนวคิดทฤษฎีทุนมนุษย์ (Becker; & Toms, 1979, 1986) ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้กับการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาให้แก่บุตร โดยสันนิษฐานว่าพ่อแม่มีความหวังดีต่อบุตรหลาน (altruistic attitude toward their offspring) ต้องการสนับสนุนทั้งให้เงินทุนและให้การศึกษา มีความพอใจที่จะถ่ายทอดมรดกตกทอดให้คนรุ่นต่อไป โดยเสียสละหรือลดการใช้จ่ายของตนเองเพื่อบุตร การให้ของพ่อแม่มีทั้งถ่ายทอดมรดกที่เป็นทรัพย์สิน (bequest) เช่น บ้าน ที่ดิน หุ่น หรือทรัพย์สินที่มีค่าอื่น ๆ และการให้มรดกที่เป็นทุนมนุษย์ คือ การลงทุนทางการศึกษา โดยตระหนักว่าหากบุคคลได้รับการศึกษาที่ดี ย่อมเป็นผลดีต่อความสามารถ ทักษะที่สูงขึ้น และจะมีหน้าที่การงานที่ดีมีรายได้ อาชีพมั่นคง และทำหน้าที่สืบทอดชื่อเสียงวงศ์ตระกูลต่อไป

แบบจำลองทางทฤษฎีที่ใช้ศึกษาการตัดสินใจของครัวเรือนเกี่ยวกับลงทุนทางการศึกษานี้ได้ปรับปรุงมาจาก Brown (2003) ให้ความสำคัญกับระดับการศึกษาของพ่อแม่ที่มีต่อระดับการลงทุนทางการศึกษา ซึ่งวัดจากการบริโภคสินค้าและบริการ และใช้เวลาในการดูแลบุตร แต่สำหรับการศึกษานี้ปัจจัยการผลิตทั้งสองจะรวมอยู่ในทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคม การวัดการลงทุนทางการศึกษาจากระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร แบ่งการพิจารณาครัวเรือนเป็น 2 ช่วงเวลา โดยมีข้อสมมติของแบบจำลอง คือ แต่ละครัวเรือนอาจจะประกอบด้วยพ่อหรือแม่ที่มีความชอบเหมือนกัน

(identical preferences) มีบุตรจำนวน n คน และครัวเรือนมีข้อจำกัดทางด้านสภาพคล่อง (liquidity constraints) ไม่สามารถกู้หรือยืมเงินในอนาคตจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการบริโภคได้ แต่มีรายได้จากการทำงาน สามารถบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้ไม่เกินมูลค่าสินทรัพย์ทั้งหมดของครัวเรือน ดังนั้นแต่ละครัวเรือนจะพยายามจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด (maximize utility, u) ซึ่งประกอบด้วยการบริโภคในช่วงเวลาที่ 1 (C^1) และการบริโภคในช่วงเวลาที่ 2 (C^2) ดังนั้น $U(C^1, C^2)$ กำหนดให้เป็นฟังก์ชันอรรถประโยชน์ที่มีลักษณะเป็นโค้งคว่ำ (strictly concave) และการบริโภคในช่วงเวลาที่ 2 ของพ่อแม่เป็นการลงทุนทางการศึกษาให้แก่บุตร ซึ่งจะถูกแบ่งปันตามกฎการแบ่งปัน (sharing rule), α_t , โดยค่า α_t อาจจะมีค่าเท่ากันหรือแตกต่างกันตามความพอใจในการแบ่งปันทรัพยากรที่พ่อแม่มีต่อบุตรแต่ละคน ฟังก์ชันอรรถประโยชน์ในการบริโภคของพ่อแม่ในช่วงเวลาที่ 2 จะขึ้นอยู่กับ การบริโภคของบุตรตามฟังก์ชันความหวังดี (altruism function) ของพ่อแม่, ξ_t , ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับบุตร (b) เช่น เพศ ลำดับพี่น้อง ผลการเรียนรู้สะสม เป็นต้น และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่หรือโครงสร้างครัวเรือน (p) เช่น ขนาดครัวเรือน การศึกษาและรสนิยม (ทัศนคติ) ของพ่อแม่ สถานภาพสมรส เป็นต้น ซึ่งสามารถเขียนอยู่ในรูปฟังก์ชันได้ว่า

$$\xi_t = f(b, p)$$

โดย b คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับบุตร

p คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่ หรือโครงสร้างครัวเรือน

จึงเขียนฟังก์ชันอรรถประโยชน์ตามที่ได้กล่าวมา ดังนี้

$$(1) \quad U = \mu U(C^1) + (1-\mu) \sum [\alpha_t + (1-\alpha_t) \xi_t(b, p)] U(C^2)$$

โดย μ เป็นความพอใจ (น้ำหนัก) ในปัจจุบันของครัวเรือน (household's preferences) จากการบริโภคช่วงเวลาที่ 1 กำหนดให้ $\mu \in [0, 1]$ และ

α_t เป็นน้ำหนักการแบ่งปันทรัพยากรที่พ่อแม่ให้แก่บุตรแต่ละคน (กรณีที่มิบุตรมากกว่า 1 คน) กำหนดให้ $\alpha_t \in [0, 1]$

ในช่วงเวลาที่ 2 พ่อแม่ใช้ทรัพยากรที่มีเหลือจากการบริโภคในช่วงเวลาที่ 1 ให้การดูแลบุตรด้วยการลงทุนทางการศึกษาตามฟังก์ชันการผลิตทางการศึกษา (production function, g) ซึ่งเขียนฟังก์ชันการผลิตดังกล่าว ได้ดังนี้

$$(2) \quad C^2 = g(K_t)$$

โดย $K_t = (K_e, K_c, K_s)$

กำหนดให้ K_e คือ ทุนทางเศรษฐกิจ

K_c คือ ทุนทางวัฒนธรรม

K_s คือ ทุนทางสังคม

ซึ่งทุนแต่ละประเภท คือ ปัจจัยการผลิต (inputs) ที่พ่อแม่ใช้ในการลงทุนทางการศึกษาให้ได้ผลผลิต (output) ที่เหมาะสม คือ ให้นบุตรจบระดับการศึกษาและสายการเรียนที่เหมาะสม (C^2) ภายใต้ข้อจำกัดที่มี โดยตัวแปรของทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมในแบบจำลองการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือน (อิติมา พลัปลิ่ง, 2557)

ปัญหาของครัวเรือน (The household's problem) เขียนแสดงเป็นสมการคณิตศาสตร์ ได้ว่า

$$\begin{aligned} \text{Max} \quad & \mu \mu U(C^1) + (1-\mu) \sum [\alpha_t + (1-\alpha_t) \xi_t(b,p)] U(C^2) \\ & C^1, K_t \\ \text{s.t.} \quad & C^2 = g(K_t) \\ (3) \quad & P^C C^1 + P K_t \leq A_t \\ & T = t_w + t_{C^2} \\ & Y_t = w(H)t_w + rK_t \end{aligned}$$

โดย P^C คือ ราคาสินค้าและบริการซึ่งสมมติให้เท่ากับ 1 (ราคาเปรียบเทียบสินค้าและบริการแต่ละชนิดในตลาดเท่ากัน)

P คือ ราคาหรือต้นทุนของทุนแต่ละประเภทที่ใช้ในการลงทุนทางการศึกษา

Y_t คือ รายได้ของครัวเรือน

T คือ เวลาทั้งหมดใน 1 วัน (24 ชั่วโมง)

t_w คือ เวลาในการทำงานของพ่อแม่ร่วมกัน

t_{C^2} คือ เวลาในการลงทุนการศึกษาของบุตร

ในแบบจำลองนี้กล่าวได้ว่านอกจากเวลาทำงานแล้ว เวลาทั้งหมดจะอุทิศให้กับการใช้เวลาดูแลบุตรในการพัฒนาทุนมนุษย์ ดังนั้นต้นทุนค่าเสียโอกาสในการใช้เวลาพัฒนาทุนมนุษย์จึงเป็นอิสระกับจำนวนชั่วโมงการทำงาน

$w(H)$ คือ ฟังก์ชันต้นทุนค่าเสียโอกาสในการใช้เวลาไปกับกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งในที่นี้เป็นการใช้เวลาในการลงทุนการศึกษาของบุตร ซึ่งค่าจ้างแรงงานต่อชั่วโมงเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาสขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของพ่อแม่ (H)

r คือ อัตราผลตอบแทนของทรัพย์สินหรือการลงทุน (อัตราดอกเบี้ย)

K_t คือ จำนวนทุน

A_t คือ สินทรัพย์ของครัวเรือนซึ่งครอบคลุมถึงรายได้และเงินออม

แก้สมการที่ 3 โดยใช้ First order conditions เทียบกับ C^1 และ K_t ได้ว่า

$$(4) \quad \mu \frac{\partial U}{\partial C^1} - \lambda = 0$$

$$(5) \quad (1 - \mu) [\alpha_t + (1 - \alpha_t) \xi_t(b, p)] \frac{\partial U}{\partial C^2} \frac{\partial C^2}{\partial K_i} - P \lambda = 0$$

แทนค่า λ และแก้สมการทั้งสอง

$$(6) \quad \frac{MUc^1}{MUc^2} = \frac{(1 - \mu) [\alpha_t + (1 - \alpha_t) \xi_t(b, p)]}{\mu P} \frac{\partial C^2}{\partial K_i} \quad \text{ที่ระดับการจัดสรร}$$

เหมาะสม

$$(7) \quad \frac{\partial C^2}{\partial K_i} = \frac{\mu P}{(1 - \mu) [\alpha_t + (1 - \alpha_t) \xi_t(b, p)]} \frac{MUc^1}{MUc^2}$$

$$U(C^2) = f(\xi_t(b, p), K_i)$$

$$(8) \quad C^2 = a + \beta_i \xi_i(b, p) + \theta_i K_e + \eta_i K_c + \chi_i K_s + \varepsilon_i$$

เมื่อ C_i^2 คือ ระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ซึ่ง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม

โดยที่ $C^2 = 0$ คือ บุตรที่ไม่ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย

$C^2 = 1$ คือ บุตรที่ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ม.4)

$C^2 = 2$ คือ บุตรที่ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ (ปวช.1)

ดังนั้น พ่อแม่จะตัดสินใจลงทุนเลือกระดับการศึกษาและสายการเรียนที่เหมาะสมให้แก่บุตร เพื่อให้ได้รรถประโยชน์สูงสุดในครัวเรือน $\text{Max } U(C_i^{2*})$

2.2 อัตราผลตอบแทนในการลงทุนทางการศึกษา

การศึกษานี้ใช้กรอบการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีทุนมนุษย์ซึ่งเชื่อว่าการลงทุนในการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งในการศึกษานี้ จะพิจารณาเฉพาะจะต้นทุนและผลตอบแทนส่วนบุคคลเท่านั้น เนื่องจากเป็นต้นทุนและผลตอบแทนที่ครัวเรือนใช้ในการตัดสินใจลงทุนการศึกษาแก่บุตร ดังนี้

ต้นทุนส่วนบุคคล (Private Cost) คือ ค่าใช้จ่ายในการใช้ทรัพยากรส่วนตัวในการศึกษา แบ่งเป็นต้นทุนบุคคลทางตรงและต้นทุนบุคคลทางอ้อม ดังนี้

1) ต้นทุนบุคคลทางตรง (Direct Educational Cost) คือ ค่าใช้จ่ายที่ผู้เรียนหรือครัวเรือนจ่ายจริงระหว่างการศึกษา ได้แก่ ค่าธรรมเนียมการศึกษา (ไม่รวมทุนการศึกษา) ค่าหนังสือ และอุปกรณ์การเรียนตลอดจนค่าใช้จ่ายส่วนตัวอื่น ๆ ที่ต้องจ่ายไปในขณะที่ศึกษาอยู่ เช่น ค่าที่พัก ค่าเดินทาง และค่ากิจกรรม เป็นต้น

2) ต้นทุนบุคคลทางอ้อม คือ ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) หรือรายได้จากการทำงานหลังหักภาษีรายได้แล้ว ซึ่งผู้เรียนเสียสละจะไม่รับเนื่องจากเลือกที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

ผลตอบแทนส่วนบุคคล (Private Benefit) คือ ผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษา แบ่งเป็นผลตอบแทนทางตรงและผลตอบแทนทางอ้อม ดังนี้

1) ผลตอบแทนทางตรง (Direct Benefit) คือ ผลตอบแทนที่เกิดจากการลงทุนทางการศึกษาโดยตรง ซึ่งจะมีผลทำให้รายได้ตลอดช่วงชีวิต (Lifetime Earnings) ของบุคคลเพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ บุคคลที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าโดยเฉลี่ยจะมีรายได้สูงกว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อยกว่า (วัดจากรายได้หลังหักภาษี)

2) ผลตอบแทนทางอ้อม (Indirect Benefit) คือ ผลตอบแทนที่เกิดจากผลกระทบภายนอกจากการลงทุนการศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1) ผลตอบแทนที่สืบเนื่อง อันเกิดจากผลทางตรงชักนำในทางที่ดีขึ้น เช่น เมื่อมีความรู้มากขึ้นจึงระมัดระวังในการดูแลสุขภาพทำให้สุขภาพสมบูรณ์และแข็งแรงมากขึ้นเช่นกัน หรืออาจเป็นผลตอบแทนทางอ้อมที่เกิดขึ้นแก่กิจกรรมอื่น เช่น ผู้ผลิตตำรา อุปกรณ์การเรียน หรือสื่อค้นคว้าอิเล็กทรอนิกส์มียอดขายเพิ่มขึ้นเนื่องจากคนมีการศึกษาสูงขึ้นจำนวนมาก

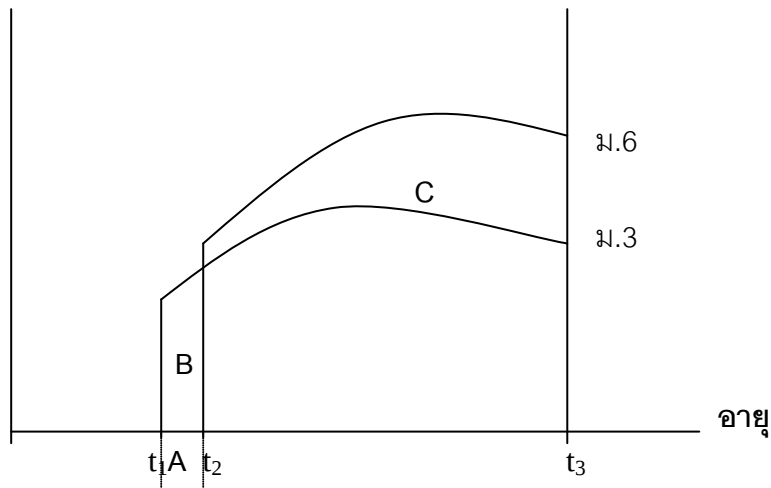
2.2) ผลตอบแทนที่ไม่สามารถวัดได้แน่นอน คือ การได้รับการยอมรับจากคนในสังคมมากขึ้น เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นต้น

กล่าวสรุป ผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษา คือ รายได้หรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังจากนักเรียนหรือนักศึกษาลำเร็จการศึกษา ซึ่งสามารถวัดได้ในรูปของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน

อัตราผลตอบแทนในการลงทุนทางการศึกษา

การหาอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษาเหมือนกับการหาอัตราดอกเบี้ยหรือการหาอัตราผลกำไรคิดเป็นร้อยละจากการลงทุนต่างๆ แทนที่จะเอาเงินไปฝากธนาคารต่างๆ ก็เอาเงินไปลงทุนศึกษาต่อ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะดูเฉพาะการศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ (ปวช.) และสายสามัญ (ม.6) เมื่อนักศึกษาลำเร็จการศึกษาไปแล้วจึงเริ่มเก็บเกี่ยวผลประโยชน์กลับคืนมาในรูปของตัวเงิน ซึ่งวัดจากรายได้ที่ได้จากการทำงานตั้งแต่จบการศึกษาจนตลอดช่วงชีวิตจนเกษียณอายุงาน แต่สำหรับการศึกษานี้กำหนดอายุการทำงาน 1-20 ปี และเป็นรายได้ส่วนเพิ่มจากการศึกษาระดับ ปวช. หรือ ม.6 โดยหักรายได้ส่วนที่เกิดจากการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) ดังภาพประกอบ 5 และ 6 ต่อไปนี้

รายได้ต่อปี

ภาพประกอบ 5 อัตราผลตอบแทนการศึกษาต่อมัธยมปลายสายสามัญ

1) ผลตอบแทนจากการศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (Return = R)

$$R = C - A - B$$

C = ส่วนต่างของรายได้ ม.3 กับ ม.6

A = ต้นทุนทางตรงส่วนบุคคล คือ ค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับสถาบันการศึกษาและค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา

B = ต้นทุนทางอ้อมส่วนบุคคล คือ ค่าเสียโอกาสที่จะมีรายได้เมื่อสำเร็จการศึกษา ม.3 แต่ตัดสินใจศึกษาต่อ ม.6

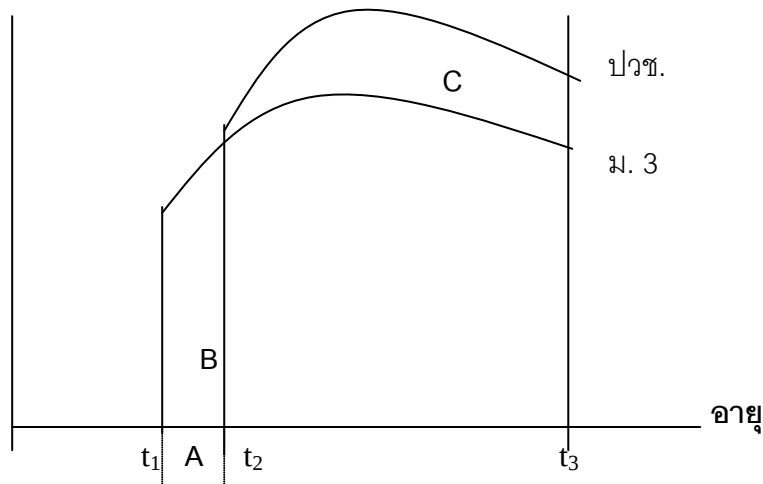
จากภาพประกอบ 5

พื้นที่ A แสดงให้เห็นค่าใช้จ่ายและการลงทุนที่เสียไปเพื่อการศึกษาต่อ ม.6 ตั้งแต่อายุ t_1 ถึง t_2 ปี ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายทางตรงที่ใช้ไปเพื่อการศึกษา

พื้นที่ B แสดงให้เห็นค่าใช้จ่ายทางอ้อมหรือค่าเสียโอกาส ได้แก่ รายได้ที่เสียไปเนื่องจากเรียนต่อ ม.6 แทนที่จะทำงาน เพราะฉะนั้นค่าเสียโอกาสจะมีค่าเท่ากับรายได้ของผู้สำเร็จการศึกษา ม.6 ในช่วงอายุที่นักศึกษาเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งแต่อายุ t_1 ถึง t_2 ปี

พื้นที่ C แสดงให้เห็นรายได้ส่วนเพิ่มตลอดชีวิตการทำงานที่เกิดจากผลต่างระหว่างรายได้ของผู้สำเร็จ ม.3 กับผู้สำเร็จ ม.6 นับตั้งแต่อายุที่เริ่มทำงานจนเกษียณอายุ คือ ตั้งแต่อายุ t_2 ถึง t_3 ปี

รายได้ต่อปี

ภาพประกอบ 6 อัตราผลตอบแทนการศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ (ปวช.)

2) ผลตอบแทนจากการศึกษาต่อปริญญาตรี (Return = R)

$$R = C - A - B$$

C = ส่วนต่างของรายได้ ม.3 กับ ปวช.

A = ต้นทุนทางตรงส่วนบุคคล คือ ค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับสถาบันการศึกษาและค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษา

B = ต้นทุนทางอ้อมส่วนบุคคล คือ ค่าเสียโอกาสที่จะมีรายได้เมื่อสำเร็จการศึกษา ม.3 แต่ตัดสินใจศึกษาต่อ ปวช.

จากภาพประกอบ 6

พื้นที่ A แสดงให้เห็นค่าใช้จ่ายและการลงทุนที่เสียไปเพื่อการศึกษาต่อ ปวช. ตั้งแต่อายุ t_1 ถึง t_2 ปี ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายทางตรงที่ใช้ไปเพื่อการศึกษา

พื้นที่ B แสดงให้เห็นค่าใช้จ่ายทางอ้อมหรือค่าเสียโอกาส ได้แก่ รายได้ที่เสียไปเนื่องจากเรียนต่อปริญญาตรีแทนที่จะทำงาน เพราะฉะนั้นค่าเสียโอกาสจะมีค่าเท่ากับรายได้ของผู้สำเร็จการศึกษา ม.3 ในช่วงอายุที่นักศึกษาเรียนต่อ ปวช. ตั้งแต่อายุ t_1 ถึง t_2 ปี

พื้นที่ C แสดงให้เห็นรายได้ส่วนเพิ่มตลอดชีวิตการทำงานที่เกิดจากผลต่างระหว่างรายได้ของผู้สำเร็จ ปวช. กับผู้สำเร็จ ม.3 นับตั้งแต่อายุที่เริ่มทำงานจนเกษียณอายุ คือ ตั้งแต่อายุ t_2 ถึง t_3 ปี

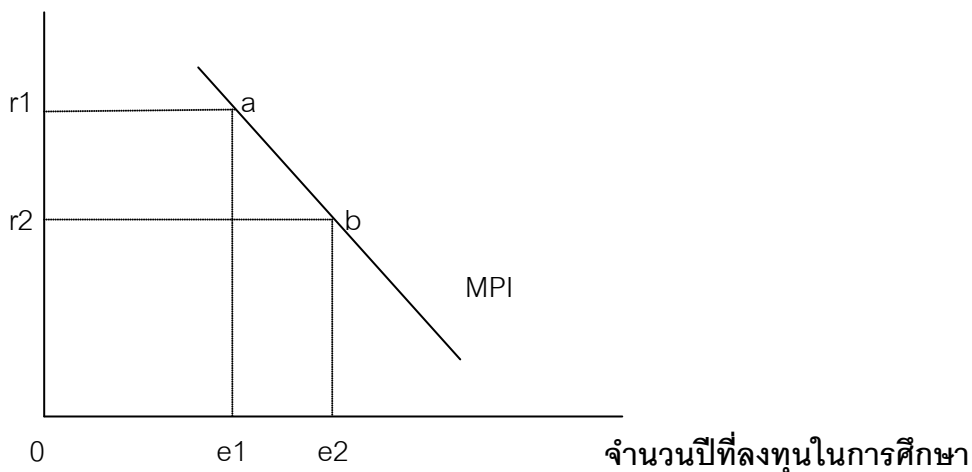
การที่จะตัดสินใจว่าเมื่อเรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 (การศึกษาภาคบังคับ) แล้วควรจะเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ (ปวช.) หรือสายสามัญ (ม.4) หรือจะเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อหารายได้ทันทีนั้นจะตัดสินใจอย่างไร มีแนวทางดังนี้ (บุญคง หันจางสิทธิ์, 2553)

1) เปรียบเทียบมูลค่าปัจจุบันสุทธิของรายได้ตลอดชีวิตของการทำงานหลังจบ ปวช. หรือ ม.6 กับมูลค่าปัจจุบันสุทธิของรายได้ตลอดชีวิตหลังจบ ม.3 (ภาคบังคับ) ว่าส่วนใดมากกว่ากัน หรือกล่าวว่าการเลือกที่จะตัดสินใจศึกษาต่อสายสามัญหรือสายอาชีพหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่ามูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์มากกว่าหรือเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนการศึกษาเป็นอย่างไรจึงตัดสินใจศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญหรือสายอาชีพ แต่ถ้ามูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์น้อยกว่ามูลค่าปัจจุบันของต้นทุนการศึกษาก็ตัดสินใจทำงานในตลาดแรงงานทันทีซึ่งก็คือไม่ศึกษาต่อ ข้อสมมติที่สำคัญคือ ผลประโยชน์ที่วัดไม่ได้กับต้นทุนที่วัดไม่ได้หักลบกันไป เป็นต้นว่าความทุกข์ยากในการเรียนหนังสือกับเกียรติยศ ชื่อเสียงและความภาคภูมิใจที่ได้จากการศึกษาต่อสามารถหักลบกันไป เป็นต้น

2) หาอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return) ของการลงทุนทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญหรือสายอาชีพ แล้วนำไปเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ โดยสมมติว่ามีการกู้ยืมเงินมาศึกษาต่อ อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) คือ อัตราส่วนลด (Rate of Discount) ที่จะทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (มูลค่าปัจจุบันของรายได้ลบด้วยมูลค่าปัจจุบันของต้นทุน) เท่ากับศูนย์พอดี จึงได้ค่า r ไว้ใช้เปรียบเทียบในการตัดสินใจลงทุนในการศึกษาต่อโดยเปรียบเทียบค่า r กับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาต่อ ถ้าค่า r มากกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่กู้มาเพื่อศึกษาต่อจึงควรตัดสินใจศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ถ้าจะเลือกตัดสินใจว่าควรเลือกศึกษาต่อสายอาชีพหรือสายสามัญต้องพิจารณาอัตราผลตอบแทนภายในว่าสายการเรียนไหนสูงกว่ากัน

อัตราดอกเบี้ย (r)

อัตราผลตอบแทน (IRR)

ภาพประกอบ 7 การตัดสินใจลงทุนการศึกษาของพ่อแม่

ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ เมื่อมีการลงทุนทางการศึกษาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อัตราผลตอบแทนการศึกษา (IRR) อาจเพิ่มขึ้น แต่พอถึงจุดๆ หนึ่ง อัตราผลตอบแทนการศึกษา (IRR) จะลดน้อยถอยลง ซึ่งเป็นไปตามกฎการลดน้อยถอยลง (Law of Diminishing Return) ของอัตราการลงทุน หน่วยสุดท้าย เส้นการลงทุนหรือเส้นประสิทธิภาพการลงทุน (Marginal Efficiency of Investment) ในภาพประกอบ 7 จะทอดลงจากซ้ายไปขวา ถ้าหากถือว่าการศึกษาคือเป็นบริการที่จำเป็นในชีวิตประจำวันหรือเป็นสินค้าและบริการที่มีความยืดหยุ่นอุปสงค์ต่อราคาน้อย กราฟเส้นนี้จะมีลักษณะค่อนข้างชัน คือ มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยต่ำ หรือกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย (r) มิได้ทำให้ความต้องการการศึกษาเปลี่ยนไปเท่าไรนัก ถ้ากำหนดให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาอยู่ในระดับ r_1 ผู้ลงทุนจะตัดสินใจลงทุนในการศึกษาไปเรื่อยๆ ตราบใดที่อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) มากกว่าอัตราดอกเบี้ย จนกระทั่งถึงจุด a ณ จุดนี้ค่า $IRR = r_1$ ระดับการลงทุนการศึกษาที่เหมาะสมคือ e_1 แต่ถ้าหากอัตราดอกเบี้ยลดลงอีก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะนโยบายรัฐบาลที่สามารถหาแหล่งเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาดอกเบี้ยต่ำมาก จุดดุลยภาพในการลงทุนก็จะเปลี่ยนจากจุด a มาจุด b ทำให้การลงทุนก็จะเพิ่มขึ้นจากจุด e_1 ไปเป็นจุด e_2 ซึ่งส่งผลให้โอกาสในการศึกษาต่อในระดับสูงมีมากขึ้น

การศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับย่อมได้รับผลตอบแทนทางการศึกษาสูงขึ้น แต่ก็มีความครวัเรียนมองว่าการศึกษาดังกล่าวถือเป็นสินค้าที่ไม่มีความจำเป็น ทั้งที่ความจริงแล้วพ่อแม่ตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษา แต่มีความจำเป็นของครอบครัวต้องการให้สมาชิกทุกคนช่วยกันทำงานหารายได้แบ่งปันภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ถึงแม้ว่าการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอาจจะมีค่าใช้จ่ายไม่สูงมากนัก แต่นอกเหนือจากค่าเล่าเรียนแล้วโดยเฉพาะบางครัวเรือนที่อยู่ในเขตชนบททางไกลยังต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาสถาบันการศึกษา ค่าที่พัก และค่าอุปกรณ์การเรียนเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้ครัวเรือนก็จะมีต้นทุนค่าเสียโอกาสในการทำงานของบุตรในการหารายได้เลี้ยงครอบครัวด้วยวัยที่สามารถช่วยงานได้ ทำให้อัตราดอกเบี้ยซึ่งจะเกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับสูงกว่าอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) จึงไม่คุ้มค่าในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษา ดังนั้นรัฐจึงควรแทรกแซงเพิ่มอุปสงค์การศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพตามนโยบายการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีพศึกษา โดยเลือกให้ความช่วยเหลือกับนักเรียนที่มีฐานะยากจนโดยสนับสนุนทุนให้เปล่าเป็นค่าครองชีพเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวแก่เยาวชนที่ต้องการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ (ปวช.) ซึ่งทุนให้เปล่าที่รัฐมอบให้นี้จะลดต้นทุนทางตรงและชดเชยต้นทุนค่าเสียโอกาสในการทำงานของเยาวชน ทำให้มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิเพิ่มขึ้นเนื่องจากมูลค่าของต้นทุนการศึกษาลดลงมากขณะที่มูลค่าปัจจุบันของรายได้เท่าเดิม

ดังนั้นผลตอบแทนจากการศึกษาต่อ ปวช. ($\text{Return} = R$) (ภาพประกอบ 6) คือ $R = C - B$ ($A = 0$ หรือมีค่าน้อยลง เนื่องจากรัฐสนับสนุนทุนให้เปล่าเพื่อลดต้นทุนทางตรงและชดเชยต้นทุนค่าเสียโอกาสแก่เยาวชนยากจน) ทำให้ R มีค่าสูงขึ้น หรือกล่าวว่า อัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) จึงสูงขึ้น ส่งผลให้ครัวเรือนลงทุนทางการศึกษาแก่บุตรในสายอาชีพเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ ตราบใดที่ค่า IRR สูงกว่าอัตราดอกเบี้ย (ภาพประกอบ 7) จึงกล่าวได้ว่า เมื่อรัฐสนับสนุนทุนให้เปล่าเป็นการสร้างโอกาสการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ (ปวช.) ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจของพ่อแม่ครัวเรือนยากจนในการลงทุนการศึกษาต่อแก่บุตรในสายอาชีพเพิ่มขึ้นแทนที่จะศึกษาต่อสายสามัญตามค่านิยมหรือให้บุตรออกไปทำงานหารายได้หลังเรียนจบแค่ ม.3

วิธีคำนวณอัตราผลตอบแทนการศึกษา

การคำนวณอัตราผลตอบแทนการศึกษาสวนบุคคลโดยพื้นฐานมี 2 วิธี คือ วิธีการวิเคราะห์ส่วนลด (Elaborate Method) หรือเรียกว่าวิธีแบบตรง (direct or full method) และวิธีการใช้ฟังก์ชันรายได้ของมินเซอร์ (Mincerian function) ซึ่งทั้งสองวิธีมีข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ วิธี elaborate จะมีความถูกต้องแน่นอนกว่าเนื่องจากใช้ข้อมูลรายได้หรือผลตอบแทนและต้นทุนโดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและรายได้เพื่อประมาณอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาส่วนบุคคล แต่ก็ยากในการดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม (Psacharopoulos, 1973) ส่วนวิธีมินเซอร์มีการดำเนินการที่ง่ายกว่าโดยมีข้อสมมติให้ต้นทุนทางการศึกษาคือรายได้ที่ไม่ได้รับระหว่างเข้ารับการศึกษานั้นมิได้คำนึงถึงต้นทุนทางตรงที่แรงงานต้องแบกรับหรือต้นทุนที่เกิดขึ้นมีน้อยมากจึงไม่ได้คิดเมื่อเทียบกับผลตอบแทนตลอดช่วงชีวิต (Mincer, 1974) แนวคิดนี้กำหนดให้ค่าจ้าง (ในรูปลอการิทึม) โดยใช้สมการถดถอยวิเคราะห์ข้อมูลภาคตัดขวางของรายได้กับปีการศึกษาไม่ได้เป็นที่เชื่อถือได้เหมือนวิธี elaborate (Lleras, 2004) นอกจากนี้ Psacharopoulos and Patrinos (2004) มองว่าสมการมินเซอร์เป็นการวัดผลกระทบของค่าจ้างแทนที่จะเป็นการหาผลตอบแทนทางการศึกษาซึ่งไม่ควรนำมาพิจารณาในแบบเดียวกัน นอกจากนี้ Psacharopoulos (1981) นำเสนอวิธี short-cut method ซึ่งพัฒนามาจากฟังก์ชันรายได้ของมินเซอร์ ดังนั้นวิธีคำนวณอัตราผลตอบแทนการศึกษาจึงมีทั้งหมด 3 วิธี ดังนี้

1) Elaborate Method

วัดจากผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในรูปรายได้สุทธิที่เพิ่มขึ้น และต้นทุนที่เกิดจากรายได้ที่เสียไปในช่วงเวลาศึกษาเล่าเรียนหรือเรียกว่าต้นทุนค่าเสียโอกาสและต้นทุนทางตรงซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายจริงที่ผู้เรียนจ่ายจริง เช่น ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าหนังสือตำรา อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น นำต้นทุนที่ใช้ในการลงทุนทางการศึกษาทั้งหมดรวมกันทั้งต้นทุนค่าเสียโอกาสและต้นทุนทางตรงแล้วคิดอัตราส่วนลดให้เป็นมูลค่าปัจจุบันเท่ากับผลรวมของผลต่างรายได้ในระดับการศึกษาที่แตกต่างกันโดยคิด

อัตราส่วนลดทำให้เป็นมูลค่าปัจจุบัน โดยอัตราที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของต้นทุนและรายได้เท่ากัน เรียกว่าการคิดอัตราผลตอบแทนภายในทางการศึกษาเปรียบเสมือนการคิดอัตราดอกเบี้ยที่ได้จากการลงทุน

$$\sum_{t=t_2}^{t_3} \frac{Eu - El}{(1+r)^t} = \sum_{t=t_1}^{t_2} \frac{El + Cu}{(1+r)^t}$$

โดย

Eu	คือ	รายได้ของผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลาย (ปวช.หรือ ม.6)
El	คือ	รายได้ของผู้จบ ม.3 (การศึกษาภาคบังคับ)
Cu	คือ	ต้นทุนทางตรงของการเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (ปวช.หรือ ม.6)
t ₁	คือ	อายุที่เริ่มเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
t ₂	คือ	อายุที่เรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย
t ₃	คือ	อายุที่เกษียณจากการทำงาน
s	คือ	จำนวนปีที่ใช้ในการเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
r	คือ	อัตราผลตอบแทนภายในทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

นอกจากนี้วิธี Elaborate พิจารณาข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างอายุและรายได้มีลักษณะเป็น concave

2) Mincerian model

วิธีนี้อาศัยวิธีทางสถิติโดยอาศัยฟังก์ชันรายได้จากทุนมนุษย์ตามแนวคิด mincer (1974) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าจ้างในรูปล็อกการีที่มถูกกำหนดโดยจำนวนปีในการเรียนและจำนวนปีในการทำงาน (ประสบการณ์ทำงาน) วิธีนี้ใช้ประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดและค่าสัมประสิทธิ์หน้าพารามิเตอร์จำนวนปีที่ศึกษาแสดงถึงอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของการมีการศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี หรือสามารถใช้ประมาณค่าอัตราผลตอบแทนส่วนเพิ่มจากระดับการศึกษาหนึ่งไปสู่ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น แต่วิธีนี้อาจจะไม่แม่นยำในการอ้างถึงอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษา (Barrow & Rouse, 2005 ; Psacharopoulos, 1995) ถึงอย่างไรก็ตามวิธีนี้จะสะดวกกว่าวิธี elaborate เนื่องจากใช้ข้อมูลน้อยกว่า โดยสมมติว่าความแตกต่างของค่าจ้างคงที่ตลอดช่วงอายุของบุคคลในแต่ละระดับการศึกษา ต้นทุนเกิดขึ้น ณ จุดหนึ่งของเวลาซึ่งถือว่าเป็นรายได้ที่มีมาก่อนและแต่ละบุคคลได้รับผลตอบแทนตามกรอบเวลาไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งข้อเสียคือไม่สามารถระบุความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และอายุว่ามีลักษณะเป็น concave (Psacharopoulos & Layare, 1979) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสมการผลกระทบของค่าจ้างจะใช้แทนอัตราผลตอบแทนการศึกษาหรือข้อสมมติระหว่างอายุและรายได้ที่ไม่สัมพันธ์กันก็ไม่ใช่จริงเช่นกัน

$$\ln E_i = \alpha + \beta S_i + \gamma \text{Exp}_i + \varepsilon_i$$

โดย

$\ln E_i$	คือ	ลอการิธึมธรรมชาติของรายได้
S_i	คือ	จำนวนปีที่เรียนของแต่ละบุคคล
Exp_i	คือ	จำนวนปีของประสบการณ์การทำงาน
β	คือ	ผลตอบแทนทางการศึกษา $\beta = \frac{\Delta \ln E}{\Delta S}$
ε_i	คือ	ค่าความคลาดเคลื่อน

ต่อมาจึงได้นำสมการของมินเซอร์หาผลตอบแทนทางการศึกษาของแต่ละระดับการศึกษา โดยการเปลี่ยนจากตัวแปรต่อเนื่องเป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable) ซึ่งมีค่า 0 กับ 1 เขียนสมการใหม่ได้ว่า

$$\ln E_i = \alpha + \beta_p D_p + \beta_s D_s + \beta_u D_u + \gamma_1 \text{Exp}_i + \gamma_2 \text{Exp}_i^2 + \varepsilon_i$$

โดย

D_p	คือ	ตัวแปรหุ่นในระดับประถมศึกษา
D_s	คือ	ตัวแปรหุ่นในระดับมัธยมศึกษา
D_u	คือ	ตัวแปรหุ่นในระดับอุดมศึกษา

การคำนวณอัตราผลตอบแทนการศึกษาส่วบุคคลของแต่ละระดับการศึกษา คำนวณจาก

$$\begin{aligned} r_p &= \frac{\beta_p}{S_p} \quad \text{คือ อัตราผลตอบแทนการศึกษาระดับประถมศึกษา} \\ r_s &= \frac{\beta_s - \beta_p}{S_s - S_p} \quad \text{คือ อัตราผลตอบแทนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา} \\ r_u &= \frac{\beta_u - \beta_s}{S_u - S_s} \quad \text{คือ อัตราผลตอบแทนการศึกษาระดับอุดมศึกษา} \\ \text{หรือ} \quad r_j &= \frac{\ln Y_j - \ln Y_i}{\Delta S} \end{aligned}$$

โดย

j	คือ	ระดับการศึกษาที่สูงกว่าระดับ i
ΔS	คือ	จำนวนปีที่ใช้ในการเรียนของแต่ละบุคคลจากระดับการศึกษา i ไปสู่ระดับ j

แต่วิธีนี้ก็เป็นวิธีที่นิยมใช้และมีการพัฒนาเศรษฐมิติเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัญหาหลักในการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการคำนวณหาผลตอบแทนทางการศึกษา เนื่องจากการประมาณอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาจากฟังก์ชันรายได้ของ Mincer (1974) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square : OLS) ทั้งที่อยู่ในรูปสมการเส้นตรงและสมการกำลังสองจากตัวแปรประสบการณ์รวมถึงการอบรมฝึกงาน โดยมีข้อสมมติว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กับพจน์ความคลาดเคลื่อนในสมการซึ่งในทางปฏิบัติอาจจะไม่ได้เป็นเช่นนั้น ค่าสัมประสิทธิ์เบต้าจะผิดพลาดถ้าความสามารถของบุคคลหรือแรงจูงใจส่งผลต่อรายได้ แต่ตัวแปรความสามารถไม่ได้ปรากฏในสมการรายได้ ทำให้ตัวแปรความสามารถถูกนำไปรวมกับค่าความผิดพลาดจึงเรียกว่าความผิดพลาดจากการที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับค่าความผิดพลาด (Endogeneity Bias) เนื่องจากการละเลยไม่ได้ในตัวแปรที่แสดงความสามารถของบุคคลไว้ในสมการ (Omitted Variable) เนื่องจากผู้สำเร็จการศึกษาระดับเดียวกันแต่มีความสามารถแตกต่างกันก็อาจมีรายได้แตกต่างกันได้จากการตรวจคัดกรองของนายจ้าง โดยมีงานวิจัยพบว่ารายได้ส่วนบุคคลที่ต่างกันมาจากรายได้ความสามารถส่วนบุคคลประมาณหนึ่งในสามของรายได้ทั้งหมด (Blaug, 1970) ดังนั้นการละเลยตัวแปรความสามารถในสมการของมินเซอร์จึงทำให้การความคลาดเคลื่อนเกินจริง (Upward Bias) ดังนั้นจึงมีวิธีการจัดการกับปัญหา 3 ข้อ ดังนี้

1) ปัญหาความผิดพลาดที่เกิดจากตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับเทอมของค่าความคลาดเคลื่อนทำให้ค่าความแปรปรวนไม่คงที่เกิดปัญหา heteroscedasticity สามารถแก้ไขโดยการใส่ตัวแปรแทนความสามารถบุคคลลงในสมการรายได้ของมินเซอร์ เช่น การทดสอบ IQ ของกลุ่มตัวอย่างแทนความสามารถส่วนบุคคล ((Griliches , 1977) , Griliches and Mason (1972)) ซึ่งผลการศึกษาสนับสนุนว่าความผิดพลาดของความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากการละเลยตัวแปรความสามารถในสมการจึงได้แนะนำให้เพิ่มตัวแปรดังกล่าวเข้าไป แต่อย่างไรก็ตามมันก็เป็นเรื่องยากที่จะพัฒนาการวัดความสามารถส่วนบุคคลซึ่งเกิดจากการตรวจสอบเชิงประจักษ์เพราะบางทีความสามารถที่แตกต่างกันอาจจะถูกกำหนดโดยตัวแปรการศึกษาก็ได้ เมื่อการวัดความสามารถได้รับอิทธิพลจากการศึกษา ในทางปฏิบัติจึงใช้ตัวแปรการศึกษาแทนความสามารถส่วนบุคคลส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการประมาณอัตราผลตอบแทนต่ำกว่าความจริง ดังนั้นนักวิจัย (Ashenfelter & Zimmerman, 1997 , Li & Luo, 2004) จึงนิยมใช้ข้อมูลพื้นฐานครอบครัวแทนความสามารถ เนื่องจากบุตรจะได้รับพันธุกรรมผ่านยีน ส่วนทักษะการเรียนรู้ การศึกษา เครือข่ายสังคม และวัฒนธรรมจากการเลี้ยงดู อบรม และถ่ายทอดทรัพยากรของพ่อแม่เป็นมรดกแก่ลูก ดังนั้นการศึกษาหรืออาชีพของพ่อแม่จะเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว ถ้าพ่อแม่ที่มีฐานะดีก็จะให้ลูกได้รับการศึกษาที่ดียิ่งกว่าจึงเป็นหลักประกันว่าจะได้ทำงานที่ดีและส่งผลต่อรายได้

ในอนาคตที่สูงด้วยเช่นกัน (Becker & Tomes, 1979 ; Strauss & Thomas, 1995) ดังนั้น ระดับการศึกษาของบิดามารดาเป็นตัวแปร ควบคุมแทนตัวแปรความสามารถที่ไม่ได้ใส่ในสมการ (Liu, et al., 2000) ผลการศึกษาดังกล่าวอาจทำให้ค่าความคลื่อนของผลตอบแทนการศึกษาสูงหรือต่ำกว่าเป็นจริงได้ ถ้าความสามารถบุคคลกับการศึกษาสามารถใช้ทดแทนกันได้จะทำให้ผลตอบแทนหน่วยสุดท้ายของทุนมนุษย์ลดลง แต่ถ้าตัวแปรทั้งสองสามารถใช้ประกอบกันจะทำให้ผลตอบแทนดังกล่าวสูงกว่าความเป็นจริง หรือวิธีใช้จำนวนพี่น้องหรือคู่แฝดเพราะเชื่อว่าพี่น้องหรือคู่แฝดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองเนื่องจากน่าจะมีพันธุกรรมที่เหมือนหรือคล้ายกัน (Miller et al., 1995 ; Behrman & Rosenzweig, 1999) อีกทั้งอิทธิพลจากครอบครัวต่าง ๆ เหมือนกัน เช่น การสนับสนุนทางการเงิน ภูมิศาสตร์ เป็นต้น โดยวิธีนี้พยายามจะขจัดปัญหาการละเลยตัวแปรความสามารถที่มีมาแต่กำเนิดจากพันธุกรรมระหว่างพี่น้องหรือคู่แฝดโดยประมาณผลตอบแทนทางการศึกษาจากความแตกต่างของพี่น้องหรือคู่แฝดในระดับการศึกษาและรายได้ที่แตกต่างกัน ถ้าเราละเว้นตัวแปรความสามารถเช่นนั้นพี่น้องก็จะต้องมีความสามารถในระดับเดียวกันแล้วการประมาณการสัมประสิทธิ์เบต้าจากข้อมูลภายในครอบครัวจะถูกขจัดความผิดพลาดออกไป

2) ปัญหาความผิดพลาดในการวัดค่าตัวแปรสามารถแก้ไขได้โดยใช้ตัวแปรเครื่องมือ (Instrumental Variable) การกำหนดตัวแปรเครื่องมือ (Z) ที่ถูกต้องและใช้เป็นตัวแปรเครื่องมือได้จริงก็เมื่อ Z ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรความคลาดเคลื่อนของสมการในแบบจำลองและไม่สัมพันธ์กับตัวแปรอธิบาย แต่ถ้ามีความสัมพันธ์กันสูงระหว่างตัวแปรเครื่องมือกับตัวแปรอธิบายแล้วค่าความแปรปรวนของตัวประมาณค่าจะเล็กลง โดยแนวคิดใช้การประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดสอง แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ประมาณผลกระทบของตัวแปรเครื่องมือในสมการแรก โดยทำการถดถอยระหว่างตัวแปรอธิบายกับตัวแปรเครื่องมือเพื่อให้ได้ค่าเมตริกซ์ที่ประมาณค่าตัวแปรอธิบาย และขั้นตอนที่ 2 ประมาณผลกระทบของตัวแปรเครื่องมือที่มีต่อรายได้ในสมการที่สองเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์เบต้า ซึ่งเรียกว่าวิธีประมาณวิธีกำลังสองสองขั้นตอน (Two-Stage Least Square) เพื่อขจัดปัญหาความผิดพลาดในการวัด โดยมีข้อสมมติว่าตัวแปรเครื่องมือที่ดีจะต้องมีความสัมพันธ์กับจำนวนปีที่ศึกษา แต่ต้องไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถ ข้อพึงระวังก็คือตัวแปรเครื่องมือที่ใช้มีความเหมาะสมดีพอหรือไม่ ซึ่งต้องเป็นอิสระอย่างแท้จริงกับค่าความผิดพลาดของรายได้ เช่น ภูมิประเทศแทนสี่ปีของการเรียนในระดับอุดมศึกษา (Card ,1995) ระดับการศึกษาบิดามารดา (Ashenfelter&Zimmerman, 1997) ข้อกำหนดกฎหมายการศึกษา กลุ่มคนวัยเดียวกัน (Kalwij, 1996) อาชีพ และตัวแปรการศึกษา (ประเภทสายการเรียน เช่น สายสามัญหรือสายอาชีวศึกษา) เป็นต้น ตัวแปรเครื่องมือจะต้องมีความสัมพันธ์กับรายได้ในทางบวก ซึ่งการประมาณด้วยตัวแปรเครื่องมือจะเกิดความคลาดเคลื่อนเชิงบวก ผลการศึกษาการใช้ตัวแปรเครื่องมือในแต่ละงานอาจจะ

แตกต่างกันแต่สิ่งๆที่เหมือนกันก็คือวิธีตัวแปรเครื่องมือจะให้ค่าความผิดพลาดในการประมาณลดลง แต่ให้อัตราผลตอบแทนในการลงทุนทางการศึกษาสูงกว่าวิธีการประมาณด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ประมาณร้อยละ 15 (Card, 1995) หรือกล่าวได้ว่าการแก้ปัญหาความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการ ละเลยตัวแปรความสามารถและความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการวัดนิยมใช้วิธีตัวแปรเครื่องมือ และ

3) ปัญหาความผิดพลาดเนื่องจากการเลือกตัวอย่างด้วยความลำเอียง ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่ม ตัวอย่างเฉพาะที่เราสนใจเท่านั้น เช่น การพิจารณาค่าจ้างในตลาดแรงงาน ซึ่งมีจำนวนผู้ว่างงานที่ไม่มี รายได้หรือทำงานอยู่บ้านจะไม่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทำให้เกิดการประมาณที่ผิดพลาด ดังกล่าวขึ้น เช่น การศึกษาอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาของบุคคลบางกลุ่มแตกต่างกันตาม อาชีพ ระดับการศึกษา ประเภทสถาบันการศึกษา และสภาพการทำงาน เป็นต้น ก็เข้าข่ายเกิดความ ผิดพลาดดังกล่าวเนื่องจากการเลือกบางกลุ่มตัวอย่างทำให้การประมาณที่ได้มีความเอนเอียง และมี ลักษณะไม่มีความแน่นอน จึงต้องแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการสองขั้นตอนของแฮคแมน (Two-Step Heckman Estimator) โดยแก้ไขปัญหา Sample Selection Bias มี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ประมาณค่าเกี่ยวกับความน่าจะเป็นที่กลุ่มตัวอย่างจะมีโอกาสเป็นในสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจ เช่น โอกาสที่ จะเรียนสายอาชีวศึกษาหรือสายสามัญด้วยแบบจำลองโพธิทแสดงถึงการมีทางเลือก และขั้นตอนที่ 2 เป็นการประมาณค่าลอการิทึมของค่าจ้างรายเดือนหรือรายปีด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด เพื่อหา อัตราการเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนจากการศึกษาที่ใส่ตัวแปรที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของตัวแปรที่มี อิทธิพลต่อการตัดสินใจเรียนสายอาชีวศึกษา ซึ่งไม่สามารถสังเกตค่าได้ครบถ้วนเรียกว่า Inverse Mill's Ratio เพื่อขจัดปัญหา Sample Selection จากนั้นจึงนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ทำหน้าที่เป็นตัว แปรอิสระที่ไม่สามารถสังเกตค่าได้ที่มีอิทธิพลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเลือกเรียนสาย อาชีวศึกษาและใช้เป็นตัวแปรเครื่องมือโดยรวมเข้าไปในแบบจำลองสมการรายได้ในขั้นตอนที่ 2 เพื่อ คำนวณหาอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนทางการศึกษา ซึ่งมีงานวิจัยจำนวนมากใช้วิธี ดังกล่าวในการแก้ปัญหา

ในปัจจุบันก็มีงานวิจัยใช้สมการถดถอยควอนไทล์ (Quantile Regression) คำนวณหาอัตรา ผลตอบแทนทางการศึกษา ซึ่งวิธีการถดถอยควอนไทล์พัฒนาจากแนวคิดของ Koenker & Bassett (1978) เป็นส่วนขยายของการประมาณค่าโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบมีเงื่อนไข หมายถึงการเก็บ รวบรวมรูปแบบฟังก์ชันควอนไทล์ภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกันเป็นค่าเฉลี่ยประมาณการถดถอย ซึ่ง ในสมการถดถอยปกติตัวแปรตามเป็นค่าเฉลี่ย แต่ในสมการถดถอยควอนไทล์ตัวแปรตามมีค่าเป็น ควอนไทล์ มีข้อดีคือการใช้สมการถดถอยประมาณค่ามัธยฐานควอนไทล์ดีกว่าการใช้สมการกำลัง สองน้อยที่สุดแบบปกติ เพราะในการประมาณค่าถดถอยควอนไทล์จะลดข้อผิดพลาดได้มากกว่า ซึ่ง เงื่อนไขการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันของแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและการแจกแจงตัวทางสถิติทำให้

การวิเคราะห์หามีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากกว่า หรือกล่าวได้ว่าสมการถดถอยควอนไทล์มีความยืดหยุ่นมากกว่าในการกำหนดคุณลักษณะของผลกระทบที่มีต่อการศึกษาตามความแตกต่างกันของเปอร์เซ็นต์ไทล์ของการกระจายแบบมีเงื่อนไขของค่าจ้างในสมการมินเซอร์

3) Short-Cut method

Psacharopoulos (1981) พัฒนาวิธีนี้จากฟังก์ชันรายได้ของมินเซอร์ พิจารณาผลตอบแทนเฉลี่ยจากการลงทุนทางการศึกษาในกรณีที่มีข้อมูลค่าจ้างเฉลี่ยของแต่ละระดับการศึกษาโดยไม่มีข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างอายุและรายได้ คำนวณจากความแตกต่างของรายได้แล้วหารด้วยต้นทุน โดยมีข้อสมมติว่าความแตกต่างของค่าจ้างคงที่ตลอดช่วงอายุของบุคคล ต้นทุนเกิดขึ้น ณ จุดหนึ่งของเวลาและผลตอบแทนไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งข้อเสียคือไม่สามารถระบุความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และอายุว่ามีลักษณะเป็น concave ดังนั้นจึงแนะนำไม่ให้คำนวณค่าประมาณการรายได้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมาก ๆ ถึงอย่างไรก็ตามวิธี elaborate ก็มีความถูกต้องในการแสดงผลลัพธ์มากกว่าวิธี short-cut (Psacharopoulos, 1995)

$$r = \frac{\bar{Y}_j - \bar{Y}_i}{\Delta S \bullet \bar{Y}}$$

โดย

$\bar{Y}$	คือ	รายได้เฉลี่ยของแต่ละระดับการศึกษา
S	คือ	จำนวนปีที่ใช้ในการเรียนจากระดับการศึกษา i ไปสู่ระดับ j

หรือ

$$r = \frac{E_u - E_l}{S \bullet (E_s + C_u)}$$

โดย

E_u	คือ	รายได้ของบุคคลหลังสำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย
E_s	คือ	รายได้ของบุคคลหลังสำเร็จมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)
S	คือ	จำนวนปีในการเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (3 ปี ทั้งสายอาชีพศึกษาและสายสามัญ)

r คือ อัตราผลตอบแทนทางการศึกษา

C_u คือ ต้นทุนทางตรงในการเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธี elaborate และ วิธี short-cut ก็ให้ผลลัพธ์ที่ใกล้เคียงกันมีความสัมพันธ์กันมากร้อยละ 73 ดังนั้นการใช้วิธี short-cut ซึ่งต้องการข้อมูลต่าง ๆ น้อยกว่า จึงมีความเหมาะสมในการทำวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังในรายได้ในอนาคต (Menon , 2008)

การประมาณอัตราผลตอบแทนการศึกษาอาจได้ค่าประมาณแตกต่างกันตามวิธีการประมาณทั้ง 3 รูปแบบ หรือการเลือกใช้วิธีการทางเศรษฐมิติที่แตกต่างกันแต่ผลการศึกษาคงคล้ายกันที่ว่าในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าจะให้อัตราผลตอบแทนสูงกว่าระดับการศึกษาที่สูง นอกจากนี้ยังแตกต่างกันตามภูมิภาค ประเทศ และช่วงเวลาในการประมาณอีกด้วย

2.3 แนวคิดและทฤษฎีคุณภาพชีวิต (Quality of Life)

ทฤษฎีที่กล่าวถึงคุณภาพชีวิต คือ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) Maslow (1954) พัฒนาทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับความต้องการมนุษย์ กำหนดไว้ 5 ขั้น ได้แก่ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Need) ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อนนอนหลับ และความต้องการทางเพศ เป็นต้น ซึ่งความต้องการขั้นพื้นฐานจะต้องได้รับความพอใจก่อนจึงจะต้องการในระดับที่สูงขึ้นไป 2) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้วจนพอใจจึงต้องการความปลอดภัยในร่างกายและทรัพย์สิน 3) ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Social Needs) เป็นความต้องการที่จะมีความรักความผูกพันกับผู้อื่น เช่น ความรักจากครอบครัว คนรัก และเพื่อน เป็นต้น ซึ่งรวมทั้งการเป็นผู้ให้และการเป็นผู้รับความรักด้วย 4) ความต้องการภูมิใจในตนเอง (Esteem Needs) เป็นความต้องการมีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นทั้งในเรื่องส่วนตัวและหน้าที่การงาน ซึ่งมีความรู้สึกที่ตนเองมีอำนาจ และมีคนยกย่องสรรเสริญ และ 5) ความต้องการรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการให้ตนเองประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยตนเองเจริญในหน้าที่การงานลาภยศสรรเสริญ เป็นต้น

คุณภาพชีวิตในนิยาม UNESCO, (1978, อ้างใน ศิรินันท์ กิตติสุขสถิตและคณะ, 2556) หมายถึง ความรู้สึกอยู่อย่างพอใจ มีความสุขในปัจจุบันที่สำคัญ ได้แก่ อาหาร สุขภาพ การศึกษา สิ่งแวดล้อม รายได้ ทรัพยากร และที่อยู่อาศัย แบ่งการศึกษาเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การศึกษาด้านภาวะวิสัย ซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถนับได้หรือวัดได้ เช่น ข้อมูลทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม ส่วนด้านอัตวิสัยเป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึก และเจตคติในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นการวัดโดยใช้ความรู้สึก ความนิยม และความคิดเห็นในการตัดสินใจ ซึ่งการวัดคุณภาพชีวิตต้องกำหนดระยะเวลาในการวัดให้ชัดเจนในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งคุณภาพชีวิตย่อมมีความแตกต่างกันแต่ละบุคคลหรือแม้เป็นบุคคลเดียวกันก็อาจแตกต่างกันตามเวลาที่เปลี่ยนไป

คุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Working Life)

คุณภาพชีวิตการทำงานเป็นมิติหนึ่งของคุณภาพชีวิต (Quality of Life) เนื่องจากชีวิตการทำงานเป็นการใช้เวลาส่วนใหญ่ในชีวิตประจำวันและวัยทำงานเป็นช่วงเวลาที่เกือบครึ่งหนึ่งของช่วงชีวิตคน ดังนั้นคุณภาพชีวิตการทำงานจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของคุณภาพชีวิต

Hackman & Suttle (1977) นิยามคุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง สิ่งที่สนองความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานทุกคนในองค์กรไม่ว่าเป็นระดับคนงานจนถึงเจ้าของบริษัท การมีคุณภาพชีวิตที่ดีนอกจากบุคคลจะมีความพึงพอใจแล้วจะส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองเรื่องด้านอื่น ๆ เช่น สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ หรือผลผลิตต่าง ๆ และที่สำคัญ คุณภาพชีวิตการทำงานจะนำไปสู่ความผูกพันในองค์กรได้ ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

Kerce & Kewley (1993) นิยามคุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง กลุ่มหรือวิธีการหรือเทคโนโลยีในการทำให้สิ่งแวดล้อมในการทำงานเอื้ออำนวยให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และพนักงานมีความพึงพอใจในงานเพิ่มขึ้น โดยมุ่งผลลัพธ์ไปที่พนักงานมากกว่าการบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การปรับเปลี่ยนระบบงาน การทำให้งานน่าสนใจ การใช้วิธีการใหม่ ๆ ในระบบ การให้รางวัล และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง ความพึงพอใจหรือความสุขในการทำงาน โดยรวมของผู้สำเร็จการศึกษาสายอาชีวศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วได้ทำงานในองค์กรที่ปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์ทั้งที่ได้จากการเรียนและการทำงาน เพื่อปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงานผ่านกระบวนการที่องค์กรจัดขึ้นที่สามารถสนองตอบความต้องการของแต่ละบุคคล

ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตการทำงานจากผลงานวิจัยในประเทศไทยนั้นมีกรอบหรือมิติที่แตกต่างกันตามประเภทหน่วยงานหรือลักษณะอาชีพ กล่าวคือ การศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ., 2550) มี 4 มิติ คือ มิติที่ 1 มิติการทำงาน ซึ่งแบ่งเป็น 1) กายภาพคือสถานที่ทำงานและสภาพแวดล้อม 2) การบริหารงาน คือ การบริหารงานที่มีคุณภาพและคุณธรรม มีการทำงานที่มีความยืดหยุ่น มีข้อบังคับ ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานและ 3) การบริหารทรัพยากรบุคคลด้วยระบบคุณธรรม ข้าราชการทำงานตรงความสามารถ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีศักดิ์ศรี มิติที่ 2 มิติส่วนตัว ข้าราชการมีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงาน สุขภาพกายและใจ มิติที่ 3 มิติด้านสังคม คือ ข้าราชการมีความสัมพันธ์ที่ดีทุกระดับ มีความผูกพันกับองค์กร มีการสื่อสารภายในองค์กรที่ดี และมีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างส่วนราชการ ส่วนการศึกษาคุณภาพชีวิตของคนทำงานและคุณภาพชีวิตการทำงานในสถานประกอบการ

ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ (ชินุทัย กาญจนะจิตรา และคณะ, 2551) ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ครอบครัว สภาพแวดล้อมและการพักอาศัย คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม สังคม ชีวิตการทำงาน และสุขภาพ นอกจากนี้มีการศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2553 (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2553) โดยพิจารณาจากคุณภาพชีวิตด้านการทำงาน ด้านครอบครัว ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน ซึ่งทั้งสามงานในงานวิจัยจำนวนมากในประเทศไทยส่วนใหญ่เน้นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก

ขณะที่การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของผู้สำเร็จอาชีวศึกษา ซึ่งพิจารณาคุณภาพชีวิตขณะเรียนเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจเรียน ความคาดหวังในการมีงานทำรายได้และอาชีพ และหลังเรียนสายอาชีวศึกษาซึ่งเกี่ยวกับการใช้ความรู้ทักษะ และคุณธรรมที่จำเป็นในการทำงานเป็นส่วนหนึ่งทำให้มีคุณภาพชีวิตการทำงานในองค์กรหรือสถานประกอบการต่าง ๆ ที่พอใจ และคาดว่าจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาว โดยวัดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตการทำงานตามแนวคิด Walton (1975 อ้างใน ผจกญ เฉลิมสาร, 2552) กล่าวคือ 1) ได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด 2) สถานที่ทำงานปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ 3) บุคคลมีโอกาสพัฒนาความสามารถตนเองเต็มที่ได้อาศัยความรู้ที่ได้เรียนตลอดจนทักษะใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กร 4) มีความก้าวหน้าและมั่นคงในหน้าที่การงาน ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง และมีหลักประกันความมั่นคงในการทำงาน 5) ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกรู้ว่าตนเองมีคุณค่ากับองค์กรหรือสังคม 6) มีข้อบังคับกฎระเบียบการปฏิบัติงาน เคารพต่อบังเอิญบุคคล และให้รางวัลอย่างยุติธรรม 7) มีความสมดุลในการใช้ชีวิตการทำงานและชีวิตด้านอื่น ๆ เช่น ครอบครัว ตนเอง และสังคม และ 8) กิจกรรมของหน่วยงานมีความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้มิได้มุ่งหวังในการประเมินผลโดยใช้ดัชนีชี้วัดต่าง ๆ เพื่อวัดระดับคุณภาพชีวิต แต่จะนำแนวคิดมุมมองในมิติต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตดังกล่าวมาร้อยเรียงเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์กันระหว่างคุณภาพชีวิตขณะเรียนและคุณภาพชีวิตการทำงานหลังสำเร็จการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้แบ่งการศึกษาเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่

- 3.1 การหาผลตอบแทนทางการศึกษาส่วนบุคคลในประเทศไทย
- 3.2 ปัจจัยที่กำหนดโอกาส ความสำเร็จ และทางเลือกในการศึกษาของบุตร
- 3.3 คุณภาพชีวิตการทำงานของคนไทย
- 3.4 รูปแบบมาตรการการคลังเพื่อการศึกษาสำหรับคนยากจน

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การหาผลตอบแทนทางการศึกษาส่วนบุคคลในประเทศไทย

การตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือนจำเป็นต้องคำนึงถึงต้นทุนและผลตอบแทนของการลงทุนในแต่ละระดับการศึกษาและข้อจำกัดของทรัพยากรภายในครัวเรือน ทั้งนี้ผลการศึกษาจากงานวิจัยที่ผ่านมายืนยันตรงกันว่าการลงทุนทางการศึกษาเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าต่อบุคคลและสังคม โดยยืนยันสอดคล้องเหมือนกันว่าระดับการศึกษาที่สูงขึ้น จะทำให้บุคคลมีรายได้ตลอดชีวิตและอาชีพที่ดีกว่าบุคคลที่จบการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า (Card, 1999; Harmon, Oosterbeek; & Walker, 2003 ; Psacharopoulos, 1995) ดังนั้นการคำนวณหาผลตอบแทนของการศึกษาส่วนบุคคลจึงมีความสำคัญต่อการตัดสินใจของครัวเรือนในการส่งบุตรหลานเรียนในระดับการศึกษาสูงสุด ซึ่งเป็นที่ทราบเชิงประจักษ์ว่าผู้ที่เรียนสำเร็จการศึกษามากกว่าย่อมมีอัตราผลตอบแทนทางการศึกษามากกว่าผู้สำเร็จต่ำกว่า การขยายโอกาสทางการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีผลทำให้จำนวนผู้เรียนในระดับปริญญาตรีเพิ่มขึ้น ขณะที่จำนวนผู้เรียนระดับอาชีวศึกษามีแนวโน้มทรงตัว จึงควรพิจารณาอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาว่ามีความแตกต่างกันมากอย่างไร การศึกษาครั้งนี้จะทบทวนวรรณกรรมการศึกษาอัตราผลตอบแทนของการศึกษาของประเทศไทยในระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมาในรูปแบบวิธีคำนวณอัตราผลตอบแทนทางการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษาทั้งหลักสูตร 2 ปี (ปวส.) และหลักสูตร 4 ปี (ปริญญาตรี) ดังนี้

วิธีแรก อาศัยวิธีการทางสถิติโดยฟังก์ชันรายได้จากทุนมนุษย์ตามแนวคิดของ Mincer (1974) โดยใช้การประมาณค่าจ้างในรูปล็อกการีทึมด้วยระดับการศึกษา ประสบการณ์ และตัวแปรอื่น ๆ (กล่าวต่อไป) ด้วยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด โดยให้เหตุผลว่าการวิเคราะห์ดังกล่าวจะละเลยการวัดผลของความสามารถจนทำให้ค่าประมาณสูงกว่าค่าจริง แต่ถูกหักล้างด้วยผลของความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการวัดข้อมูลด้านการศึกษา (ความแตกต่างด้านคุณภาพ) ทำให้ได้ค่าน้อยเกินจริงเมื่อรวมผลทั้งสองเข้าด้วยกัน จึงทำให้ค่าประมาณสมการกำลังสองน้อยที่สุดเป็นที่นิยมมีความ

ถูกต้องพอประมาณที่ยอมรับได้หรือมองว่าเป็นค่าประมาณขั้นต่ำของผลตอบแทนส่วนบุคคล (ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์, 2551) เช่น Hawley (2004) ศึกษาอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาส่วนบุคคลในแต่ละระดับการศึกษาของแรงงานหนุ่มสาวช่วงอายุตั้งแต่ 24-35 ปี โดยใช้สมการถดถอยกำลังสอง เพื่อหาความเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาที่แตกต่างกันก่อนและหลังช่วงประเทศไทยประสบวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลภาคตัดขวางในปี พ.ศ. 2528 2538 และ 2541 แบ่งกลุ่มการพิจารณาตามเพศชายและหญิง โดยมีตัวแปรตามเป็นล็อกของค่าจ้างรายเดือน ตัวแปรอิสระเป็นเขตพื้นที่การปกครองตามที่อยู่อาศัย(เมืองกับชนบท) ภูมิภาค ประสบการณ์ทำงาน ประสบการณ์ทำงานกำลังสอง ประเภทสถานที่ทำงาน (รัฐหรือเอกชน) จำนวนปีที่เรียน การศึกษาในแต่ละระดับและตัวแปรหุ่นของแต่ละระดับการศึกษา ผลการศึกษาวิเคราะห์ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในแต่ละระดับการศึกษาต่าง ๆ เปรียบเทียบกับมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถคำนวณได้จาก $e^{\beta} - 1$ พบว่า ปวส.มีผลตอบแทนการศึกษาสูงกว่าปวช. ทั้งเพศชายและหญิง อีกทั้งมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพศึกษาสูงกว่าสายสามัญทั้งเพศชายและหญิง กล่าวคือ ในปี 2528 2538 และ 2541 แรงงานชายที่จบ ม.6 มีผลตอบแทน ร้อยละ 38 24 และ 33 ตามลำดับ และแรงงานหญิงมีผลตอบแทน ร้อยละ 7 20 และ 22 ตามลำดับ ส่วนแรงงานชายที่จบ ปวช.3 มีผลตอบแทน ร้อยละ 68 52 และ 44 ตามลำดับ และแรงงานหญิงมีผลตอบแทน ร้อยละ 37 57 และ 42 ตามลำดับ ขณะที่แรงงานชายที่จบ ปวส. มีผลตอบแทน ร้อยละ 93 78 และ 84 ตามลำดับ และแรงงานหญิง มีผลตอบแทน ร้อยละ 70 66 และ 77 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนของแรงงานชายที่จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญจะมีอัตราผลตอบแทนสูงกว่าแรงงานหญิงในปี 2528 2538 และ 2541 ขณะที่แรงงานชายที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพจะมีอัตราผลตอบแทนสูงกว่าแรงงานหญิงเฉพาะในปี 2528 และ 2541 เท่านั้น ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นความสำคัญของนโยบายรัฐบาลในการลงทุนทางการศึกษาในแต่ละระดับที่หลากหลายตั้งแต่การศึกษาภาคบังคับจนถึงระดับอุดมศึกษาหรือการลงทุนเพิ่มขึ้นในสายสามัญหรือสายอาชีพศึกษาในขณะนั้นต้องพิจารณาทักษะและความรู้ที่มีของประชากรในการขับเคลื่อนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศมากกว่าการใช้อัตราผลตอบแทนทางการศึกษาเพียงเพื่อการขยายโอกาสทางการศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้ ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์ (2551) ก็ใช้การประมาณผลตอบแทนส่วนบุคคลจากสมการรายได้ของมินเชอร์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรเพื่อคำนวณผลตอบแทนส่วนบุคคลในปี 2548 และใช้วิธีคำนวณเหมือนกับงานของ Chalamwong & Amornthum (2001) ที่ทำในปี 2528-2543 แล้วจึงหาผลตอบแทนการศึกษาจากทั้งสองผลงานมา

วิเคราะห์ร่วมกันแบ่งตามสายการเรียนและระดับการศึกษา ดังนี้ 1) อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลสำหรับผู้จบสายสามัญ แรงงานชายที่จบ ม.6 มีแนวโน้มของอัตราผลตอบแทนลดลง เนื่องจากนโยบายขยายการศึกษาตั้งแต่ช่วงปี 2533 เป็นต้นมาทำให้ผู้เรียนจบมัธยมศึกษาจำนวนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ค่าจ้างแรงงานชายลดลง ซึ่งตรงข้ามกับแรงงานหญิงที่จบ ม.6 มีอัตราผลตอบแทนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเพราะลักษณะงานมีความเหมาะสมกับเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 2.1 อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคล

หน่วย : ร้อยละ

ระดับการศึกษา	2528		2533		2538		2543		2548	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
ม.6	9.96	4.14	6.59	5.34	7.46	7.08	8.46	7.35	6.98	10.54
ปวช.	14.35	10.24	12.14	9.86	13.50	13.79	9.56	11.57	11.56	13.10
ปวส.	14.91	13.21	15.40	10.94	13.00	10.61	13.74	11.15	11.68	12.17
ปริญญาตรี	15.12	14.12	18.64	11.96	20.45	15.31	17.46	13.66	17.46	20.04

2) อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลสำหรับผู้จบสายอาชีพ (ปวช.) สูงกว่าสายสามัญ (ม.6) ทั้งเพศหญิงและชาย อีกทั้งแรงงานหญิงที่จบ ปวช. มีอัตราผลตอบแทนสูงกว่าแรงงานชายที่จบ ปวช. เช่นเดียวกัน เหตุผลที่แรงงานชายสายอาชีพได้ค่าตอบแทนสูงกว่าผู้จบม.ปลายสายสามัญ เนื่องจากความต้องการแรงงานในระดับปฏิบัติการมีมากกว่าอุปทาน สะท้อนความต้องการแรงงานฝีมือทักษะปานกลางมากขึ้นและการลงทุนในระดับอาชีวศึกษาของไทยอยู่ต่ำกว่าระดับที่ควรจะเป็น และ 3) ผลตอบแทนส่วนบุคคลสำหรับผู้จบอุดมศึกษา (ป.ตรี) ในปี 2548 ได้รับค่าจ้างสูงกว่าผู้จบม.ปลายมาก แรงงานหญิงมีอัตราผลตอบแทนร้อยละ 20.04 ต่อปี สูงกว่าแรงงานชาย คิดเป็นร้อยละ 17.6 ต่อปี ส่วนแรงงานที่จบ ปวส. มีรายได้สูงกว่าผู้จบ ม.ปลาย แต่ไม่มากนัก แรงงานชายมีอัตราผลตอบแทนร้อยละ 11.68 ต่อปี ส่วนแรงงานหญิงมีอัตราผลตอบแทนร้อยละ 12.17 ต่อปี ซึ่งอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยต่อปีผู้จบ ปวส. มากกว่าผู้จบ ปวช. เพียงเล็กน้อย แต่ต้องใช้เวลาเรียนมากกว่า 2 ปี อีกทั้งผลการศึกษาของ จันทะ จันทะเสนา (2554) หาผลตอบแทนการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยใช้แบบจำลองมินเชอร์พื้นฐานปี 2547-2551 พบว่าอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลระดับอุดมศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งค่าที่ได้ของปี พ.ศ. 2547-2551 มีค่าใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 17.9-19.7 ส่วน นิพนธ์ พัวพงศกรและคณะ (2555) คำนวณอัตราผลตอบแทนการศึกษาตามแนวคิดของมินเชอร์โดยมีการควบคุมตัวแปรอิสระ

ประสบการณ์ทำงาน อายุ ภาควิชา และเพศ เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลแรงงาน พ.ศ. 2529 2539 และ 2553 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีการคิดหักต้นทุนค่าเสียโอกาสในการเรียนหนังสือ แต่ไม่มีตัวเลขต้นทุนทางตรงของการเรียนหนังสือ (ค่าเล่าเรียน ค่าตำรา ฯลฯ) และแยกแรงงานเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ผู้จบ ม.ต้น จะตัดสินใจทำงานหรือเรียน ม.ปลายให้ผลตอบแทนใกล้เคียงกันแต่สูงกว่าเรียน ปวช. และกลุ่มสอง ผู้จบ ม.ปลายจะตัดสินใจเรียนมหาวิทยาลัยมากกว่าเนื่องจากมีผลตอบแทนสูงกว่าเรียน ปวส. หลังจากนั้น Tangtipongkul (2013) ใช้ข้อมูลภาวะการทำงานของแรงงาน ปี 2550-2553 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติในการหาผลตอบแทนทางการศึกษาโดยใช้วิธีแบบมินเชอร์และการอธิบายแบบเดียวกันกับการศึกษาดังที่กล่าวมา แต่เน้นการคำนวณอัตราผลตอบแทนเปรียบเทียบระหว่างการเรียนสายสามัญและสายอาชีวศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา และวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างแรงงานที่ทำงานภาครัฐและภาคเอกชน พบว่า ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้จบสายอาชีวศึกษา (ปวช.) มีอัตราผลตอบแทนร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าสายสามัญ สอดคล้องกับงานที่กล่าวมาทั้งหมด ขณะที่ในระดับอุดมศึกษา (ป.ตรี) มีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยร้อยละ 29 ซึ่งสูงกว่าผู้จบ ปวส. ซึ่งประสบการณ์ในการทำงานจะเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดค่าจ้างรายเดือนซึ่งมีความสัมพันธ์เป็นบวกแต่ถึงจุดหนึ่งจะมีอัตราลดลง สำหรับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายที่ทำงานในภาครัฐจะมีรายได้สูงกว่าผู้ที่ทำงานในภาคเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจประมาณร้อยละ 17 แต่สำหรับผู้จบอุดมศึกษาจะมีรายได้ต่ำกว่าภาคเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจประมาณร้อยละ 7 และผู้ขายยังคงได้รับผลตอบแทนทางการศึกษาสูงกว่าผู้หญิง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Srinang (2014) ซึ่งใช้ข้อมูลและแบบจำลองเหมือนกันในการวิเคราะห์และใช้วิธี Short-Cut เพิ่มเติมในการหาอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคล พบว่า ผลตอบแทนของผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษาสูงกว่าสายสามัญ และเมื่อพิจารณารายภูมิภาคระหว่างผลตอบแทนของผู้จบสายอาชีวศึกษาและสายสามัญมีความแตกต่างกันมากที่สุดที่ภาคเหนือและน้อยที่สุดในกรุงเทพฯ หรือกล่าวว่าในภาคเหนือการตัดสินใจเรียนสายอาชีวศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีรายได้สูงกว่าเรียนสายสามัญ

ดังนั้นผลการศึกษาทุกงานใช้ข้อมูลภาวะการทำงานของแรงงานในปีต่าง ๆ กัน ซึ่งการคำนวณหาอัตราผลตอบแทนโดยใช้การประมาณฟังก์ชันรายได้ของมินเชอร์เพื่อหาผลตอบแทนส่วนบุคคลเฉลี่ยรายปีโดยการประมาณสมการด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ซึ่งเป็นวิธีการที่งานดังกล่าวใช้นั้นไม่ได้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ผู้เรียนจ่ายไป ทำให้ผลตอบแทนที่ได้มีค่าเกินจริง แต่ข้อดีคือสะดวกรวดเร็วในการประมาณจึงเป็นที่นิยมกัน และผลการศึกษาสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษาจะมีอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาสูงกว่าสายสามัญ และผู้จบอุดมศึกษา (ปริญญาตรี) มีผลตอบแทนสูงกว่า ปวส. อย่างมาก จึงเป็น

แรงจูงใจให้ครัวเรือนและผู้เรียนตัดสินใจเรียนสายสามัญเพื่อจะศึกษาต่อจนจบปริญญาตรีมากกว่าสายอาชีวศึกษา

วิธีที่สอง ใช้แบบจำลองมินเชอร์ แต่ใช้เศรษฐมิติในการประมาณพารามิเตอร์ที่แตกต่างกัน เช่น วิธีสองขั้นตอนของแฮคแมน (Two-Step Heckman) ในการแก้ปัญหา Sample Selection Bias เพื่อหาผลตอบแทนทางการศึกษาส่วนบุคคลเฉพาะกลุ่มที่สนใจ Moenjak & Worswick (2003) ศึกษาผลตอบแทนและการเลือกเรียนสายอาชีวศึกษา (ปวช.) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลภาวะการทำงานของแรงงานปี พ.ศ. 2532-2538 ทั้งนี้ข้อมูลจำกัดเฉพาะผู้ที่อยู่อาศัยกับบิดามารดา (พิจารณาจากการที่มีสถานะของบุตรอยู่ในการสำรวจ) สมการขั้นที่หนึ่งเป็นสมการโพรบิตเป็นตัวแปรหุ่นของผู้ที่เลือกศึกษาสายอาชีวศึกษา (ปวช.) โดยใช้ตัวแปรตัวแปรอิสระเป็นการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ภูมิภาคที่อยู่อาศัย เขตการปกครองของที่อยู่อาศัย (เมืองกับชนบท) และจำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า อาชีพของบิดา ภูมิภาคที่มีความเจริญ (ภาคกลางและกรุงเทพฯ) มีผลต่อการเลือกเรียน ปวช. นำค่า Inverse Mills' Ratio ที่ได้จากสมการขั้นที่ 1 มาใช้ในการประมาณในสมการขั้นที่สองซึ่งประมาณโดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดตามแนวคิดมินเชอร์โดยตัวแปรตามเป็นค่าจ้างรายเดือนในรูปล็อกการีทึม และตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประสบการณ์ กำลังสองของประสบการณ์ การศึกษาระดับ ปวช. ภูมิภาค เขตที่อยู่อาศัย (เทศบาลกับสาธารณสุข) สถานภาพสมรส ปีที่ทำการสำรวจ และช่วงปีเกิด พบว่า ผลตอบแทนของผู้จบสายอาชีวศึกษา (ปวช.) เพศชายและหญิงมากกว่าผู้จบสายสามัญ (ม.6) คิดเป็นร้อยละ 63.9 และ 49.4 ซึ่งค่าพารามิเตอร์ดังกล่าวสูงกว่าการประมาณด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด นอกจากนี้ ฦภัทร อุษะเจริญ (2554) หาผลตอบแทนการศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2533-2553 ก็ใช้วิธีสองขั้นตอนของแฮคแมน (Two-Step Heckman) ในการแก้ปัญหา Sample Selection Bias เช่นกัน โดยใช้แบบจำลองโพรบิตในสมการขั้นแรก ซึ่งใช้อชีพเป็นตัวแปรที่สนใจ (ภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ) ผลการศึกษาที่น่าสนใจคือ การศึกษาในระดับเดียวกันพบว่าการศึกษาในสายอาชีวศึกษาให้ผลตอบแทนสูงกว่าสายสามัญ นอกจากนั้นยังมีส่วนวิจัยของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2553) ใช้แบบจำลองเศรษฐมิติการถดถอยควอนไทล์ เพื่อทดสอบข้อสันนิษฐานบางประการ โดยกล่าวว่า การที่มีตัวแปรอิสระหลายตัวในแบบจำลอง เช่น อายุ ระดับการศึกษา เพศ และตัวแปรดัมมี่ภูมิภาค ช่วยให้เข้าใจความแตกต่างและนำมาเป็นตัวแปรควบคุมได้ (controlled variable) เพื่อใช้ในการจำลองสถานการณ์รายได้ในการคำนวณหาผลตอบแทนด้วยวิธี elaborated method ต่อไป นอกจากนี้ควอนไทล์มีข้อดีที่ได้ตระหนักถึงความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง (ในเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 50 และ 75)และมีคุณสมบัติที่ช่วยลดปัญหาความแปรปรวนไม่เท่ากัน (Heteroscedasticity) ผลการคำนวณจากสมการถดถอยนำไปทดลองในสถานการณ์สมมติ เช่น การคาดคะเนความแตกต่างระหว่างเงินเดือน

ระหว่างเพศชาย/หญิง หรือระหว่างภูมิภาค โดยควบคุมปัจจัยอื่น ๆ ให้มีสภาพเหมือนกัน ซึ่งในการคำนวณอัตราผลตอบแทนของการศึกษาในงานนี้เน้นที่ระดับอุดมศึกษา โดยคำนวณความแตกต่างของรายได้ระหว่างผู้มัธยมศึกษาตอนต้น (ภาคบังคับ) กับระดับอุดมศึกษาโดยมีช่วงอายุ 15-44 ปี ลดด้วยอัตราคิดลดร้อยละ 3 ต่อปี แล้วจึงไปคำนวณหาอัตราผลตอบแทนภายในของการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยหักต้นทุนการศึกษาตามกรอบการวิเคราะห์ของ Yoram Ben-Porath ซึ่งกล่าวว่าต้นทุนการศึกษาแบ่งเป็นสองส่วน คือ หนึ่ง ค่าเสียโอกาสระหว่างเล่าเรียน และสอง ต้นทุนค่าเล่าเรียนหรือค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการศึกษาต่อ จึงได้อัตราผลตอบแทนการศึกษาของแรงงานที่จบอุดมศึกษา (ปริญญาตรี) คิดเป็นร้อยละ 19 เพื่อใช้เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการกู้ยืมเงิน กยศ. ดังนั้นการคำนวณอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาโดยใช้ Elaborated Method เป็นวิธีที่ได้มีการหักต้นทุนทางการศึกษาซึ่งเป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นออกจากรายได้จึงมีความใกล้เคียงความจริงมากที่สุดถึงแม้จะมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและใช้เวลาแต่ก็จะได้ผลลัพธ์ที่แม่นยำกว่าการประมาณการจากค่าพารามิเตอร์ในสมการถดถอยเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้การประมาณด้วยสมการถดถอยควอนไทล์(Quantile Regression) แตกต่างจากการวิเคราะห์การถดถอยโดยทั่วไป(Ordinary Regression Analysis) ที่จะได้ค่าสัมประสิทธิ์ออกมาเพียงค่าเดียวที่ค่าเฉลี่ย แต่การวิเคราะห์ถดถอยแบบควอนไทล์จะให้ค่าสัมประสิทธิ์ออกมาได้หลายค่าตามการแบ่งระดับของควอนไทล์กล่าวคือ ถ้าประมาณค่าที่ควอนไทล์ 0.1 ก็จะได้ค่าสัมประสิทธิ์ออกมาหนึ่งค่า ถ้าประมาณค่าที่ควอนไทล์ 0.5 ก็จะได้ค่าสัมประสิทธิ์ออกมาอีกหนึ่งค่า โดยการแบ่งระดับควอนไทล์จะแบ่งตามขนาดของข้อมูลตัวแปรตามจากน้อยไปมากซึ่งมีความเหมาะสมกับข้อมูลค่าจ้างซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมาก การถดถอยควอนไทล์ได้นำมาใช้ในการประมาณผลตอบแทนการศึกษาในงานวิจัยต่างประเทศอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะกับการวัดความเหลื่อมล้ำของค่าจ้างและความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาเพื่อใช้หาผลตอบแทนการศึกษา เนื่องจากแบบจำลองถดถอยควอนไทล์มีความเหมาะสมกับการเปรียบเทียบค่าจ้างในแต่ละกลุ่มซึ่งมีโครงสร้างแตกต่างกัน ดังนั้นวิธีดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมมากกว่าวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS)

การศึกษาที่ใช้แบบจำลองถดถอยเพื่อหาผลตอบแทนทางการศึกษาในประเทศที่พัฒนาแล้วในช่วงเวลาที่ผ่านมามีจำนวนมาก เช่น ประเทศเยอรมนี (Prasad, 2000 ; Gemandt & Pfeifer , 2006) ประเทศอเมริกา (Buchinsky, 1994) และประเทศในกลุ่มยุโรป (Prieto Rodrigues et al., 2008) ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ (Sakellario, 2006) ใช้หาค่าตอบแทนเปรียบเทียบระหว่างแรงงานชายและหญิงที่เรียนสายอาชีวศึกษาและสายสามัญในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อปีของแรงงานหญิงที่จบสายอาชีวศึกษาจะสูงกว่าแรงงานหญิงที่จบสายสามัญในช่วงระดับควอนไทล์ไม่เกิน 50 และใกล้เคียงกันตั้งแต่

ระดับควอนไทล์ 75 เป็นต้นไป อีกทั้งสูงกว่าแรงงานชายที่จบสายสามัญและสายอาชีวศึกษาทุกระดับควอนไทล์ ซึ่งกล่าวได้ว่าตลาดแรงงานทักษะชั้นกลางของสิงคโปร์มีความต้องการแรงงานหญิงที่จบสายอาชีวศึกษามากที่สุดเนื่องจากค่าจ้างสูงกว่าแรงงานชายที่จบอาชีวศึกษาและสายสามัญ ซึ่งวิธีการเศรษฐกิจมิติที่ใช้สมการถดถอยควอนไทล์สำหรับประเทศกำลังพัฒนายังมีการศึกษาด้วยวิธีดังกล่าวจำนวนไม่มากนัก ซึ่งส่วนใหญ่ใช้แบบจำลองมินเซอริในการประมาณความแตกต่างของรายได้และประมาณพารามิเตอร์โดยใช้สมการถดถอยควอนไทล์ เช่น การศึกษาในประเทศซีลี (Montenegro , 2001) วิเคราะห์ผลตอบแทนทางการศึกษาจากความแตกต่างของรายได้ระหว่างเพศจากข้อมูลในปี ค.ศ. 1990 1992 1994 1996 และ 1998 พบว่า ผลตอบแทนทางการศึกษามีความแตกต่างระหว่างเพศอย่างเป็นระบบ และพบว่าในกลุ่มรายได้สูงมีความแตกต่างของรายได้ระหว่างเพศสูงและคงที่ระหว่างปี ส่วนประเทศตุรกี (Aysit T. & Fatma B. ,2010) ศึกษาความเหลื่อมล้ำของรายได้ในผู้ชายและผลตอบแทนการศึกษาใช้เทคนิคการถดถอยน้อยที่สุดและการถดถอยควอนไทล์พบว่าเพศชายในประเทศตุรกีมีรายได้เหลื่อมล้ำกันสูงมาก และการศึกษาในประเทศเกาหลี (Byung-Joo Lee & Mary J. Lee , 2006) ใช้การถดถอยควอนไทล์เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าจ้างของกลุ่มแรงงานในแต่ละระดับควอนไทล์ของรายได้จากข้อมูลช่วงยาว (panel data) ซึ่งพบว่า อายุเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดรายได้ของคนเกาหลี ขณะที่ประสบการณ์ในการทำงานมีความสำคัญต่ำกว่าอายุโดยเฉพาะในกลุ่มรายได้สูง และผลตอบแทนการศึกษาของคนเกาหลีจะต่ำกว่าคนอเมริกันและประเทศอื่น ๆ โดยเปรียบเทียบ

3.2 ปัจจัยที่กำหนดโอกาส ความสำเร็จ และทางเลือกในการศึกษาของบุตร

การศึกษาโอกาสและทางเลือกทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของแต่ละบุคคล ซึ่งตัดสินใจว่าจะศึกษาต่อหรือไม่หลังจบมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) หรือภาคบังคับนั้นในการศึกษาครั้งนี้มีทางเลือก 3 ทาง คือ 1) ไม่เลือกศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพในตลาดแรงงานด้วยวุฒิทางการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น 2) ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ม.4) และ 3) ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา (ปวช. 1) โดยใช้ทฤษฎีอรรถประโยชน์สูงสุดของครัวเรือนในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

งานวิจัยที่เกี่ยวกับทางเลือกและโอกาสของบุคคลที่จะสำเร็จการศึกษานั้นใช้การวิเคราะห์การตัดสินใจรายบุคคลโดยใช้ทฤษฎีอรรถประโยชน์เพื่อหาความน่าจะเป็นของการเกิดผลลัพธ์ดังกล่าว โดยอธิบายตัวแปรภายนอกตามแนวคิดของ Bourdieu (1986) ซึ่งได้กล่าวถึงปัจจัยการผลิตในการลงทุนทางการศึกษาเป็นรูปแบบของทุนที่แตกต่างกันได้ 3 ประเภท ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ทุนทางเศรษฐกิจ (economic capital)

รายได้ของครัวเรือนเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจ ทางเลือก และความสำเร็จทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา แต่ในระยะหลังงานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสินทรัพย์ของครัวเรือนซึ่งแสดงความมั่งคั่งของครัวเรือนในระยะยาวได้ดีกว่ารายได้ของครัวเรือน (Kim; & Sherraden, 2011) Gatlin (2008) กล่าวว่า รายได้เป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรอาชีวศึกษา (หลักสูตร 2 ปี) ขณะที่ในปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) ต้องนำรายได้และสินทรัพย์มาพิจารณาร่วมกัน ซึ่งพบว่าบุคคลที่สามารถทางการศึกษามากกว่าอีกทั้งมีรายได้และสินทรัพย์น้อยจะมีแนวโน้มตัดสินใจเรียนสายอาชีวศึกษามากกว่าสายสามัญในระดับที่สูงขึ้น

งานวิจัยของประเทศไทยในปัจจุบันก็ยังคงนิยมใช้รายได้ครัวเรือนเป็นตัวแปรหลักที่มีความสำคัญในทิศทางเดียวกันต่อการวิเคราะห์โอกาสหรือความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Pinitjitsamut, 2008; ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์, 2553 ; Tharmmapornphilas, 2013) แต่ก็มีงานของ Wongmonta (2012) ที่ได้ให้ความสำคัญกับตัวแปรรายได้และสินทรัพย์ในการพิจารณาทางเลือกในการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายสามัญ (general tracts) และสายอาชีวศึกษา (vocational tracts) กับเลือกที่จะไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมปลาย โดยเลือกที่จะออกไปทำงานในตลาดแรงงาน ผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรความมั่งคั่งของครัวเรือนซึ่งวัดจากมูลค่าบ้าน ที่ดิน และสินทรัพย์ทางการเงิน โดยสินทรัพย์ทางการเงินที่เพิ่มขึ้นนั้นมีผลกระทบต่อความน่าจะเป็นในการเลือกศึกษาในสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ และลดโอกาสในการเลือกสายอาชีพและการไม่ศึกษาต่อ โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีสินเชื่อบ้านจำกั ด ขณะที่ครัวเรือนที่มีสินเชื่อบ้านจำกั ดนั้นสินทรัพย์ทางการเงินเพียงอย่างเดียวที่มีผลกระทบในการเพิ่มความน่าจะเป็นในการเลือกสายสามัญเนื่องจากพ่อแม่ที่มีฐานะปานกลางถึงดีส่วนใหญ่จะเลือกให้บุตรศึกษาต่อสายสามัญในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อสอบแข่งขันเรียนปริญญาตรี (หลักสูตร 4 ปี) ในมหาวิทยาลัย แต่สำหรับงานของ Moenjak & Worswick (2003) ที่ศึกษาทางเลือกและผลตอบแทนทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายสามัญและสายอาชีพจำแนกตามเพศชายและหญิง ไม่ได้พิจารณาตัวแปรรายได้หรือสินทรัพย์ของครัวเรือนในสมการทางเลือกทางการศึกษา เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลitudinal แต่ให้ความสำคัญกับระดับการศึกษาและอาชีพของพ่อแม่ อีกทั้งที่ตั้งในภูมิภาคต่าง ๆ ของครัวเรือน ซึ่งพบว่า นักเรียนที่จบมัธยมปลายสายอาชีพจะมีผลตอบแทนหรือค่าจ้างแรงงานสูงกว่าสายสามัญเมื่อเข้าทำงานในตลาดแรงงาน ทั้งนี้เพื่อนำเสนอนโยบายให้เห็นความสำคัญในการลงทุนทางการศึกษาสายอาชีวศึกษามากขึ้น

นอกจากนี้ความมั่งคั่งของครัวเรือนสามารถวัดฐานะความเป็นอยู่ของครัวเรือนได้ดีกว่า และมีความสำคัญกว่าเมื่อเกิดการสะสมสินทรัพย์ในแต่ละช่วงเวลาจะสามารถถ่ายโอนกลายเป็นมรดกให้แก่รุ่นลูกหลานต่อไป (Oliver; & Shapiro, 1995) ขณะที่รายได้เป็นเพียงการวัดความสามารถในการบริโภคในช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ดังนั้นสินทรัพย์ของครัวเรือนจึงมีความสำคัญกว่ารายได้ของครัวเรือน (Zhan; & Sherraden, 2003) นอกจากนี้ประเภทของสินทรัพย์ซึ่งแบ่งเป็น 1) สินทรัพย์สุทธิ (net worth) มีผลกระทบต่อการเลือกหรือโอกาสและความสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในทิศทางเดียวกัน (Conley, 2001; Haveman; & Wilson, 2007) 2) สภาพคล่องของสินทรัพย์ (Zhan & Sherraden, 2011) มีความสัมพันธ์กับโอกาสในการสำเร็จการศึกษา ขณะที่หนี้ที่ไม่มีหลักประกันมีความสัมพันธ์เช่นกันแต่เป็นในทิศทางตรงกันข้าม และ 3) การมีบ้านของตนเอง (home ownership) มาวิเคราะห์เป็นตัวแปรสินทรัพย์ตัวหนึ่งซึ่งมีผลในทิศทางเดียวกันต่อความสำเร็จทางการศึกษา (Kane, 2004) ซึ่งสอดคล้องกับ Kim & Sherraden (2011) ที่พบว่า การมีบ้านของตนเองมีความสัมพันธ์กับโอกาสและความสำเร็จทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (หลักสูตร 2 ปี หรือ 4 ปี) ที่กล่าวว่า บุตรที่มีพ่อแม่มีบ้านเป็นของตนเองจะมีโอกาสที่บุตรจะเข้าเรียนและสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษามากกว่าบุตรที่มีพ่อแม่ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง แต่การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ก็ยังคงให้ความสำคัญกับตัวแปรความมั่งคั่งของครัวเรือนเนื่องจากจะเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาสันนิษฐานแบบให้เปล่าแก่ผู้เรียนฐานะยากจนให้ได้รับโอกาสในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป

2) ทูทางวัฒนธรรม (cultural capital)

ทูทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมาจากครอบครัวและระบบการศึกษานั้นมีหลายระดับตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงโครงสร้างใหญ่ของสังคม (Bourdieu, 1983) ทูทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม ได้แก่ ภาษา ความชื่นชอบในงานศิลปะ ความรู้สึกจากการครอบครอง รสนิยม ความชอบ และระดับการศึกษาของพ่อแม่ ซึ่งตัวแปรในทูทางวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการศึกษาครั้งนี้ที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุตร

ระดับการศึกษาของพ่อแม่ (Parental Education) เป็นตัวแปรแฝงซึ่งอยู่ในพันธุกรรมที่ไม่สามารถวัดได้ แต่สามารถใช้ระดับการศึกษาพ่อแม่เป็นตัวแปรหนึ่งแทนแสดงความสามารถหรือความสำเร็จทางการศึกษาของบุตรได้เป็นอย่างดี Hertz et.al. (2007) ได้ประมาณค่าสหสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของพ่อแม่กับระดับการศึกษาของบุตรมีความสัมพันธ์อย่างต่ำในแต่ละทวีปของโลกไม่ต่ำกว่า 0.4 กล่าวคือ พ่อแม่ยิ่งมีการศึกษาสูงก็ทำให้บุตรมีโอกาสที่จะเรียนสูงหรือมีทางเลือกทางการศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากพ่อแม่ที่ระดับการศึกษาสูงส่วนใหญ่จะมีอาชีพที่ดีและมี

รายได้สูงตามทฤษฎีทุนมนุษย์ จึงมีความสามารถในการลงทุนทางการศึกษาแก่บุตรได้มากขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ (Haveman; & Wolfe, 1995) พ่อแม่ที่จบการศึกษาดำก็มีแนวโน้มที่จะไม่ให้บุตรศึกษาต่อหรือให้เลือกหลักสูตรอาชีวศึกษามากกว่า (Yi , 2005) ส่วนงานของ Wongmonta (2012) ใช้จำนวนปีการศึกษาของแม่และพบว่าผลกระทบต่อการเลือกทางการศึกษาในระดับมัธยมปลายสายสามัญมากกว่าสายอาชีพโดยเฉพาะในครัวเรือนยากจน แต่ไม่มีผลต่อการให้ออกจากโรงเรียน ขณะที่บางเรื่องพบว่าระดับการศึกษาของพ่อมีความสำคัญมากกว่าระดับการศึกษาของแม่ (Knight and Shi, 1996) หรือบางเรื่องใช้ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวแปรกำหนดโอกาสในการเข้าศึกษาต่อของบุตร (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2553) อย่างมีนัยสำคัญมากที่สุดกว่าตัวแปรอิสระตัวอื่นในการทำนายโอกาสการเข้าเรียนของบุตร (Tharmmapornphilas, 2013) เนื่องจากการตัดสินใจให้บุตรได้ศึกษาต่อในระดับสูงนั้นพิจารณาว่าหัวหน้าครัวเรือนมีอำนาจตัดสินใจมากที่สุด (Becker, 1981) ซึ่งการใช้ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) Becker; & Thomes (1976) ค้นพบว่าพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะลงทุนทางการศึกษาให้กับบุตรคนที่มีความสามารถสูงกว่าบุตรที่มีความสามารถด้อยกว่า ดังนั้นความสามารถทางการเรียนย่อมเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจที่จะสนับสนุนการศึกษาต่อของพ่อแม่ กล่าวคือ บุตรที่มีความสามารถทางการเรียนมากกว่าจะเลือกเรียนหลักสูตร 4 ปี (ปริญญาตรี) ขณะที่ผู้มีความสามารถทางการเรียนน้อยกว่าจะเลือกเรียนในหลักสูตร 2 ปี (อาชีวศึกษา) (Gatlin, 2008 ; Suwankiri , 2007)

นอกจากนี้ตัวแปรทุนทางวัฒนธรรมยังสามารถใช้ตัวแปรการเอาใจใส่ใช้เวลาในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับบุตร (Ra , 2011) เช่น การพาไปร้านหนังสือ พิพิธภัณฑ์ ชมงานแสดงต่าง ๆ การแสดงดนตรี ศิลปะ หรือเรียนภาษาเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่โรงเรียนจัดให้ หรือสร้างความสนใจสะสมไว้ในสิ่งที่เกี่ยวกับศิลปะ ดนตรี การแสดง การอ่านหนังสือ และการใช้ภาษาต่าง ๆ เป็นต้น (Dumais, 2002)

3) ทุนทางสังคม (social capital)

Coleman (1988) นำนิยามทุนทางสังคมมาศึกษาในหลายแง่มุม เช่น ลักษณะภายนอกโดยพิจารณาจากจำนวนพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน ความสนใจที่ให้กับเด็กโดยวัดจากความคาดหวังในการเรียนระดับสูง จำนวนการย้ายโรงเรียนของเด็ก ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเกี่ยวข้องกับความตั้งใจของพ่อแม่ สอดคล้องกับนักวิชาการหลาย ๆ ท่านที่ยืนยันว่าทุนทางสังคมเป็นตัวแปรหนึ่งในการอธิบายระดับผลสัมฤทธิ์และความสำเร็จทางการศึกษาของเด็กได้ (Dika; & Singh, 2002) Hofferth et al

(1998) กล่าวว่า เด็กส่วนใหญ่ที่ครอบครัวยากจนจะได้ประโยชน์จากการมีทุนทางสังคมหรือเครือข่ายต่าง ๆ มากกว่าเด็กที่มีครอบครัวฐานะยากจน

นอกจากนี้ตัวแปร **นิสัย (Habits)** เป็นลักษณะที่ติดตัวมาเนื่องจากการเลี้ยงดูอบรมจากพ่อแม่ และสิ่งแวดล้อม ตัวแปรที่ใช้วัดนิสัย ได้แก่ ระดับความคาดหวังในอาชีพของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก (Ra, 2011) ส่วน Anzai (2008) วัดความมุ่งมั่น ทัศนคติ การเตรียมตัวในการศึกษาต่อและอาชีพในอนาคตซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อทางเลือกทางการศึกษาสายอาชีวศึกษา เนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถตัดสินใจตามความต้องการของตนเองได้ ครอบครัวคาดหวังให้ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้หญิงมีเวลาทำงานไปด้วยหรือแบ่งเวลาในการดูแลเด็กและผู้สูงอายุ ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว อีกทั้งไม่ต้องเตรียมตัวทางวิชาการมาก ระยะเวลาเรียนและค่าใช้จ่ายน้อยกว่า สอดคล้องกับผลงานของ Pimpa (2007) ที่พบว่า ทัศนคติของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกเรียนสายอาชีวศึกษา และทัศนคติของผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับอิทธิพลของครอบครัว ซึ่งเกิดจากการคาดหวังที่เชื่อว่าสายอาชีพเมื่อเรียนจบสามารถหางานทำมีรายได้ทันที ดังนั้นจึงเห็นว่าความคาดหวังของครัวเรือนต่อทางเลือกในการศึกษาต่อนั้นตัวแปร Habitus จึงเป็นตัวแปรที่สำคัญในกำหนดการตัดสินใจของครัวเรือนในการเลือกเรียนสายอาชีวศึกษา

ตัวแปรที่มีความสำคัญทำให้ทุนทางสังคมแตกต่างกัน ได้แก่ ตัวแปร **พื้นที่ ภูมิภาคที่อยู่อาศัย และระยะทาง (Area / Region of Residence/Distance)** สำหรับประเทศไทยนั้นแบ่งพื้นที่ในแต่ละจังหวัดใช้การแบ่งเขตการปกครองเป็นเขตเทศบาล (Municipal Area) และเขตชนบท (Rural Area) โดยพบว่า คนในชนบทมีความน่าจะเป็นในการสำเร็จการศึกษาทุกระดับน้อยกว่าคนในเมือง (ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์, 2553; Moenjak; & Worswick, 2003; Yi, 2005 ; Pinitjitsamut, 2008) และลักษณะภูมิประเทศประกอบด้วยภาคต่าง ๆ พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีความน่าจะเป็นมากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ในการเข้าเรียนในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น (อุดมศึกษา) และผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนในระดับสูงต่ำกว่าภูมิภาคอื่น และผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความน่าจะเป็นในการเข้าเรียนอุดมศึกษาต่ำสุด (Pinitjitsamut, 2008 และดิลกะ ลัทธพิพัฒน์, 2553) เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการลงทุนในพื้นที่อุตสาหกรรมน้อย แต่มีพื้นที่เกษตรกรรมในสัดส่วนที่มากกว่า ทำให้เยาวชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ฐานะยากจน ครอบครัวให้ความสำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีทางเศรษฐกิจ จึงขาดแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับสูง เพราะส่วนใหญ่คาดว่าจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงส่งผลให้อุปสงค์และอุปทานการศึกษาน้อยกว่าภูมิภาคอื่นๆ นอกจากนี้ยังใช้ตัวแปร **ระยะทางความห่างระหว่างบ้านกับสถาบันการศึกษา** (home-to-college straight-line distance) ที่จะเข้าเรียนเพื่อเป็นตัวแปรหนึ่งในการวัดค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในการเดินทางแต่ละวัน Fuller et. al. (1995) พบว่า

ระยะทางจากบ้านถึงสถานการศึกษาจะมีระยะทางห่างจากบ้านมากเท่าไรก็ยิ่งจะทำให้โอกาสหรือความน่าจะเป็นในการเข้าศึกษาต่อในสถาบันแห่งนั้นลดลง ดังนั้นทางเลือกในการศึกษาต่อในสถานการศึกษาใกล้บ้านจะลดค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัว จึงทำให้สถานการศึกษาที่อยู่ใกล้ชุมชนมากกว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับครอบครัวที่มีรายได้จำกัดหรือต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

สำหรับตัวแปรที่เป็นตัวแปรอิสระในฟังก์ชันความหวังดีของพ่อแม่ นั้นจะประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้ **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่และบุตร (Parental and Child Involvement)** ได้แก่ อายุของพ่อแม่ (Age of Parents) อาชีพของพ่อแม่ (Occupations of Parents) และเพศของหัวหน้าครัวเรือน (Gender of head of household)

อายุของพ่อแม่ (Age of Parents) เด็กที่เกิดในครัวเรือนที่มีพ่อและแม่อายุน้อยมักจะมีแนวโน้มได้รับการศึกษาต่ำกว่าพ่อแม่ที่มีอายุมาก (McLanahan & Sandefur, 1994) เนื่องด้วยการสะสมทักษะ ประสบการณ์ และความพร้อมในการประกอบอาชีพที่เพิ่มขึ้นทำให้มีผลผลิต ผลิตภาพในการทำงานและมีรายได้เพิ่มขึ้นตามทฤษฎีทุนมนุษย์ ทำให้พ่อแม่ที่มีอายุมากขึ้นก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย จึงมีโอกาสที่บุตรจะได้เข้าเรียนทั้งในระดับมัธยมศึกษา (Daouli et. al, 2010) เพิ่มขึ้นตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้อายุของหัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวพยากรณ์โอกาสทางการศึกษาของเด็ก

อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน (Occupation of Head of Household) กล่าวได้ว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพที่ดีจะมีความมั่นคงกว่าก็จะมีแนวโน้มมีรายได้ตลอดช่วงชีวิต (Lifetime Income Profile) สูงตามไปด้วยตามทฤษฎีทุนมนุษย์ ดังนั้นหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพซึ่งมีชื่อเสียง (Conley, 2001) จะเพิ่มโอกาสและความสำเร็จในการศึกษาระดับที่สูงขึ้น ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนที่ใช้แรงงานหรือใช้ทักษะขั้นต่ำถึงขั้นกลางในการทำงานก็ย่อมมีความน่าจะเป็นลดลงที่บุตรจะเรียนจบอย่างน้อยมัธยมศึกษาตอนต้น (Daouli และคณะ, 2010) สำหรับ Moenjak; & Worswick (2003) ศึกษาทางเลือกทางการศึกษาในประเทศไทยระหว่างชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายอาชีวศึกษาและสายสามัญ พบว่า พ่อที่มีอาชีพใช้ทักษะขั้นสูงในการทำงาน (White collar) ได้แก่ อาชีพที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และอาชีพเกี่ยวกับการจัดการ กลุ่มที่ 2 พวกช่างฝีมือ (Blue collar and crafts) ได้แก่ ช่างเทคนิคต่าง ๆ พนักงานขาย ผู้ปฏิบัติในโรงงาน มีผลต่อการเพิ่มความน่าจะเป็นในการตัดสินใจของบุตรทั้งเพศหญิงและชายในการเลือกเรียนสายอาชีพ (vocational education)

เพศของหัวหน้าครัวเรือน (Gender of Household Head) เป็นตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาผลกระทบต่อผลลัพธ์ทางการศึกษา ซึ่งมักพบว่าหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ที่เป็นหญิงจะมีความมั่งคั่งของครัวเรือนต่ำกว่าชาย (Hao, 1996) ซึ่งส่วนใหญ่จะหย่าร้างกับสามีและต้องเลี้ยงบุตรเพียงลำพัง (single-parent) จึงมีแนวโน้มที่บุตรจะได้สำเร็จการศึกษาทุกระดับต่ำกว่าครัวเรือนที่มีชายเป็นหัวหน้าครัวเรือน (Ngware et al, 2009)

ขนาดของครัวเรือน (family size)

วัดจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เนื่องจากครอบครัวที่มีขนาดใหญ่หรือมีจำนวนสมาชิกมากจะต้องจัดสรรทรัพยากรให้บุตรแต่ละคนน้อยกว่าครอบครัวที่มีขนาดเล็กเมื่อกำหนดให้มีจำนวนทรัพยากรเท่ากัน ซึ่งการจัดสรรทรัพยากรดังกล่าวรวมถึงการแบ่งปันเวลา อาหาร อบรมเลี้ยงดู รวมถึงการเอาใจใส่ในการศึกษาของบุตร และการจัดสรรเงินเพื่อการศึกษาในอนาคตสอดคล้องกับแนวคิดของ Becker & Lewis (1973) เกี่ยวกับต้นทุนส่วนเพิ่มของบุตรที่เพิ่มขึ้นจะลดปริมาณและคุณภาพของทรัพยากรในครอบครัว อีกทั้งลดความสามารถในการลงทุนทางการศึกษา ทำให้น้ำหนักของครอบครัวมีผลกระทบต่อการศึกษาของบุตรแต่ละคน นั่นคือถ้าขนาดของครอบครัวใหญ่มากขึ้นทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นด้านการเงินหรือด้านอื่นๆ ก็จะกระจายไปสู่บุตรแต่ละคนน้อยลง (Downey, 1995)

3.3 คุณภาพชีวิตการทำงานของคนไทย

การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของคนไทยในหน่วยงานรัฐและเอกชนในกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกัน เพื่อประเมินสภาพการทำงาน ความพอใจและความไม่พอใจในการทำงานของบุคลากรทุกระดับในองค์กร เพื่อนำเสนอแนะนโยบายเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตหรือการทำงาน และความมั่นคงขององค์กรและสังคม โดยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตการทำงานในหลากหลายมิติ แต่โดยภาพรวมเมื่อคนทำงานมีความสุขและมีความพึงพอใจในงานที่ตนเองทำก็จะนำมาซึ่งประสิทธิภาพการทำงาน ดังนั้นจึงให้ความสนใจให้บุคคลมีความสุขในการทำงานเป็นสำคัญ

การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของคนไทยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณเพื่อใช้ในการอนุมานกลุ่มประชากรแต่ละกลุ่มอาชีพ อาชีพข้าราชการเป็นอาชีพหนึ่งที่มีผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของแต่ละหน่วยงานโดยเฉพาะสำนักงาน ก.พ. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ (2540) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานข้าราชการพลเรือนสังกัดราชการส่วนกลาง จำนวน 6,487 คน โดยประเมินใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านลักษณะงาน 2) ด้านความเกี่ยวข้องผูกพันกับงาน 3) ด้านความพึงพอใจในงาน และ 4) ด้านความก้าวหน้าและผลการปฏิบัติงานในรอบปีที่ผ่านมา ผลการศึกษา พบว่า ด้านความเกี่ยวข้องผูกพันกับงานอยู่ใน

ระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าข้าราชการที่มีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ได้แก่ ข้าราชการกระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และหน่วยงานอิสระ และพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำนายคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวม ได้แก่ ระดับตำแหน่ง อายุ ความพึงพอใจของรายได้ในครอบครัว จำนวนบุตร การอุปการะผู้อื่น ระยะทางเดินทางไปกลับ และรายได้พิเศษเฉลี่ยต่อเดือน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการพลเรือนโดยรวมจาก 5 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยได้คะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ ความก้าวหน้า ค่าตอบแทน การพัฒนาข้าราชการ สวัสดิการและผู้บังคับบัญชา โดยไม่คำนึงถึงระดับตำแหน่งที่แตกต่างกัน

สำหรับการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ (ชินุทัตย์ กาญจนะจิตราและคณะ, 2551) โดยกำหนด 6 องค์ประกอบในการประเมิน คือ 1) ครอบครัว 2) สภาพแวดล้อมและการพักอาศัย 3) คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม 4) สังคม 5) ชีวิตการทำงาน และ 6) สุขภาพ โดยนำเสนอเฉพาะองค์ประกอบชีวิตการทำงาน พบว่า มีความแตกต่างของปริมาณงานระหว่างคนทำงานภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ โดยคนทำงานในภาคอุตสาหกรรมมีการทำงานล่วงเวลาร้อยละ 80 ขณะที่ในภาคบริการมีการทำงานล่วงเวลาร้อยละ 50 ทั้งนี้ปัจจัยด้านสวัสดิการเป็นตัวชี้วัดสำคัญต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน ซึ่งคนทำงานส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 มีความพึงพอใจต่อสวัสดิการที่ได้รับจากสถานประกอบการ เมื่อพิจารณาปัญหาสภาพแวดล้อมบริเวณที่ทำงาน พบว่า คนทำงานเกือบครึ่งหนึ่งต้องเผชิญกับปัญหาความร้อน นอกจากนี้ 1 ใน 3 ของคนทำงานยังต้องพบจำนวนปัญหาในสถานประกอบการที่ตนเองทำงานมากกว่า 5 อย่างขึ้นไป

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาคุณภาพชีวิตคนไทย (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2553) เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสำรวจคุณภาพชีวิตคนไทยจาก 15 จังหวัด โดยเป็นประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ขึ้นไป จำนวน 4,500 คน โดยศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงาน ครอบครัว สิ่งแวดล้อม สุขภาพและความเครียด ชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน โดยนำเสนอคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 8 จาก 10 และเมื่อพิจารณารายละเอียดของคุณภาพชีวิตการทำงาน พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความพึงพอใจอยากทำอาชีพของตนไปเรื่อย ๆ ภาคของตนมีรายได้แน่นอน มีความพึงพอใจในการประกอบอาชีพที่ทำอยู่ และการความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมอาชีพในระดับมากที่สุดทั้งสี่ประเด็น แต่พอความคิดเห็นที่ควรให้บุตรหลานหรือสมาชิกคนอื่นสืบทอดอาชีพนี้ต่อไปนั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับมีความคิดเห็นไม่เห็นด้วยมากที่สุด และภาคใต้มีความพึงพอใจในการทำงานมากที่สุด รองลงมาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.4 ระบบการเงินด้านอุปสงค์เพื่อการศึกษา

3.4.1 ระบบการเงินด้านอุปสงค์ในประเทศไทย

ระบบการเงินที่อุดหนุนด้านอุปสงค์ผ่านตัวผู้เรียนสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้และสังคมของประชาชน อีกทั้งสอดคล้องกับงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงินเพื่อการศึกษาของ Magnoli (2002 อ้างในสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2550) ที่ระบุว่าระบบการเงินด้านอุปสงค์มีข้อดีกว่าระบบการเงินด้านอุปทาน เช่น เพิ่มทางเลือกในการศึกษาแก่ผู้เรียนลดข้อจำกัดด้านทุนทรัพย์ กระตุ้นการแข่งขันในการพัฒนาคุณภาพระหว่างสถาบันการศึกษา ช่วยปรับค่าธรรมเนียมของสถานการศึกษาให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริง และทำให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางการศึกษาแก่ผู้เรียนครัวเรือนที่มีรายได้น้อยโดยตรง โดยกองทุนเพื่อการศึกษาในประเทศไทย ประกอบด้วย 2 กองทุน คือ กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และกองทุนกู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) โดยมีความแตกต่างกันของทั้งสองกองทุน (ตาราง 2.2)

ตาราง 2.2 ความแตกต่างของเกณฑ์การสมัครรับทุนระหว่างกองทุน กยศ. และ กรอ.

รายการ	กยศ.	กรอ.
เงื่อนไขผู้กู้		
- ระดับการศึกษา	- มัธยมศึกษาตอนปลาย (สามัญศึกษาและอาชีวศึกษา) อนุปริญญาและปริญญาตรี	- เฉพาะอุดมศึกษา(อนุปริญญา/ปวส.และปริญญาตรี) ส่วน ม.ปลายให้เป็นทุนให้เปล่า
- กลุ่มเป้าหมาย	- เฉพาะผู้เรียนที่ยากจน (กำหนดรายได้ของครอบครัวไม่เกิน 150,000 บาทต่อปี)	- ผู้เรียนทุกคนที่มีศักยภาพและความสามารถในการเข้าเรียนและประสงค์จะกู้
- ผู้ค้ำประกัน	- มีผู้ค้ำประกันหนี้เงินกู้	- ไม่ต้องมีผู้ค้ำประกันหนี้เงินกู้ แต่อาศัยรายได้ในอนาคตของผู้กู้เป็นหลักประกันในการชำระเงินคืน
ประเภท รายจ่ายที่ให้ผู้กู้	- ค่าเล่าเรียน	- ให้เฉพาะค่าเล่าเรียน
	- ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง	- ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ให้เฉพาะผู้ที่ยากจน โดยดูจาก
	- ค่าใช้จ่ายส่วนตัว	เส้นความยากจน
เงื่อนไขการคืนเงินกู้		
- เงินเดือนขั้นต่ำที่ต้องชำระคืน	- 4,700 บาท/เดือน	- ตั้งแต่ 16,000 บาท/เดือน ขึ้นไป
- ระยะเวลาปลอดหนี้และชำระคืน	- ปลอดหนี้ 2 ปี ชำระเงินคืนภายใน 15 ปี	- ขึ้นอยู่กับความสามารถในการหารายได้ของผู้กู้
เงื่อนไขการชำระเงินคืน		
- อัตราดอกเบี้ย	- ร้อยละ 1 ต่อปี	- ไม่คิดอัตราดอกเบี้ย แต่ปรับมูลค่าเงินตามอัตราเงินเฟ้อหรือดัชนีราคาผู้บริโภค
- ผู้รับชำระเงินคืน	- ธนาคารกรุงไทย จำกัด	- กรมสรรพากร

ที่มา: สมชัย ฤชุพันธุ์ และ ชลธาร วิศรุตวงศ์. (2544)

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของกองทุน กยศ. พบว่าไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ากองทุนฯ ประสบความสำเร็จในการให้กู้ยืมแก่กลุ่มเป้าหมายที่ยากจน และมีความจำเป็นต้องได้รับเงินกู้ยืมอย่างแท้จริงได้ อีกทั้งกระบวนการคัดเลือกผู้กู้ไม่รัดกุม อีกทั้งระบบการกำกับ ดูแลและตรวจสอบของกองทุนฯ เพื่อให้เงินกู้ยืมถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่ทั่วถึง (สมชัย ฤชุพันธุ์ และ ชลธาร วิศรุตวงศ์, 2544) นอกจากนี้ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2550) ได้ประเมินผลกระทบของกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา พบว่า กำหนดเกณฑ์รายได้ของผู้มีสิทธิ์กู้ยืมที่สูงเกินไปทำให้ กยศ. ไม่สามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของผู้มีรายได้น้อยได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งมีความผิดปกติในวิธีการจัดสรรเงินกู้โดยเฉพาะนักศึกษายากจนจริง ๆ ไม่ได้รับเงินกู้ยืม นอกจากนี้ยังขาดกลไกในการชำระหนี้คืนที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดความสูญเสียต่อรัฐและภาษี สอดคล้องกับ Chapman et al. (2010) พบความด้อยประสิทธิภาพในการคัดกรองนักเรียนความยากจนจริง ๆ เข้าสู่การศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะผลประกอบการดังกล่าวของกองทุน กยศ. มีอัตราการชำระหนี้คืนค่อนข้างต่ำประมาณร้อยละ 25-40 จึงทำให้เกิดภาระหนี้เพิ่มขึ้นจำนวนมาก ถึงแม้ว่ารัฐจะคิดอัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมต่ำมากแล้วก็ตาม เช่นเดียวกับ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2551) ได้วิพากษ์วิธีการทำงานของกองทุน กยศ. ในความล่าช้าและขาดประสิทธิภาพในการจัดการ อีกทั้งในทางปฏิบัติไม่สามารถคัดกรองคนจนได้อย่างแท้จริง จากการศึกษาและประเมินการดำเนินงานของ กยศ. ทั้ง 4 เรื่องในเวลาที่แตกต่างกัน จึงพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของ กยศ. ยังคงมีปัญหาเหมือนเดิมมิได้แก้ไข กล่าวคือไม่สามารถให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาแก่นักเรียนฐานะยากจนได้ตามวัตถุประสงค์ของ กยศ. ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากที่สุด เนื่องมาจากปัญหาในการคัดกรองของสถาบันการศึกษาต้นสังกัด และปัจจุบันก็พบประเด็นปัญหานี้ค้างชำระของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแล้วแต่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระคืนเงินกู้จนทำให้มีคดีฟ้องร้องในชั้นศาลจำนวนมากขึ้นทุกปี เนื่องจากผู้ที่สำเร็จการศึกษามาแล้ว 2 ปี ได้รับเงินเดือนไม่เพียงพอต่อการชดเชย เพราะมีภาระที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมาก เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าอาหาร ค่าเดินทาง เมื่อไม่มีหนทางชำระหนี้ได้

ดังนั้นจากผลการศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน สรุปสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า กยศ. ไม่ได้เป็นช่องทางในการสร้างอุปสงค์ในการศึกษาต่อในระดับสูงแก่คนยากจนอย่างแท้จริง สำหรับการศึกษาในงานนี้จึงเน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนยากจนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป โดยมองหานวัตกรรมการคลังเพื่อการศึกษาแบบใหม่ ๆ ที่มีความเหมาะสมกับคนยากจนและยังเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่ให้เงินอุดหนุนด้านระบบอุปสงค์ผ่านตัวผู้เรียน (Demand-Side Financing) กล่าวคือ การให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาสำหรับคนยากจนอย่างแท้จริงอาจไม่ใช่วิธีการที่เหมาะสม แต่รัฐควรจัดสรรเงินทุนการศึกษาแบบให้เปล่าแก่ผู้เรียนที่ยากจน

และขาดโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขณะที่กำลังศึกษา ม.3 โดยรัฐควรคัดเลือกจากครอบครัวยากจนและมีภูมิลำเนาในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งเงินทุนให้เปล่าที่จะจัดสรรให้กับผู้เรียนนี้ควรกำหนดตามค่าเสียโอกาส โดยคำนวณจากค่าใช้จ่ายจริงของการเรียนในระดับอุดมศึกษาไทย (อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา และ สุจิตรา ชำนิวิกย์กรณ์, 2554) สอดคล้องกับแนวคิดของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2553) เสนอขั้นตอน ดังนี้ 1) ให้มีคณะกรรมการคัดกรองระดับชาติและระดับพื้นที่ (อำเภอหรือจังหวัด) ซึ่งทำหน้าที่ค้นหาเยาวชนที่มีผลการเรียนดีพอสมควรและยากจน โดยให้กู้ยืม กยศ. เป็นค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมและค่าลงทะเบียนในสถานศึกษาอุดมศึกษา หน่วยงานระดับชาติประสานความร่วมมือกับ กยศ. พร้อมกับการจัดสรรโควตาตามพื้นที่ (ภูมิภาคและจังหวัดต่าง ๆ) ส่วนคณะกรรมการระดับพื้นที่ทำหน้าที่ค้นหาครัวเรือนยากจนและผู้เรียนที่มีความพร้อมเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา 2) การให้ทุนแบบให้เปล่าสำหรับค่าใช้จ่ายประจำเดือนสำหรับเยาวชนในครัวเรือนยากจนที่คณะกรรมการระดับพื้นที่ได้ดำเนินการคัดกรองมาแล้ว 3) การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและครัวเรือนคนจนทราบว่า มีแผนงานรูปแบบนี้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวในต่างประเทศเรียกว่า Condition Cash Transfer : CCT ซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบมาตรการการคลังเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

สำหรับการลงทุนทางการศึกษาในเด็กด้อยโอกาสของต่างประเทศเน้นการทดสอบสาเหตุและวิเคราะห์นโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งครอบครัวมีบทบาทสำคัญในกำหนดผลลัพธ์ของเด็ก Cunha & Heckman (2007) กล่าวถึงปัญหาและสาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศอเมริกา เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบจากมูลค่าปัจจุบันของรายได้ตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่อายุ 18 ของบุคคลสองกลุ่มที่เกิดในครอบครัวด้อยโอกาสและครอบครัวที่มีความได้เปรียบในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีสัดส่วนรายได้แตกต่างกันมากตลอดระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากเด็กที่เกิดในครอบครัวที่ด้อยโอกาสจะได้รับมูลค่าของการลงทุนทางการศึกษาต่ำกว่าเด็กที่เกิดจากครอบครัวที่มีความพร้อมและมีสัดส่วนที่ต่ำกว่าอย่างมาก เนื่องจากได้รับการศึกษาน้อยกว่าเมื่อเข้าทำงานก็จะมีรายได้น้อยตามไปด้วยกลายเป็นความยากจนตกทอดซึ่งสืบทอดจากรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูก และไม่สามารถก้าวผ่านกับดักความยากจนได้ ดังนั้นนโยบายสนับสนุนให้เด็กจากครอบครัวที่ด้อยโอกาสได้รับทรัพยากรที่พอเพียงในด้านต่าง ๆ จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำของโอกาสต่าง ๆ และเพิ่มผลผลิตให้กับครอบครัวได้ในระยะยาว ผลการศึกษาจากงานวิจัยของ Cunha, Heckman, Lochner, and Masterov (2006), Heckman & Masterov (2007) และ Heckman (2000, 2008) ที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาสเรียกร้องให้รัฐเข้าไปจัดการแทรกแซงกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสซึ่งจะคุ้มค่างับต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนเนื่องจากมีหลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยันว่าได้รับอัตราผลตอบแทนในระดับที่สูง

3.4.1 ระบบการเงินด้านอุปสงค์ในต่างประเทศ

ระบบการอุดหนุนผู้เรียนด้านอุปสงค์มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนด้านเงินทุนหรือทรัพยากรอื่น ๆ ให้กับเด็กและผู้ปกครองเพื่อเพิ่มอัตราการเข้าเรียน ทั้งนี้แต่ละประเทศอาจมีรูปแบบที่นำมาใช้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าบางประเทศในช่วงระดับการศึกษาภาคบังคับจะไม่เสียค่าเล่าเรียนแต่ก็ไม่สามารถจูงใจให้ครัวเรือนยากจนส่งบุตรหลานเรียนเข้าเรียนในระบบได้ ระบบการเงินด้านอุปสงค์เน้นการให้ทุนการศึกษาผ่านไปเด็กหรือครัวเรือนเพื่อสร้างโอกาสในการศึกษาต่อของเด็กในระดับที่สูงขึ้นไม่ว่าเด็กจะเลือกเรียนสถานศึกษาใดก็ตาม ซึ่งในประเทศต่าง ๆ ส่งผลให้เด็กยากจนหรือเด็กด้อยโอกาสมีอัตราการเข้าเรียนสูงขึ้นและลดอัตราการออกกลางคันของเด็ก นอกจากนี้ยังลดแรงงานเด็ก เพิ่มอัตราการเรียนจบ และได้รับสารอาหารที่เพียงพอทำให้มีสุขภาพพลานามัยดี เช่น ประเทศเม็กซิโก ใช้ชื่อโครงการว่า Progesa ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างยิ่งสามารถเพิ่มอัตราผู้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาเกือบ 20% และมีอัตราส่วนผู้เรียนจบ ม.3 สูงขึ้นอย่างมาก ทำให้ประเทศอื่น ๆ นำแนวคิดดังกล่าวไปใช้แพร่หลาย

ปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจจะให้ลูกออกจากโรงเรียนเพื่อไปทำงานหาเงินหรือให้เรียนต่อขึ้นอยู่กับรายได้ของครัวเรือนเป็นสำคัญทั้ง ๆ ที่ถ้าเลือกได้พ่อแม่ก็อยากให้ลูกของตนได้เรียนต่อในระดับที่สูงสุดทุกคน แต่เพราะขาดแคลนทุนทรัพย์ในการสนับสนุนในการศึกษาต่อ ดังนั้นระบบการเงินด้านอุปสงค์ที่อุดหนุนไปที่ผู้เรียนจะช่วยลดต้นทุนค่าเสียโอกาสในการเข้าเรียน ซึ่งการอุดหนุนด้านอุปสงค์จะมีประสิทธิภาพต้นทุนคืต่ำกว่าการอุดหนุนด้านอุปทานไปยังโรงเรียน กลุ่มครัวเรือนที่ยากจนมากหรือพ่อแม่ไม่มีการศึกษาและบ้านอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนจะได้รับประโยชน์จากระบบการเงินด้านอุปสงค์

ประเภทของการอุดหนุนการเงินด้านอุปสงค์ (Patrinós, 2002)

1) เงินเดือน (A stipend) เป็นค่าตอบแทนจากหน่วยงานรัฐจ่ายให้แก่ครัวเรือนยากจนซึ่งครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมด้านต่าง ๆ ได้แก่ ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าสมุดหนังสือ ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าเสื้อผ้า และค่าเดินทาง ทั้งนี้เพื่อลดต้นทุนค่าเสียโอกาสในการเข้าเรียน ในการศึกษาต่อของบุตร ซึ่งเป็นประโยชน์กับโรงเรียนและผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนที่เหมาะสมให้กับบุตร ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการบริโภคและราคาสินค้าในท้องตลาดด้วย ซึ่งรู้จักกันในชื่อ ทุนการศึกษา (scholarships) หรือ ทุนแบบให้เปล่า (conditional cash transfer : cct) เป็นโปรแกรมสำหรับสำหรับคนยากจนโดยเฉพาะเน้นการเพิ่มการลงทุนในทุนมนุษย์แก่รุ่นลูกเพื่อไม่ให้สืบทอดความยากจนจากรุ่นพ่อแม่ด้วยการให้การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นพ่อแม่จะต้องไม่ให้เด็กทำงานและให้เรียนต่อในระบบโดยรัฐจะจ่ายเงินชดเชยค่าแรงงานที่เด็กทำงานให้แก่ครอบครัว

(ต้นทุนค่าเสียโอกาส) การจ่ายเงินเดือนนี้ให้ด้วยวิธีนี้มีวัตถุประสงค์ให้เฉพาะครัวเรือนยากจนอย่างแท้จริง แต่ต้องมีกระบวนการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้รับทุนนี้

2) บัตรกำนัลสำหรับกลุ่มเป้าหมาย (A targeted voucher) คือ การจ่ายเงินสดโดยตรงให้แก่ผู้เรียนหรือครอบครัว ซึ่งเป็นวิธีที่รัฐใช้จ่ายให้กับโรงเรียนที่นักเรียนเลือกเรียน ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่ประเทศพัฒนาแล้วใช้เพิ่มทางเลือกทางการศึกษาให้กับนักเรียนซึ่งจะได้รับประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่ายระหว่างนักเรียนและระบบโรงเรียน กล่าวคือ นักเรียนจะมีทางเลือกเพิ่มขึ้นที่ดีกว่าเดิม และตรงกับความต้องการของครอบครัว โดยครอบครัวสามารถจัดเรียงลำดับการเลือกโรงเรียนได้ จะทำให้ระบบการศึกษาหรือโรงเรียนตอบสนองความต้องการของผู้เรียน บัตรกำนัลดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการให้เลือกสถานศึกษาของรัฐต่าง ๆ และสถานศึกษาเอกชนได้ดีแล้วยังสามารถเพิ่มความต้องการในการศึกษาต่อได้อีกด้วย

3) เงินทุนสำหรับกลุ่มเป้าหมาย (Targeted bursaries) คือ การจ่ายเงินโดยตรงที่โรงเรียนซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลบาลหรือจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง เช่น การปรับปรุงหลักสูตรหรือเพื่อเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของชนกลุ่มน้อยหรือชาวพื้นเมืองหรือเด็กยากจน เป็นต้น แต่เงินทุนดังกล่าวไม่ได้ให้เด็กหรือครอบครัวแต่ให้กับสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่รับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวเข้าเรียน โดยรัฐมีวัตถุประสงค์เพื่อลดหรือละเว้นค่าธรรมเนียมการศึกษากับเด็กกลุ่มนี้ซึ่งจ่ายผ่านสถาบันการศึกษาทำหน้าที่ในการบริหารเงินดังกล่าวแทน ทั้งนี้จะเป็นการเพิ่มอุปสงค์การเรียนให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้ ซึ่งเงินทุนสำหรับกลุ่มเป้าหมายมีความแตกต่างกับการให้บัตรกำนัลคือผู้เรียนไม่สามารถเลือกสถาบันการศึกษาใด ๆ เหมือนบัตรกำนัลและจะต้องเข้าเรียนในสถานศึกษาที่รัฐกำหนดเท่านั้น และโปรแกรมเงินทุนนี้มีวัตถุประสงค์ในการให้เงินสนับสนุนกับสถานศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ปรับปรุงการเรียนการสอนหรือหลักสูตร อบรมการสอนให้แก่ครู พัฒนาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมตามความต้องการของชุมชน และปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เป็นต้น หรือกล่าวว่าทุนดังกล่าวให้เพื่อใช้ในการกระตุ้นการปรับปรุงโรงเรียนเพื่อเพิ่มอัตราผู้เข้าเรียนให้มากขึ้น ทั้งนี้รัฐมีเป้าหมายในการจัดสรรเงินโดยให้แต่ละโรงเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วยคิดว่าโรงเรียนควรจะเพิ่มทรัพยากรอะไรบ้างให้กับใครและเมื่อไรถึงจะสามารถพัฒนาโรงเรียนให้ดีกว่าเดิมได้

4) เงินช่วยเหลือชุมชน (Community grants) คือการให้เงินชุมชนของนักเรียนแบบเหมาจ่ายเพื่อกระตุ้นการเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาให้เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะคล้ายกับบัตรกำนัลเพราะให้เงินตามจำนวนหัวเด็กที่เข้าเรียนและใช้วิธีนี้เป็นองค์ประกอบในการเลือกเรียนสถาบันการศึกษาของชุมชน เนื่องจากผู้ปกครองจะส่งบุตรเข้าเรียนในสถานศึกษาของชุมชนหลังจากนั้นสถานศึกษาชุมชนก็จะจ่ายค่าใช้จ่ายในการเรียนทั้งหมดให้รายหัวเด็ก ซึ่งทุนดังกล่าวเคยใช้ในการเพิ่มโอกาสทาง

การศึกษาให้แก่เด็กผู้หญิงในชุมชน เงินช่วยเหลือของชุมชนอาจจะให้ในรูปเงินและไม่ใช้เงิน เช่น การสนับสนุนช่วยเหลือที่ดินทำกิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อาหาร และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสังคมเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษา

รูปแบบการอุดหนุนการเงินด้านอุปสงค์หรือด้านผู้เรียนในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ (Patrinos & David, 1997) นิยมใช้รูปแบบเงินเดือน (stipend) โดยกำหนดเงื่อนไขกลุ่มเป้าหมายสองกลุ่ม คือ 1) สำหรับเด็กผู้หญิง เช่น ประเทศบังคลาเทศใช้ในการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษา ประเทศกัวเตมาลาใช้ส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเทศโมร็อกโคและเนปาลใช้ส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานในชนบท เป็นต้น 2) สำหรับคนยากจน เช่น ประเทศโคลัมเบียเพื่อส่งเสริมทุนมนุษย์ ประเทศอินโดนีเซียส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ประเทศจาไมกาใช้สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังทางสังคม และประเทศเอลซาวาดอใช้ส่งเสริมการเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับคนรายได้ต่ำ เป็นต้น นอกจากนี้ประเทศบัลแกเรีย และประเทศจาไมกาใช้กองทุนกู้ยืมสำหรับอุดมศึกษา ขณะที่ประเทศจีนใช้เงินทุนสำหรับกลุ่มเป้าหมาย (Targeted bursary) นอกจากนี้ประเทศเคนยาใช้ทั้งรูปแบบบัตรกำนัลในการฝึกอบรม (training voucher) และเงินช่วยเหลือชุมชน (community grants) ซึ่งรูปแบบนวัตกรรมการเงินด้านอุปสงค์ได้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายและมีการประเมินความคุ้มค่าที่เกิดขึ้น แต่แนวคิดดังกล่าวไม่ได้นำมาใช้ในระดับการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับหรือระดับอุดมศึกษา

ดังนั้นจากรูปแบบการอุดหนุนการเงินด้านผู้เรียนดังที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นพบว่ารูปแบบการให้เงินแบบทุนให้เปล่าสำหรับคนยากจน (stipend for poor) หรือเรียกว่า condition cash transfer : cct มีความเหมาะสมในกลุ่มครัวเรือนยากจนหรือเด็กด้อยโอกาสน่าจะมีความเหมาะสมในการนำมาใช้กับระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยโดยเฉพาะการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาในกลุ่มครัวเรือนยากจน

3.4.2 ทุนให้เปล่าสำหรับเด็กยากจน (condition cash transfer : cct)

คนยากจนในชนบทของต่างประเทศมักจะประสบปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วมหรือน้ำแล้ง ทำให้ไม่มีงานทำหรือสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วยทำให้ต้องมีรายจ่ายในการรักษา จึงมีรายได้ไม่พอเพียง เนื่องจากรายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการทำอาชีพการเกษตรไม่ทางตรงก็ทางอ้อมซึ่งมีอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ เพื่อบรรเทาสถานการณ์ภายในครอบครัวอาจมีการนำสินทรัพย์ไปขายหรือจำนองหรือกู้ยืมเงินจากนอกระบบ และทางออกของสถานการณ์ที่บีบคั้นทำให้เด็กต้องออกจากโรงเรียนมาช่วยพ่อแม่หารายได้หรือเลี้ยงดูคนเจ็บป่วยเพื่อช่วยครอบครัวและลดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการศึกษาของเด็ก ๆ ทำให้เด็กจึงต้องออกจากโรงเรียนและหางานทำในสถานประกอบการหรือบางรายช่วยพ่อแม่ทำงานที่บ้านเป็นกำลังหลักของครอบครัว ซึ่งเด็กเหล่านี้ที่ออก

จากโรงเรียนมีโอกาสน้อยมากที่จะกลับเข้ามาเรียนใหม่ ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ ถึงแม้จะเกิดเพียงช่วงหนึ่งก็ตามแต่ก็มีแนวโน้มที่พ่อแม่จะนำลูกออกจากโรงเรียนอย่างถาวร จึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทุนมนุษย์และรายได้ของเด็กในอนาคต

การศึกษาปัจจัยที่ทำให้เด็กต้องออกจากโรงเรียนจากรายงานวิจัยของ Behrman & Knowles (1999) จากการทบทวนวรรณกรรมผลงาน 42 เรื่องจาก 21 ประเทศ พบว่า รายได้ของครัวเรือนและโอกาสในการเรียนต่อมีความสัมพันธ์กันทางบวก และข้อจำกัดด้านรายได้ของครัวเรือนเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เด็กต้องออกจากโรงเรียนกลางคันหรือเข้าเรียนช้าหรือไม่ได้เรียน หรือกล่าวได้ว่า รายได้ของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้โอกาสในการเรียนต่อของบุตรเพิ่มขึ้น จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเข้าร่วมโปรแกรม CCT ของครัวเรือนในแต่ละประเทศ นอกจากนี้มีการศึกษาของ Basu & Van (1998) แสดงความสัมพันธ์กันระหว่างรายได้ของครัวเรือนกับการทำงานของเด็ก กล่าวคือ เด็กที่พ่อแม่ส่วนใหญ่มีรายได้จำกัด/ยากจนจะให้เด็กออกมาทำงานหารายได้ทั้งที่พวกเขาเหล่านั้นก็ไม่อยากทำ ด้วยเหตุผลที่พ่อแม่ต้องตัดสินใจในการแบ่งเบาระหว่างบ้านระหว่างการเรียนและการทำงาน เนื่องจากพ่อแม่มองว่าการศึกษเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยหรือกล่าวว่าพ่อแม่ที่มีรายได้สูงจะให้บุตรมีโอกาสเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ซึ่งตรงข้ามกับพ่อแม่ที่รายได้น้อยจะเลือกให้เด็กออกมาทำงานโดยคาดหวังเพียงแต่รายได้ในปัจจุบันซึ่งมีมูลค่าน้อยกว่ารายได้ในอนาคตถ้าบุตรได้เรียนในระดับที่สูงขึ้น และการทำงานของเด็kdังกล่าวจึงเป็นการตัดโอกาสในการพัฒนาทุนมนุษย์และการมีสุขภาพที่ดีในอนาคตของเด็กด้วยเช่นกัน นอกจากนี้การวิเคราะห์ของ Edmonds (2005) ที่ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลช่วงยาวของประเทศเวียดนามมีหลักฐานแสดงว่าอัตราแรงงานเด็กลดลงเป็นผลจากการปรับปรุงรายจ่ายต่อหัวของประชากร จากผลการศึกษานี้อาจจะขัดแย้งกับผลการศึกษาอื่น ๆ กล่าวคือ เด็กในครัวเรือนที่มีที่ดิน สินทรัพย์มากกว่าจะออกมาช่วยครัวเรือนทำงาน และเรียนน้อยกว่าครัวเรือนที่มีสินทรัพย์น้อยหรือจนกว่าจึงกล่าวได้ว่าการออกจากโรงเรียนมาช่วยงานที่บ้านขึ้นอยู่กับสินทรัพย์ของครัวเรือน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bhalotra & Heady (2003) ในประเทศปากีสถานและกลาน่าในชุมชนชนบทที่พบว่าเด็กที่ครัวเรือนมีที่ดินจำนวนมากและร่ำรวยจะมีแนวโน้มทำงานมากกว่าเด็กที่ครัวเรือนมีที่ดินน้อย ซึ่งสอดคล้องกับประเทศเอธิโอเปียที่พบว่าครัวเรือนที่มีที่ดินและเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ เป็นของตนเองจะมีสัดส่วนแรงงานเด็กเพิ่มขึ้น ขณะที่ถ้ามีสินทรัพย์ประเภทอื่น เช่น เลี้ยงวัว จะมีสัดส่วนแรงงานเด็กลดลง อีกทั้ง Ravallion & Wodon (2000) พบว่าการใช้เงินอุดหนุนโรงเรียนของประเทศบังกลาเทศเพื่อเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของเด็กก็ไม่ได้ทำให้สัดส่วนแรงงานเด็กลดลงมากนัก เพราะเงินดังกล่าวถูกใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการพักผ่อนของเด็กมากกว่า

การศึกษาเชิงประจักษ์อีกหลายกรณีแสดงถึงผลกระทบของการไม่มีหลักประกันในชีวิต เช่น หัวหน้าครัวเรือนถูกให้ออกจากงานจึงส่งผลกระทบต่อวิถีทางการเงินภายในครัวเรือนทำให้บุตรต้องออกจากโรงเรียนเนื่องจากไม่มีสถาบันการเงินให้สินเชื่อเพื่อการศึกษา Duryea et al (2003) แสดงให้เห็นว่าถ้าหัวหน้าครัวเรือนไม่มีงานทำก็จะเพิ่มสัดส่วนแรงงานเด็กและลดการศึกษาต่อในระดับสูง โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงอายุ 16 ปี และสำหรับประเทศกัวเตมาลาพบอัตราแรงงานเด็กสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเพราะเมื่อเด็กออกจากโรงเรียนแล้วมีโอกาสน้อยมากที่จะกลับเข้าไปเรียนอีก สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่ไม่สามารถหากู้ยืมเงินจากแหล่งต่าง ๆ ได้ในการให้บุตรได้เรียนต่อและแสดงถึงการไม่มีหลักประกันความเสี่ยงในสังคมที่จะช่วยเด็กไม่ให้ออกจากโรงเรียน ยกตัวอย่างเช่นเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤติเศรษฐกิจในประเทศอินโดนีเซียและประเทศอาเจนตินา ก็จะมีผลทำให้อัตราการเข้าเรียนลดลง (Thomas et al., 2003; Rucci, 2003) ขณะที่ตรงกันข้ามกับประเทศแทนซาเนียที่พ่อแม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้จึงช่วยป้องกันความเสี่ยงจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัวและทำให้บุตรได้มีโอกาสเรียนต่อไป (Funkhouser, 1999) นอกจากนี้ Janvry et al. (2006) จึงใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ของครัวเรือนในชนบทประเทศเม็กซิโกที่เข้าร่วมโปรแกรม CCT พบว่าเงื่อนไขของโครงการดังกล่าวทั้งการให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าและการติดตามจำนวนวันที่เข้าเรียนของเด็กในช่วงอายุ 5-17 ปี โดยเฉพาะในระดับ ป.3 และ ม.3 อย่างจริงจังจากการสุ่มตัวอย่าง สามารถเพิ่มแรงจูงใจในการตัดสินใจของครัวเรือนให้บุตรได้ศึกษาต่อและลดจำนวนเด็กที่จะออกจากโรงเรียนด้วยเหตุผลต่าง ๆ ซึ่งไม่ว่าจะเกิดจากภัยธรรมชาติหรือภาวะวิกฤติของครอบครัวต่าง ๆ ได้ชัดเจนและมีความต่อเนื่องในการเรียนจนสำเร็จ ป.6 และ ม.6 จึงนับว่าโปรแกรม CCT เป็นเครื่องป้องกันไม่ให้คนจนออกจากระบบการศึกษาตั้งแต่วัยเด็ก และมีงานทำหลังเรียนสำเร็จมัธยมศึกษา

ดังนั้นทุนแบบให้เปล่า (Conditional Cash Transfer : CCT) จึงเป็นทางเลือกใหม่ที่ใช้สร้างโอกาสทางการศึกษา ลดแรงงานเด็ก และลดอัตราการออกกลางคันของเด็กในครัวเรือนยากจน และนำมาใช้ในประเทศเม็กซิโกเป็นประเทศแรกใช้ชื่อว่า โครงการโปรเกรสซา (Progesa) และแพร่หลายในหลาย ๆ ประเทศโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา (Morley and Coady, 2003) เช่น ประเทศบังกลาเทศ อินโดนีเซีย ตุรกี กัมพูชา โมร็อกโก ปากีสถาน และอเมริกาใต้ แล้วยังขยายไปสู่เม็กซิโก ประเทศอเมริกา ซึ่งส่วนใหญ่นำไปใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้พ่อแม่ในครัวเรือนยากจนส่งลูกเข้าเรียนในระบบการศึกษาและใช้เป็นเครื่องมือในการดูแลสุขภาพให้กับเด็กเหล่านั้นด้วย ซึ่งโปรแกรมในแต่ละประเทศใช้ชื่อเรียกแตกต่างกันและประเมินแล้วพบว่าเกิดประสิทธิภาพสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแก่เด็กได้ (Schultz, 2004) ซึ่งนอกจากจะเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของเด็กยากจนในชนบทแล้วยังช่วยลดอัตราการออกกลางคันของเด็กได้อีกด้วย ผลการศึกษาจำนวนมากจากข้อมูลเชิงประจักษ์ยืนยันถึงบทบาทของการจ่ายเงินโอนให้แก่ครัวเรือนจะส่งผลการที่เด็กจะ

ตัดสินใจออกไปทำงาน เช่น การที่ประเทศอเมริกาได้มีระบบบำนาญเกิดขึ้นจะช่วยเพิ่มอัตราการเข้าเรียนและลดจำนวนแรงงานเด็ก (Edmonds, 2005) แต่ก็ยังพบว่าการให้เงินโอนแบบไม่มีเงื่อนไขจะมีผลกระทบน้อยกว่าต่ออัตราการเข้าเรียนของเด็กซึ่งแตกต่างกับการให้เงินโอนแบบมีเงื่อนไข โดยเงื่อนไขอาจจะให้เฉพาะเด็กผู้หญิงหรือสำหรับครัวเรือนยากจนเท่านั้นและสามารถเพิ่มแรงจูงใจในการเข้าเรียนได้มากกว่าแบบไม่มีเงื่อนไข ซึ่งวัดจากเด็กที่ออกไปทำงานขณะนั้นในประเทศบราซิล (Bourguignon et al., 2003) มีแนวโน้มที่จะกลับเข้ามาเรียนถ้าได้เข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าว

การให้เงินโอนแบบมีเงื่อนไขหรือทุนแบบให้เปล่าสำหรับครัวเรือนยากจนนอกจากจะทำให้เด็กไม่ต้องออกจากโรงเรียนและได้เรียนต่อในระดับสูงแล้ว รูปแบบการช่วยเหลือดังกล่าวยังช่วยลดวงจรรความยากจนที่สืบทอดจากรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูกจึงนับเป็นเครื่องมือในการให้ความคุ้มครองทางสังคมแก่เด็กอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งมีผลการศึกษามากมายในหลายประเทศ (Fiszbein & Schady, 2009 ; Stampini & Tornarolli, 2012) ที่ยืนยันว่ารูปแบบของ CCT สามารถปรับปรุงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนยากจน และเพิ่มระดับการบริโภคโดยรวมของครอบครัวทำให้สามารถลดความยากจนได้ และอาจจะต้องใช้ร่วมกับมาตรการอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น ตลาดนัดแรงงานและระบบเงินบำนาญของสังคม

3.4.3 ตัวอย่างประเทศที่ใช้รูปแบบ CCT

Fiszbein & Norbert (2009) ศึกษาในรูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย กระบวนการคัดสรร และการติดตามผลโปรแกรม CCT ในแต่ละประเทศทั่วโลก ซึ่งรายงานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า CCT สามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนจนให้ดีกว่าเดิมได้ โดยมีรายละเอียดในบางประเทศที่น่าสนใจดังนี้

ประเทศกัมพูชา มีอัตราการเข้าเรียนในปี 2006 ระดับประถมศึกษาร้อยละ 89.9 และระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 23.9 จึงพบอัตราการเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาต่ำลงอย่างมาก จึงมีโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นเริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2005 ใช้ชื่อโปรแกรม Cambodia Education Sector Support โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่เรียนจบ ป.6 ใช้วิธีการคัดเลือกจากโรงเรียนในแต่ละภูมิภาคโดยให้มีการสมัครและจัดลำดับคะแนนโดยคณะกรรมการบริหารในพื้นที่ โดยคัดเลือกนักเรียนจากครัวเรือนที่จนมากที่สุดจำนวนครึ่งหนึ่งของแต่ละโรงเรียนจากการจัดลำดับคะแนนของคณะกรรมการให้ได้รับทุน 60 ดอลลาร์ ถ้าจนมากจะได้รับเพียง 45 ดอลลาร์ ซึ่งมอบให้แก่พ่อแม่โดยจ่ายผ่านโรงเรียนเป็นระยะเวลา 3 งวด (3 ปี) เพื่อให้เด็กได้เรียนต่อในระดับ ม.1-3 โดยมีเงื่อนไขเพื่อเพิ่มอัตราการเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และต้องสอบผ่านในแต่ละปีจนจบการศึกษา โดยไม่มีข้อตกลงในการใช้เงินคืน สำหรับวิธีการตรวจสอบเป็นหน้าที่ของโรงเรียนตั้งแต่การลงทะเบียนการเข้าเรียน และรายงานความก้าวหน้าของผลการเรียนให้แก่คณะกรรมการ โดยเด็กจะต้องเข้า

เรียนอย่างต่อเนื่องและมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จการศึกษา โครงการดังกล่าวอยู่ภายใต้การจัดการของคณะกรรมการบริหารในพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนจากจังหวัดและหน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งใช้งบประมาณในการลงทุนในโครงการดังกล่าว 5 ล้านบาทเป็นระยะเวลา 5 ปี

ประเทศอินโดนีเซีย ชื่อโปรแกรม Keluarga Harapan เริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2007 โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นครัวเรือนที่จนที่สุดซึ่งมีวิธีการตรวจสอบคุณสมบัติความยากจน โดยในปี 2007 โครงการดังกล่าวครอบคลุม 348 ตำบล ใน 49 อำเภอของ 7 จังหวัด คิดเป็นครัวเรือนยากจนทั้งหมด 387,928 ครัวเรือน โดยมีเป้าหมาย 500,000 ครัวเรือนภายใน 1 ปี ส่วนในปี 2008 ได้เพิ่มพื้นที่อีก 292 ตำบลใน 22 อำเภอของใน 6 จังหวัด คิดเป็นจำนวนครัวเรือนยากจนที่เพิ่มขึ้นอีก 245,371 ครัวเรือน เป้าหมายครัวเรือนที่จะได้รับประโยชน์สูงสุด 2,200,000 ครัวเรือนและต่ำสุด 600,000 ครัวเรือน ซึ่งผู้ได้รับผลประโยชน์คือมารดาหรือผู้หญิงที่เลี้ยงดูเด็ก โดยจ่ายเงินผ่านองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นปีละ 4 ครั้ง โครงการดังกล่าวจะติดตามเด็กตั้งแต่เกิดจนกระทั่งอายุ 6 ปี โดยมีการติดตามเด็ก 2 ครั้งในช่วงเด็กอายุ 3 ปี และ 6 ปี ว่ายังยากจนและควรอยู่ในโครงการต่อไปหรือไม่ ถ้าพบว่าเด็กอายุ 6 ปีแล้วครอบครัวยังยากจนอยู่ก็ต้องหาวิธีแก้ไขต่อไป และสำหรับสมาชิกที่อยู่ในโครงการดังกล่าวจะได้รับการดูแลสุขภาพซึ่งเป็นหลักประกันสุขภาพแก่คนจน และได้รับค่าเล่าเรียนฟรีพร้อมด้วยค่าเดินทางในการเรียน จึงเห็นได้ว่าโครงการดังกล่าวเป็นทุนแบบให้เปล่าที่มีเงื่อนไขในการให้เฉพาะคนยากจนที่มีเด็กในช่วงอายุ 0-6 ปี มีการติดตามดูแลและสุขภาพเป็นระยะรวมทั้งการดูแลการตั้งครรภ์ในผู้หญิงทั้งก่อนและหลังทารกเกิดด้วย นอกจากนี้เด็กที่อายุในช่วง 15-18 ปี ที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ (ม.3) ก็จะได้โอกาสให้เข้าร่วมโครงการด้วยเพื่อเรียนให้จบอย่างน้อย การศึกษาภาคบังคับ โดยมีหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานติดตามตรวจสอบเป็นระยะ และมีการสร้างระบบข้อมูลสารสนเทศในการจัดการติดตามเด็กในโครงการด้วยทุก ๆ 3 เดือน โดยใช้งบประมาณในโครงการ 1 ล้านล้านรูเปียห์

ประเทศฟิลิปปินส์ ชื่อโปรแกรม Pantawid Pamiliyang Pilipiano เริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2008 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) กองทุนในการดูแลสุขภาพของครัวเรือนยากจนสำหรับเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ปี และผู้หญิงตั้งครรภ์ 2) กองทุนสำหรับการศึกษาของครัวเรือนยากจนที่มีเด็กอายุ 6-14 ปี โดยมีครัวเรือนที่ได้รับผลประโยชน์ดังกล่าวประมาณ 380,000 ครัวเรือน ใช้การกำหนดกลุ่มเป้าหมายจากฐานข้อมูลครัวเรือนแห่งชาติ โดยครอบคลุม 140 เทศบาลใน 10 เมือง โดยเหมาจ่ายเงินให้แม่แต่ละครัวเรือนในการดูแลสุขภาพ ครัวเรือนละ 11 ดอลลาร์ต่อเดือน และจ่ายเงินเพื่อการศึกษาของเด็กรายหัว เดือนละ 7 ดอลลาร์เป็นระยะเวลา 10 เดือนใน 1 ปี ทั้งนี้ไม่เกิน 3 คนต่อครัวเรือน โดยมีธนาคารโอนเงินให้แต่ละบัญชีทุกเดือน ระยะเวลาดำเนินการของโครงการปี 2009-2013 ทำให้

ครัวเรือนมีโภชนาการอาหารดีขึ้น มีการจัดสัมมนาการเลี้ยงลูกด้วยนมและการวางแผนครอบครัว โดยมีเงื่อนไขในโครงการสุขภาพกำหนดไว้ว่าเด็กและสตรีมีครรภ์ที่เข้าร่วมโครงการจะต้องตรวจสุขภาพและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคตามโปรแกรมที่หน่วยงานสาธารณสุขกำหนด และสำหรับเงื่อนไขในการศึกษากำหนดว่าเด็กจะต้องเข้าเรียนไม่ต่ำกว่า 85 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งโครงการดังกล่าวใช้เงินภายในระยะเวลา 5 ปี เป็นเงิน 471 ล้านบาทดอลลาร์

ประเทศโบลิเวีย ชื่อโปรแกรม Juancito Pinto เริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2006 กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กที่เรียนในโรงเรียนรัฐชั้น ป.6 ขึ้นไป คัดเลือกโดยแบ่งกลุ่มให้เด็กได้รับหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ครอบคลุมเด็ก 1.2 ล้านคน เด็กแต่ละคนจะได้รับเงินเมื่อพ่อแม่หรือผู้ดูแลพาเด็กมาด้วย โดยแต่ละคนจะได้รับเงินสดจากหน่วยงานทหารจ่ายผ่านโรงเรียนปีละครั้ง คนละ 25 ดอลลาร์ต่อปีเป็นระยะเวลาครบเท่าที่อยู่ในโครงการ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องเข้าเรียนอย่างต่ำร้อยละ 75 ซึ่งโรงเรียนจะเป็นผู้ติดตามเด็กเพื่อรายงานให้กับหน่วยงานท้องถิ่นภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งใช้งบประมาณ 30 ล้านดอลลาร์ต่อปี

ประเทศสาธารณรัฐโดมินิกัน ชื่อโปรแกรม Solidaridad เริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2005 โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กยากจนที่สุดถึงปานกลางหรือวัยรุ่นอายุมากกว่า 16 ปี (ไม่บัตรประจำตัวประชาชน) ใช้วิธีกำหนดกลุ่มคนจนตามเขตพื้นที่ครอบคลุม 461,446 ครัวเรือน (ธ.ค. 2008) คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรในปี 2006 ครัวเรือนที่มีบุตร 1-2 คน จะได้รับเงินเพื่อการศึกษา 9 ดอลลาร์ต่อเดือน ถ้ามีบุตร 3 คน จะได้รับเงิน 14 ดอลลาร์ต่อเดือน และถ้ามีบุตรมากกว่า 4 คน อายุ 6-16 ปี จะได้รับเงิน 19 ดอลลาร์ต่อเดือน นอกจากนี้ยังได้รับเงินค่าอาหาร 20 ดอลลาร์ต่อเดือน ซึ่งครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่ได้รับตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตเป็นวัยรุ่น ซึ่งจะจ่ายเงินดังกล่าวให้แก่หัวหน้าครัวเรือนทุกเดือนเป็นระยะเวลา 3 ปี และสามารถต่อเนื่องไปได้อีก 3 ปี (ตรวจสอบคุณสมบัติก่อนต่ออายุ) โดยจ่ายผ่านบัตรเดบิตสามารถใช้ในการซื้ออาหารและอุปกรณ์การศึกษาได้ในเฉพาะบางร้านเท่านั้น นอกจากนี้แต่ละครัวเรือนที่เข้าร่วมโปรแกรมจะได้รับเงินค่าเชื้อเพลิงแก๊สครัวเรือนละ 8.6 ดอลลาร์ต่อเดือน และสำหรับครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปจะได้รับบำนาญเมื่อไม่มีงานทำ การวัดผลของโครงการสุขภาพพิจารณาจากการไปตรวจเยี่ยมศูนย์ดูแลสุขภาพโดยรวมและการให้ภูมิคุ้มกันในเด็กช่วงอายุ 0-12 เดือนในทุก ๆ 2 เดือน และทุก ๆ 4 เดือน สำหรับเด็กอายุ 1-5 ปี สำหรับด้านการศึกษาพิจารณาอัตราการเข้าเรียนและเด็กอายุ 6-16 ปี ต้องเข้าไปเรียนจริงอย่างน้อยร้อยละ 85 ของเวลาเรียนทั้งหมด ทั้งนี้หัวหน้าครัวเรือนและภรรยาต้องเข้าร่วมประชุมทุก ๆ 4 เดือน นอกจากนี้เด็กในครัวเรือนใดที่ไม่มีใบเกิดและบัตรประชาชนก็จะได้รับสิ่งเหล่านี้เมื่อปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ของโปรแกรมโดยหน่วยงานระดับท้องถิ่นจะติดตามเด็กผ่านศูนย์สุขภาพทุก ๆ 4 เดือน ใช้งบประมาณทั้งหมดจนถึงปี 2008 เป็นเงิน 124,944,407 ดอลลาร์

ตัวอย่างของรูปแบบการให้ทุนแบบให้เปล่า (CCT) ในแต่ละประเทศที่นำเสนอขึ้นเป็นเพียงบางส่วนจากทั้งหมด 18 ประเทศ ซึ่งครอบคลุมผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการเหล่านี้ทั่วโลกในปี 2011 ประมาณ 129 ล้านคน จากการทบทวนวรรณกรรมและการศึกษาของ Stampini & Tomarolli (2012) พบว่า 1) แต่ละประเทศมีรูปแบบของโครงการ CCT วิวัฒนาการแตกต่างกันไป 2) มีความสัมพันธ์กันระหว่างจำนวนผู้ได้รับผลประโยชน์กับคุณภาพการกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน และ 3) การเปลี่ยนแปลงลักษณะครัวเรือนที่ได้รับผลประโยชน์ ซึ่งส่วนใหญ่ในแต่ละประเทศจะสามารถครอบคลุมคนยากจนได้ร้อยละ 20 ของคนจนทั้งประเทศ และดัชนีความยากจนรายหัวมีค่าสูงขึ้นร้อยละ 13 แต่สำหรับประเทศบราซิล โคลัมเบีย และเม็กซิโกจะมีคนจนเข้าร่วมโปรแกรมเกือบครึ่งหนึ่งของคนจนทั้งประเทศมีการศึกษาเพิ่มขึ้นและมีอัตราการทำงานในระบบเพิ่มขึ้น ซึ่งขณะเดียวกันนั้นเมื่อประเทศมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นก็จะลดความยากจนลงได้ในที่สุด

ดังนั้น CCT จึงน่าจะเป็นนวัตกรรมใหม่ที่จะช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กยากจนหรือเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทยถึงแม้ว่าในหลาย ๆ ประเทศได้มีการนำไปใช้แล้วสามารถเพิ่มคุณภาพชีวิตคนยากจนให้ดีขึ้นได้ โดยในการศึกษานี้มุ่งหวังจะนำ CCT มาทดลองใช้เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนจนในการเลือกเรียนสายอาชีวศึกษาในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นตามนโยบายของประเทศ อีกทั้ง CCT จะเป็นการสร้างนโยบายสาธารณะในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือคนยากจนหรือเด็กด้อยโอกาสให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในด้านต่าง ๆ รวมทั้งสามารถพัฒนาทุนมนุษย์ของตนเองในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพที่พึงมีของแต่ละคน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเป็นแบบผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหาประเด็นเชิงลึกโดยมีกรอบแนวคิดทฤษฎีทุนมนุษย์และสมการมินเชอร์ เพื่อคำนวณหาผลตอบแทนทางการศึกษา และการตัดสินใจศึกษาต่อสายอาชีพศึกษาของครัวเรือนและแรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่นำเสนอในรูปแบบและเงื่อนไขที่กำหนด อีกทั้งการประเมินคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากร

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรในงานแต่ละส่วนแตกต่างกัน คือ 1) แรงงานไทย 2) ครัวเรือนและบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นต้นปีที่ 3 (ปวช. 3) และ 3) บุตรในครัวเรือนยากจนที่สำเร็จการศึกษาสายอาชีวศึกษา (ปวช. หรือ ปวส.) จำนวน 11 คน ที่มีอายุการทำงานมากกว่า 2 ปี

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งที่ได้จากฐานข้อมูลการสำรวจแรงงานและการมีงานทำ (labor force survey) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2558 และจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายโดยผู้วิจัย ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มตัวอย่างได้ตามจุดมุ่งหมายในการวิจัย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุนทางการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แรงงานมีช่วงอายุระหว่าง 15-45 ปี ซึ่งสำเร็จการศึกษาสูงสุดโดยระบุไว้ ณ วันที่สำรวจเท่านั้น ซึ่งนำข้อมูลการสำรวจข้อมูลการสำรวจแรงงานและการมีงานทำ (labor force survey) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้ง 4 ครั้ง ในปี 2558 รวมเป็นฐานข้อมูลเดียวกันในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ซึ่งมีความสำคัญในการศึกษาครั้งนี้) มีจำนวนน้อยมาก โดยแบ่งเป็นระดับการศึกษาต่าง ๆ ดังตารางที่ 3.1

ตาราง 3.1 ระดับการศึกษาแรงงาน อายุระหว่าง 15-45 ปี

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ไม่เกินมัธยมศึกษาตอนต้น	64,270	55.67
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ)	208	0.18
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายอาชีวศึกษา)	6,138	5.32
4. ระดับ ปวส. หรืออนุปริญญา	10,580	9.16
5. ปริญญาตรี	29,384	25.45
6. สูงกว่าปริญญาตรี	4,870	4.75
รวม	115,450	100.00

ที่มา:ฐานข้อมูลการสำรวจแรงงานและการมีงานทำ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2558

หมายเหตุ: คำนวณโดยผู้วิจัย

ส่วนที่ 2 การตัดสินใจและแรงจูงใจในการศึกษาต่ออาชีวศึกษา และ

ส่วนที่ 4 การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครั้วเรือนซึ่งมีบุตรกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 600 คน แต่เก็บจริงได้ 607 ครั้วเรือน และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้นปีที่ 3 (สายอาชีวศึกษา) จำนวน 300 คน เก็บจริงได้ 308 ครั้วเรือน รวมทั้งหมด 915 ครั้วเรือน

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างนักเรียนเป็น 2 กลุ่มตามรายได้ของครั้วเรือนที่แตกต่างกัน คือ กลุ่มคนจนและกลุ่มคนไม่จน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ให้น้ำหนักความสำคัญของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนจนใกล้เคียงกับสัดส่วนของกลุ่มนักเรียนไม่จน โดยเบื้องต้นในการสุ่มตัวอย่างกำหนดให้นักเรียนจนจะต้องมีรายได้ครั้วเรือนต่ำกว่า 150,000 บาทต่อปี (อ้างอิงเกณฑ์ กยศ.) จึงได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างคนจนเป็นหลัก และใช้กลุ่มตัวอย่างคนไม่จนในสัดส่วนที่เท่ากัน ตามสูตร Cochran W.G. (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 หรือที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณได้ ดังนี้ โดยใช้ข้อมูลสถิตินักเรียน ปีการศึกษา 2558 (รวบรวมข้อมูล ณ.วันที่ 29 พ.ค. 2559, กระทรวงศึกษาธิการ ปี 2558) โดยมีข้อสมมติว่านักเรียนทุกคนได้เลื่อนชั้น เพื่อประมาณข้อมูลสถิตินักเรียน ปีการศึกษา 2559 (ช่วงเวลาที่ยังสำรวจ) แบ่งเป็นนักเรียน ม.2 จำนวน 769,081 คน และ

นักเรียน ปวช.2 จำนวน 167,147 คน ประมาณการเป็นนักเรียนจากครัวเรือนยากจนโดยเปรียบเทียบในช่วง 2 เดไซส์แรก คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ 0.2 หรือคิดเป็นนักเรียนยากจน

สูตรที่ 1 คำนวณหากลุ่มตัวอย่างนักเรียนยากจน

$$n = \frac{Z^2 P(1-P)}{e^2}$$

โดยที่ n = จำนวนตัวอย่าง
 P = สัดส่วนนักเรียนยากจน = 0.2
 e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง = 0.05

ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่า $Z = 1.96$

แทนค่าสูตร

$$n = \frac{1.96^2 (0.2)(1-0.2)}{(0.05)^2} = 246$$

จะใช้กลุ่มตัวอย่างในการประมาณสัดส่วนนักเรียนยากจนจำนวน 300 คน

สูตรที่ 2 คำนวณหาสัดส่วนนักเรียนยากจน ปวช.3

$$\text{กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ม.3} \quad n_1 = \frac{769,081}{936,228} \times 300 = 246 \text{ คน}$$

แต่เก็บจริงกำหนดไว้ 300 คน

$$\text{กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ปวช.3} \quad n_2 = \frac{167,147}{936,228} \times 300 = 54 \text{ คน}$$

แต่เก็บจริงกำหนดไว้ 150 คน

ดังนั้นจะมีนักเรียนจากครัวเรือนยากจนที่เรียนชั้น ม.3 จำนวน 300 คน และนักเรียน ปวช.3 จำนวน 150 คน รวมกันจำนวน 450 คน และมีครัวเรือนไม่จนในจำนวนที่ใกล้เคียงกันรวมกันต้องไม่น้อยกว่า 900 คน แต่สำหรับการแบ่งกลุ่มคนจนและไม่จนเพื่อใช้ในการวิเคราะห์พิจารณาการแบ่งกลุ่มใหม่ตามรายได้ในกลุ่มเดไซส์ที่ 1-2 จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจริง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้เป็นแบบหลายขั้นตอน ((Multi-stage Random Sampling) ซึ่งเป็นการผสมผสานมากกว่า 1 วิธี ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มจังหวัด โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยสุ่มเลือกจังหวัดที่มีดัชนีวัดระดับความก้าวหน้าของคน (HAI) จากข้อมูล Thailand Human Development (UNDP 2014) (ภาพที่ 3.1 หน้า 177) จำนวน 4 จังหวัด ที่มีค่า HAI มากกว่า 0.6 โดยแบ่งเป็นจังหวัดที่มีค่า HAI ระดับสูงมาก 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครปฐมและนครนายก (กลุ่มสีเขียวเข้ม) และจังหวัดที่มีค่า HAI ระดับปานกลาง 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรีและพิษณุโลก (กลุ่มสีเหลืองและสีส้ม)

ขั้นตอนที่ 2 สุ่ม 2 อำเภอในแต่ละจังหวัด (4 จังหวัด) โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเลือกอำเภอที่มีทั้งสถานบันการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มสถานบันการศึกษาของรัฐในแต่ละอำเภอ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยเลือกสถานบันการศึกษาในอำเภอแต่ละแห่งแบ่งเป็นสายสามัญ 1 แห่ง (โรงเรียนที่มีมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.1- ม.6) หรือโรงเรียนขยายโอกาส (ป.1-ม.3) อย่างละ 1 แห่ง) และสายอาชีวศึกษา 1 แห่ง(สถานบันการศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตร ปวช. ทุกสาขาวิชา) ในกรณีที่มีสถานบันการศึกษาประเภทใดมากกว่า 1 แห่ง จะใช้วิธีการสุ่มแบบจับฉลาก

ขั้นตอนที่ 4 สุ่มนักเรียนในแต่ละสถานบันการศึกษาแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)ตามฐานะครอบครัว(จน/ไม่จนในสัดส่วนใกล้เคียงกัน) โดยครูแนะแนวสุ่มนักเรียน ม.3 โรงเรียนสายสามัญจังหวัดละ 150 คน (โรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 50 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 100 คน) และนักเรียน ปวช.3 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษา/วิทยาลัยการอาชีพ 40 คน และวิทยาลัยเทคนิค 40 คน รวมกันประมาณ 80 คน แบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่มตามรายได้ของครัวเรือนในกลุ่มเป้าหมายที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างของแต่ละสถานบันการศึกษา คือ ครัวเรือนยากจน(รายได้ไม่เกิน 2 เดชไรต์แรก ตามจำนวนที่กำหนดไว้)และครัวเรือนไม่จน (รายได้มากกว่า 2 เดชไรต์แรก ซึ่งใช้จำนวนเท่ากับครัวเรือนยากจน) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรายได้ของครัวเรือนหรือตามสภาพปัจจุบันจริงของเด็กและครอบครัวที่ครูพิจารณาในแต่ละบริบทของโรงเรียนที่แตกต่างกัน โดยไม่ระบุจำนวนในแต่ละกลุ่มแต่จะกำหนดเพียงจำนวนรวมของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสถานบันการศึกษาเท่านั้นเพื่อไม่ให้เกิดการลำเอียงในการสุ่มตัวอย่าง และเมื่อเก็บจริงได้จำนวนแบบสอบถามไม่ต่ำกว่า 900 คน โดยมีสัดส่วนคนจนและไม่จนใกล้เคียงกัน

ตาราง 3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลจากสถาบันการศึกษาแต่ละพื้นที่

อำเภอ / จังหวัด		จำนวนนักเรียน (คน)
อำเภอเมือง/สามพราน	สายสามัญ	150
จังหวัดนครปฐม	สายอาชีวศึกษา	80
อำเภอเมือง/องครักษ์	สายสามัญ	150
จังหวัดนครนายก	สายอาชีวศึกษา	80
อำเภอเมือง/ด่านช้าง	สายสามัญ	150
จังหวัดสุพรรณบุรี	สายอาชีวศึกษา	80
อำเภอเมือง/นครไทย	สายสามัญ	150
จังหวัดพิษณุโลก	สายอาชีวศึกษา	80
รวม		920

ที่มา: การสำรวจข้อมูลปฐมภูมิโดยผู้วิจัย (เก็บจริงได้ 915 ครั้วเรือน)

ส่วนที่ 3 คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เรียนอาชีวศึกษาที่สำเร็จการศึกษาและทำงานมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 2 ปี โดยมีอายุระหว่าง 20-45 ปี จำนวน 11 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นศิษย์เก่าของสถาบันอาชีวศึกษาของรัฐ ซึ่งบางส่วนอาจจะสำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่ผู้วิจัยสุ่มใน 4 จังหวัด และอีกบางส่วนทำงานในพื้นที่ของ 4 จังหวัด ซึ่งมีประเภทงานหรืออาชีพและหน่วยงานที่แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งการคัดเลือกหลายวิธี ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เจาะจงเลือกศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จโดยการเสนอชื่อจากสถาบันการศึกษาให้สัมภาษณ์ จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 สุ่มรายชื่อศิษย์เก่าของสถาบันการศึกษา จำนวน 6 คน และกลุ่มที่ 3 เลือกบุคคลที่ทำงานสถานประกอบการในจังหวัดนั้น ซึ่งอาจจะจบอาชีวศึกษาจากจังหวัดใดก็ได้ จำนวน 2 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ แบ่งเป็น 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อที่ 1 ใช้แบบสอบถามการสำรวจภาวะแรงงานและมีการงานทำ ปี 2558 จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติทุกขั้นตอน ตั้งแต่สร้างแบบสอบถาม ลงพื้นที่สำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำฐานข้อมูลและคู่มืออธิบายรหัสตัวแปรต่าง ๆ ที่จัดเก็บมาแล้วในโปรแกรมสำเร็จรูป ผู้วิจัยเป็นเพียงผู้นำฐานข้อมูลไปทำประโยชน์ต่อไป

ชุดที่ 2 กรณีศึกษาโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิเน้นมิติเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 และ 4 ผู้วิจัยใช้การสร้างแบบสอบถามการสนับสนุนให้เด็ก/เยาวชนมีโอกาสศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ม.3 จาก 600 ครอบครัว ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นทั้งคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิดเพื่อแสดงผลประกอบการอธิบายบางประเด็น แบ่งประเด็นคำถามเป็น 7 ส่วน (ภาคผนวก ก) โดยส่วนที่ 1-4 ผู้ปกครอง(พ่อแม่) จะเป็นผู้ตอบ แต่ส่วนที่ 5-7 นักเรียนจะเป็นผู้ตอบเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของหัวหน้าครัวเรือนและโครงสร้างครัวเรือน ประกอบด้วยคำถามปลายปิดและเติมคำตอบสั้นๆ จำนวน 17 ข้อ ที่เกี่ยวข้องกับเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิก จำนวนผู้มีรายได้ จำนวนบุตร ความสามารถในการสนับสนุนการศึกษาต่อ ความคาดหวังในการศึกษาต่อและอาชีพของบุตร ความสามารถในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อ และการสนับสนุนการศึกษาต่อหากไม่มีข้อจำกัดทางการเงิน

ส่วนที่ 2 รายได้ ทรัพย์สิน และหนี้สินของครอบครัว ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 6 ข้อ เกี่ยวกับรายได้ประจำ รายได้เสริม การมีบ้านเป็นของตนเอง ความสามารถในการกู้ยืมเงินในระบบ ภาระหนี้สินต่างๆ และค่าใช้จ่ายในการบริโภค

ส่วนที่ 3 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วยคำถามปลายปิด จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ

1) การสนับสนุน/ส่งเสริมความสามารถในการเรียนด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด โดยให้ตอบระหว่างเคยกับไม่เคย จำนวน 5 ข้อ ข้อที่ตอบเคยจะได้ 1 คะแนนและข้อที่ตอบไม่เคยจะได้ 0 คะแนน ดังนั้นในคำถามข้อนี้จึงมีค่าของตัวแปรตั้งแต่ 0-5 คะแนน

2) พฤติกรรมในการชอบอ่านหนังสือของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด จำนวน 2 ข้อ ข้อแรกเป็นคำถามเกี่ยวกับประเภทของหนังสือซึ่งใช้ถามเพื่อให้ผู้วิจัยทราบความสนใจใฝ่รู้ด้านใดของพ่อแม่และเป็นเพียงคำถามนำมาสู่คำถามที่สองซึ่งใช้ในแบบจำลอง คำถามที่สองเกี่ยวกับเวลาที่ใช้อ่านหนังสือ โดยกำหนดให้เป็นหน่วยชั่วโมงในหนึ่งวันและจำนวนวันในหนึ่งสัปดาห์ เพื่อจัดลำดับกลุ่มน้อยและมากในการใช้เวลาในการอ่านหนังสือ

3) เวลาที่ผู้ปกครองให้แก่บุตรเกี่ยวกับการเรียน ประกอบด้วยคำถามปลายปิด จำนวน 1 ข้อ โดยกำหนดให้เป็นหน่วยชั่วโมงในหนึ่งวันและจำนวนวันในหนึ่งสัปดาห์ เพื่อจัดลำดับกลุ่มน้อยและมากในการใช้เวลาให้แก่บุตรเรื่องเรียน

ส่วนที่ 4 ทักษะของผู้ปกครองต่อการเรียนอาชีวศึกษา ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ โดยมีคำตอบแบ่งเป็นระดับความคิดเห็น 5 ระดับ และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 คะแนน เห็นด้วย 1 คะแนน ไม่แน่ใจ 0 คะแนน ไม่เห็นด้วย -1 คะแนน และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง -2 คะแนน แล้วจึงหาคะแนนเฉลี่ยใน 5 ข้อ เพื่อแบ่งกลุ่มทัศนคติบวกหรือลบ กล่าวคือ ถ้าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อน้อยกว่า 1 ถือเป็นทัศนคติด้านลบ แต่ถ้าคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 1 ถือเป็นทัศนคติด้านบวก ซึ่งเป็นตัวแปรหนึ่งในทุนทางสังคม นอกจากนี้ยังใช้คะแนนเฉลี่ยแบ่งช่วงของระดับความคิดเห็น ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับความคิดเห็น
-2.00 ถึง -1.20	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-1.19 ถึง -0.40	ไม่เห็นด้วย
-0.39 ถึง 0.40	ไม่แน่ใจ
0.41 ถึง 1.20	เห็นด้วย
1.21 ถึง 2.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 5 ทัศนคติหรือความต้องการให้รัฐส่งเสริมการศึกษาของเด็กหรือเยาวชนยากจน ประกอบด้วยคำถามปลายปิด 4 ข้อ โดยข้อแรกมีคำถามย่อยจำนวน 10 ข้อ เกี่ยวกับประเด็นในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อขยายโอกาสการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนยากจน ทั้งนี้เพื่อกำหนดเงื่อนไขการนำเสนอมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย โดยมีคำตอบแบ่งเป็นระดับความคิดเห็น 5 ระดับ และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 คะแนน เห็นด้วย 1 คะแนน ไม่แน่ใจ 0 คะแนน ไม่เห็นด้วย -1 คะแนน และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง -2 คะแนน แล้วจึงหาค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อ เพื่อสรุปความคิดเห็นในภาพรวมในการสร้างกรอบเพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป และกำหนดช่วงค่าระดับความคิดเห็น ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับความคิดเห็น
-2.00 ถึง -1.20	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-1.19 ถึง -0.40	ไม่เห็นด้วย
-0.39 ถึง 0.40	ไม่แน่ใจ
0.41 ถึง 1.20	เห็นด้วย
1.21 ถึง 2.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อที่ 2-4 เกี่ยวกับการจำลองสถานการณ์สมมติเพื่อทดสอบแรงจูงใจในการตัดสินใจเรียนสายอาชีวศึกษาและความคิดเห็นที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่จำลองขึ้น

ส่วนที่ 6 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ซึ่งในส่วนนี้นักเรียน/นักศึกษาเป็นผู้ตอบคำถาม จำนวน 14 ข้อ เกี่ยวกับ ชื่อ ลำดับบุตร เพศ อายุ ระดับการศึกษาปัจจุบัน ชื่อโรงเรียน/วิทยาลัย เกียรติยศ/สม การได้รับทุนการศึกษา สัดส่วนนักเรียนหรือนักศึกษาในห้องหรือสาขาที่คาดว่าจะ ศึกษาต่อ ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อ สาขาวิชาที่ต้องการประกอบ อาชีพ อาชีพที่คาดหวัง และทัศนคติที่มีต่อการศึกษต่อสายอาชีวศึกษา (จำนวน 10 ข้อย่อย)

ชุดที่ 3 กรณีศึกษาโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิเน้นมิติเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยใช้การสร้างแบบสอบถามต้นทุนทางการศึกษาและความคาดหวัง ในการเรียนสายอาชีวศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ปวช.3 จาก 320 ครอบครัว ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นทั้ง คำถามแบบปลายปิดและปลายเปิดเพื่อแสดงผลประกอบการอธิบายบางประเด็น แบ่งประเด็น คำถามเป็น 7 ส่วน (ภาคผนวก ก) โดยส่วนที่ 1-4 ผู้ปกครอง(พ่อแม่) จะเป็นผู้ตอบ แต่ส่วนที่ 5-7 นักศึกษาจะเป็นผู้ตอบเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของหัวหน้าครัวเรือนและโครงสร้างครัวเรือน ประกอบด้วยคำถาม ปลายปิดและเติมคำตอบสั้นๆ จำนวน 17 ข้อ ที่เกี่ยวข้องกับเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับ การศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิก จำนวนผู้มีรายได้ จำนวนบุตร ความสามารถในการสนับสนุน การศึกษาต่อ ความคาดหวังในการศึกษาต่อและอาชีพของบุตร ความสามารถในการสนับสนุน ค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อ และการสนับสนุนการศึกษาต่อหากไม่มีข้อจำกัดทางการเงิน

ส่วนที่ 2 รายได้ ทรัพย์สิน และหนี้สินของครอบครัว ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 6 ข้อ เกี่ยวกับรายได้ประจำ รายได้เสริม การมีบ้านเป็นของตนเอง ความสามารถในการกู้ยืมเงินใน ระบบ ภาระหนี้สินต่างๆ และค่าใช้จ่ายในการบริโภค

ส่วนที่ 3 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วยคำถามปลายปิด จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ

1) การสนับสนุน/ส่งเสริมความสามารถในการเรียนด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นคำถามปลาย ปิด โดยให้ตอบระหว่างเคยกับไม่เคย จำนวน 5 ข้อ ข้อที่ตอบเคยจะได้ 1 คะแนนและข้อที่ตอบไม่เคย จะได้ 0 คะแนน ดังนั้นในคำถามข้อนี้จึงมีค่าของตัวแปรตั้งแต่ 0-5 คะแนน

2) พฤติกรรมในการชอบอ่านหนังสือของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด จำนวน 2 ข้อ ข้อแรกเป็นคำถามเกี่ยวกับประเภทของหนังสือที่ใช้ถามเพื่อให้ผู้วิจัยทราบความสนใจใฝ่รู้ด้าน ไตของพ่อแม่และเป็นเพียงคำถามนำมาสู่คำถามที่สองซึ่งใช้ในแบบจำลอง คำถามที่สองเกี่ยวกับ

เวลาที่ใช้อ่านหนังสือ โดยกำหนดให้เป็นหน่วยชั่วโมงในหนึ่งวันและจำนวนวันในหนึ่งสัปดาห์ เพื่อจัดลำดับกลุ่มน้อยและมากในการใช้เวลาในการอ่านหนังสือ

3) เวลาที่ผู้ปกครองให้แก่บุตรเกี่ยวกับการเรียน ประกอบด้วยคำถามปลายปิด จำนวน 1 ข้อ โดยกำหนดให้เป็นหน่วยชั่วโมงในหนึ่งวันและจำนวนวันในหนึ่งสัปดาห์ เพื่อจัดลำดับกลุ่มน้อยและมากในการใช้เวลาให้แก่บุตรเรื่องเรียน

ส่วนที่ 4 ทักษะหรือความต้องการให้รัฐส่งเสริมการศึกษาของเด็กหรือเยาวชน ยากจน ประกอบด้วยคำถามปลายปิด 4 ข้อ โดยข้อแรกมีคำถามย่อยจำนวน 10 ข้อ เกี่ยวกับประเด็นในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อขยายโอกาสการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนยากจน ทั้งนี้เพื่อกำหนดเงื่อนไขการนำเสนอมาตรการการคลังเพื่อการศึกษาแบบใหม่ได้สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย โดยมีคำตอบแบ่งเป็นระดับความคิดเห็น 5 ระดับ และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 คะแนน เห็นด้วย 1 คะแนน ไม่แน่ใจ 0 คะแนน ไม่เห็นด้วย -1 คะแนน และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง -2 คะแนน แล้วจึงหาค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อ เพื่อสรุปความคิดเห็นในภาพรวมในการสร้างกรอบเพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป และกำหนดช่วงค่าระดับความคิดเห็น ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับความคิดเห็น
-2.00 ถึง -1.20	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-1.19 ถึง -0.40	ไม่เห็นด้วย
-0.39 ถึง 0.40	ไม่แน่ใจ
0.41 ถึง 1.20	เห็นด้วย
1.21 ถึง 2.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อที่ 2-4 เกี่ยวกับการจำลองสถานการณ์สมมติเพื่อทดสอบแรงจูงใจในการตัดสินใจเรียนสายอาชีวศึกษาและความคิดเห็นที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่อการศึกษาที่จำลองขึ้น

ส่วนที่ 5 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ซึ่งในส่วนนี้นักเรียน/นักศึกษาเป็นผู้ตอบคำถาม จำนวน 13 ข้อ เกี่ยวกับ ชื่อ ลำดับบุตร เพศ อายุ ระดับการศึกษาปัจจุบัน ชื่อโรงเรียน/วิทยาลัย เกรดเฉลี่ยสะสม การได้รับทุนการศึกษา สัดส่วนนักเรียนหรือนักศึกษาในห้องหรือสาขาที่คาดว่าจะศึกษาต่อ ระยะทางจากบ้านถึงสถานการศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อ สาขาวิชาที่ต้องการประกอบอาชีพ

ส่วนที่ 6 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในช่วงที่เรียน ปวช. 1-3 ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเรียน ปวช. 1-3 ประกอบด้วย 10 รายการ โดยประมาณเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าหนังสือ อุปกรณ์ ชุดนักศึกษา ค่าถ่ายเอกสาร ค่ากิจกรรมนักศึกษา ค่าที่พัก ค่าเดินทาง ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ และรายได้ระหว่างเรียน

ส่วนที่ 7 ความคาดหวังในการเรียนสายอาชีวศึกษา จำนวน 4 ข้อ แบ่งเป็นความคาดหวังหลังสำเร็จการศึกษา จำนวน 3 ข้อ ในด้านอาชีพ รายได้ และสถานที่ทำงาน ส่วนอีก 1 ข้อเกี่ยวกับความคาดหวังก่อนตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษา ประกอบด้วยข้อย่อย 10 ข้อ

2. นำเสนอแบบสอบถามชุดที่ 2 และ 3 ขอรับคำแนะนำจากที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อตรวจสอบภาษา ความครบถ้วนตามตัวแปร และสมมติฐานในการวิจัย เพื่อปรับปรุง และแก้ไขก่อนทดลองใช้ (pretest)

3. ทดลองใช้แบบสอบถามทั้งสองชุดกับครัวเรือนยากจนในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ชุดละ 30 ครัวเรือน

4. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาปรับปรุงหรือแก้ไขคำถามให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายมากขึ้น และปรับคำตอบให้เหมาะสมและชัดเจน

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้เสนอผู้บังคับบัญชา เพื่อขอหนังสือชี้แจงวัตถุประสงค์การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย และขออนุมัติการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง

ชุดที่ 4 กรณีศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลทฤษฎีจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครง สร้างเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล จำนวน 11 คน ด้วยคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้โดยแบ่งคำถามเรียงลำดับตามเวลาเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงเวลาก่อนตัดสินใจเรียน ขณะเรียน และหลังสำเร็จการศึกษาด้วยคำถามปลายเปิด โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้

- **ประเด็นคำถามเกี่ยวกับภูมิหลัง** เช่น ชื่อ-นามสกุล อายุ สถานภาพครอบครัวทางสังคม และเศรษฐกิจ (จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ อาชีพ สถานภาพสมรส และการศึกษาของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง (ตอนเด็กหรือเรียนหนังสือ)) ประวัติการศึกษา (โรงเรียน สายการเรียน) บทบาทของพ่อแม่ในการสนับสนุนการเรียน ผลการเรียน ทักษะ ความถนัด ความชอบหรือความฝันในอาชีพตอนเด็ก ๆ และประวัติการทำงานหลังสำเร็จการศึกษา (จนถึงอาชีพปัจจุบัน)

- **คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจเรียน ชีวิตขณะเรียน และคุณภาพชีวิตการทำงาน**
- **การตัดสินใจเรียน** เกี่ยวกับข้อมูล เหตุผล และปัจจัยที่มีส่วนในการตัดสินใจในการเลือกการเรียนสายอาชีวศึกษา

- **ชีวิตขณะเรียน** เกี่ยวกับประสบการณ์ ความประทับใจ หรือความทรงจำในช่วงชีวิตวัยเรียน (อาชีวศึกษา) เกี่ยวสถาบันการศึกษา อาจารย์ เพื่อน การเรียนการสอน และการฝึกงาน ทักษะ วิชา หรือความสามารถที่ได้รับจากการเรียนอาชีวศึกษาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำงานมากที่สุด เหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่มีผลต่อความเสี่ยงที่จะไม่สำเร็จการศึกษา ความคาดหวังก่อนที่

จะสำเร็จการศึกษา (อาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน สภาพแวดล้อม) และเหตุการณ์หรือสิ่งที่ต้องการแก้ไขช่วงวัยเรียน

- **คุณภาพชีวิตการทำงาน**

- 1) ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด
- 2) สถานที่ทำงานปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- 3) โอกาสพัฒนาความสามารถตนเองเต็มที่ได้อาศัยความรู้ที่ได้เรียนตลอดจนทักษะใหม่ ๆ
- 4) มีความก้าวหน้าและมั่นคงในหน้าที่การงาน การเลื่อนตำแหน่ง และหลักประกันความมั่นคง

- 5) ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่ากับองค์กรหรือสังคม
- 6) ข้อบังคับกฎระเบียบการปฏิบัติงาน เคารพต่อปัจเจกบุคคล และให้รางวัลอย่างยุติธรรม
- 7) ความสมดุลในการใช้ชีวิตการทำงานและชีวิตด้านอื่น ๆ เช่น ครอบครัว ตนเอง และสังคม
- 8) กิจกรรมของหน่วยงานมีความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อสังคม

- **ข้อเสนอแนะ** เกี่ยวกับความคิดเห็นในการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา และความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ทุนแบบให้เปล่าแก่คนยากจนเพื่อเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาและรูปแบบการคัดกรองคนยากจนในพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 และ 3 เรื่อง การสนับสนุนให้เด็ก/เยาวชนมีโอกาสศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายและแบบสอบถามต้นทุนทางการศึกษาและความคาดหวังในการเรียนสายอาชีวศึกษา โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ พ่อแม่(ผู้ปกครอง)ของนักเรียน/นักศึกษาในสถาบันการศึกษาตามที่ได้กำหนดไว้ในอำเภอของพื้นที่ 4 จังหวัดที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยบางประเด็นเกี่ยวกับมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่จำลองขึ้นได้มีการสอบถามความคิดเห็นของครูทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษาเพื่อประกอบการเสนอแนะนโยบาย และมีแบบสัมภาษณ์ชุดที่ 4 เรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คนได้จากการสุ่มแบบเจาะจงตามคำแนะนำของสถาบันการศึกษาซึ่งต้องเป็นศิษย์เก่าที่ทำงานหรือบุคคลในพื้นที่ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานในระดับใดก็ได้

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่

2.1)ฐานข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (labor force survey) ปี 2558 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2558

2.2) ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมบทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลทางสถิติจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานประมาณ เป็นต้น

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 1 อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุนทางการศึกษา ใช้ฐานข้อมูลสำเร็จรูปจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ส่วนที่ 2 และ 4 การตัดสินใจและแรงจูงใจในการศึกษาต่ออาชีวศึกษาและการพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ติดต่อประสานงานในการขออนุญาตเก็บข้อมูลในพื้นที่ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และรายละเอียดการเก็บข้อมูลของนักเรียนในพื้นที่ 4 จังหวัด จากหน่วยงานต้นสังกัดของสถาบันการศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

2) ติดต่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถาม และคัดกรองนักเรียนยากจนกับผู้บังคับบัญชา หรืออาจารย์ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ประสานงานตามจำนวนมากกว่าที่กำหนดเล็กน้อย เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากจำนวนการตอบกลับแบบสอบถามซึ่งต่ำกว่าที่กำหนด

3) เข้าพบครูแนะแนวหรือครูที่ได้รับมอบหมายจากทางสถาบันการศึกษาให้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและประสานงานในพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล และเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนยากจนของงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ยังสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่อการศึกษาที่จำลองขึ้น

4) อธิบาย ทำความเข้าใจในประเด็นคำถาม และคำตอบกับอาจารย์ผู้ประสานงาน รวมทั้งขอความร่วมมือในการรวบรวมแบบสอบถามจากนักเรียน และส่งคืนทางไปรษณีย์กลับมาให้ผู้วิจัย

5) สอบถามความคืบหน้า และปัญหาในการตอบแบบสอบถามของพ่อแม่/นักเรียนทางโทรศัพท์ เพื่ออธิบาย แก้ปัญหาให้กับอาจารย์ผู้ประสานงาน และการทวงถามการส่งคืนแบบสอบถามให้แก่ผู้วิจัยตามกำหนดระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลในแบบสอบถามครบถ้วนตามจำนวนที่กำหนดไว้ มีความสมบูรณ์และถูกต้องตามความจริง

การดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามใช้ระยะเวลาทั้งหมด 3 เดือน ซึ่งล่าช้ากว่าที่กำหนด 2 เดือน (15 ธันวาคม 2559 – 15 มีนาคม 2560) ตั้งแต่ลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม และติดตามทวงคืนแบบสอบถามได้ตามขั้นต่่าที่กำหนดไว้จนครบทุกสถาบันการศึกษาที่กำหนดไว้

ส่วนที่ 3 คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา ใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้างและรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเสียงผู้ให้ข้อมูลแล้วจึงนำมาถอดเทปภายหลัง โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) ติดต่อขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาสายอาชีวศึกษาเพื่อขอรายชื่อและเบอร์โทรศัพท์ของตัวแทนศิษย์เก่า เพื่อเป็นกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์โดยตรงและทางโทรศัพท์
- 2) ผู้วิจัยติดต่อตัวแทนศิษย์เก่าและแรงงานในสถานประกอบการ เพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์โดยตรงในพื้นที่หรือสถานที่ทำงานของผู้ให้ข้อมูล และบางส่วนใช้การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กับผู้ให้ข้อมูลที่อยู่นอกพื้นที่และไม่สะดวกให้เข้าพบ
- 3) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยแนะนำตนเอง พูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย และแจ้งวัตถุประสงค์ของการขอสัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้ให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบและเข้าใจตรงกัน โดยขออนุญาตบันทึกเสียงระหว่างการสนทนาในเครื่องบันทึกเสียงที่เตรียมไป
- 4) ผู้วิจัยเริ่มคำถามเกี่ยวกับภูมิหลัง เพื่อทำความรู้จักผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมและลงรายละเอียดมากขึ้น จนถึงคำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจเรียน ชีวิตขณะเรียน และคุณภาพชีวิตการทำงาน เมื่อสัมภาษณ์ได้ตามประเด็นที่กำหนด จึงมีแนวคำถามเพื่อยุติการสัมภาษณ์ เช่น จากการพูดคุยกันท่านมีเรื่องราวอื่นที่จะเล่าเพิ่มเติมอีกหรือไม่ โดยกำหนดเวลาในการสัมภาษณ์แต่ละรายไม่ควรเกิน 30 นาที โดยสัมภาษณ์เพียงครั้งเดียวเท่านั้นและใช้การจดบันทึกประเด็นสำคัญ

- 5) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมาถอดเทปสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ จากนั้นทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์และสรุปประเด็นต่อไป

การดำเนินงานในส่วนสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เวลารวบรวมข้อมูลจนแล้วเสร็จเป็นระยะเวลา 2 เดือน ตั้งแต่ 15 ธ.ค. 59 – 15 ก.พ. 60 ตามแผนการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

การจัดกระทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ แบ่งการนำเสนอเป็น 4 ส่วน ตามลำดับ ดังนี้

ส่วนที่ 1 อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุนทางการศึกษา

การศึกษาในส่วนที่ 1 เพื่อดำเนินการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนภายในของผู้ที่สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษาและสายสามัญกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเลือกเรียนในระดับที่สูงขึ้น โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุนทางการศึกษา ดังนี้

- 1) คำนวณสมการถดถอยควอนไทล์ของเงินเดือนแรงงานกลุ่มที่สำเร็จการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและสายอาชีวศึกษาในช่วงอายุ 15-60 ปี

การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยควอนไทล์ซึ่งเป็นการประมาณพารามิเตอร์โดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดโดยมีเงื่อนไขที่แตกต่างกันตามค่าตัวแปรตาม ซึ่งในการศึกษานี้เป็นค่าจ้างรายเดือนของแรงงานซึ่งมีการกระจายของข้อมูลสูงมาก โดยเป็นการประมาณพารามิเตอร์ตามค่ามัธยฐานของแต่ละควอนไทล์ซึ่งดีกว่าการประมาณพารามิเตอร์จากค่าเฉลี่ยเพียงตัวเดียว ดังนั้นวิธีการประมาณด้วยสมการถดถอยควอนไทล์จึงมีความเหมาะสมและลดข้อผิดพลาดได้มากกว่า เช่น ไม่ต้องนำค่าความแปรปรวนที่เกิดจากค่าสังเกตที่มากน้อยผิดปกติมาคำนวณและค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณที่ไม่ใช่การแจกแจงปกติก็สามารถประมาณได้ดีกว่าสมการถดถอยกำลังสองซึ่งต้องมีค่าความคลาดเคลื่อนเป็นการแจกแจงปกติ (Buchinsky, 1998) โดยเฉพาะการประมาณผลตอบแทนทางการศึกษาซึ่งตัวแปรอิสระ เช่น จำนวนปีที่ศึกษา ประสบการณ์ (อายุ) เป็นต้น ที่มีผลทำให้ค่าจ้างรายเดือนแตกต่างกันมากขึ้นในความเป็นจริง

แบบจำลองถดถอยควอนไทล์ (Koenker & Bassett, 1978 ; Buchinsky, 1994)

$$\ln W_i = X_i\beta_\theta + \mu_{\theta i}$$

$$X_i\beta_\theta = (\text{Quantile})_\theta (\ln W_i X_i) ;$$

โดยที่ i คือ ค่าสังเกตคนที่ $1, 2, \dots, N$ W คือ ค่าล็อกการรឹมของค่าจ้างรายเดือน X_i คือ เวกเตอร์ของตัวแปรอิสระ β_θ คือ เวกเตอร์ของพารามิเตอร์ โดยที่ $(\text{Quantile})_\theta (\ln W_i X_i)$ คือ ค่าล็อกการรឹมของค่าจ้างแรงงานที่ควอนไทล์ระดับ θ ซึ่งถูกกำหนดโดยตัวแปรอิสระ (X) โดยที่ $0 < \theta < 1$ ซึ่งแต่ละระดับควอนไทล์มีการแก้ปัญหาด้วยสมการเชิงเส้นกำลังสอง

$$\text{Min} \sum \rho_\theta(\ln W_i - X_i\beta_\theta)$$

$$\beta \in \mathbb{R}^k$$

โดยที่ $\rho_\theta(\varepsilon)$ คือ การตรวจสอบฟังก์ชันที่ว่า $\rho_\theta(\varepsilon) = \theta \varepsilon$ ถ้า $\varepsilon \geq 0$ และ $\rho_\theta(\varepsilon) = (\theta - 1) \varepsilon$ ถ้า $\varepsilon < 0$ การประมาณสมการถดถอยที่ค่ามัธยฐานจะกำหนดค่า $\theta = 0.5$ และทำเช่นนี้กับระดับค่า θ เป็นค่าอื่น ๆ ซึ่งจะอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ซึ่งในการศึกษานี้ใช้ $\theta = 0.1 \ 0.25 \ 0.50 \ 0.75$ และ 0.9

สมการถดถอยควอนไทล์ใช้แบบจำลองมินเซอร์ในการประมาณค่าจ้างรายเดือนในรูปแบบฟังก์ชัน ดังนี้

$$\ln Y = \alpha + \beta S_i + \gamma_1 EX_i + \gamma_2 EX^2 + \gamma_3 X_i + \varepsilon_i$$

โดยในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ ดังนี้

ตัวแปรตาม คือ $\ln Y$ หมายถึง ล็อกการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงานรายเดือน

ตัวแปรควบคุม คือ เพศ

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- educ_2 = 1 หมายถึง แรงงานที่จบ ม.6
 = 0 หมายถึง แรงงานที่จบระดับการศึกษาอื่น ๆ
- educ_3 = 1 หมายถึง แรงงานที่จบ ปวช.3
 = 0 หมายถึง แรงงานที่จบระดับการศึกษาอื่น ๆ
- educ_4 = 1 หมายถึง แรงงานที่จบ ปวส./อนุปริญญา
 = 0 หมายถึง แรงงานที่จบระดับการศึกษาอื่น ๆ
- educ_5 = 1 หมายถึง แรงงานที่จบปริญญาตรี
 = 0 หมายถึง แรงงานที่จบระดับการศึกษาอื่น ๆ
- educ_6 = 1 หมายถึง แรงงานที่จบสูงกว่าปริญญาตรี
 = 0 หมายถึง แรงงานที่จบระดับการศึกษาอื่น ๆ

(โดยใช้แรงงานที่จบไม่เกินมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า educ_1 เป็นฐาน)

exp หมายถึง ประสบการณ์ทำงานโดยคำนวณจากอายุหักออกด้วยจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาหักด้วย 6 (6 คือ จำนวนปีที่เริ่มการศึกษา)

expsquare หมายถึง กำลังสองของประสบการณ์แรงงาน

REG_2 = 1 หมายถึง กลาง
 = 0 หมายถึง ภาคอื่น ๆ

REG_3 = 1 หมายถึง ภาคเหนือ
 = 0 หมายถึง ภาคอื่น ๆ

REG_4 = 1 หมายถึง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 = 0 หมายถึง ภาคอื่น ๆ

REG_5 = 1 หมายถึง ภาคใต้
 = 0 หมายถึง ภาคอื่น ๆ

(โดยใช้กรุงเทพมหานคร REG_1 เป็นฐาน)

rural = 1 หมายถึง เมือง
 = 2 หมายถึง ชนบท

private = 1 หมายถึง ทำงานหน่วยงานรัฐ

= 2 หมายถึง ทำงานหน่วยงานเอกชน

occ_group_2 = อาชีพทักษะปานกลาง

occ_group_3 = อาชีพทักษะต่ำ

(โดยใช้อาชีพทักษะขั้นสูง occ_group_1 เป็นฐาน)

คำนวณความแตกต่างของรายได้จากเงินเดือนของแรงงานชายและหญิงที่มีอายุ 16-45 ปีในแต่ละภูมิภาค ระหว่างกลุ่มที่จบมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและสายอาชีวศึกษาในช่วงควอนไทล์ 10 25 50 75 และ 90 และชี้มูลชี้รายได้ของแรงงานที่คาดคะเนตามสถานการณ์สมมติ

2) คำนวณอัตราผลตอบแทนของการศึกษาโดยการเปรียบเทียบกันระหว่างแรงงานที่สำเร็จมัธยมศึกษาตอนต้นกับแรงงานที่สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย และแรงงานที่สำเร็จมัธยมศึกษาตอนต้นกับแรงงานที่สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา โดยคิดหักต้นทุนทางตรงและทางอ้อม(ค่าเสียโอกาสระหว่างเล่าเรียน) แล้วจึงคำนวณเงินเดือนที่แตกต่างกันของแรงงานวัยหนุ่มสาว ที่มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 1-20 ปี แล้วจึงหาผลต่างเงินเดือนเป็นรายเดือนและคิดผลต่างเป็นรายปีของแต่ละระดับการศึกษาจากสมการถดถอยควอนไทล์ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 เพื่อนำมาหาผลต่างรายปีหักลดอัตราเงินเฟ้อร้อยละ 3 แล้วจึงเปรียบเทียบหาอัตราผลตอบแทนภายในของการเลือกศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษาที่ได้จากการคำนวณโดยให้ผลประโยชน์สุทธิที่คิดลดต้องมีค่าใกล้เคียงกับต้นทุนทางการศึกษา

ส่วนที่ 2 การตัดสินใจและแรงจูงใจในการศึกษาต่ออาชีวศึกษา

การศึกษาในส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จทางการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายสามัญ (ม.4) กับสายอาชีวศึกษา (ปวช.1) นั้น ผู้วิจัยใช้ลำดับในการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. กำหนดแบบจำลองโลจิสติกพหุกลุ่ม(Multinomial Logit Model) โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องในฟังก์ชันความหวังดีของพ่อแม่ (ξ) กับทุนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ (K_e) ทุนทางวัฒนธรรม (K_C) และทุนทางสังคม (K_s) ซึ่งทั้งหมดเป็นตัวแปรอิสระกับอรรถประโยชน์สูงสุด ($\text{Max } U$) ของการตัดสินใจสนับสนุนการศึกษาต่อในอนาคตของบุตรระดับอุดมศึกษาของบุตรในทางเลือก i จากครัวเรือน j สามารถแสดงความสัมพันธ์ในลักษณะฟังก์ชันอรรถประโยชน์ (สมการ (9) และ (10) ในส่วนที่ 1 แต่เปลี่ยนจาก C_{ij}^2 เป็น y_{ij})

$$(9) \quad U(C_{ij}^2) = f(\xi_{ij}, Ke_{ij})$$

$$(10) \quad U(C_{ij}^2) = \beta_{ij} \xi_{ij} + \theta_{ij} K_{ij} + \varepsilon_{ij}$$

เนื่องจากตัวแปรตามเป็น ระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

- 1) ไม่ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสมมติให้ C^2 มีค่าเท่ากับ 0
- 2) ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ม.4) โดยสมมติให้ C^2 มีค่าเท่ากับ 1
- 3) ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสาขาวิชาชีวศึกษา (ปวช.1) โดยสมมติให้ C^2 มีค่าเท่ากับ 2

สามารถเขียนได้ว่าทางเลือก i ที่ครัวเรือน j ตัดสินใจแล้วย่อมมีอรรถประโยชน์มากกว่าทางเลือกอื่น ๆ คือ

$$(11) \quad \Pr(U(C_{ij}^2) > U(C_{in}^2)) \text{ สำหรับ } n \neq j$$

$$C^2 = 0 \text{ if } \beta_0 \xi_i + \theta_0 K_{i0} + \varepsilon_{i0} \geq \text{Max}(\beta_1 \xi_i + \theta_1 K_{i1} + \varepsilon_{i1}, \beta_2 \xi_i + \theta_2 K_{i2} + \varepsilon_{i2})$$

$$C^2 = 1 \text{ if } \beta_1 \xi_i + \theta_1 K_{i1} + \varepsilon_{i1} \geq \text{Max}(\beta_0 \xi_i + \theta_0 K_{i0} + \varepsilon_{i0}, \beta_2 \xi_i + \theta_2 K_{i2} + \varepsilon_{i2})$$

$$C^2 = 2 \text{ if } \beta_2 \xi_i + \theta_2 K_{i2} + \varepsilon_{i2} \geq \text{Max}(\beta_0 \xi_i + \theta_0 K_{i0} + \varepsilon_{i0}, \beta_1 \xi_i + \theta_1 K_{i1} + \varepsilon_{i1})$$

และพจน์ของค่าความคลาดเคลื่อน (ε_{ij}) มีการแจกแจงอิสระ และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับศูนย์ ซึ่งสามารถประมาณความน่าจะเป็นที่แต่ละคนจะเลือกทางเลือก i โดยมี n ทางเลือก ; $n = 0, 1$ และ 2

$$(12) \quad \Pr(C_i^2 = n) = \frac{e^{\beta_n \xi_i + \theta_n K_{in}}}{\sum_{j=0}^2 e^{\beta_j \xi_i + \theta_j K_{ij}}}$$

จากการประมาณสมการ (12) จะได้ค่าความน่าจะเป็นสูงสุด (maximum likelihood) ซึ่งมีความเที่ยงตรง (consistent) และประสิทธิภาพเชิงเส้น (asymptotically efficient) ภายใต้ข้อจำกัดของพารามิเตอร์

2. กำหนดให้อยู่ในรูปของสมการเชิงเส้น จากสมการ (12) ความสัมพันธ์ของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระไม่ได้อยู่ในรูปเชิงเส้นเนื่องจากเป็นสมการเอกซ์โพเนนเชียล จึงมีการปรับให้ความสัมพันธ์อยู่ในรูปเชิงเส้นก่อน โดยให้

$$(13) \quad P_i = P(\text{เหตุการณ์ที่สนใจ}) / P(\text{เหตุการณ์ที่ไม่ได้สนใจ})$$

P_i หรือ Odds Ratio แสดงถึง โอกาสของกลุ่มที่สนใจจะเป็นกี่เท่าของโอกาสของกลุ่มที่ไม่ได้สนใจ ถ้าค่า Odds Ratio มากกว่า 1 แสดงว่า กลุ่มที่สนใจจะมีโอกาสมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้สนใจ ซึ่งในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดให้กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าอุดมศึกษาเป็นกลุ่มที่ใช้ในการเปรียบเทียบ (baseline category) จึงได้ 2 สมการในการวิเคราะห์ และเมื่อทำการหาค่า Log สมการ จะได้ว่า

$$(14) \quad \text{Log}(P_i) = \text{Log} [P(\text{กลุ่มที่สนใจ}) / P(\text{กลุ่มที่ไม่สนใจ})]$$

$$\text{หรือ} \quad \text{Log}(P_i) = a + \beta_i \xi_i + \theta_i K_e$$

สมการที่ (14) จะอยู่ในรูปแบบของสมการเชิงเส้น และเรียกว่า Logit Response Function

3. กำหนดตัวแปรอิสระต่าง ๆ ในฟังก์ชันความหวังดี ทูทางเศรษฐกิจ ทูทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมที่คาดว่าจะส่งผลต่อระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ซึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ตรวจสอบค่าผิดปกติของตัวแปรอิสระแต่ละตัวและหา multicollinearity ของตัวแปรอิสระแล้วจึงสร้างสมการจากแบบจำลอง และใช้การเลือกตัวแปรอิสระด้วยวิธี enter method แล้วจึงประมาณค่าสัมประสิทธิ์ต่าง ๆ ในแบบจำลองเชิงเส้นสมการที่ (13) โดยวิธี Maximum Likelihood Method

$$\begin{aligned} \text{Log}(P_i) = & a_0 + a_1 \text{Inc1000} + a_2 \text{HOU} + a_3 \text{LIQ} + a_4 \text{DEBT} + a_5 \text{EDH2} + a_6 \text{EDH3} + \\ & A_7 \text{AGE} + a_8 \text{STA} + a_9 \text{HOC2} + a_{10} \text{HOC3} + a_{11} \text{HOC4} + a_{12} \text{GPA} + a_{13} \text{SIZE} + \\ & a_{14} \text{SUP} + a_{15} \text{REA} + a_{16} \text{TIM} + a_{17} \text{ATT} + a_{18} \text{RAT} + a_{19} \text{DIS} \end{aligned}$$

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

ทุนทางเศรษฐกิจ

Inc1000 หมายถึง รายได้ของครัวเรือนต่อเดือนคูณด้วย 1,000 บาท

HOU = 1 หมายถึง การมีบ้านเป็นของตนเอง

= 0 หมายถึง การไม่มีบ้านเป็นของตนเอง

LIQ = 1 หมายถึง มีสภาพคล่องทางการเงิน

= 0 หมายถึง ไม่มีสภาพคล่องทางการเงิน

DEBT = 1 หมายถึง ครัวเรือนมีหนี้สิน

= 0 หมายถึง ครัวเรือนไม่มีหนี้สิน

EDH2 = 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบมัธยมศึกษา (ม.3 ม.6 และ ปวช.)

= 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบระดับการศึกษาอื่น

EDH3 = 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบอุดมศึกษา (ปวส. ป.ตรีหรือสูงกว่า)
 = 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบระดับการศึกษาอื่น

(โดยใช้ หัวหน้าครัวเรือนจบประถมศึกษา EDH1 เป็นฐาน)

AGE หมายถึง อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)

STA = 1 หมายถึง สถานภาพสมรสแต่งงานหรือแยกกันอยู่
 = 0 หมายถึง สถานภาพสมรสเป็นโสด หม้ายหรือหย่าร้าง

HOC2 = 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพรับราชการหรือพนักงาน
 รัฐวิสาหกิจหรือพนักงานบริษัท

= 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพอื่น

HOC3 = 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพลูกจ้างบริษัทเอกชน

= 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพอื่น

HOC4 = 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

(โดยใช้อาชีพเกษตรกร จ้างทั่วไป อาชีพอื่น HOC1 เป็นฐาน)

GPA หมายถึง เกรดเฉลี่ยสะสม

SIZE หมายถึง ขนาดของครัวเรือน (สมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน (คน))

ทุนทางวัฒนธรรม

SUP หมายถึง จำนวนการเคยสนับสนุนความสามารถแต่ละด้านแก่บุตร

REA หมายถึง จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์การอ่านหนังสือของพ่อแม่

TIM หมายถึง จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์การเอาใจใส่การเรียนรู้แก่บุตร

ทุนทางสังคม

ATT = 1 หมายถึง ทักษะที่ดีของผู้ปกครองต่อการเรียนอาชีวศึกษา
 = 0 หมายถึง ทักษะที่ไม่ดีของผู้ปกครองต่อการเรียนอาชีวศึกษา

DIS หมายถึง ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการศึกษาที่คาดว่าจะศึกษาต่อ (กม.)

แล้วจึงตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองโลจิสติกพหุกลุ่ม(Multinomial Logit Model) ทดสอบความสัมพันธ์กันของตัวแปรอิสระ ทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว โดยใช้ค่าสถิติต่าง ๆ และทดสอบสมมติฐานการวิจัย เพื่อพยากรณ์ความน่าจะเป็นของทางเลือกที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาแก่บุตร

4. หลังจากนั้นวิเคราะห์แรงจูงใจของมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่ผู้วิจัยจำลองขึ้น จากความสนใจและไม่สนใจที่จะสมัครเข้าร่วมมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา เพื่อศึกษาปัจจัยที่มี

โอกาสต่อความสนใจในการตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษาของนักเรียนหลังจากมีมาตรการดังกล่าวโดยใช้แบบจำลอง Bivariate probit เนื่องจากตัวแปรตามของ 2 สมการ คือ การตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและความสนใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กันสามารถพิจารณาได้จากพจน์ค่าความคลาดเคลื่อนมีสหสัมพันธ์กัน ($\rho \neq 0$) เนื่องจากการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อในระดับ ปวช. อาจจะมีผลต่อความสนใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเสนอแบบจำลอง Bivariate probit regression มาวิเคราะห์ซึ่งมีความเหมาะสมมากกว่าการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลอง Probit แยกเป็น 2 สมการ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.1) และความสนใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาของครัวเรือนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องในฟังก์ชันความหวังดีของพ่อแม่ (ξ) กับทุนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ (K_e) ทุนทางวัฒนธรรม (K_C) และทุนทางสังคม (K_s) ซึ่งทั้งหมดเป็นตัวแปรอิสระกับอรรถประโยชน์สูงสุด (Max U) ของการตัดสินใจสนับสนุนการศึกษาต่อในอนาคตของบุตรระดับอุดมศึกษาของบุตรในทางเลือก i จากครัวเรือน j สามารถแสดงความสัมพันธ์ในลักษณะฟังก์ชันอรรถประโยชน์ (สมการ (9) และ (10) ในส่วนที่ 1 แต่เปลี่ยนจาก C_{ij}^2 เป็น y_{i1} และ y_{2j})

$$U(y_{i1}) = f(\xi_{ij}, K_{ij}) \text{ และ } U(y_{i2}) = f(\xi_{ij}, K_{ij})$$

$$U(y_{i1}^*) = \beta_{ij} \xi_{ij} + \theta_{ij} K_{ij} + \varepsilon_{ij} \text{ และ } U(y_{i2}^*) = \beta_{ij} \xi_{ij} + \theta_{ij} K_{ij} + \varepsilon_{ij}$$

v คือ การตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.1) ($y_1 = 1$)

y คือ ความสนใจในการเข้าร่วมโครงการหรือการตัดสินใจเรียนสายอาชีวศึกษาเพื่อขอรับการสนับสนุนการศึกษาจากมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่จำลองขึ้น ($y_2 = 1$) โดยที่ตัวแปรตาม y_1^* และ y_2^* มีความสัมพันธ์กันและมีความสัมพันธ์กับตัวแปรที่เกี่ยวข้องในฟังก์ชันความหวังดีของพ่อแม่ (ξ) กับทุนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ (K_e) ทุนทางวัฒนธรรม (K_C) และทุนทางสังคม (K_s) เหมือนกันสมมติให้ตัวแปรอิสระเหล่านั้น คือ x (explanatory variables) เขียนเป็นฟังก์ชันเชิงเส้นตรงของความสัมพันธ์ (Green, 2012)

$$(15) \quad y_{i1}^* = x_{i1}' \beta_1 + \varepsilon_{i1}, \quad v_{i1} = 1 \text{ if } v_{i1}^* > 0, 0 \text{ otherwise}$$

$$y_{i2}^* = x_{i2}' \beta_2 + \varepsilon_{i2}, \quad y_{i2} = 1 \text{ if } y_{i2}^* > 0, 0 \text{ otherwise}$$

$$(\varepsilon_{i1}, \varepsilon_{i2}) \sim N_2(0, 0, 1, 1, \rho), \quad -1 < \rho < 1$$

โดยค่าความคลาดเคลื่อน (error term) ได้แก่ ε ต้องมีแจกแจงปกติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับศูนย์ ค่าความแปรปรวนเท่ากับ 1 และมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง ε จึงทำให้ $\rho \neq 0$ แสดงถึงตัวแปรตาม y_{i1}^* และ y_{i2}^* ไม่ได้เป็นอิสระจากกัน

ตัวแปรตาม

y_1 คือ การตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช. ซึ่งแบ่งเป็น 2 ทางเลือก คือ ใช่กับไม่ใช่ ($y_1 = 1$ ปวช. และ $y_1 = 0$ ศึกษาต่อ ม.4 หรือไม่ให้ศึกษาต่อ)

y_2 คือ ความสนใจในการเข้าร่วมโครงการหรือการตัดสินใจเรียนสายอาชีวศึกษาเพื่อขอรับทุนการสนับสนุนการศึกษาจากมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่จำลองขึ้น ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ มี 2 ทางเลือก คือ สนใจกับไม่สนใจ ($y_2 = 1$ สนใจ และ $y_2 = 0$ ไม่สนใจ)

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

ทุนทางเศรษฐกิจ

Inc1000	หมายถึง รายได้ของครัวเรือนต่อเดือนคูณด้วย 1,000 บาท
HOU	= 1 หมายถึง การมีบ้านเป็นของตนเอง = 0 หมายถึง การไม่มีบ้านเป็นของตนเอง
LIQ	= 1 หมายถึง มีสภาพคล่องทางการเงิน = 0 หมายถึง ไม่มีสภาพคล่องทางการเงิน
DEBT	= 1 หมายถึง ครัวเรือนมีหนี้สิน = 0 หมายถึง ครัวเรือนไม่มีหนี้สิน
EDH2	= 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3 ม.6 , ปวช.3) = 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบระดับการศึกษาอื่น
EDH3	= 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบอุดมศึกษา (ปวส. ป.ตรี หรือสูงกว่า) = 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบระดับการศึกษาอื่น

(โดยใช้หัวหน้าครัวเรือนจบประถมศึกษาหรือต่ำกว่า EDH1 เป็นฐาน)

AGE	หมายถึง อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)
STA	= 1 หมายถึง สถานภาพสมรสแต่งงานหรือแยกกันอยู่ = 0 หมายถึง สถานภาพสมรสเป็นโสด หม้ายหรือหย่าร้าง
HOC2	= 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพรับราชการหรือพนักงาน รัฐวิสาหกิจหรือพนักงานบริษัท = 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพอื่น
HOC3	= 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพค้าขาย/อาชีพอิสระ

= 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพอื่น

(โดยใช้อาชีพรับเกษตรกร จ้างทั่วไป อาชีพอื่น เป็นฐาน)

GPA หมายถึง เกรดเฉลี่ยสะสม

SIZE หมายถึง ขนาดของครัวเรือน (สมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน (คน))

ทุนทางวัฒนธรรม

SUP หมายถึง จำนวนการเคยสนับสนุนความสามารถแต่ละด้านแก่บุตร

REA หมายถึง จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์การอ่านหนังสือของพ่อแม่

TIM หมายถึง จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์การเอาใจใส่การเรียนรู้แก่บุตร

ทุนทางสังคม

ATT = 1 หมายถึง พ่อแม่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนอาชีวศึกษา

= 0 หมายถึง พ่อแม่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนอาชีวศึกษา

DIS หมายถึง ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการศึกษาที่คาดว่าจะศึกษาต่อ

แล้วจึงตรวจสอบความเหมาะสมของสมการพหุคูณ ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ และทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว โดยใช้ค่าสถิติต่าง ๆ และทดสอบสมมติฐานการวิจัย

5. วิเคราะห์แบบจำลองการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาอาชีวศึกษาโดยใช้แบบจำลองแบบจำลองโลจิสติกพหุกลุ่ม(Multinomial Logit Model) เพื่อศึกษาโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสำหรับครัวเรือนที่มีบุตรเรียนอยู่สายอาชีวศึกษาในระดับ ปวช.3 ซึ่งแบ่งเป็นทางเลือก 3 ทาง คือ 1) ไม่ศึกษาต่อ 2) ศึกษาต่อปริญญาตรี และ 3) ศึกษาต่อ ปวส. โดยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองพหุโลจิสติก โดยมีข้อสันนิษฐานว่าโครงสร้างครัวเรือน ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมน่าจะส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ โดยกำหนดตัวแปรอิสระต่าง ๆ ในฟังก์ชันความหวังดี ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมที่คาดว่าจะส่งผลต่อระดับการศึกษาสูงสุดของบุตร ซึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ตรวจสอบค่าผิดปกติของตัวแปรอิสระแต่ละตัวและหา multicollinearity ของตัวแปรอิสระแล้วจึงสร้างสมการจากแบบจำลอง และใช้การเลือกตัวแปรอิสระด้วยวิธี enter method แล้วจึงประมาณค่าสัมประสิทธิ์ต่าง ๆ ในแบบจำลองเชิงเส้นสมการที่ (13) โดยวิธี Maximum Likelihood Method

$$\text{Log (Pi)} = a_0 + a_1 \text{Inc1000} + a_2 \text{DEBT} + a_3 \text{EDH2} + a_4 \text{EDH3} + A_5 \text{AGE} + a_6 \text{STA} +$$

$$A_7\text{HOC2} + a_8\text{HOC3} + a_9\text{GPA} + a_{10}\text{SIZE} + a_{11}\text{SUP} + a_{12}\text{TIM} + a_{13}\text{DIS}$$

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

ทุนทางเศรษฐกิจ

Inc1000	หมายถึง รายได้ของครัวเรือนต่อเดือนคูณด้วย 1,000 บาท
DEBT	= 1 หมายถึง ครัวเรือนมีหนี้สิน = 0 หมายถึง ครัวเรือนไม่มีหนี้สิน
EDH2	= 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบมัธยมศึกษา (ม.3 ม.6 และ ปวช.) = 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบระดับการศึกษาอื่น
EDH3	= 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบอุดมศึกษา (ปวส. ป.ตรีหรือสูงกว่า) = 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนจบระดับการศึกษาอื่น (โดยใช้ หัวหน้าครัวเรือนจบประถมศึกษา EDH1 เป็นฐาน)
AGE	หมายถึง อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)
STA	= 1 หมายถึง สถานภาพสมรสแต่งงานหรือแยกกันอยู่ = 0 หมายถึง สถานภาพสมรสเป็นโสด หม้ายหรือหย่าร้าง
HOC2	= 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพรับราชการหรือพนักงาน รัฐวิสาหกิจหรือลูกจ้างบริษัทเอกชน = 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพอื่น
HOC3	= 1 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว = 0 หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพอื่น (โดยใช้อาชีพรับเกษตรกร จ้างทั่วไป อาชีพอื่น HOC1 เป็นฐาน)
GPA	หมายถึง เกรดเฉลี่ยสะสม
SIZE	หมายถึง ขนาดของครัวเรือน (สมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน (คน))
ทุนทางวัฒนธรรม	
SUP	หมายถึง จำนวนการเคยสนับสนุนความสามารถแต่ละด้านแก่บุตร
TIM	หมายถึง จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์การเอาใจใส่การเรียนรู้แก่บุตร

ทุนทางสังคม

DIS หมายถึง ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการศึกษาที่คาดว่าจะศึกษาต่อ (กม.)

6. วิเคราะห์แบบจำลองแนวมโน้มอาชีวะที่พ่อแม่คาดหวังหลังบุตรสำเร็จการศึกษา การศึกษาโดยใช้แบบจำลองแบบจำลองโลจิสติกพหุกลุ่ม(Multinomial Logit Model) เพื่อต้องการทราบความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่ออาชีวะบุตร เพื่อต้องการทราบความหวังดีในการตัดสินใจลงทุนการศึกษาแก่บุตรหลังจบการศึกษาสูงสุด โดยตัวแปรตามแบ่งอาชีวะที่คาดหวังเป็น 4 อาชีวะ ได้แก่ 1) อาชีวะข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ 2) อาชีวะพนักงานบริษัท 3) อาชีวะค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และ 4) อาชีวะเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ โดยแบ่งตัวแปร กลุ่มรายได้ เป็น 5 กลุ่ม คือ จนมาก จน ปานกลาง รวย รวยมาก ระดับการศึกษาและอาชีวะหัวหน้าครัวเรือน กิจกรรมที่เคยสนับสนุนความสามารถแก่บุตร และเวลาที่พ่อแม่เอาใจใส่เรื่องการเรียนแก่บุตร โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระระหว่างกันเพื่อป้องกันปัญหา multicollinearity แล้วจึงพยากรณ์แนวมโน้มที่พ่อแม่คาดหวังให้บุตรมีอาชีวะหลังสำเร็จการศึกษาของแต่ละอาชีวะ

7. นำเสนอค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของนักเรียนอาชีวะศึกษา ปวช.3 เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนทางการศึกษาทางตรงแก่ผู้เรียนซึ่งกำลังเรียน ปวช.3 โดยนำเสนอเป็นค่าเฉลี่ยตามประเภทการใช้จ่ายที่จ่ายตามจริงรวมคิดเป็นรายปี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดเงื่อนไขการให้ทุนในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวะศึกษาที่จำลองขึ้น

ส่วนที่ 3 คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวะศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในส่วนนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมดมาถอดเทปและผ่านกระบวนการวิเคราะห์ส่วนประกอบของข้อมูลโดยเปรียบเทียบเพื่อหาลักษณะร่วมที่เหมือนกันและแตกต่างกัน หลังจากนั้นจึงสรุปบรรยายให้เห็นถึงความหมายของข้อมูลเหล่านั้น และนำเสนอข้อมูลสรุปตามประเด็นในการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในภาพรวม จากข้อมูลคำสนทนาหรือคำสัมภาษณ์จากผู้ให้สัมภาษณ์มารวบรวมตามประเด็นที่กำหนดไว้ล่วงหน้าตามช่วงเวลา ซึ่งแบ่งเป็นเหตุการณ์ก่อนตัดสินใจเรียนอาชีวะศึกษา เหตุการณ์กำลังเรียน และหลังสำเร็จการศึกษา เพื่อสรุปหาปัจจัยในการตัดสินใจเรียนอาชีวะศึกษา เหตุการณ์ที่ประทับใจหรือสิ่งที่ได้จากการเรียนอาชีวะศึกษา และชีวิตทำงานหลังสำเร็จการศึกษา โดยประเมินคุณภาพชีวิตการทำงานผู้เรียนสายอาชีวะศึกษาแบบอัตตาหรือความพึงพอใจในงานที่ตนเองทำ โดยนำเสนอกรอบการอธิบายคุณภาพชีวิตการทำงานตามแนวคิด Walton (1975 อ้างใน ผจกญ เฉลิมสาร, 2552) กล่าวคือ 1) ได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด 2) สถานที่ทำงานปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ 3) บุคคลมีโอกาสพัฒนาความสามารถตนเองเต็มที่ได้อาศัยความรู้ที่ได้เรียนตลอดจน

ทักษะใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กร 4) มีความก้าวหน้าและมั่นคงในหน้าที่การงาน ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง และมีหลักประกันความมั่นคงในการทำงาน 5) ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ากับองค์กรหรือสังคม 6) มีข้อบังคับกฎระเบียบการปฏิบัติงาน เคารพต่อบุคคล และให้รางวัลอย่างยุติธรรม 7) มีความสมดุลในการใช้ชีวิตการทำงานและชีวิตด้านอื่น ๆ เช่น ครอบครัว ตนเอง และสังคม และ 8) กิจกรรมของหน่วยงานมีความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อสังคม

ส่วนที่ 4 การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

การศึกษาส่วนนี้ใช้การนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาและสถิติอ้างอิงในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมความคิดเห็นต่าง ๆ หลายแหล่งคือ 1) ข้อมูลเชิงปริมาณจากความคิดเห็นของผู้ปกครอง 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้เรียนจบอาชีวศึกษาจำนวน 11 คน 3) ข้อมูลเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์โอกาสในการตัดสินใจของผู้ปกครอง และ 4) ข้อมูลเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์แบบจำลองรายได้ครัวเรือนด้วยสมการถดถอยพหุคูณกำลังสองน้อยที่สุด เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรโครงสร้างครัวเรือนที่ทำให้รายได้ครัวเรือนลดลงก็จะเป็นตัวแปรหนึ่งในการเพิ่มโอกาสการศึกษาต่อในที่สุด โดยตัวแปรตามเป็นรายได้ครัวเรือน และตัวแปรอิสระ ได้แก่ หนี้สินและสภาพคล่องทางการเงินของครัวเรือน ระดับการศึกษา อายุ สถานภาพ และอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน รวมทั้งขนาดครัวเรือน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับแนวคิดของผู้วิจัยในการสรุปหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการพิจารณา รวมทั้งคำนวณภาระการเงินทางการคลังในการกำหนดมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่จำลองขึ้นด้วย

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื้อหาบทนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การศึกษาของบทที่ 1 โดยแบ่งการศึกษาเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างของรายได้ อาชีพ และค่านิยมอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนทางการศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสามัญ (ม.6) และสายอาชีวศึกษา (ปวช.3) โดยนำเสนอและอธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้การสำรวจข้อมูลการสำรวจแรงงานและการมีงานทำ (labor force survey) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้ง 4 รอบในปี 2558 รวมเป็นฐานข้อมูลเดียวกันในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อทราบการกระจายข้อมูลตามตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่สำคัญโดยใช้ตารางและกราฟ แล้วจึงนำเสนอแบบจำลองมินเชอร์เพื่อหาอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาโดยการวิเคราะห์สมการถดถอยควอนไทล์รีเกรสชัน หลังจากนั้นจึงจำลองสถานการณ์วิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างของรายได้ของแรงงานช่วงอายุ 15-45 ปี หรือมีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 1-20 ปี ระหว่างผู้สำเร็จไม่เกินมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) กับผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ม.6) และผู้สำเร็จไม่เกินมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) กับผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา (ปวช.3) โดยใช้การคำนวณอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาโดยใช้ Elaborated Method เป็นวิธีที่ได้มีการหักต้นทุนทางการศึกษาซึ่งเป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นนอกจากรายได้จึงมีความใกล้เคียงความจริงมากที่สุดถึงแม้จะมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและใช้เวลาแต่ก็จะได้ผลลัพธ์ที่ใกล้เคียงความจริงกว่าการประมาณการจากค่าพารามิเตอร์ในสมการถดถอยเพียงอย่างเดียว

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์โอกาสทางการศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักศึกษาอาชีวศึกษาปีที่ 3 ภายใต้ข้อจำกัดของครัวเรือนที่มีทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันส่งผลต่อโอกาสการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาแก่นบุตรในครัวเรือน และทดสอบแรงจูงใจของมาตรการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่จำลองขึ้นมีต่อการตัดสินใจศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาของบุตรในครัวเรือนยากจนหลังสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. ซึ่งในการศึกษาส่วนนี้แบ่งเป็นการศึกษาเป็น 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ม.3 จำนวน 607 คน และกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา ปวช. 3 จำนวน 308 คน

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในส่วนนี้ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วจึงถอดเทปและผ่านกระบวนการวิเคราะห์ส่วนประกอบของข้อมูลโดยเปรียบเทียบเพื่อหาลักษณะร่วมที่

เหมือนกันและแตกต่างกัน หลังจากนั้นจึงสรุปบรรยายให้เห็นถึงความหมายของข้อมูลเหล่านั้น และนำเสนอข้อมูลสรุปตามประเด็นในการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในภาพรวม ซึ่งแบ่งเป็นเหตุการณ์ก่อนตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษา เหตุการณ์กำลังเรียน และหลังสำเร็จการศึกษา เพื่อสรุปหาปัจจัยในการตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษา เหตุการณ์ที่ประทับใจหรือสิ่งที่ได้จากการเรียนอาชีวศึกษา และชีวิตทำงานหลังสำเร็จการศึกษา โดยประเมินคุณภาพชีวิตการทำงานผู้เรียนสายอาชีวศึกษาแบบอัตราหรือความพึงพอใจในงานที่ตนเองทำของผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน

ส่วนที่ 4 ผลการนำเสนอหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการ ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลหลายแหล่งในการนำเสนอการจำลองสถานการณ์สมมติในการคัดกรองคนยากจนให้ได้รับทุนการศึกษาตามแนวคิด CCT โดยใช้ชื่อว่า “มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา” ซึ่งส่วนหนึ่งนำแนวคิดและวิธีการจากการศึกษาของดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2555) นำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาในการศึกษาครั้งนี้

4.1 วิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างของรายได้ อาชีพ และค่านวนหาอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนทางการศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสามัญและสายอาชีวศึกษา

การนำเสนอข้อมูลส่วนนี้แบ่งเป็นข้อมูลทั่วไปและการวิเคราะห์ในรูปแบบจำลองและสถานการณ์สมมติเพื่อหาอัตราผลตอบแทนของการศึกษา

4.1.1 ข้อมูลทั่วไป

การศึกษาส่วนนี้ใช้ข้อมูลพหุคูณการสำรวจกำลังแรงงานและภาวะการมีงานทำ (Labor Force Survey) ปี 2558 โดยรวมข้อมูลการสำรวจทั้ง 4 รอบเป็นฐานข้อมูลเดียว เนื่องจากถ้าเลือกการสำรวจในรอบใดรอบหนึ่งจะมีจำนวนผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) น้อยมาก จึงไม่พอในการประมาณสมการถดถอย ดังนั้นในการศึกษานี้จึงอนุญาตให้มีการสำรวจในแต่ละไตรมาสไม่มีผลทำให้รายได้แตกต่างกันตามเงื่อนไขเวลาเพราะเป็นช่วงเวลาในปีเดียวกัน เพื่อให้จำนวนสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์มีจำนวนมากพอในสมการคอปวไนท์ จึงได้กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 15-45 ปี จำนวน 115,450 คน แบ่งเป็นช่วงอายุต่าง ๆ ดังนี้

ตาราง 4.1 รายได้ต่อเดือนของแรงงานอายุ 15-45 ปี จำแนกตามเมืองและชนบท

รายได้ต่อเดือนของแรงงานอายุ 15-45 ปี									
ช่วงอายุ	เมือง			ชนบท			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	ค่า		ค่าเฉลี่ย	ค่า		ค่าเฉลี่ย	ค่า	
		เบี่ยงเบน	จำนวน		เบี่ยงเบน	จำนวน		เบี่ยงเบน	จำนวน
	มาตรฐาน			มาตรฐาน			มาตรฐาน		
< 19 ปี	7,428.05	6,431.42	2,646.00	6,759.13	7,637.83	2,389.00	7,110.67	7,036.92	5,035.00
25-29 ปี	13,328.75	12,964.06	12,872.00	10,970.89	11,265.93	8,005.00	12,424.66	12,393.45	20,877.00
30-34 ปี	15,252.71	15,504.27	14,387.00	11,861.84	11,826.06	8,891.00	13,957.57	14,307.10	23,278.00
35-39 ปี	16,007.06	16,786.55	14,861.00	11,937.85	10,045.43	9,696.00	14,400.39	14,639.70	24,557.00
40-45 ปี	17,150.97	18,334.73	17,133.00	11,942.28	12,351.84	11,382.00	15,071.88	16,412.74	28,515.00
รวม	14,728.34	15,711.68	69,649.00	11,163.19	11,139.06	45,801.00	13,313.98	14,184.12	115,450.00

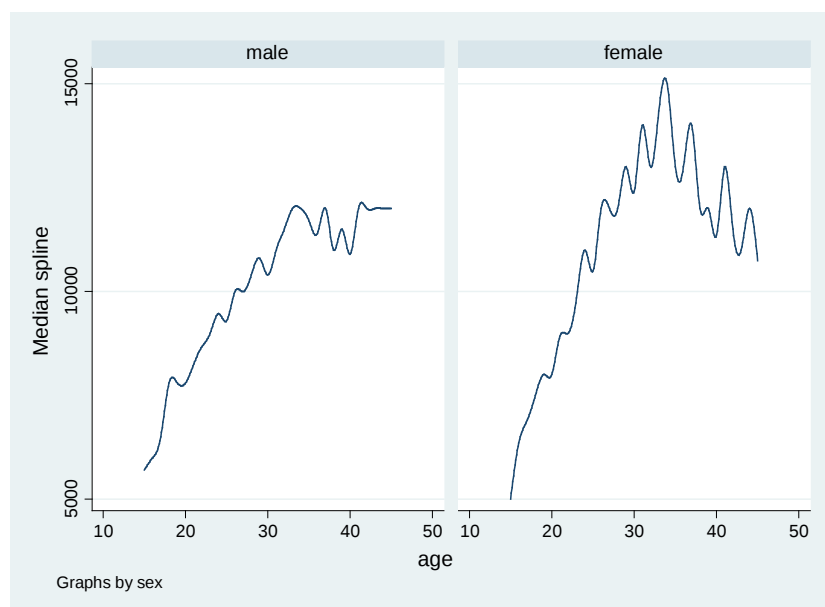
ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

จากตาราง 4.1 แสดงรายได้ต่อเดือนของแรงงานอายุ 15-45 ปี จำแนกตามเมืองและชนบท มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ (ช่วงอายุ) การทำงานของแรงงานสอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์ เมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างแรงงานที่ทำงานในเมืองและชนบทในแต่ละช่วงอายุโดยใช้สถิติทดสอบ t-test (ตาราง 4.2) พบว่า แรงงานที่ทำงานในเมืองมีรายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ยสูงกว่าแรงงานที่ทำงานในชนบทอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาทดสอบเปรียบเทียบรายได้ของแต่ละช่วงอายุตามตาราง 4.1 ก็ให้ผลสอดคล้องกันกล่าวคือ รายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ยของแรงงานในเมืองสูงกว่าชนบททุกช่วงอายุ จึงเป็นเหตุผลทำให้หนุ่มสาวในต่างจังหวัดต้องย้ายมาทำงานในตัวเมืองจังหวัดหรือเมืองหลวง

ตาราง 4.2 ทดสอบความแตกต่างของรายได้ต่อเดือนของแรงงานเมืองและชนบท

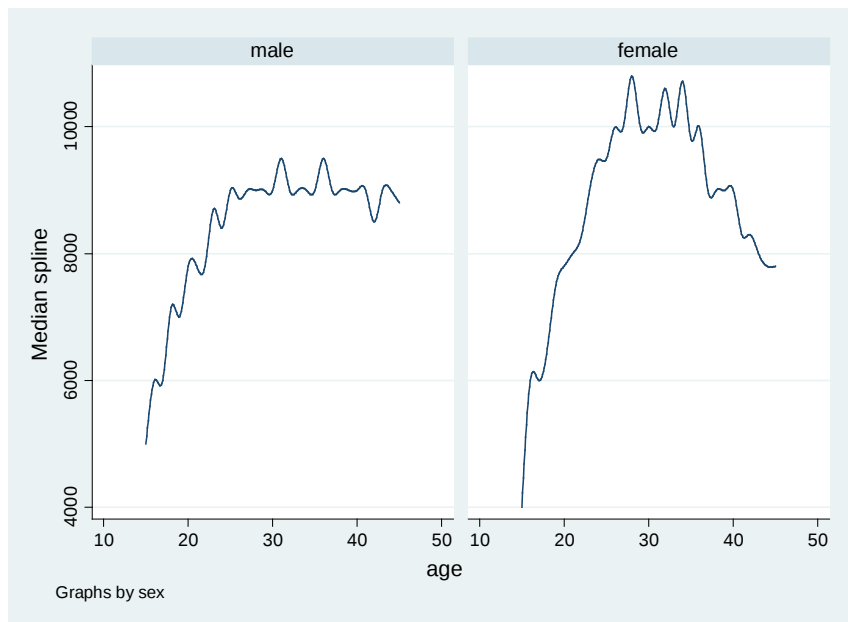
Group	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.
urban	69,649.00	14,728.34	59.53	15,711.68
rural	45,801.00	11,163.19	52.05	11,139.06
ttest = 42.0998 ความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05				

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

ภาพประกอบ 8 กราฟค่าจ้างรายเดือนตามช่วงอายุจำแนกตามเพศของแรงงานในเมือง

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

ภาพประกอบ 9 กราฟค่าจ้างรายเดือนตามช่วงอายุจำแนกตามเพศของแรงงานในชนบท

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

เมื่อพิจารณาแนวโน้มจากภาพประกอบ 8 และ 9 แสดงค่าจ้างรายเดือนของแรงงานทั้งชายและหญิงที่ทำงานทั้งในเมืองและชนบทให้ผลที่สอดคล้องกันคือรายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามช่วงอายุ โดยเฉพาะในช่วงอายุ 30-40 ปี ทั้งแรงงานในเมืองและชนบทจะมีรายได้สูงกว่าช่วงอายุอื่น และเมื่อทดสอบด้วยสถิติ t-test เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยแรงงานต่อเดือน พบว่าแรงงานหญิงมีรายได้ต่อเดือนสูงกว่าแรงงานชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตาราง 4.3)

ตาราง 4.3 ทดสอบความแตกต่างของรายได้ต่อเดือนของแรงงานชายและหญิง

Group	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.
male	61,183.00	12,826.72	55.37	13,695.20
female	54,267.00	13,863.34	63.09	14,696.64
t-test =	-12.4019	ความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05		

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

เมื่อจำแนกรายได้ตามกลุ่มอาชีพ โดยกำหนดกลุ่มอาชีพในการศึกษานี้ไว้ทั้งหมด 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 แรงงานทักษะชั้นสูง (white-high collar) ประกอบด้วย ผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโส ผู้บัญญัติกฎหมาย ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ (วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สุขภาพ ด้านการสอน ด้านธุรกิจและการบริหาร เทคโนโลยีสารสนเทศ และช่างเทคนิคด้านต่าง ๆ

กลุ่มที่ 2 แรงงานทักษะปานกลาง (white-low collar) ประกอบด้วยเสมียน พนักงานบริการ ผู้จำหน่ายสินค้า และพนักงานในร้านค้า)

กลุ่มที่ 3 แรงงานทักษะต่ำ (blue collar) ประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตร ป่าไม้และประมง ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง (ช่างก่อสร้าง ช่างไฟฟ้า ฯลฯ) ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรโรงงาน และผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน (คนงานด้านการเกษตร ประมงและป่าไม้ คนงานเหมืองแร่ ก่อสร้าง การผลิต และขนส่ง) และอาชีพอื่น ๆ

ตาราง 4.4 การกระจายรายได้จำแนกตามกลุ่มอาชีพแรงงานทักษะต่าง ๆ

เปอร์เซ็นต์ไทล์	รายได้ต่อเดือนตามกลุ่มอาชีพแรงงานทักษะต่าง ๆ		
	ทักษะสูง	ทักษะปานกลาง	ทักษะต่ำ
P1	5,000	3,600	2,000
P5	8,000	5,500	3,000
P10	9,000	6,500	4,500
P25	15,000	8,100	6,000
P50	19,510	10,400	8,000
P75	27,000	15,000	10,159
P90	36,000	20,000	14,000
P95	45,000	25,000	16,500
P99	88,000	35,000	25,900
ค่าเฉลี่ย	22,625.73	12,786.04	9,193.83
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	18,443.66	12,799.88	9,706.58
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	28,715	25,047	61,688

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

ข้อมูลการกระจายรายได้ของแรงงานตามกลุ่มอาชีพที่มีทักษะแตกต่างกัน (ทักษะสูง ปานกลาง และต่ำ) อาชีพกลุ่มทักษะสูงมีรายได้เฉลี่ย 22,625.73 บาท ทักษะปานกลางมีรายได้เฉลี่ย 12,786.04 บาท และทักษะต่ำมีรายได้เฉลี่ย 9,193.83 บาท เมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละกลุ่มแสดงให้เห็นข้อมูลในกลุ่มเดียวกันมีกระจายตัวสูง จึงสมควรใช้รายได้มาตรฐาน (เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50) เป็นตัวแทนข้อมูลรายได้ของกลุ่มอาชีพ กล่าวคือ อาชีพกลุ่มทักษะสูงมีรายได้มาตรฐาน 19,510 บาท ทักษะปานกลางมีรายได้มาตรฐาน 10,400 บาท และทักษะต่ำมีรายได้มาตรฐาน 8,000 บาท นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความเหลื่อมล้ำของค่าจ้างระหว่างกลุ่มอาชีพทักษะสูง ปานกลาง และต่ำ ในระดับรายได้เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 10 (ระดับล่าง) พบว่า กลุ่มอาชีพแรงงานที่มีทักษะสูงซึ่งมีรายได้มากกว่ากลุ่มอาชีพแรงงานทักษะปานกลางถึง 1.4 เท่า และมากกว่ากลุ่มอาชีพแรงงานทักษะต่ำ (กรรมกร) ประมาณ 2 เท่า

ตาราง 4.5 ความแตกต่างของค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ

ระดับการศึกษา	เพศ	จำนวน	ค่าจ้างรายเดือนของแรงงานระดับเปอร์เซ็นต์ไทล์					ค่าเฉลี่ย
			5	25	50	75	95	
ม.ต้น หรือต่ำกว่า	ชาย	39,268	3,500	6,300	8,000	10,000	15,000	8,945
	หญิง	25,002	3,000	6,000	7,800	9,000	13,702	8,317
ม.ปลายสายสามัญ	ชาย	105	3,000	4,500	6,000	10,000	12,500	6,401
	หญิง	103	2,000	3,600	5,000	6,000	8,000	4,997
ม.ปลายสายอาชีวศึกษา	ชาย	3,636	6,000	9,000	11,000	15,000	26,000	13,483
	หญิง	2,502	6,000	8,300	10,000	13,000	19,900	11,579
ปวส./อนุปริญญา	ชาย	6,104	7,000	9,500	12,600	17,500	30,000	15,307
	หญิง	4,476	6,000	9,000	11,000	14,154	21,000	12,562
ปริญญาตรี	ชาย	10,337	9,000	15,000	19,000	25,300	42,450	22,086
	หญิง	19,047	8,000	12,600	16,000	22,000	35,500	19,176
สูงกว่าปริญญาตรี	ชาย	1,733	15,000	22,000	29,500	39,200	80,000	35,822
	หญิง	3,137	15,000	20,000	25,000	33,000	50,000	29,773

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

ตาราง 4.5 แสดงการกระจายค่าจ้างรายเดือนของแรงงานไทยตามระดับการศึกษาและตามเพศ สอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์ กล่าวคือ ระดับการศึกษายิ่งสูงขึ้นทำให้ระดับรายได้ยิ่งเพิ่มขึ้น โดยมีประเด็นที่น่าสนใจในรายละเอียด คือ 1) แรงงานส่วนใหญ่เกินครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 55.67 มีระดับการศึกษาไม่เกินกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) โดยแรงงานชายมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าแรงงานหญิงและสูงกว่าทุกการกระจายรายได้ที่ระดับเปอร์เซ็นต์ไทล์เดียวกัน 2) แรงงานที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ม.6) ทั้งชายและหญิงกับมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าแรงงานที่จบ ม.3 และสายอาชีวศึกษา (ปวช.) 3) แรงงานที่จบ ปวส. มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่า ปวช. ทั้งชายและหญิง ประมาณ 1,000-2,000 บาท ซึ่งเป็นรายได้ที่สูงกว่าเดิมไม่มากนัก และ 4) ระดับปริญญาตรีทั้งแรงงานชายและหญิงจะมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าแรงงาน ปวส. ประมาณ 5,000-7,000 บาท บาท ซึ่งแตกต่างกันอย่างมาก จึงเป็นเหตุผลสนับสนุนให้ผู้ปกครองตัดสินใจลงทุนการศึกษาของบุตรในระดับปริญญาตรีจำนวนมาก จึงทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานในสายอาชีวศึกษา

4.1.2 แบบจำลองค่าจ้างและการทดสอบข้อสันนิษฐานทุนมนุษย์

การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการศึกษาค่าจ้างแรงงานนิยมใช้ทฤษฎีทุนมนุษย์เป็นกรอบในการวิเคราะห์และคำนวณโดยใช้สมการมินเชอร์ โดยใช้เทคนิคทางเศรษฐมิติที่หลากหลาย และการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สันนิษฐานว่าตัวแปรระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ภูมิภาคที่อยู่อาศัย พื้นที่อาศัย(นอกเมือง/ในเมือง) ประเภทหน่วยงานรัฐ/เอกชน และกลุ่มทักษะอาชีพ (สูง ปานกลาง และต่ำ) มีความสัมพันธ์กับค่าจ้างรายเดือน โดยกำหนดให้เพศชายและหญิงเป็นตัวแปรควบคุมในการวิเคราะห์ โดยนำเสนอค่าสถิติพรรณนาของตัวแปรและผลการวิเคราะห์ในแบบจำลอง Simultaneous quantile regression (bootstrap(20) SEs) ดังตาราง 4.6 และ 4.7

ตาราง 4.6 สถิติพรรณนาของตัวแปรในแบบจำลองมินเซอร์

ตัวแปร	คำอธิบาย	ชาย		หญิง	
		ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
lny	ค่าจ้างแรงงานรายเดือน	9.2398	0.6108	9.3097	0.6408
educ_1	=1 ม.ต้นหรือต่ำกว่า	0.6418	0.4794	0.4607	0.4984
educ_2	=1 ม.6	0.0017	0.0413	0.0018	0.0435
educ_3	= 1 ปวช.	0.0594	0.2364	0.0461	0.2097
educ_4	=1 ปวส.หรืออนุปริญญา	0.0997	0.2996	0.0824	0.2750
educ_5	=1 ปริญญาตรี	0.1689	0.3747	0.3509	0.4772
educ_6	=1 สูงกว่าปริญญาตรี	0.0283	0.1659	0.0578	0.2333
exp	ประสบการณ์ทำงาน	16.6832	8.707	15.5993	8.7939
expsquare	ประสบการณ์ทำงานกำลังสอง	354.1423	308.4616	320.6733	303.3687
REG_1	= 1 กรุงเทพฯ	0.0744	0.2625	0.0893	0.2852
REG_2	= 1 ภาคกลาง	0.3880	0.4873	0.3884	0.4874
REG_3	= 1 ภาคเหนือ	0.1633	0.3696	0.1657	0.3718
REG_4	= 1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.1769	0.3816	0.1671	0.3731
REG_5	= 1 ภาคใต้	0.1971	0.3978	0.1892	0.3917
rural	= 1 เมือง (2=ชนบท)	1.4147	0.4926	1.3763	0.4844
private	= 1 หน่วยงานรัฐ (2=เอกชน)	1.8192	0.3848	1.7119	0.4528
occ_group_1	= 1 อาชีพทักษะขั้นสูง	0.1839	0.3874	0.3217	0.4671
occ_group_2	= 1 อาชีพทักษะปานกลาง	0.1402	0.3472	0.3034	0.4597
occ_group_3	= 1 อาชีพทักษะขั้นต่ำ	0.6758	0.4680	0.3747	0.4840

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

หมายเหตุ : กลุ่มตัวอย่างแรงงานชาย จำนวน 61,183 คน และแรงงานหญิง จำนวน 54,267 คน

ตาราง 4.7 ผลประมาณการสมการรีมันเชอร์ พ.ศ. 2558 เปรียบเทียบระหว่างแรงงานชายและหญิง

Variable	OLS		Q10		Q25		Q50		Q75		Q90	
Dependent : ln y	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
M.6												
ชาย	-0.1919***	0.0423	-0.2113**	0.0837	-0.2514***	0.0472	-0.1753***	0.0339	-0.1613***	0.0382	-0.2547***	0.0539
หญิง	-0.2829***	0.0427	-0.2914**	0.1324	-0.3240***	0.0858	-0.2510***	0.0505	-0.2678***	0.0447	-0.2878***	0.0570
M.7												
ชาย	0.3537***	0.0077	0.3081***	0.0154	0.2780***	0.0080	0.3106***	0.0104	0.3727***	0.0071	0.4214***	0.0135
หญิง	0.2811***	0.0095	0.2425***	0.0176	0.2262***	0.0134	0.2634***	0.0079	0.2984***	0.0155	0.3202***	0.0109
M.8/อนุสมการ												
ชาย	0.4733***	0.0064	0.4487***	0.0111	0.4056***	0.0072	0.4293***	0.0068	0.4831***	0.0067	0.5270***	0.0115
หญิง	0.3463***	0.0080	0.3291***	0.0116	0.3068***	0.0083	0.3281***	0.0091	0.3406***	0.0069	0.3617***	0.0104
M.9/อนุสมการ												
ชาย	0.6989***	0.0070	0.6255***	0.0119	0.6348***	0.0083	0.6699***	0.0085	0.7056***	0.0077	0.7534***	0.0108
หญิง	0.6336***	0.0070	0.5800***	0.0119	0.5815***	0.0061	0.6172***	0.0082	0.6517***	0.0061	0.6893***	0.0117
M.10/อนุสมการ												
ชาย	1.0788***	0.0125	1.0405***	0.0211	1.0252***	0.0157	1.0269***	0.0110	1.0410***	0.0232	1.1227***	0.0230
หญิง	0.9877***	0.0160	1.0117***	0.0232	0.9732***	0.0128	0.9504***	0.0157	0.9475***	0.0133	0.9831***	0.0136

ตาราง 4.7 (ต่อ)

Variable	OLS		Q10		Q25		Q50		Q75		Q90	
	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
Dependent : ln y												
ประสมการณ์ทำงาน												
ชาย	0.0382***	0.0008	0.0355***	0.0020	0.0315***	0.0008	0.0324***	0.0006	0.0367***	0.0008	0.0419***	0.0014
หญิง	0.0384***	0.0008	0.0321***	0.0023	0.0341***	0.0007	0.0325***	0.0007	0.0402***	0.0007	0.0457***	0.0012
ประสมการณ์กำลังสอง												
ชาย	-0.0008***	0.00002	-0.0008***	0.00005	-0.0007***	0.00002	-0.0006***	0.00001	-0.0007***	0.00002	-0.0008***	0.00004
หญิง	-0.0009***	0.00002	-0.0008***	0.00005	-0.0008***	0.00002	-0.0007***	0.00001	-0.0009***	0.00001	-0.0011***	0.00003
ชนบท												
ชาย	-0.0833***	0.0037	-0.1592***	0.0090	-0.0786***	0.0056	-0.0526***	0.0038	-0.0396***	0.0041	-0.0343***	0.0046
หญิง	-0.0939***	0.0040	-0.1501***	0.0054	-0.1115***	0.0039	-0.0651***	0.0046	-0.0559***	0.0045	-0.0437***	0.0052
ภาคกลาง												
ชาย	-0.1135***	0.0072	-0.1425***	0.0116	-0.1126***	0.0094	-0.1056***	0.0044	-0.0987***	0.0064	-0.0765***	0.0157
หญิง	-0.1144***	0.0072	-0.1486***	0.0102	-0.0977***	0.0065	-0.0855***	0.0078	-0.0881***	0.0096	-0.0992***	0.0131
ภาคเหนือ												
ชาย	-0.3739***	0.0080	-0.4491***	0.0155	-0.3637***	0.0115	-0.3152***	0.0039	-0.3378***	0.0070	-0.3330***	0.0126
หญิง	-0.3636***	0.0079	-0.4565***	0.0080	-0.3663***	0.0090	-0.2880***	0.0086	-0.2812***	0.0108	-0.3039***	0.0143

ตาราง 4.7 (ต่อ)

Variable	OLS		Q10		Q25		Q50		Q75		Q90	
Dependent : ln y	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
ตัวแปรออกเสียงเหนือ												
ขาย	-0.3592***	0.0079	-0.4587***	0.0129	-0.3470***	0.0101	-0.2946***	0.0039	-0.3196***	0.0078	-0.3257***	0.0152
หญิง	-0.3208***	0.0079	-0.4179***	0.0095	-0.3186***	0.0091	-0.2445***	0.0075	-0.2436***	0.0112	-0.2604***	0.0128
ภาคใต้												
ขาย	-0.3159***	0.0078	-0.4743***	0.0140	-0.3342***	0.0135	-0.2587***	0.0055	-0.2464***	0.0063	-0.2300***	0.0169
หญิง	-0.3379***	0.0078	-0.4716	0.0091	-0.3599***	0.0056	-0.2487***	0.0093	-0.2425***	0.0118	-0.2428***	0.0174
หน่วยงานเอกชน												
ขาย	0.0304***	0.0054	0.0107	0.0081	0.0078	0.0078	0.0239***	0.0047	0.0376***	0.0052	0.0591***	0.0107
หญิง	-0.0303***	0.0052	-0.0095	0.0197	-0.0371***	0.0049	-0.0436***	0.0069	-0.0205	0.0069	0.0185***	0.0082
อาชีพทักษะปานกลาง												
ขาย	-0.1863***	0.0068	-0.1070***	0.0110	-0.1621***	0.0082	-0.1972***	0.0087	-0.2251***	0.0094	-0.2382***	0.0106
หญิง	-0.2149***	0.0054	-0.1334***	0.0081	-0.1713***	0.0045	-0.1934***	0.0066	-0.2729***	0.0067	-0.3228***	0.0103
อาชีพทักษะขั้นต่ำ												
ขาย	-0.3175***	0.0066	-0.2493***	0.0095	-0.2613***	0.0086	-0.3038***	0.0078	-0.3557***	0.0081	-0.3785***	0.0108
หญิง	-0.3571***	0.0070	-0.3991***	0.0133	-0.2984***	0.0075	-0.2959***	0.0075	-0.3479***	0.0081	-0.3874***	0.0124

ตาราง 4.7 (ต่อ)

Variable		OLS		Q10		Q25		Q50		Q75		Q90	
Dependent : In y		Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.	Coef.	Std.Err.
ค่าคงที่													
ชาย		9.2123***	0.0164	8.9449***	0.0285	9.0762***	0.0191	9.2061***	0.0143	9.3688***	0.01858	9.4947***	0.0262
หญิง		9.2939***	0.0166	8.983***	0.0384	9.1414***	0.0157	9.2615***	0.0210	9.4015***	0.0190	9.5165***	0.0308
Adj R ² / Pseudo R ²													
ชาย		0.5005		0.2351		0.2508		0.3144		0.3699		0.3698	
หญิง		0.5494		0.3136		0.3180		0.3820		0.3961		0.3772	
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง													
ชาย		61,187											
หญิง		54,267											

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (ฐานทฤษฎี)

หมายเหตุ : ***ที่ระดับนัยสำคัญ .01 **ที่ระดับนัยสำคัญ .05 และ *ที่ระดับนัยสำคัญ .1

จากตาราง 4.7 แสดงผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ในสมการมินเชอร์รีในแบบจำลองสมการถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) และสมการถดถอยควอนไทล์ พบประเด็นสามารถสรุปตามแบบจำลอง ดังนี้

1) แบบจำลองสมการถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) พบว่า

- แรงงานชายและหญิงที่จบ ม.6 จะมีค่าจ้างน้อยกว่า ผู้จบ ม.3 ร้อยละ 19 และ 28 ตามลำดับ ขณะที่แรงงานชายและหญิงที่จบ ปวช. จะมีค่าจ้างสูงกว่า ผู้จบ ม.3 ร้อยละ 35 และ 28 ตามลำดับ หรือกล่าวได้ว่าแรงงานชายที่จบ ปวช. จะมีค่าจ้างสูงกว่าผู้จบ ม.6 ประมาณ 1.8 เท่า ขณะที่แรงงานหญิงมีค่าจ้างแตกต่างกันไม่มาก และเมื่อพิจารณาระดับการศึกษาที่สูงขึ้นทั้ง ปวส. ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี พบว่ายิ่งเรียนสูงยิ่งมีผลตอบแทนสูง กล่าวคือ แรงงานชายและหญิงที่จบปริญญาตรีจะมีค่าจ้างสูงกว่า ปวส. เฉลี่ยประมาณ 1.4 และ 1.8 เท่า ตามลำดับ เมื่อเทียบกับผู้จบ ม.3

- ประสบการณ์ทำงาน ค่าจ้างรายเดือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ทำงาน แต่เป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง

- แรงงานชายและหญิงที่อาศัยในเขตชนบทจะมีค่าจ้างรายเดือนต่ำกว่าเขตเมือง ประมาณร้อยละ 8-9

- แรงงานที่ทำงานในกรุงเทพฯ มีค่าจ้างแรงงานสูงกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย โดยภาคเหนือมีค่าจ้างต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับกรุงเทพฯ

- แรงงานชายที่ทำงานในหน่วยงานเอกชนจะมีค่าจ้างรายเดือนสูงกว่าหน่วยงานรัฐ ขณะที่แรงงานหญิงที่ทำงานในหน่วยงานเอกชนจะมีค่าจ้างต่ำกว่าหน่วยงานรัฐ

- แรงงานชายกลุ่มทักษะอาชีพปานกลางและต่ำมีค่าจ้างรายเดือนต่ำกว่าแรงงานทักษะอาชีพสูง ประมาณ ร้อยละ 18 และ 32 ตามลำดับ และแรงงานหญิงกลุ่มทักษะอาชีพปานกลางและต่ำจะมีค่าจ้างรายเดือนต่ำกว่าแรงงานทักษะอาชีพสูง ประมาณร้อยละ 21 และ 36 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกันจะพบว่าแรงงานชายและหญิงกลุ่มทักษะอาชีพปานกลางจะมีค่าจ้างสูงกว่าทักษะอาชีพต่ำ ประมาณ 1.8 และ 1.7 เท่า ตามลำดับ

2) แบบจำลองสมการ Simultaneous quantile regression โดยแบ่งระดับควอนไทล์ที่พิจารณาเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ควอนไทล์ที่ 10 25 50 75 และ 90 เพื่อเปรียบเทียบขนาดความแตกต่างของค่าจ้างของแรงงาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- ตัวแปรระดับการศึกษา โดยภาพรวมแล้ว แรงงานชายจะมีค่าจ้างสูงกว่าแรงงานหญิงในระดับการศึกษาเดียวกันของแต่ละควอนไทล์ และเมื่อเปรียบเทียบแต่ละระดับการศึกษา โดยมีกลุ่มแรงงานที่มีระดับการศึกษา ม.3 หรือต่ำกว่าเป็นฐานในการเปรียบเทียบ พบว่า แรงงานชายและหญิงที่จบ ม.6 จะมีค่าจ้างรายเดือนน้อยกว่าผู้จบ ม.3 ประมาณร้อยละ 15-22 และ 22-25 ตามลำดับ ขณะที่ถ้าแรงงานชายและหญิงที่จบ ปวช. จะมีค่าจ้างรายเดือนสูงกว่าผู้จบ ม.3 ประมาณร้อยละ 32-52 และ 25-38 ตามลำดับ โดยมีข้อสังเกตว่าในระดับการศึกษาเดียวกันระหว่างผู้จบ ม.6 กับ ปวช. ซึ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่ากัน แต่แตกต่างที่สายวิชิระหว่างสายสามัญและสายอาชีวศึกษามีผลทำให้ค่าจ้างรายเดือนแตกต่างกันมาก โดยแรงงานชายที่จบ ปวช. มีค่าจ้างรายเดือนในกลุ่มควอนไทล์ที่ 50 มากกว่าผู้จบ ม.6 ถึง 1.8 เท่า ขณะที่แรงงานหญิงผู้จบ ปวช. มีค่าจ้างรายเดือนมากกว่าผู้จบ ม.6 ไม่มากนัก หรือกล่าวได้ว่าแรงงานชายที่จบ ปวช. จะมีค่าจ้างสูงกว่าแรงงานหญิงในวุฒิการศึกษาเดียวกัน สะท้อนถึงความต้องการแรงงานของตลาดหรือสถานประกอบการในสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ เนื่องจากแรงงานกลุ่มดังกล่าวสามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการได้ทันที

ส่วนการศึกษาระดับอื่น โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบหลังจบ ม.3 ระหว่างการตัดสินใจเรียนต่อ ม.6 กับ ปวช. คนส่วนใหญ่เลือกต่อ ม.6 เพราะมองต่อไปว่าจะมีโอกาสจะเรียนต่อปริญญาตรีได้ ผลตอบแทนสูงกว่าถ้าเลือกต่อ ปวช. แล้วต่อ ปวส. เมื่อเปรียบเทียบผลตอบแทนระหว่าง ป.ตรี กับ ปวส. ก็พบว่า แรงงานจบ ป.ตรี จะได้ค่าจ้างรายเดือนในกลุ่มควอนไทล์ที่ 50 (ปานกลาง) สูงกว่า ปวส. ประมาณ 1.8 และ 2.2 เท่าของแรงงานชายและหญิงตามลำดับ สอดคล้องตามทฤษฎีทุนมนุษย์ “ยิ่งเรียนสูง ยิ่งรายได้สูง” จึงเป็นที่มาของการตัดสินใจของครัวเรือนส่งลูกให้จบอย่างน้อยปริญญาตรี และเมื่อพิจารณาค่าจ้างรายเดือนในระดับการศึกษาเดียวกัน พบว่า แรงงานที่จบปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีจะมีค่าจ้างเฉลี่ยมากกว่ากันมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสาขาวิชาหรือทักษะ ความชำนาญเฉพาะด้านในงานนั้นและองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ประสบการณ์ทำงาน เป็นต้น

ตาราง 4.8 ค่าสัมประสิทธิ์ตัวแปรหุ่นระดับการศึกษาในสมการมินเชอร์โดยใช้แบบจำลองสมการ

Simultaneous quantile regression

ตัวแปร	$\theta = 10$		$\theta = 25$		$\theta = 50$		$\theta = 75$		$\theta = 90$	
	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ
ม.6	-19	-25	-22	-28	-16	-22	-15	-23	-22	-24
ปวช.	36	27	32	25	36	30	45	34	52	38
ปวส.	57	39	50	36	52	38	62	40	68	43
ป.ตรี	87	79	89	79	93	84	101	92	112	97
สูงกว่า ป.ตรี	182	174	179	165	177	159	182	156	206	166

ที่มา : จากค่าสัมประสิทธิ์ (β) ของตัวแปรหุ่นระดับการศึกษา ในตาราง 4.7

หมายเหตุ : คำนวณโดยใช้สูตร $\exp^{\beta} - 1$ คิดเป็นร้อยละ

- ตัวแปรประสบการณ์ทำงาน ค่าจ้างรายเดือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ทำงาน แต่เป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง

- ตัวแปรเขตที่อยู่อาศัยในชนบทจะมีค่าจ้างรายเดือนต่ำกว่าเขตเมืองอย่างมากในระดับควอนไทล์ที่ 10 ประมาณร้อยละ 15 ทั้งแรงงานชายและหญิง เนื่องจากในเขตเมืองจะมีสถานประกอบการขนาดใหญ่มากกว่าชนบท จึงมีการจ้างงานที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่า แต่ก็พบว่าในกลุ่มระดับควอนไทล์ที่ 90 ค่าจ้างรายเดือนของผู้อาศัยในชนบทจะมีค่าจ้างแตกต่างกับเขตเมืองไม่มากนัก ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับอีกหลายปัจจัย เช่น การเดินทางไปทำงานในเมืองของผู้อาศัยในชนบทหรือการประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือมีอาชีพที่สร้างรายได้ถึงแม้จะอยู่ในเขตชนบท ซึ่งเป็นแค่การสันนิษฐานไม่สามารถสรุปได้

- ตัวแปรภูมิภาค ค่าจ้างรายเดือนของแรงงานชายและหญิงมีความแตกต่างกันตามภูมิภาค พบว่า ค่าจ้างรายเดือนในกรุงเทพฯ สูงกว่าทุกภูมิภาค เนื่องจากกรุงเทพฯ มีบริษัทและสถานประกอบการขนาดใหญ่จำนวนมากตั้งอยู่ในเมืองหลวง ขณะเดียวกันค่าจ้างก็ได้ครอบคลุมถึงค่าครองชีพในการดำรงชีวิตของแรงงานในเมืองที่สูงตามด้วย หรือกล่าวอีกมุมว่าภาคเหนือมีค่าจ้างรายเดือนต่ำกว่าภาคอื่น ๆ

- ตัวแปรประเภทสถานที่ทำงานเอกชน พบว่า แรงงานหญิงที่ทำงานในหน่วยงานเอกชนจะมีค่าจ้างรายเดือนต่ำกว่าแรงงานหญิงที่ทำงานในหน่วยงานรัฐ ยกเว้นในกลุ่มควอนไทล์ที่ 90 ที่แรงงานหญิงในหน่วยงานเอกชนมีค่าจ้างรายเดือนสูงกว่าหน่วยงานรัฐ ขณะที่แรงงานชายที่

ทำงานในหน่วยงานเอกชนจะมีค่าจ้างรายเดือนสูงกว่าแรงงานชายที่ทำงานในหน่วยงานรัฐประมาณร้อยละ 6 (ควอนไทล์ที่ 90)

- ตัวแปรกลุ่มทักษะอาชีพ ซึ่งแบ่งเป็น สูง ปานกลาง และต่ำ พบว่า แรงงานกลุ่มอาชีพที่ใช้ทักษะสูง ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้ การฝึกฝน และความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างย่อมมีค่าจ้างรายเดือนสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น สอดคล้องตามทฤษฎีทุนมนุษย์ และพบความเหลื่อมล้ำของค่าจ้างในกลุ่มทักษะอาชีพต่ำของแรงงานหญิงมากกว่าชาย

หลังจากที่คำนวณสมการถดถอยควอนไทล์ในตาราง 4.7 สามารถนำมาหาค่าจ้างรายเดือนจากสถานการณ์ที่สมมติ โดยกำหนดให้แรงงานมีประสบการณ์ 10 ปี อาศัยอยู่ในเขตเมือง ทำงานบริษัทเอกชน ในกลุ่มทักษะอาชีพต่ำ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าจ้างรายเดือนระหว่างกรุงเทพฯกับภาคเหนือ เพื่อแสดงให้เห็นความเหลื่อมล้ำของค่าจ้างของทั้งสองภูมิภาคอย่างชัดเจนในตาราง 4.9

ตาราง 4.9 ความแตกต่างของค่าจ้างรายเดือนที่คาดคะเนตามสถานการณ์สมมติ

ควอนไทล์	Q10		Q50		Q90	
การศึกษา	กรุงเทพฯ	ภาคเหนือ	กรุงเทพฯ	ภาคเหนือ	กรุงเทพฯ	ภาคเหนือ
ม.3						
- ชาย	7,946	5,071	9,800	7,151	13,552	9,714
- หญิง	6,740	4,270	9,672	7,325	13,288	9,806
ม.6						
- ชาย	6,432	4,105	8,225	6,001	10,505	7,530
- หญิง	5,036	3,190	7,525	5,642	9,965	7,353
ปวช.						
- ชาย	10,780	6,900	13,370	9,756	20,655	14,805
- หญิง	8,590	5,441	12,587	9,437	18,303	13,506

หมายเหตุ : คำนวณใน excel

4.1.3 การคำนวณอัตราผลตอบแทนภายในด้วยการชิมเลชั่น

การศึกษานี้ต้องการเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนภายในเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้ที่เรียนจบ ม.3 ซึ่งแบ่งเป็น 2 แนวทางคือ แนวทางที่ 1 ศึกษาต่อสายสามัญจนจบ ม.6 หรือแนวทางที่ 2 ศึกษาต่อสายอาชีพ (อาชีวศึกษา) จนจบ ปวช. 3 จึงแบ่งกลุ่มตามระดับการศึกษาที่ใช้ในการชิมเลชั่นค่าจ้างรายเดือนเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่จบ ม.3 กลุ่ม 2 คือกลุ่มที่จบ ม.6 (สายสามัญ) และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มที่จบ ปวช.3 (สายอาชีวศึกษา) โดยแบ่งเป็นเพศชายและหญิง ใช้แนวทางการวิเคราะห์โดยคิดหักต้นทุนการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1) ค่าเสียโอกาสระหว่างเรียน และ 2) ค่าใช้จ่ายในการเรียนโดยคิดจากเกณฑ์การให้กู้ยืมของ กยศ. ทั้งค่าเล่าเรียนและค่าครองชีพเป็นรายบุคคลต่อปี โดยผู้วิจัยกำหนดใช้เกณฑ์ประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 1-20 ปี

ค่าเสียโอกาสระหว่างเรียนของผู้ศึกษาต่อจนจบ ม.6 หรือ ปวช. คำนวณจากรายได้เฉลี่ยรวมกันของผู้จบ ม.3 ของแรงงานชายและหญิงที่มีประสบการณ์ทำงานเป็นระยะเวลา 3 ปี

- แรงงานชายที่มีประสบการณ์ทำงาน 3 ปี มีค่าจ้างเฉลี่ย 7,744 บาทต่อเดือน รวมระยะเวลา 3 ปี คิดเป็น 278,784 บาท

- แรงงานหญิงที่มีประสบการณ์ทำงาน 3 ปี มีค่าจ้างเฉลี่ย 6,994 บาทต่อเดือน รวมระยะเวลา 3 ปี คิดเป็น 251,784 บาท

1) ค่าใช้จ่ายในการเรียน คำนวณโดยอ้างอิงค่าเล่าเรียนและค่าครองชีพจากจำนวนเงินในการให้นักเรียนกู้ยืมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ ปวช. ของ กยศ.

- มัธยมศึกษาตอนปลาย ค่าเล่าเรียนคิดเป็น 14,000 บาทต่อปี และค่าครองชีพ 13,200 บาทต่อปี รวมเป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนทั้งหมด 27,200 บาทต่อปี ใช้ระยะเวลาเรียน 3 ปี จนจบ ม.6 เป็นเงินทั้งหมด 81,600 บาท

- ปวช. ค่าเล่าเรียนคิดเป็น 21,000 บาทต่อปี และค่าครองชีพ 26,400 บาทต่อปี รวมเป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนทั้งหมด 47,400 บาทต่อปี ใช้ระยะเวลาเรียน 3 ปี จนจบ ปวช. เป็นเงินทั้งหมด 142,200 บาท

❖ ต้นทุนการศึกษาต่อ ม.6 ของแรงงานชายเท่ากับ $278,784 + 81,600 = 360,384$ บาท และแรงงานหญิงเท่ากับ $251,784 + 81,600 = 333,384$ บาท

❖ ต้นทุนการศึกษาต่อ ปวช. ของแรงงานชายเท่ากับ $278,784 + 142,200 = 420,984$ บาท และแรงงานหญิงเท่ากับ $251,784 + 142,200 = 393,984$ บาท

การคำนวณค่าจ้างกลุ่มแรงงานจบ ม.3 และ ปวช. สามารถคำนวณโดยใช้ข้อมูลค่าเฉลี่ยค่าจ้างรายเดือนของกลุ่มตัวอย่างจากข้อมูลการสำรวจแรงงานได้ เนื่องจากมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างมากพอสมควร ขณะที่กลุ่มแรงงานจบ ม.6 กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยมากจึงไม่สามารถเป็น

ตัวแทนที่ดีได้ ผู้วิจัยจึงใช้การสุ่มเลขชั้นในสมการถอยอยควอนไทล์ 50 ในภาคเหนือ เนื่องจากมีค่าจ้างต่ำกว่าภาคอื่นและกำหนดสถานการณ์ให้แรงงานทุกคนอาศัยอยู่ในเขตเมือง ทำงานบริษัทเอกชน ในกลุ่มทักษะอาชีพต่ำ

ตาราง 4.10 ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประเภทการทำงานของแรงงานชาย

ทำงาน (ปี)	ค่าจ้างกลุ่มแรงงาน จบ ม.3			ค่าจ้าง กลุ่ม แรงงาน จบ ม.6	ผลต่างรายได้ ต่อปี	ผลต่างรายปี- คิดลดอัตรา 3% ต่อปี	มูลค่าปัจจุบัน ผลต่างรายได้ ต่อปีหักลด 5.5 %
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน ตัวอย่าง				
1	6,112	205	168	4,758	-16,248.00	-15,752.64	฿16,248.00
2	6,281	132	371	4,905	-16,512.00	-15,542.88	฿15,651.18
3	7,744	424	767	5,052	-32,304.00	-31,565.64	฿29,023.61
4	7,247	93	816	5,196	-24,612.00	-23,668.80	฿20,959.92
5	7,959	347	976	5,339	-31,440.00	-30,575.28	฿25,378.89
6	7,880	189	1,053	5,478	-28,824.00	-27,909.24	฿22,054.23
7	8,155	188	974	5,614	-30,492.00	-29,441.88	฿22,114.20
8	8,664	367	1,141	5,747	-35,004.00	-33,999.24	฿24,063.04
9	8,667	292	1,044	5,876	-33,492.00	-32,523.60	฿21,823.35
10	8,691	124	1,234	6,001	-32,280.00	-31,329.24	฿19,937.07
11	8,762	226	1,092	6,121	-31,692.00	-30,756.72	฿18,553.47
12	8,834	167	1,022	6,236	-31,176.00	-30,285.00	฿17,299.89
13	8,821	199	1,289	6,346	-29,700.00	-28,853.28	฿15,621.65
14	8,801	110	1,070	6,449	-28,224.00	-27,063.72	฿14,071.38
15	9,770	392	1,326	6,547	-38,676.00	-37,925.40	฿18,277.09
16	8,722	127	1,202	6,637	-25,020.00	-23,911.56	฿11,207.28
17	9,801	319	1,184	6,722	-36,948.00	-36,028.56	฿15,687.42
18	9,353	310	1,568	6,799	-30,648.00	-29,890.56	฿12,334.18
19	8,973	113	1,105	6,869	-25,248.00	-24,427.20	฿9,631.25
20	9,211	139	1,431	6,931	-27,360.00	-9,783.00	฿9,892.80
รวม						-551,233.44	฿359,829.91

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

หมายเหตุ : อัตราหักลด 3% คือการประมาณการอัตราเงินเฟ้อต่อปี
ต้นทุนการศึกษาของแรงงานชายเท่ากับ 360,384 บาท

ตาราง 4.11 ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประเภทการทำงานของแรงงานหญิง

ทำงาน (ปี)	ค่าจ้างกลุ่มแรงงาน จบ ม.3			ค่าจ้าง กลุ่ม แรงงาน จบ ม.6	ผลต่าง รายได้ต่อ เดือน	ผลต่างราย ปี-คิดลด อัตรา 3% ต่อปี	มูลค่าปัจจุบัน ผลต่างรายได้ ต่อปีหักลด -3.5 %
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน ตัวอย่าง				
1	5,335	293	74	5,801	5,592.00	5,424.24	-฿5,592.00
2	6,474	194	157	5,980	-5,928.00	-5,750.16	฿6,143.01
3	6,995	195	332	6,156	-10,068.00	-9,765.96	฿10,811.57
4	7,730	146	321	6,328	-16,824.00	-16,319.28	฿18,721.79
5	7,834	148	480	6,496	-16,056.00	-15,574.32	฿18,515.19
6	8,511	677	523	6,660	-22,212.00	-21,545.64	฿26,543.07
7	8,974	756	550	6,817	-25,884.00	-25,107.48	฿32,052.91
8	9,394	740	585	6,969	-29,100.00	-28,227.00	฿37,342.36
9	8,391	132	489	7,114	-15,324.00	-14,864.28	฿20,377.63
10	8,746	349	640	7,252	-17,928.00	-17,390.16	฿24,705.07
11	8,276	125	605	7,382	-10,728.00	-10,406.16	฿15,319.54
12	8,588	126	595	7,504	-13,008.00	-12,617.76	฿19,249.08
13	8,640	412	714	7,617	-12,276.00	-11,907.72	฿18,824.75
14	8,911	549	565	7,722	-14,268.00	-13,839.96	฿22,672.95
15	9,058	586	702	7,817	-14,892.00	-14,445.24	฿24,522.83
16	8,425	471	633	7,901	-6,288.00	-6,099.36	฿10,730.08
17	8,390	131	682	7,976	-4,968.00	-4,818.96	฿8,785.06
18	8,186	137	956	8,040	-1,752.00	-1,699.44	฿3,210.48
19	8,546	216	655	8,063	-5,796.00	-5,622.12	฿11,006.18
20	8,419	201	877	8,136	-3,396.00	-3,294.12	฿6,682.65
รวม						-233,870.88	฿330,624.18

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

หมายเหตุ : อัตราหักลด 3% คือการประมาณการอัตราเงินเฟ้อต่อปี

ต้นทุนการศึกษาของแรงงานหญิงเท่ากับ 333,384 บาท

ตาราง 4.10 ถ้าเปรียบเทียบให้แรงงานชายที่จบ ม.3 หรือต่ำกว่ากับแรงงานชายที่จบ ม.6 มีประสบการณ์ทำงานเท่ากันคือ 20 ปี จะพบว่า ม.6 มีรายได้ต่ำกว่า ม.3 รวมประมาณ 551,233.44 บาท (หักลดอัตราเงินเฟ้อ 3% ต่อปี) เมื่อคำนวณผลต่างรายได้ต่อไปแล้วจึงนำผลต่างรายได้ต่อไปมาคิดคำนวณคิดมูลค่าปัจจุบันโดยกำหนดอัตราหักลด 5.5% จึงจะทำให้ผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของรายได้ทั้ง 20 ปี คิดเป็น 359,829.91 บาท มีมูลค่าเท่ากับต้นทุนของแรงงานชายเท่ากับ 360,384 บาท ดังนั้นอัตราผลตอบแทนของการศึกษาของแรงงานชายที่จบ ม.3 และตัดสินใจศึกษาต่อ ม.6 จนจบและทำงานทันทีเป็นเวลา 20 ปี จะมีอัตราผลตอบแทนการศึกษา **ลดลง 5.5 %** โดยมีข้อสมมติว่าหลังจากเรียนจบมีงานทำทันที

ตาราง 4.11 ถ้าเปรียบเทียบให้แรงงานหญิงที่จบ ม.3 หรือต่ำกว่ากับแรงงานหญิงที่จบ ม.6 มีประสบการณ์ทำงานเท่ากันคือ 20 ปี จะพบว่า ม.6 มีรายได้ต่ำกว่า ม.3 รวมประมาณ 233,870.88 บาท (หักลดอัตราเงินเฟ้อ 3% ต่อปี) เมื่อคำนวณผลต่างรายได้ต่อไปแล้วจึงนำผลต่างรายได้ต่อไปมาคิดคำนวณคิดมูลค่าปัจจุบันโดยกำหนดอัตราหักลด -3.5% จึงจะทำให้ผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของรายได้ทั้ง 20 ปี คิดเป็น 330,624.18 บาท มีมูลค่าเท่ากับต้นทุนของแรงงานหญิงเท่ากับ 333,384 บาท ดังนั้นอัตราผลตอบแทนของการศึกษาของแรงงานหญิงที่จบ ม.3 และตัดสินใจศึกษาต่อ ม.6 จนจบและทำงานทันทีเป็นเวลา 20 ปี จะมีอัตราผลตอบแทนการศึกษาลดลง 3.5 % โดยมีข้อสมมติว่าหลังจากเรียนจบมีงานทำทันที

ข้อสรุปจากตาราง 4.10 และ 4.11 ขัดแย้งกับทฤษฎีทุนมนุษย์เมื่อแรงงานชายและหญิงตัดสินใจศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจนจบ ม.6 แต่มีค่าจ้างน้อยกว่าแรงงานที่จบ ม.3 ผู้วิจัยมีอาจสรุปจากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีให้น่าเชื่อถือได้ จึงขอวิพากษ์เป็น 2 ประเด็นเหตุผลสนับสนุนในสองทิศทางที่แตกต่างกัน ถ้าผลการศึกษาดังกล่าวเป็นจริง ซึ่งมาจากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเพียง 216 ตัวอย่าง ก็เป็นที่น่าตกใจและน่าจะประเด็นในการศึกษาต่อไปถึงสาเหตุหรือความต้องการแรงงานของตลาด ซึ่งในการศึกษานี้มีอาจตอบได้ แต่ถ้าผลการศึกษาดังกล่าวไม่เป็นจริงเชื่อว่าความผิดพลาดน่าจะเกิดจากกลุ่มตัวอย่างแรงงานที่จบ ม.6 มีจำนวนน้อยเกินไปไม่สามารถเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรได้ ในการศึกษาครั้งต่อไปจะต้องเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ม.6 และ ม.3 ที่ใช้ในการเปรียบเทียบให้เป็นสัดส่วนสอดคล้องกับประชากร ทำให้ผลการศึกษาน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ตาราง 4.12 ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประเภทการทำงานของแรงงานชาย

ทำงาน (ปี)	ค่าจ้างกลุ่มแรงงาน จบ ม.3			ค่าจ้างกลุ่มแรงงาน จบ ปวช.			ผลต่าง รายได้ต่อ เดือน	ผลต่างต่อปี หักลด 3 %
	ค่าเฉลี่ย	ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน ตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย	ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน ตัวอย่าง		
1	6,112	205	168	8,115	303	71	24,036	23,314.92
2	6,281	132	371	9,881	343	95	43,200	41,904.00
3	7,744	424	767	12,067	2,323	124	51,876	50,319.72
4	7,247	93	816	12,089	2,136	134	58,104	56,360.88
5	7,959	347	976	10,212	246	175	27,036	26,224.92
6	7,880	189	1,053	11,289	590	164	40,908	39,680.76
7	8,155	188	974	10,509	252	215	28,248	27,400.56
8	8,664	367	1,141	12,551	1,230	167	46,644	45,244.68
9	8,667	292	1,044	11,227	376	148	30,720	29,798.40
10	8,691	124	1,234	13,777	1,434	152	61,032	59,201.04
11	8,762	226	1,092	11,955	373	135	38,316	37,166.52
12	8,834	167	1,022	11,907	303	199	36,876	35,769.72
13	8,821	199	1,289	12,445	433	122	43,488	42,183.36
14	8,801	110	1,070	14,662	1,934	150	70,332	68,222.04
15	9,770	392	1,326	13,380	1,020	133	43,320	42,020.40
16	8,722	127	1,202	14,853	1,562	133	73,572	71,364.84
17	9,801	319	1,184	13,109	621	156	39,696	38,505.12
18	9,353	310	1,568	14,976	564	155	67,476	65,451.72
19	8,973	113	1,105	12,804	567	116	45,972	44,592.84
20	9,211	139	1,431	14,580	1,044	107	64,428	62,495.16
								907,221.60

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

ตาราง 4.13 ค่าจ้างรายเดือนจำแนกตามประเภทการทำงานของแรงงานหญิง

ทำงาน (ปี)	ค่าจ้างกลุ่มแรงงาน จบ ม.3			ค่าจ้างกลุ่มแรงงาน จบ ปวช.			ผลต่าง รายได้ต่อ เดือน	ผลต่างต่อปี หักลด 3 %
	ค่าเฉลี่ย	ค่า	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่า	จำนวน		
	เบี่ยงเบน มาตรฐาน	เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ตัวอย่าง	เบี่ยงเบน มาตรฐาน	เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ตัวอย่าง		
1	5,335	293	74	9,010	300	69	44,100	42,777.00
2	6,474	194	157	9,278	303	100	33,648	32,638.56
3	6,995	195	332	10,947	550	96	47,424	46,001.28
4	7,730	146	321	10,709	1,002	104	35,748	34,675.56
5	7,834	148	480	10,408	282	122	30,888	29,961.36
6	8,511	677	523	9,742	289	103	14,772	14,328.84
7	8,974	756	550	10,967	498	164	23,916	23,198.52
8	9,394	740	585	10,548	360	132	13,848	13,432.56
9	8,391	132	489	10,307	308	109	22,992	22,302.24
10	8,746	349	640	10,651	301	122	22,860	22,174.20
11	8,276	125	605	13,670	2,799	102	64,728	62,786.16
12	8,588	126	595	15,854	2,632	116	87,192	84,576.24
13	8,640	412	714	12,403	1,338	83	45,156	43,801.32
14	8,911	549	565	11,925	936	117	36,168	35,082.96
15	9,058	586	702	10,673	386	112	19,380	18,798.60
16	8,425	471	633	11,665	425	106	38,880	37,713.60
17	8,390	131	682	10,984	382	116	31,128	30,194.16
18	8,186	137	956	11,658	475	84	41,664	40,414.08
19	8,546	216	655	11,971	630	67	41,100	39,867.00
20	8,419	201	877	11,658	562	86	38,868	37,701.96
								712,426.20

ที่มา : ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ LFS 2558 (รวมทุกไตรมาส)

ตาราง 4.14 อัตราผลตอบแทน (IRR) ของการศึกษา ปวช.

แรงงานชาย			แรงงานหญิง		
ผลต่างรายได้ ต่อเดือน	มูลค่าปัจจุบัน ผลต่างรายได้ต่อปี หักลด 9.5 %	ต้นทุน การศึกษา	ผลต่างรายได้ ต่อเดือน	มูลค่าปัจจุบัน ผลต่างรายได้ต่อปี หักลด 7.5 %	ต้นทุน การศึกษา
24,036	-฿24,036.00	420,984	44,100	-฿44,100.00	393,984
43,200	-฿39,452.05		33,648	-฿31,300.47	
51,876	-฿43,265.15		47,424	-฿41,037.53	
58,104	-฿44,255.14		35,748	-฿28,775.73	
27,036	-฿18,805.55		30,888	-฿23,128.95	
40,908	-฿25,985.89		14,772	-฿10,289.56	
28,248	-฿16,387.13		23,916	-฿15,496.65	
46,644	-฿24,711.38		13,848	-฿8,346.95	
30,720	-฿14,863.06		22,992	-฿12,891.67	
61,032	-฿26,966.87		22,860	-฿11,923.40	
38,316	-฿15,461.05		64,728	-฿31,405.63	
36,876	-฿13,589.03		87,192	-฿39,353.52	
43,488	-฿14,635.25		45,156	-฿18,958.93	
70,332	-฿21,615.71		36,168	-฿14,125.85	
43,320	-฿12,158.80		19,380	-฿7,041.02	
73,572	-฿18,858.22		38,880	-฿13,140.12	
39,696	-฿9,292.25		31,128	-฿9,786.24	
67,476	-฿14,424.78		41,664	-฿12,184.76	
45,972	-฿8,975.10		41,100	-฿11,181.23	
64,428	-฿12,578.26		38,868	-฿9,836.29	
	-฿420,316.67			-฿394,304.49	

ตาราง 4.12 เปรียบเทียบเปรียบเทียบให้แรงงานชายที่จบ ม.3 หรือต่ำกว่ากับแรงงานชายที่จบ ปวช. มีประสบการณ์ทำงานเท่ากันคือ 20 ปี จะพบว่าแรงงานจบ ปวช. มีรายได้สูงกว่า ม.3 รวมประมาณ 907,221.60 บาท (หักลดอัตราเงินเฟ้อ 3% ต่อปี) และตาราง 4.13 เปรียบเทียบเปรียบเทียบให้แรงงานหญิงที่จบ ม.3 หรือต่ำกว่ากับแรงงานหญิงที่จบ ปวช. มีประสบการณ์ทำงานเท่ากันคือ 20 ปี จะพบว่าแรงงานจบ ปวช. มีรายได้สูงกว่า ม.3 รวมประมาณ 712,426.20 บาท (หักลดอัตราเงินเฟ้อ 3% ต่อปี)

ตาราง 4.14 คำนวณอัตราผลตอบแทนการศึกษา (IRR) ของผู้จบ ปวช. โดยมีเงื่อนไขหลังสำเร็จการศึกษามุ่งงานทำทันที พบว่า แรงงานชายมีอัตราผลตอบแทนของการศึกษา ปวช. เท่ากับร้อยละ 9.5 โดยประมาณ และแรงงานหญิงมีอัตราผลตอบแทนของการศึกษา ปวช. เท่ากับร้อยละ 7.5 โดยประมาณ

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน H1 และ H2

- วิเคราะห์แนวโน้มค่าจ้างของแรงงานชายและหญิงที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายสามัญและสายอาชีวศึกษา พบว่า แรงงานชายและหญิงที่จบ ม.6 จะมีค่าจ้างรายเดือนน้อยกว่าผู้จบ ม.3 ประมาณร้อยละ 15-22 และ 22-25 ตามลำดับ ขณะที่ถ้าแรงงานชายและหญิงที่จบ ปวช. จะมีค่าจ้างรายเดือนสูงกว่าผู้จบ ม.3 ประมาณร้อยละ 32-52 และ 25-38 ตามลำดับ โดยมีข้อสังเกตว่าในระดับการศึกษาเดียวกันระหว่างผู้จบ ม.6 กับ ปวช. ซึ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่ากัน แต่แตกต่างที่สายวิชาการระหว่างสายสามัญและสายอาชีวศึกษามีผลทำให้ค่าจ้างรายเดือนแตกต่างกันมาก โดยแรงงานชายที่จบ ปวช. มีค่าจ้างรายเดือนในกลุ่มควอนไทล์ที่ 50 มากกว่าผู้จบ ม.6 ถึง 1.8 เท่า ขณะที่แรงงานหญิงผู้จบ ปวช. มีค่าจ้างรายเดือนมากกว่าผู้จบ ม.6 ไม่มากนัก หรือกล่าวได้ว่าแรงงานชายที่จบ ปวช. จะมีค่าจ้างสูงกว่าแรงงานหญิงในอุดมศึกษาเดียวกัน สะท้อนถึงความต้องการแรงงานของตลาดหรือสถานประกอบการในสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ เนื่องจากแรงงานกลุ่มดังกล่าวสามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการได้ทันที โดยแรงงานชายที่จบ ปวช. มีค่าจ้างรายเดือนในกลุ่มควอนไทล์ที่ 50 มากกว่าผู้จบ ม.6 ถึง 1.8 เท่า ขณะที่แรงงานหญิงผู้จบ ปวช. มีค่าจ้างรายเดือนมากกว่าผู้จบ ม.6 ไม่มากนัก หรือกล่าวได้ว่าแรงงานชายที่จบ ปวช. จะมีค่าจ้างสูงกว่าแรงงานหญิงในอุดมศึกษาเดียวกัน สะท้อนถึงความต้องการแรงงานของตลาดหรือสถานประกอบการในสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ เนื่องจากแรงงานกลุ่มดังกล่าวสามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการได้ทันที นอกจากนี้ค่าจ้างแรงงานมีความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศและภูมิภาค กล่าวคือแรงงานชายในระดับการศึกษาเดียวกันจะมีค่าจ้างสูงกว่าแรงงานหญิง และแรงงานที่ทำงานในกรุงเทพฯ มีค่าจ้างแรงงานสูงกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย โดยภาคเหนือมีค่าจ้างต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับกรุงเทพฯ

- อัตราผลตอบแทนภายในทางการศึกษาหลังสำเร็จการศึกษาของบุตรวัยหนุ่มสาวในครัวเรือน (ทำงานไม่เกิน 20 ปี) ระหว่างการสำเร็จมัธยมศึกษาตอนต้น (ภาคบังคับ)กับการสำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพศึกษาจะมีอัตราผลตอบแทนสูงกว่าสายสามัญ โดยมีข้อสมมติว่าหลังจากเรียนจบมีงานทำทันที กล่าวคือ แรงงานชายและหญิงที่จบ ม.3 และตัดสินใจศึกษาต่อ ม.6 จนจบและทำงานทันที จะมีอัตราผลตอบแทนการศึกษาลดลงร้อยละ 5.5 และ 3.5 ตามลำดับ และแรงงานชายและหญิงที่จบ ม.3 และตัดสินใจศึกษาต่อ ปวช.3 จนจบและทำงานทันทีจะมีอัตราผลตอบแทนเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 และ 7.5 ตามลำดับ หรือกล่าวว่าแรงงานชายจะมีอัตราผลตอบแทนในการเรียน ปวช. สูงกว่าแรงงานหญิงร้อยละ 2 โดยประมาณ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาตัดสินใจเลือกลงทุนทางการศึกษาในเส้นทางที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า ซึ่งในการศึกษามีสมมติฐานการศึกษาว่าครัวเรือนสามารถลงทุนการศึกษาได้จำกัดเพิ่มจาก ม.3 ดังนั้นจึงควรตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อสายอาชีพศึกษา (ปวช.) จะคุ้มค่ามากกว่าสายสามัญ (ม.6) และสำหรับการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีพศึกษาโดยใช้มาตรการการคลังเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนสายอาชีพศึกษาจะทำให้ผลตอบแทนทางการศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นทุนการศึกษาของระดับ ปวช. ลดลง ซึ่งในการศึกษาดังกล่าวคิดต้นทุนการศึกษาตามรายจ่ายค่าเล่าเรียนและค่าครองชีพตามเกณฑ์ให้กู้ยืมเงินของ กยศ. โดยเฉพาะกับครัวเรือนยากจนน่าจะเหมาะสมกว่าการที่ครัวเรือนตัดสินใจลงทุนการศึกษาในระดับปริญญาตรี

4.2 โอกาสและแรงจูงใจในการตัดสินใจศึกษาต่อของบุตรในครัวเรือนยากจน หลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส.

4.2.1 โอกาสในการตัดสินใจศึกษาต่อของบุตรในครัวเรือนยากจนหลังจบ

ม.3

1) ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาส่วนนี้ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยใน 4 จังหวัดของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก นครนายก นครปฐม และสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 607 ครัวเรือน และแต่ละจังหวัดมีดัชนีวัดระดับความก้าวหน้าของคน (HAI) จากข้อมูล Thailand Human Development (UNDP 2014) ที่มีค่า HAI มากกว่า 0.6 โดยแบ่งเป็นจังหวัดที่มีค่า HAI ระดับสูงมาก 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครปฐมและนครนายก (กลุ่มสีเขียวเข้ม) และจังหวัดที่มีค่า HAI ระดับปานกลาง 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรีและพิษณุโลก (กลุ่มสีเหลืองและสีส้ม) จากทั้งหมด 15 โรงเรียนทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขยายโอกาส รวมเป็นจำนวนการตัดสินใจของครัวเรือนทั้งหมด 607 ครัวเรือนเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษาต่อของบุตรในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีทางเลือกในการตัดสินใจ 3 ทาง คือ 1) ไม่ศึกษาต่อ 2) ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ม.4) และ 3) ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา (ปวช.1) จึงนำเสนอข้อมูลทั่วไปของตัวแปรอิสระในแบบจำลอง ดังตาราง 4.15 และ 4.16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 607 ครัวเรือนตัดสินใจ

- 1) ไม่ศึกษาต่อ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 4.94
- 2) ศึกษาต่อสายสามัญ (ม.4) จำนวน 399 คน คิดเป็นร้อยละ 65.73
- 3) ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช. 1) จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 29.32

ตาราง 4.15 สถิติพรรณนาของตัวแปรเชิงคุณภาพในแบบจำลองการตัดสินใจศึกษาต่อ

ตัวแปรอิสระ	คำอธิบาย	ตัวแปรตาม					
		การตัดสินใจศึกษาต่อ 3 ทางเลือก					
		ไม่ศึกษาต่อ		สายสามัญ (ม.4)		สายอาชีวศึกษา	
		(n =30)		(n = 399)		(ปวช.1)(n=178)	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
HOU	-มีบ้านของตนเอง	21	70.00	333	83.46	146	82.02
	-ไม่มีบ้านของตนเอง	9	30.00	66	16.54	32	17.98
LIQ	-มีสภาพคล่องทางการเงิน	2	6.67	125	31.41	27	15.17
	-ไม่มีสภาพคล่องทางการเงิน	28	93.33	273	68.59	151	84.83
DEBT	-มีหนี้สิน	11	36.67	209	52.38	87	48.88
	-ไม่มีหนี้สิน	19	63.33	190	47.62	91	51.12
EDH	การศึกษาหัวหน้าครัวเรือน						
	-ประถมศึกษา	25	83.33	143	36.02	90	50.85
	-มัธยมศึกษา(ต้น-ปลาย)	5	16.67	188	47.36	74	41.81
	-ปวส. ป.ตรีหรือสูงกว่า	-	-	66	16.62	13	7.34
STA	สถานภาพการสมรส						
	-สมรส/แยกกันอยู่	22	73.33	348	87.22	144	80.90
	-โสด หม้าย หย่าร้าง	8	26.67	34	12.78	34	19.10
HOC	อาชีพหลักหัวหน้าครัวเรือน						
	-เกษตรกรรม/ประมง	26	86.67	210	52.32	114	64.04
	-รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	1	3.33	46	11.53	9	5.06
	-ลูกจ้างบริษัทเอกชน	1	3.33	46	11.53	27	15.17
	-ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	2	6.67	97	24.31	28	15.73
ATT	ทัศนคติผู้ปกครองต่อสายอาชีวศึกษา						
	-ดี	16	53.33	265	66.42	169	94.94
	-ไม่ดี	14	46.67	134	33.58	9	5.06

ที่มา : การสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ

ตาราง 4.15 แสดงตัวแปรเชิงคุณภาพในแบบจำลองที่มีจำนวนหรือร้อยละแตกต่างกันในทางเลือกการตัดสินใจของผู้ปกครองในการให้บุตรศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีทั้งหมด 3 ทางเลือก ได้แก่ 1) ไม่ศึกษาต่อ 2) ศึกษาต่อสายสามัญ (ม.4) และ 3) ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.1) สามารถอธิบายว่า

การที่ครัวเรือนมีบ้านเป็นของตนเองแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่เดือดร้อนมากนัก ส่วนลักษณะบ้าน สภาพบ้านก็จะบ่งบอกถึงความแตกต่างของฐานะของครัวเรือนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นครัวเรือนที่ไม่ให้บุตรศึกษาต่อจึงเป็นครัวเรือนที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเองเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 30 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่น

สภาพคล่องทางการเงินหมายถึงความสามารถในการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ในระบบ (ธนาคาร/สหกรณ์) เมื่อต้องการได้ทั้งหมดเต็มวงเงิน ดังนั้นครัวเรือนที่ให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 จึงมีสัดส่วนการมีสภาพคล่องทางการเงินสูงกว่าการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อและศึกษาต่อ ปวช.1 คิดเป็นร้อยละ 31.41 ซึ่งมีนัยยะถึงความสามารถและความพร้อมที่มีความต้องการให้บุตรศึกษาต่อจนจบปริญญาตรี

หนี้สินครัวเรือนอาจจะไม่ได้แสดงว่าครัวเรือนยากจนทั้งหมด จึงต้องพิจารณาถึงสาเหตุการเป็นหนี้ เช่น หนี้เพื่อซื้อบ้าน ที่ดิน เป็นต้น นอกจากนี้การที่ครัวเรือนไม่มีหนี้ก็อาจไม่ได้แสดงว่าครัวเรือนฐานะดีกว่าครัวเรือนอื่น แต่อาจแสดงถึงค่านิยมที่ไม่อยากเป็นหนี้ก็ได้ ดังนั้นครัวเรือนที่ตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ ก็มีส่วนที่ไม่อยากมีหนี้สินในอนาคต ไม่กล้าเสี่ยงในการลงทุนทางการศึกษาแก่บุตร จึงทำให้สัดส่วนครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินของกลุ่มที่ตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อมีสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 63.33 เมื่อเทียบกับทางเลือกอื่นๆ

หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูง (ปริญญาตรี) ส่วนใหญ่จะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 เป็นสัดส่วนที่สูงกว่าทางเลือกอื่น คิดเป็นร้อยละ 16.62

หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรมหรือประมงเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ แต่เมื่อพิจารณาการตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อจะมีสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพรับราชการ บริษัทเอกชน หรือค้าขาย ซึ่งมีสัดส่วนต่ำสุดกว่าการตัดสินใจในทางเลือกศึกษาต่อ

ผู้ปกครองที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนสายอาชีวศึกษาก็จะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 ในสัดส่วนที่สูงกว่าทางเลือกอื่น

ดังนั้นตัวแปรที่กล่าวมาน่าจะมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือนในแบบจำลองได้

ตาราง 4.16 สถิติพรรณนาของตัวแปรเชิงปริมาณในแบบจำลองการตัดสินใจศึกษาต่อ

ตัวแปรอิสระ	คำอธิบาย	ตัวแปรตาม					
		การตัดสินใจศึกษาต่อ 3 ทางเลือก					
		ไม่ศึกษาต่อ		สายสามัญ (ม.4)		สายอาชีพศึกษา (ปวช.1)	
		ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
Inc1000	รายได้ครัวเรือน (หน่วย : พันบาท)	7.99	3.97	23.53	23.07	15.53	11.11
AGE	อายุหัวหน้าครัวเรือน (ปี)	49.90	11.57	45.11	8.31	46.77	9.43
GPA	เกรดเฉลี่ยสะสม	2.85	0.62	3.08	0.56	2.97	0.54
SIZE	จำนวนสมาชิกทั้งหมด ในครัวเรือน (คน)	4.63	1.73	4.66	1.69	4.67	1.78
SUP	ผลรวมของกิจกรรมที่ เคยสนับสนุนบุตร ทั้งหมด 5 กิจกรรม (1-ไม่เคย, 2-เคย)	5.46	0.86	6.67	1.59	6.02	1.43
REA	จำนวนชั่วโมงในการ อ่านหนังสือของ ผู้ปกครองต่อสัปดาห์	3.96	3.78	5.69	3.70	5.08	3.61
TIM	จำนวนชั่วโมงในการ ดูแลเรื่องการเรียนแก่ บุตรต่อสัปดาห์	7.73	5.03	8.28	5.24	7.69	5.19
DIS	ระยะทางจากบ้านถึง สถาบันการศึกษาที่จะ ศึกษาต่อ (กิโลเมตร)	8.05	11.07	12.10	22.60	18.81	47.33

ที่มา : การสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ

ตาราง 4.16 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรอิสระของข้อมูลเชิงปริมาณ ในแบบจำลองที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนในการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ กล่าวคือ กลุ่มครัวเรือน ที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 จะมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่น นอกจากนี้ครัวเรือนยังมีการสนับสนุนให้บุตรทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนในอนาคตมากกว่าการตัดสินใจให้บุตรเรียน ปวช.1 โดยที่ผู้ปกครองในกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมอ่านหนังสือมากกว่ากลุ่มอื่นจึงถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ให้แก่บุตร และจำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่จะต้องให้เวลา เอาใจใส่เรื่องการเรียนแก่บุตรอย่างสม่ำเสมอซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มอื่น และสถาบันการศึกษาที่เปิดเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในชุมชนจะมีจำนวนมากกว่าสถาบัน อาชีวศึกษา จึงทำให้ค่าเฉลี่ยระยะทางจากบ้านไปสถาบันการศึกษาที่จะเรียนมีค่าเฉลี่ยระยะทางต่ำกว่าผู้ที่เรียน ปวช.

ตาราง 4.17 ผลการประมาณความน่าจะเป็นของโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษา
ต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

Multinomial logistic regression			
Number of obs = 601		LR chi2 (36) = 197.24	
Prob > chi ² = 0.0000		Pseudo R ² = 0.2086	Log likelihood = -374.04055
ไม่ศึกษาต่อ	ศึกษาต่อสายสามัญ (ม.4) (y = 1) (base outcome)		
Variable	Relative-risk ratios (RRR)	Standard Error (Std.Err.)	คำอธิบายตัวแปร
Inc1000	.891796***	.0369575	รายได้ของครัวเรือน (หน่วยพันบาท)
HOU	.716178	.356985	มีบ้านเป็นของตนเอง
LIQ	.495446	.395013	มีสภาพคล่องทางการเงิน
DEBT	.359869**	.161384	มีหนี้สิน
EDH			ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน
2	.300368**	.169279	จบมัธยมศึกษา (ต้นและปลาย)
3	1.57e-06	.000816	จบ ปวส. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
AGE	1.035198	.023346	อายุหัวหน้าครัวเรือน
STA	.577899	.295111	แต่งงานหรือแยกกันอยู่
HOC			อาชีพหัวหน้าครัวเรือน
2	2.489904	3.109803	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
3	.970730	1.099775	ลูกจ้างบริษัทเอกชน
4	.533425	.441157	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
GPA	.535154	.214414	เกรดเฉลี่ยสะสม
SIZE	1.080304	.127843	จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน
SUP	.584818**	.130857	สนับสนุนความสามารถแก่บุตร
REA	.981189	.068608	เวลาอ่านหนังสือของผู้ปกครอง
TIM	1.008187	.041518	เวลาเอาใจใส่การเรียนรู้แก่บุตร
ATT	.764268	.334494	ทัศนคติผู้ปกครองต่อสายอาชีพศึกษา
DIS	.972639	.028822	ระยะทางจากบ้านถึงที่จะเรียนในอนาคต
CONS	56.62277	122.5491	ค่าคงที่

ตาราง 4.17 (ต่อ)

Multinomial logistic regression			
ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.1)		ศึกษาต่อสายสามัญ (ม.4) (y = 1) (base outcome)	
Variable	Relative-risk ratios (RRR)	Standard Error (Std.Err.)	คำอธิบายตัวแปร
Inc1000	.9867232	.008199	รายได้ของครัวเรือน (หน่วยพันบาท)
HOU	1.220322	.329263	มีบ้านเป็นของตนเอง
LIQ	.505377**	.136522	มีสภาพคล่องทางการเงิน
DEBT	.730625	.151557	มีหนี้สิน
EDH			ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน
2	.664034*	.154519	จบมัธยมศึกษา (ต้นและปลาย)
3	.468114*	.189759	จบ ปวส. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
AGE	1.023314*	.012068	อายุหัวหน้าครัวเรือน
STA	.577039**	.160284	แต่งงานหรือแยกกันอยู่
HOC			อาชีพหัวหน้าครัวเรือน
2	1.011336	.469756	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
3	1.810784*	.589124	ลูกจ้างบริษัทเอกชน
4	.730271	.204574	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
GPA	.905569	.168959	เกรดเฉลี่ยสะสม
SIZE	.985830	.058934	จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน
SUP	.830321**	.063126	สนับสนุนความสามารถแก่บุตร
REA	1.019803	.033559	เวลาอ่านหนังสือของผู้ปกครอง
TIM	.988838	.020698	เวลาเอาใจใส่การเรียนรู้แก่บุตร
ATT	11.28126***	4.324509	ทัศนคติผู้ปกครองต่อสายอาชีวศึกษา
DIS	1.005581*	.003114	ระยะทางจากบ้านถึงที่จะเรียนในอนาคต
CONS	.258821	.264415	ค่าคงที่

หมายเหตุ : * ที่ระดับนัยสำคัญ .10 ** ที่ระดับนัยสำคัญ .05 *** ที่ระดับนัยสำคัญ .01

ตาราง 4.17 ผลการประมาณความน่าจะเป็นของโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยตัวแปรตาม คือ ทางเลือกในการตัดสินใจศึกษาต่อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ทางเลือก ใช้รหัส 0,1,2 โดย 0 = กลุ่มที่ผู้ปกครองตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ ม.ปลาย 1 = กลุ่มที่ผู้ปกครองตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อสายสามัญ ม.4 (กลุ่มที่ใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์) และ 2 = กลุ่มที่ผู้ปกครองตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา ปวช.1 โดยมีข้อสันนิษฐานว่าตัวแปรอิสระซึ่งแบ่งเป็น 1) ตัวแปรทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ของครัวเรือน การมีบ้านเป็นของตนเอง การมีสภาพคล่องทางการเงิน หนี้สินครัวเรือน 2) ตัวแปรโครงสร้างครัวเรือน ได้แก่ อายุ สภาพสมรส อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน และจำนวนสมาชิกของครัวเรือน 3) ตัวแปรทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสนับสนุนความสามารถด้านอื่นแก่บุตร เวลาอ่านหนังสือของผู้ปกครอง และ 4) ทุนทางสังคม ได้แก่ ทศนคติของพ่อแม่ต่อการเลือกเรียนสายอาชีวศึกษา และระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการศึกษาที่จะเรียน โดยใช้แบบจำลองโลจิสติกพหุกลุ่ม (Multinomial Logistic Regression) ที่ระดับนัยสำคัญ .01 .05 และ .10 ซึ่งผลการศึกษสามารถอธิบาย ดังนี้

สมการแรก : ไม่ศึกษาต่อ (มัธยมศึกษาตอนปลาย)

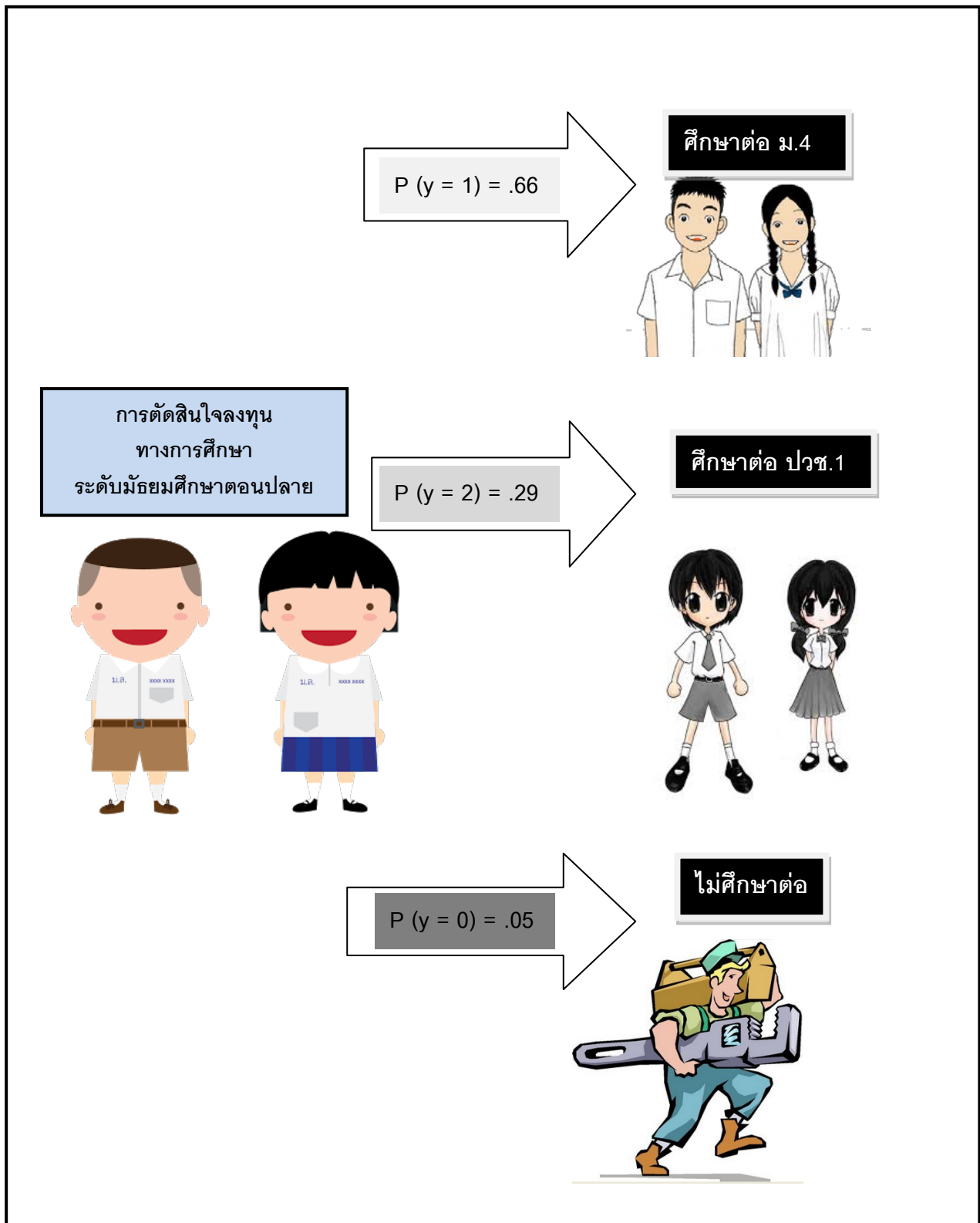
อธิบายความน่าจะเป็นที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ ม.ปลาย พบว่า 1) รายได้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นทุก 1,000 บาทต่อเดือน จะลดโอกาสที่บุตรจะไม่ได้ศึกษาต่อ ม.ปลาย ประมาณ 0.89 เท่า (ลดลงร้อยละ 11) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 2) ครัวเรือนที่มีหนี้สินจะมีโอกาสไม่ได้ศึกษาต่อน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ ประมาณ 0.36 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 64) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 3) หัวหน้าครัวเรือนที่จบมัธยมศึกษา (ต้นหรือปลาย) จะมีโอกาสที่จะตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่จบต่ำกว่า ม.3 หรือประถมศึกษา 0.3 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 70) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 4) ครัวเรือนที่เคยสนับสนุนการเรียนด้านอื่นๆ แก่บุตรเพิ่มขึ้นอีก 1 กิจกรรม จะลดโอกาสที่จะตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ ม.ปลาย ประมาณ 0.58 เท่า (ลดลงร้อยละ 42) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4

สมการสอง : ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.1)

อธิบายความน่าจะเป็นที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.1) พบว่า 1) ครัวเรือนที่มีสภาพคล่องทางการเงินจะมีโอกาสศึกษาต่อ ปวช.1 น้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีสภาพคล่องทางการเงิน ประมาณ 0.51 (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 49) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 2) หัวหน้าครัวเรือนที่จบมัธยมศึกษา (ต้นหรือปลาย) และหัวหน้าครัวเรือนที่จบปริญญาตรีหรือสูงกว่า จะมีโอกาสตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 น้อยกว่าหัวหน้า

ครัวเรือนที่จบต่ำกว่า ม.3 ประมาณ 0.66 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 34) และ 0.47 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 53) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 3) อายุของหัวหน้าครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น 1 ปี จะเพิ่มโอกาสที่ผู้ปกครองตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 ประมาณ 1.02 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 4) ครัวเรือนที่สถานภาพสมรสแต่งงาน/แยกกันอยู่จะมีโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 น้อยกว่าครัวเรือนที่สถานภาพสมรสหย่าร้าง ประมาณ 0.58 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 42) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 5) หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพลูกจ้างบริษัทเอกชนจะมีโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/ลูกจ้าง ประมาณ 1.81 เท่า 6) ครัวเรือนที่เคยสนับสนุนการเรียนด้านอื่นๆ แก่บุตรเพิ่มขึ้นอีก 1 กิจกรรม จะลดโอกาสที่จะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 ประมาณ 0.83 เท่า (ลดลงร้อยละ 17) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 7) ผู้ปกครองที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนสายอาชีวศึกษาจะมีโอกาสในการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 มากกว่าผู้ปกครองที่มีทัศนคติไม่ดีต่อการเรียนสายอาชีวศึกษา ประมาณ 11.28 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 และ 8) ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการศึกษาที่จะเรียนในอนาคตถ้ามีระยะทางเพิ่มขึ้น 1 กิโลเมตร จะเพิ่มโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 ประมาณ 1 เท่า) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4

จากแบบจำลองคำนวณโอกาสหรือความน่าจะเป็นที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นำมาพยากรณ์ความน่าจะเป็นในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของผู้ปกครอง พบว่า ถ้านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 100 คน มีโอกาสที่จะไม่ศึกษาต่อประมาณ 5 คน ศึกษาต่อสายสามัญ (ม.4) จำนวนมากที่สุด ประมาณ 66 คน และศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.1) ประมาณ 29 คน ดังภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 ความน่าจะเป็นการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาของครัวเรือน

4.2.2 แรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาของนักเรียน ม.3

การนำเสนอมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาเป็นเพียงสถานการณ์จำลองขึ้นสำหรับงานวิจัยนี้ เพื่อทดสอบแรงจูงใจของครัวเรือนในการเปลี่ยนการตัดสินใจให้บุตรเรียนในสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นตามนโยบายเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาของรัฐบาล โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นการนำเสนอมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษากับกลุ่มครัวเรือนยากจนเพื่อสอบถามความคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีต่อรูปแบบที่จำลองขึ้น โดยนำเสนอ 2 รูปแบบ ดังนี้

แบบที่ 1 สำหรับผู้ศึกษาต่อ ปวช. ที่มีฐานะยากจน

รับสมัครนักเรียนทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความประสงค์จะเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) ทุกสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาของรัฐในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง เมื่อผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการจังหวัด จะต้องเรียนในสถาบันการศึกษาของรัฐและได้รับทุนให้เปล่าในระดับ ปวช. เป็นค่าครองชีพ 26,400 บาท/ปี (เดือนละ 2,200 บาท)

แบบที่ 2 สำหรับผู้ศึกษาต่อ ปวช. – ปวส. ที่มีผลการเรียนดี (เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00)

รับสมัครนักเรียนทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความประสงค์จะเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) ทุกสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาของรัฐในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง เมื่อผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการจังหวัด จะเรียนในระดับ ปวช. ในสถาบันการศึกษาของรัฐและได้รับทุนให้เปล่าเป็นค่าครองชีพ 26,400 บาท/ปี และเมื่อเรียนระดับ ปวส. จะได้รับทุนให้เปล่าทั้งหมดในระดับ ปวส. เป็นค่าครองชีพ 36,000 บาท/ปี

จากการสอบถามความคิดเห็นของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา รูปแบบที่ 1 ร้อยละ 85.67 และรูปแบบที่ 2 ร้อยละ 77.26

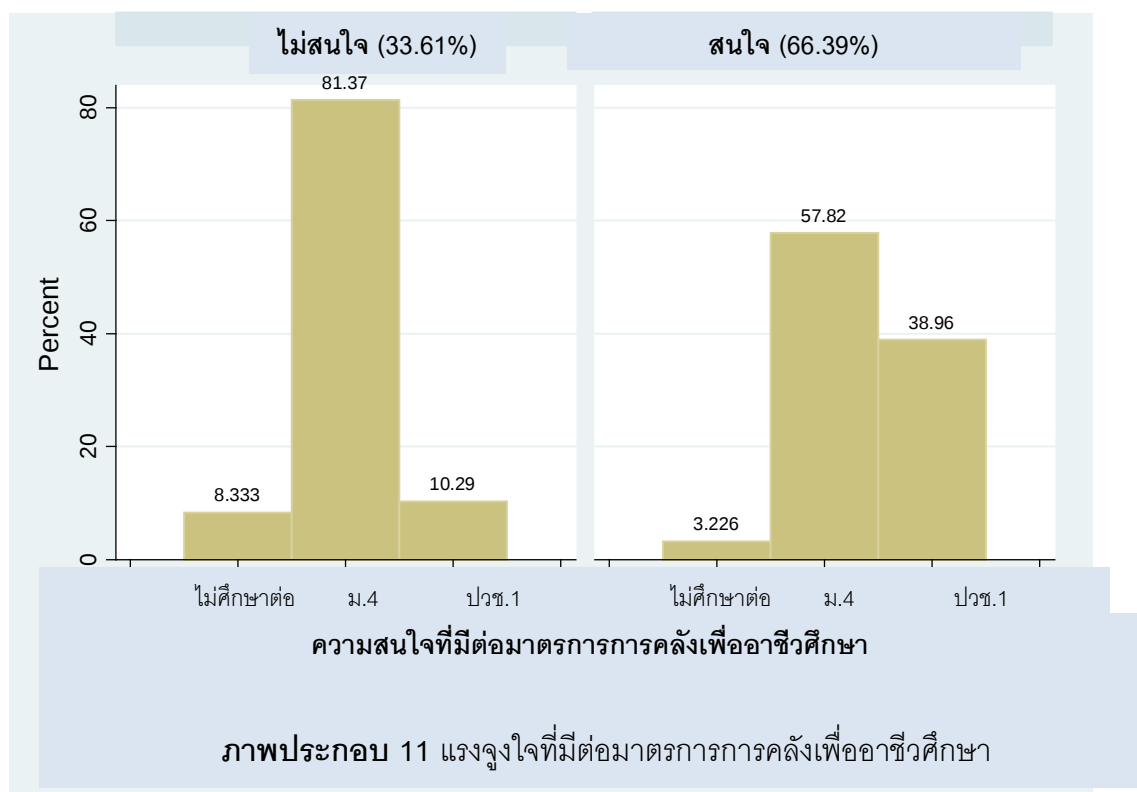
ตาราง 4.18 ความคิดเห็นของครัวเรือนที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

ความคิดเห็นของ ครัวเรือน	มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา ที่จำลองขึ้น			
	แบบที่ 1		แบบที่ 2	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	520	85.67	472	77.26
ไม่เห็นด้วย	87	14.33	135	22.24
รวม	607	100	607	100

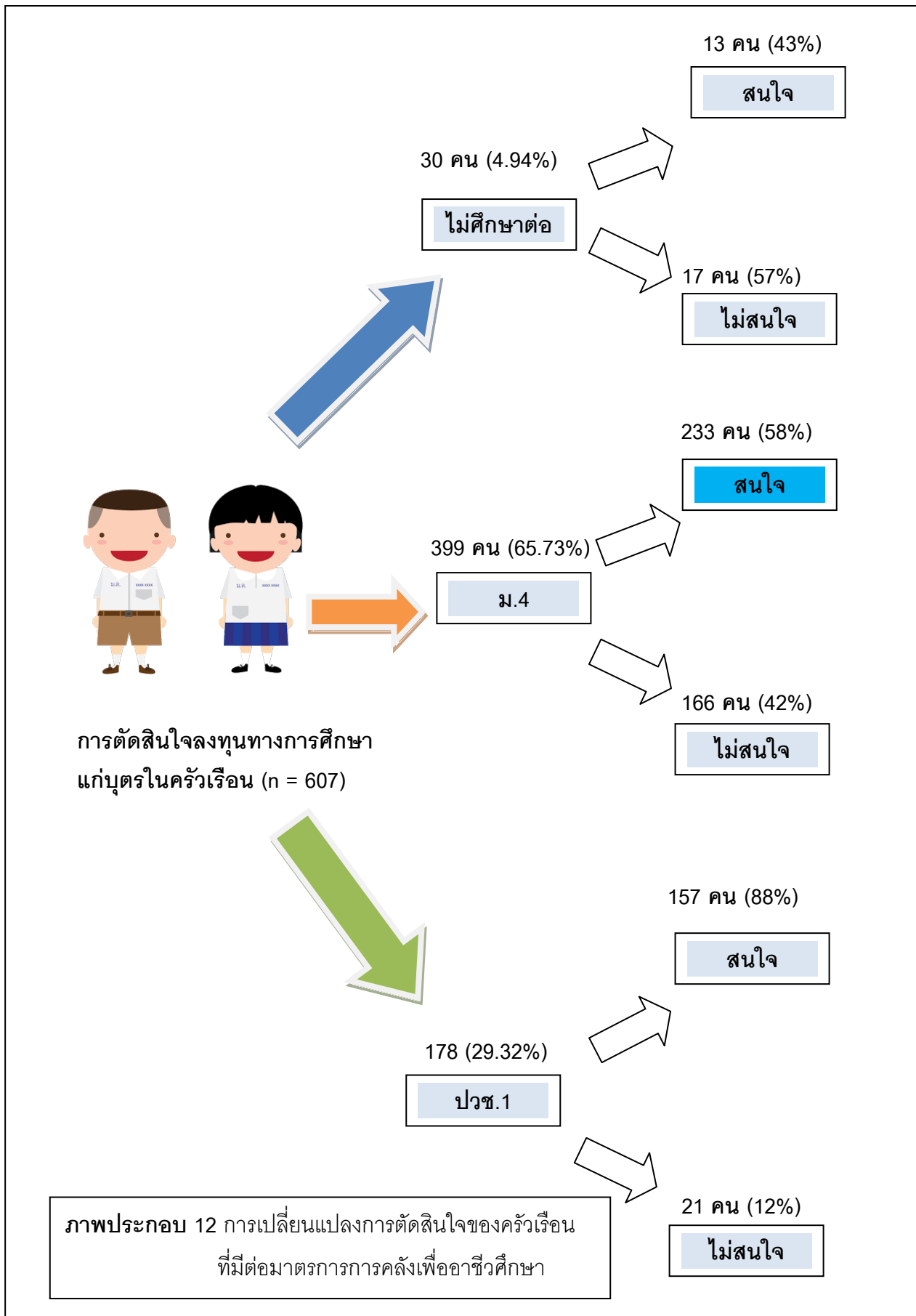
ที่มา : การสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ

เหตุผลที่สนับสนุนเห็นด้วยกับรูปแบบที่ 1 เพราะเป็นการเพิ่มโอกาสให้กับคนจนได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นดีกว่าที่บุตรจบแค่ ม.3 ยิ่งได้เรียนสายอาชีวศึกษาน่าจะสามารถหางานได้ดีกว่าเรียน ม.4 โดยเหตุผลที่ไม่สนับสนุนกล่าวว่าไม่ควรจะให้ทุนก็เฉพาะครัวเรือนที่ยากจน สำหรับครัวเรือนยากจนน่าจะกำหนดทุนต่อเนื่องในการเรียนสายอาชีวศึกษา ปวช.-ปวส. เป็นเวลา 5 ปี

เหตุผลที่สนับสนุนเห็นด้วยกับรูปแบบที่ 2 เพราะบุตรสามารถศึกษาต่อ ปวช.และ ปวส. ได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเป็นการคัดเลือกคนเก่งหรือคนตั้งใจเรียนให้เรียนสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นไม่จำเป็นต้องไปต่อปริญญาตรี แต่ควรระบุสาขาวิชาที่จะสนับสนุนให้แตกต่างกันตามความต้องการตลาดแรงงานน่าจะดีกว่า ส่วนเหตุผลที่ไม่เห็นด้วยเกี่ยวข้องกับเกณฑ์เฉลี่ยที่กำหนดอาจจะตั้งสูงเกินไป

ภาพประกอบ 11 อธิบายว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความสนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาทั้งสองรูปแบบ คิดเป็นร้อยละ 66.39 เมื่อพิจารณาเฉพาะผู้ปกครองที่สนใจ พบว่า มีอัตราส่วนผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 คิดเป็นร้อยละ 57.82 ในอัตราที่สูงกว่าตัดสินใจศึกษาต่อ ปวช.1 คิดเป็นร้อยละ 38.69 นั้นหมายความว่าผู้ปกครองร้อยละ 57.82 มีโอกาสเปลี่ยนการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อสายสามัญไปสู่สายอาชีวศึกษาซึ่งได้รับแรงจูงใจจากมาตรการดังกล่าวนั่นเอง

ภาพประกอบ 12 แสดงจำนวนการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของผู้ปกครองหลังเพิ่มแรงจูงใจด้วยมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา พบว่า สามารถสร้างแรงจูงใจเปลี่ยนการตัดสินใจมาเรียนสายอาชีวศึกษา ดังนี้

- 1) กลุ่มที่ตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ เปลี่ยนการตัดสินใจศึกษาต่ออาชีวศึกษา จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43 ของจำนวนทั้งหมดที่ผู้ปกครองตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ
- 2) กลุ่มที่ตัดสินใจศึกษาต่อ ม.4 เปลี่ยนการตัดสินใจศึกษาต่ออาชีวศึกษา ระดับ ปวช.1 จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 58 ของจำนวนทั้งหมดที่ผู้ปกครองตัดสินใจให้ศึกษาต่อ ม.4
- 3) กลุ่มที่ตัดสินใจศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาตั้งแต่แรก และสนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 88 ของจำนวนทั้งหมดที่ผู้ปกครองตัดสินใจให้ศึกษาต่อ ปวช.1

แสดงให้เห็นว่ามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่จำลองขึ้นสามารถเพิ่มแรงจูงใจเบื้องต้นในการเปลี่ยนการตัดสินใจสนับสนุนให้บุตรเรียนสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น ถึงแม้ในตอนแรกต้องการให้บุตรศึกษาต่อสายสามัญก็ตาม ดังนั้นจึงแสดงว่าค่านิยมในการให้บุตรเรียนปริญญาตรี อาจจะมีแนวโน้มเปลี่ยนได้ เนื่องจากมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาสามารถลดต้นทุนการลงทุนการศึกษาแก่บุตรในครัวเรือนได้ ส่วนจะมีหลักการและเงื่อนไขอย่างไรที่จะคัดกรองครัวเรือนยากจนนั้นผู้วิจัยจะนำเสนอในลำดับต่อไป

การทดสอบแรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษากับตัวแปรอิสระที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม จึงนำเสนอข้อมูลสถิติพรรณนาในแบบจำลอง และการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรความสนใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษากับการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ตาราง 4.19) พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันหรือกล่าวได้ว่าทางเลือกในการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีผลต่อความสนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

ตาราง 4.19 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

การตัดสินใจลงทุน ทางการศึกษา ของครัวเรือน	แรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลัง เพื่อการศึกษา		รวม
	สนใจ	ไม่สนใจ	
ไม่ศึกษาต่อ	13	17	30
	43.33	56.67	100
	3.23	8.33	4.64
ศึกษาต่อ ม.4	233	166	399
	58.40	41.66	100
	57.82	81.37	65.73
ศึกษาต่อ ปวช.1	157	21	178
	88.20	11.80	100
	38.96	10.29	29.32
รวม	403	204	607
	66.39	33.61	100
	100	100	100
Pearson Chi2 (2) = 56.5293		Pr = 0.000	

ที่มา : การสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ

ตาราง 4.20 สถิติพรรณนาข้อมูลเชิงคุณภาพในแบบจำลองแรงจูงใจ

ตัวแปรอิสระ	คำอธิบาย	มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา				Pearson
		ไม่สนใจ (n = 204)		สนใจ (n = 403)		Chi2
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	(P-Value)
HOU	-มีบ้านของตนเอง	171	83.82	329	81.64	0.4557
	-ไม่มีบ้านของตนเอง	33	16.18	74	18.36	(0.504)
LIQ	-มีสภาพคล่องทางการเงิน	74	36.45	80	19.85	19.631
	-ไม่มีสภาพคล่องทางการเงิน	129	63.55	323	80.15	(0.000)***
DEBT	-มีหนี้สิน	93	45.59	214	53.10	3.058
	-ไม่มีหนี้สิน	111	54.41	189	46.90	(0.080)*
EDH	การศึกษาหัวหน้าครัวเรือน					
	-ประถมศึกษา	70	34.65	188	46.77	15.2276
	-มัธยมศึกษา(ต้น-ปลาย)	92	45.54	175	43.53	(0.000)***
	-ปวส. ป.ตรีหรือสูงกว่า	40	19.80	39	9.70	
STA	สถานภาพการสมรส					
	-สมรส/แยกกันอยู่	181	88.73	333	82.63	3.8784
	-โสด หม้าย หย่าร้าง	23	11.27	70	17.37	(0.049)**
HOC	อาชีพหลักหัวหน้าครัวเรือน					
	-เกษตรกรรม/ประมง	87	42.65	263	65.26	32.8724
	-รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	30	14.71	26	6.45	(0.000)***
	-ลูกจ้างบริษัทเอกชน	27	13.24	47	11.66	
	-ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	60	29.41	67	16.63	
ATT	ทัศนคติผู้ปกครองต่อสายอาชีวศึกษา					
	-ดี	119	58.33	331	82.13	40.0120
	-ไม่ดี	85	41.67	72	17.87	(0.000)***

ที่มา : การสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ

ตาราง 4.21 สถิติพรรณนาข้อมูลเชิงปริมาณในแบบจำลองแรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

ตัวแปรอิสระ	คำอธิบาย	มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา				ทดสอบ
		ไม่สนใจ (n = 204)		สนใจ (n = 403)		ผลต่าง t-test (P-Value)
		ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
Inc1000	รายได้ครัวเรือน (หน่วย : พันบาท)	27.01	25.78	17.08	15.66	5.8819 (0.000)***
AGE	อายุหัวหน้าครัวเรือน (ปี)	46.05	9.11	45.72	8.79	0.4240 (0.6717)
GPA	เกรดเฉลี่ยสะสม	3.15	.56	2.98	.56	3.4898 (0.0005)***
SIZE	จำนวนสมาชิกทั้งหมดใน ครัวเรือน (คน)	4.81	1.94	4.59	1.59	1.4420 (0.1498)
SUP	ผลรวมของกิจกรรมที่เคย สนับสนุนบุตรทั้งหมด 5 กิจกรรม (1-ไม่เคย, 2-เคย)	6.75	1.66	6.25	1.49	3.7749 (0.0002)***
REA	จำนวนชั่วโมงในการอ่าน หนังสือของผู้ปกครองต่อ สัปดาห์	5.77	4.14	5.25	3.45	1.6646 (0.0965)*
TIM	จำนวนชั่วโมงในการดูแล เรื่องการเรียนแก่บุตรต่อ สัปดาห์	8.59	5.20	7.83	5.21	1.7078 (0.0882)*
DIS	ระยะทางจากบ้านถึง สถาบันการศึกษาที่จะ ศึกษาต่อ (กิโลเมตร)	13.92	32.12	13.85	31.61	0.0292 (0.9767)

ที่มา : การสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ

ตาราง 4.20 ทดสอบด้วยสถิติไคสแควร์ พบว่า ตัวแปรสภาพคล่องทางการเงิน หนี้สินครัวเรือน ระดับการศึกษาและอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน สภาพการสมรส สถานภาพการสมรส อีกทั้งทัศนคติผู้ปกครองที่มีต่อสายอาชีวศึกษามีผลต่อความสนใจของผู้ปกครองที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

ตาราง 4.21 ทดสอบด้วยสถิติ t-test พบว่า

- กลุ่มที่สนใจมีค่าเฉลี่ยของรายได้ครัวเรือนน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่สนใจอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01
- กลุ่มที่สนใจมีค่าเฉลี่ยเกรดเฉลี่ยสะสมต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่สนใจอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01
- กลุ่มที่สนใจมีค่าเฉลี่ยผลรวมกิจกรรมที่เคยสนับสนุนแก่นบุตรต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่สนใจอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01
- กลุ่มที่สนใจมีค่าเฉลี่ยจำนวนชั่วโมงการอ่านหนังสือของผู้ปกครองน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่สนใจอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .10
- กลุ่มที่สนใจมีค่าเฉลี่ยจำนวนชั่วโมงในการดูแลเรื่องเรียนแก่นบุตรน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่สนใจอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .10

กล่าวได้ว่า กลุ่มที่สนใจมีค่าเฉลี่ยของตัวแปรทุกตัวที่แสดงถึงความพร้อมของครัวเรือนในทุกๆ ด้าน อีกทั้งพ่อแม่ในเอาใจใส่การเรียนรู้แก่นบุตรมากกว่ากลุ่มที่ไม่สนใจ นอกจากนี้อาจเป็นเพราะเหตุผลที่ผู้ปกครองมีความตั้งใจให้บุตรศึกษาต่อสายสามัญ ม.4 อย่างแท้จริง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนที่มีความพร้อมมากกว่าจะตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาสายสามัญ ม.4 ซึ่งคาดหวังจะให้บุตรศึกษาต่อปริญญาตรีในอนาคตตามที่พ่อแม่ตั้งใจไว้และที่ปฏิเสธไม่ได้คือ *ค่านิยม* ของใบปริญญา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการทราบโอกาสที่กลุ่มตัวอย่างจะสนใจมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดเกณฑ์การให้ทุนศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาในระดับ ปวช. ต่อไป โดยใช้แบบจำลอง Bivariate Probit ในการทำนายโอกาสที่จะเกิดขึ้น

แบบจำลอง Bivariate Probit Regression

การศึกษาส่วนนี้ใช้แบบจำลอง Bivariate Probit Regression เนื่องจากค่าความคลาดเคลื่อนของทั้งสองสมการมีความสัมพันธ์กัน สมการแรกพิจารณาโอกาสในการตัดสินใจของผู้ปกครองในการสนับสนุนการศึกษาต่อของบุตรในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา (ปวช.1) (y_1) กำหนดให้ตัวแปรตาม $y_1 = 1$ เมื่อผู้ปกครองจะตัดสินใจให้ศึกษาต่อ ปวช.1 และ $y_1 = 0$ เมื่อผู้ปกครองจะตัดสินใจให้ศึกษาต่อสายสามัญ (ม.4) หรือ ไม่ให้ศึกษาต่อ ส่วนสมการที่สองวิเคราะห์ความน่าจะเป็นที่ผู้ปกครองจะสนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่ผู้วิจัยจำลองขึ้น (y_2) โดยกำหนดตัวแปรตาม $y_2 = 1$ เมื่อพ่อแม่สนใจ และ $y_2 = 0$ เมื่อพ่อแม่ไม่สนใจ อาจจะมีเหตุผลใด ๆ ก็ตาม เช่น ที่ไม่สนใจในมาตรการคลังเพื่ออาชีวศึกษาเนื่องจากบุตรหรือผู้ปกครองต้องการให้เรียนสายสามัญเพื่อมุ่งหวังปริญญาตรีเพื่อประกอบอาชีพที่ใฝ่ฝัน หรืออาจไม่ประสงค์ให้บุตรศึกษาต่อ เป็นต้น โดยมีข้อสันนิษฐาน คือ ความสนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กับชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ รายได้ครัวเรือน (inc1000) การมีบ้านเป็นของตนเอง (HOU) สภาพคล่องทางการเงิน (LIQ) การศึกษาหัวหน้าครัวเรือน (EDH) อายุหัวหน้าครัวเรือน (AGE) สถานภาพสมรสหัวหน้าครัวเรือน (STA) อาชีพหัวหน้าครัวเรือน (HOC) ผลการเรียนสะสม (GPA) ขนาดครัวเรือน (SIZE) การสนับสนุนความสามารถพิเศษแก่บุตร (SUP) พฤติกรรมการอ่านหนังสือของพ่อแม่ (REA) เวลาเอาใจใส่ในการเรียนแก่บุตร (TIM) ทักษะคติในการศึกษาต่อของพ่อแม่ (ATT) และระยะทางจากบ้านถึงสถาบันที่จะศึกษาต่อ (DIS) โดยใช้แบบจำลองโพรบิต ที่ระดับนัยสำคัญ .01 .05 และ .10 ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวเป็นดังนี้

ตาราง 4.22 แบบจำลอง Bivariate probit ของการศึกษาต่ออาชีวศึกษาและความสนใจใน
มาตรการ การคลังเพื่ออาชีวศึกษา

Bivariate probit Regression		Number of obs = 601	Wald chi2 (36) = 157.82
Prob > chi ² = 0.0000		Log likelihood = -623.57784	
y ₁ = 1 คือ ศึกษาต่อ ปวช.1 และ y ₁ = 0 คือ ศึกษาต่อ ม.4 หรือ ไม่ศึกษาต่อ			
Variable	Coef	Std.Err.	คำอธิบายตัวแปร
y ₁			การตัดสินใจศึกษาต่อ ปวช.1
Inc1000	-.0065979	.0045406	รายได้ของครัวเรือน (หน่วยพันบาท)
HOU	.1228149	.1567984	มีบ้านเป็นของตนเอง
LIQ	-.4013975**	.1568949	มีสภาพคล่องทางการเงิน
DEBT	-.1528418	.1209525	มีหนี้สิน
EDH			ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน
2	-.1498380	.1367387	จบมัธยมศึกษา (ต้นและปลาย)
3	-.3672072	.2332502	จบ ปวส. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
AGE	.0122126*	.0068919	อายุหัวหน้าครัวเรือน
STA	-.2744873*	.1604168	แต่งงานหรือแยกกันอยู่
HOC			อาชีพหัวหน้าครัวเรือน
2	-.0811245	.2644589	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
3	.3220165*	.1871291	ลูกจ้างบริษัทเอกชน
4	-.2320612	.1637159	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
GPA	-.0542076	.1085423	เกรดเฉลี่ยสะสม
SIZE	-.0170438	.0355211	จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน
SUP	-.0746516*	.0431398	สนับสนุนความสามารถแก่บุตร
REA	.0150657	.0189246	เวลาอ่านหนังสือของผู้ปกครอง
TIM	-.0072951	.0122261	เวลาเอาใจใส่การเรียนรู้แก่บุตร
ATT	1.378056***	.1898897	ทัศนคติผู้ปกครองต่อสายอาชีวศึกษา
DIS	.0034443**	.0016778	ระยะทางจากบ้านถึงที่จะเรียนในอนาคต
CONS	-1.073191*	.5813407	ค่าคงที่

ตาราง 4.22 (ต่อ)

Variable	Coef.	Std.Err.	คำอธิบายตัวแปร
$y_2 = 1$ คือ สนใจ และ $y_2 = 0$ คือ ไม่สนใจ			
y_2			มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา
Inc1000	-.0055603*	.0033399	รายได้ของครัวเรือน (หน่วยพันบาท)
HOU	.0975482	.1526348	มีบ้านเป็นของตนเอง
LIQ	-.2965578**	.1371342	มีสภาพคล่องทางการเงิน
DEBT	.1351080	.1143308	มีหนี้สิน
EDH			ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน
2	-.0902730	.1339347	จบมัธยมศึกษา (ต้นและปลาย)
3	-.2623396	.2078935	จบ ปวส. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
AGE	-.0034089	.0066007	อายุหัวหน้าครัวเรือน
STA	-.2706861*	.1620520	แต่งงานหรือแยกกันอยู่
HOC			อาชีพหัวหน้าครัวเรือน
2	-.3584975	.2302577	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
3	-.2264477	.1829716	ลูกจ้างบริษัทเอกชน
4	-.4958003***	.1511455	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
GPA	-.0976132	.1029790	เกรดเฉลี่ยสะสม
SIZE	-.0358195	.0333246	จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน
SUP	-.0283593	.0403335	สนับสนุนความสามารถแก่บุตร
REA	.0189334	.0169720	เวลาอ่านหนังสือของผู้ปกครอง
TIM	-.0121684	.0115925	เวลาเอาใจใส่การเรียนแก่บุตร
ATT	.7711792***	.1271942	ทัศนคติผู้ปกครองต่อสายอาชีวศึกษา
DIS	-.0005525	.0016836	ระยะทางจากบ้านถึงที่จะเรียนในอนาคต
CONS	1.214802**	.5367582	ค่าคงที่
/athrho	.4311033***	.0894077	
rho	.4062430	.0746524	
Likelihood-ratio test of rho = 0 chi2(1) = 24.7325 Prob > chi2 = 0.0000			

ที่มา : การสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ

หมายเหตุ : * ที่ระดับนัยสำคัญ .10 ** ที่ระดับนัยสำคัญ .05 *** ที่ระดับนัยสำคัญ .01

ผลการวิเคราะห์แบบจำลอง Bivariate probit เพื่อศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 และความสนใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา ในตาราง 4.22 พบว่า 1) รายได้ของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นทุก 1,000 บาท จะลดโอกาสที่ครัวเรือนจะสนใจมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา 0.005 เท่า 2) ครัวเรือนที่มีสภาพคล่องทางการเงินจะมีโอกาสในการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช. น้อยกว่าครัวเรือนที่ขาดสภาพคล่องทางการเงิน ประมาณ 0.4 เท่า อีกทั้งจะสนใจมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาน้อยกว่าครัวเรือนที่ขาดสภาพคล่องทางการเงิน ประมาณ 0.29 เท่า 3) อายุของหัวหน้าครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นทุก 1 ปี จะเพิ่มโอกาสให้บุตรตัดสินใจเรียน ปวช. ประมาณ 0.012 เท่า 4) สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนที่แต่งงานแล้วจะมีโอกาสให้บุตรศึกษาต่อ ปวช. และมีความสนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาน้อยกว่าครัวเรือนที่หย่าร้าง/หม้าย ประมาณ 0.27 เท่า 5) หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพลูกจ้างบริษัทเอกชนจะมีโอกาสให้บุตรศึกษาต่อ ปวช. มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้าง ประมาณ 0.32 เท่า และหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวจะมีความสนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้างประมาณ 0.50 เท่า 6) พ่อแม่ที่สนับสนุนกิจกรรมให้บุตรมากขึ้น 1 กิจกรรม จะลดโอกาสตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช. ประมาณ 0.07 เท่า 7) พ่อแม่ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ระดับ ก็จะมีโอกาสตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช. เพิ่มขึ้น ประมาณ 1.37 เท่า และสนใจในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น 0.77 เท่า และ 8) ระยะทางจากสถาบันการศึกษาที่เพิ่มขึ้นทุก 1 กิโลเมตร จะเพิ่มโอกาสให้ผู้ปกครองตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช. ประมาณ 0.003 เท่า

จากการทดสอบสมมติฐานค่า rho ไม่เท่ากับศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ค่า rho = 0.406 ซึ่งแสดงว่าพจน์ความคลาดเคลื่อนของความแปรปรวน 2 สมการที่เกิดขึ้นของโอกาสการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช. และความสนใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กันไม่ได้เป็นอิสระจากกันจึงเหมาะสมใช้แบบจำลอง Bivariate probit ในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำเสนอเสนอแนะนโยบายเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาในกลุ่มครัวเรือนยากจน (ตาราง 4.23) โดยพบว่า 1) ผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช. และสนใจมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษามีความน่าจะเป็น 0.26 หรือ 26% 2) ผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช. แต่ไม่สนใจมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษามีความน่าจะเป็น 0.04 หรือ 4% 3) ผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 หรือไม่ให้ศึกษาต่อแต่สนใจมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษามีความน่าจะเป็น 0.40 หรือ 40% และ 4) ผู้ปกครองที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 หรือไม่ให้ศึกษาต่อและไม่สนใจมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษามีความน่าจะเป็น 0.30 หรือ 30%

ตาราง 4.23 การพยากรณ์ความน่าจะเป็นจากแบบจำลอง Bivariate probit regression

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
y_1 : ตัวแปรตามที่ 1	.2932455	.4556255	0	1
Y_2 : ตัวแปรตามที่ 2	.6639209	.4727559	0	1
Biprob1	.2929106	.1915908	.0007646	.8555873
Biprob2	.6655585	.1887274	.1102998	.9344086
Biprob11(p11)	.2575533	.1748	.0004794	.3168884
Biprob10(p10)	.0353572	.0288766	.0002788	.3168884
Biprob01(p01)	.4080052	.1056116	.0694015	.6752926
Biprob00(p00)	.2990842	.1976918	.0413281	.8874851

ที่มา : การคำนวณ

4.2.3 โอกาสในการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาอาชีวศึกษา

การศึกษาในส่วนนี้กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษา ปวช.3 จาก 8 สถาบันในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาของ 4 จังหวัด จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 308 คน เพื่อศึกษาการตัดสินใจในการลงทุนทางการศึกษาแก่บุตรในระดับอุดมศึกษา ซึ่งแบ่งการตัดสินใจเป็น 3 ทางเลือก คือ 1) ไม่ศึกษาต่ออุดมศึกษา 2) ศึกษาต่อปริญญาตรี และ 3) ศึกษาต่ออาชีวศึกษา (ปวส.) โดยนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

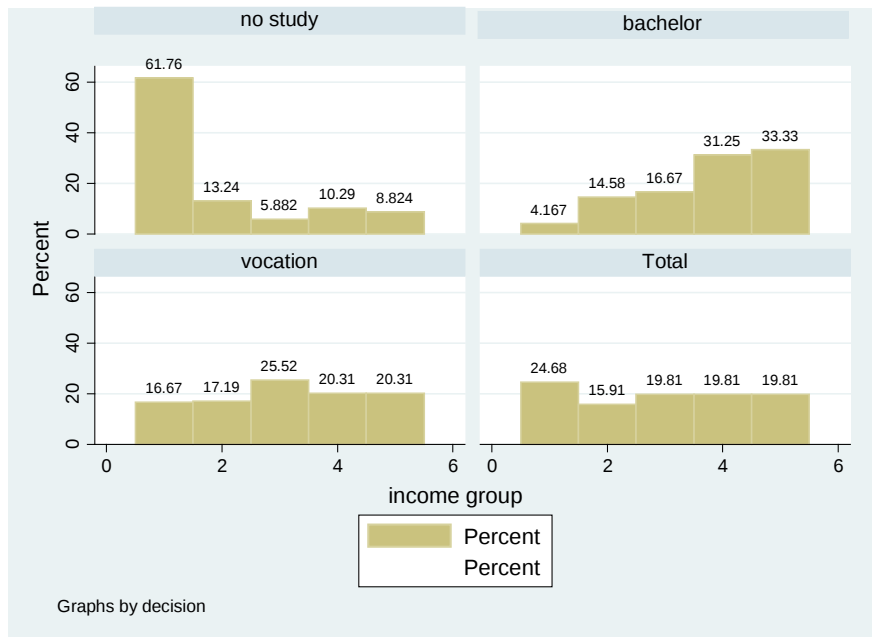
1) ข้อมูลทั่วไป

ผู้วิจัยนำข้อมูลรายได้ของครัวเรือนของนักศึกษา ปวช. 3 นำเสนอเป็น 5 กลุ่มควินไทล์ ดังนี้

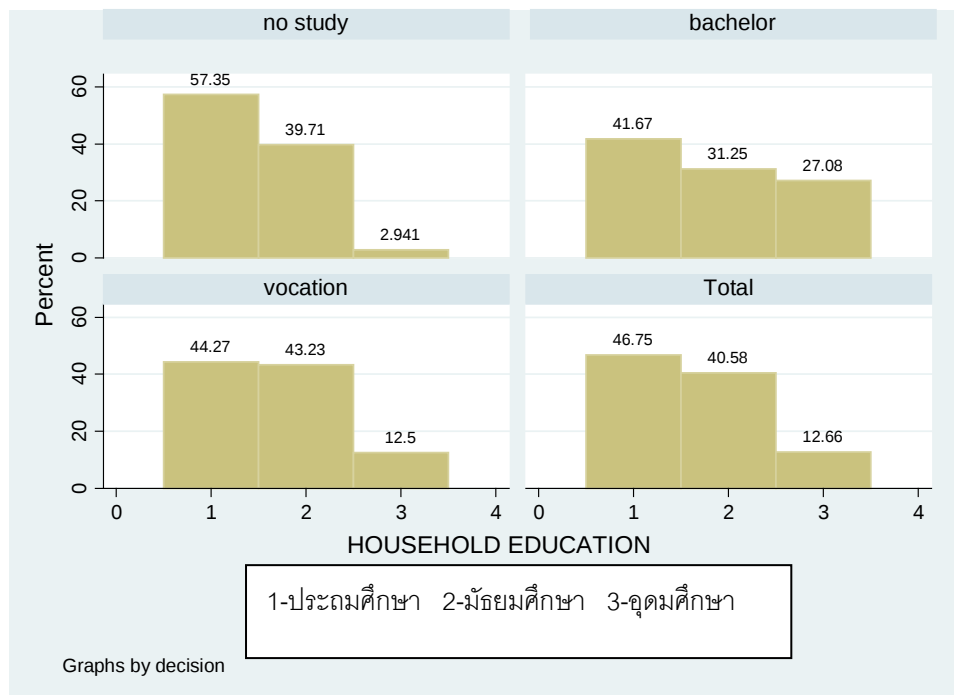
- 1) กลุ่มจนมาก คือ กลุ่มที่ครัวเรือนมีรายได้ไม่เกิน 9,000 บาทต่อเดือน ซึ่งมีจำนวน 76 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.68
- 2) กลุ่มจน คือ กลุ่มที่ครัวเรือนมีรายได้ระหว่าง 9,000 บาทต่อเดือน แต่ไม่เกิน 12,000 บาทต่อเดือน ซึ่งมีจำนวน 49 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.91
- 3) กลุ่มปานกลาง คือ กลุ่มที่ครัวเรือนมีรายได้ระหว่าง 12,000 บาทต่อเดือน แต่ไม่เกิน 19,000 บาทต่อเดือน ซึ่งมีจำนวน 61 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.81
- 4) กลุ่มรวย คือ กลุ่มที่ครัวเรือนมีรายได้ระหว่าง 19,000 บาทต่อเดือน แต่ไม่เกิน 27,200 บาทต่อเดือน ซึ่งมีจำนวน 61 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.81
- 5) กลุ่มรวยมาก คือ กลุ่มที่ครัวเรือนมีรายได้มากกว่า 27,200 บาทต่อเดือน ซึ่งมีจำนวน 61 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.81

นำเสนอจำนวนและร้อยละของกลุ่มควินไทล์รายได้ครัวเรือนจำแนกตามการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาแก่บุตรในระดับอุดมศึกษาของผู้ปกครอง (ภาพประกอบ 13) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า

- ครัวเรือนที่ให้บุตรศึกษาต่ออุดมศึกษาระดับปริญญาตรีจะมีสัดส่วนของกลุ่มครัวเรือนที่จนมากเพียงร้อยละ 4 ซึ่ง และขณะเดียวกันมีกลุ่มครัวเรือนที่รวยและรวยมากในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มครัวเรือนที่ไม่ให้บุตรศึกษาต่อและให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. คิดเป็นร้อยละ 31.25 และ 33.33
- ครัวเรือนที่ให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. จะมีสัดส่วนของกลุ่มครัวเรือนในแต่ละควินไทล์ไม่แตกต่างกันมากนัก ยกเว้นครัวเรือนกลุ่มรายได้ปานกลางที่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 25.52
- ครัวเรือนที่ให้บุตรไม่ศึกษาต่ออุดมศึกษา จะมีสัดส่วนของกลุ่มจนมากในสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 61.76

ภาพประกอบ 13 ร้อยละของครัวเรือนในแต่ละกลุ่มควินไทล์จำแนกตามการตัดสินใจศึกษาต่อ

ภาพประกอบ 14 ร้อยละของระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามการตัดสินใจศึกษาต่อ

ภาพประกอบ 14 กราฟแท่งแสดงร้อยละของระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน โดยแท่งแรกแสดงร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนจบประถมศึกษา แท่งที่สองแสดงร้อยละของหัวหน้าครัวเรือนจบมัธยมศึกษา (ม.ต้น ม.ปลายหรือ ปวช.) และแท่งที่สามแสดงร้อยละหัวหน้าครัวเรือนจบอุดมศึกษา (ปวส. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า) จำแนกตามการตัดสินใจในการให้บุตรศึกษาต่อ อธิบายว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 308 ครัวเรือน มีหัวหน้าครัวเรือนที่จบประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46.75 จบมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40.58 และจบอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 12.66 กล่าวได้ว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อหรือให้เรียนแค่ ปวช. 3 นั้นส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนจบประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 57.35 ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. นั้นส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ 43-44 ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อปริญญาตรีกลับมีสัดส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่จบประถมศึกษาในสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.67 อีกทั้งมีสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่จบปริญญาตรีสูงกว่าการตัดสินใจในทางเลือกอื่น จากข้อมูลเบื้องต้นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหัวหน้าครัวเรือนซึ่งอาจจะเป็นพ่อเป็นแม่ส่วนใหญ่มีความหวังดีต่อบุตรต้องการให้บุตรเรียนสูงกว่าตนเอง จึงตัดสินใจให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้ง ปวส.หรือปริญญาตรี แต่สำหรับครัวเรือนที่ไม่ได้ตัดสินใจให้ศึกษาต่อนั้นก็อาจจะมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมดังนี้

- ผู้ปกครองมีความสามารถในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ 1) ไม่มีเงินสนับสนุนเลย จำนวน 34 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.04 2) มีเงินสนับสนุนบางส่วน แต่ไม่ทั้งหมด จำนวน 191 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 62.01 (ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่สุด) 3) สามารถกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่นได้ จำนวน 14 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.55 4) กลุ่มที่สามารถสนับสนุนได้ทั้งหมด จำนวน 68 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.08 และ 5) เหตุผลอื่น ๆ คือ สามารถนำสิ่งของไปจำนำหรือขายแต่อาจจะไม่เพียงพอในการส่งให้บุตรศึกษาต่อ จำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.32
- แต่ถ้าผู้ปกครองไม่มีข้อจำกัดเรื่องการเงินแล้ว ผู้ปกครองจะสนับสนุนให้บุตรศึกษาต่อในระดับ ปวส. หรือในสายอาชีพศึกษาเช่นเดิมสูงถึง ร้อยละ 60 โดยสาขาที่ต้องการให้ศึกษาส่วนใหญ่ ได้แก่ สาขาช่างยนต์ ไฟฟ้ากำลัง และบัญชี ขณะที่ปริญญาตรี ร้อยละ 40 ต้องการให้ศึกษาต่อสาขาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เช่น พยาบาล เกษตร แพทย์ เป็นต้น และสาขาสังคมศาสตร์เช่น การศึกษา นิติศาสตร์ เป็นต้น

- อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพหัวหน้าครัวเรือนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ
 - 1) อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 20 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.49
 - 2) อาชีพพนักงาน/ลูกจ้างบริษัทห้างร้าน จำนวน 38 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.34
 - 3) อาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 50 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.23
 - 4) อาชีพเกษตรกรรม/ประมง จำนวน 63 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.45
 - 5) อาชีพรับจ้าง จำนวน 133 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 43.18
 - 6) อาชีพอื่น ๆ จำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.30
- สถานภาพสมรสของหัวหน้าครอบครัว แบ่งเป็น
 - 1) โสด จำนวน 14 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.55
 - 2) สมรส จำนวน 213 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.16
 - 3) แยกกันอยู่ จำนวน 37 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.01
 - 4) หม้าย จำนวน 21 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.82
 - 5) หย่าร้าง จำนวน 23 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.47
- สมาชิกครัวเรือนโดยเฉลี่ยประมาณ 4 คน โดยมากที่สุด 11 คน และน้อยที่สุด 2 คน
- หนี้สินครัวเรือน โดยส่วนใหญ่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 53.25 นอกจากนี้ถ้ามีความต้องการเงินฉุกเฉินเพื่อการศึกษาบุตร ครัวเรือนร้อยละ 13.96 ไม่สามารถหาแหล่งเงินกู้ในระบบได้ แต่ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.49 สามารถหาผู้ได้บางส่วนแต่ไม่ทั้งหมดเท่าตามความต้องการ และอีกร้อยละ 23.38 สามารถหาผู้ยืมในระบบจากสถาบันการเงินหรือสหกรณ์ได้ทั้งหมด แสดงว่ามีครัวเรือนเพียงร้อยละ 23.38 ที่มีสภาพคล่องทางการเงิน โดยประเภทหนี้สินส่วนใหญ่เป็นเงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพ ร้อยละ 21.12
- สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ครัวเรือน ครัวเรือนส่วนใหญ่มีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ครัวเรือนโดยเฉลี่ย ร้อยละ 54 และมีฐานะ ร้อยละ 44

2) แบบจำลองการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

การศึกษาส่วนนี้วิเคราะห์โอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสำหรับครัวเรือนที่มีบุตรเรียนอยู่สายอาชีพศึกษาในระดับ ปวช.3 ซึ่งแบ่งเป็นทางเลือก 3 ทาง คือ 1) ไม่ศึกษาต่อ 2) ศึกษาต่อปริญญาตรี และ 3) ศึกษาต่อ ปวส. โดยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองพหุโลจิตติ โดยมีข้อสันนิษฐานว่าโครงสร้างครัวเรือน พุนทางเศรษฐกิจ พุนทาง

วัฒนธรรม และทุนทางสังคมน่าจะส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ แต่เนื่องจากการเก็บข้อมูลในส่วนนี้ค่านวชนาของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 308 ตัวอย่าง และโดยหลักการทางสถิติเมื่อกลุ่มตัวอย่างน้อยก็จำเป็นต้องใช้ตัวแปรอิสระให้น้อยที่สุดประมาณ 30 เท่าของตัวแปรอิสระ ค่าพยากรณ์จึงจะน่าเชื่อถือ สำหรับการศึกษาี้เข้าใจถึงหลักการดังกล่าวดี แต่เพื่อให้เป็นไปตามแบบจำลองซึ่งเกิดจากการทบทวนวรรณกรรมตามทฤษฎี จึงขออนุมานและตัดบางตัวแปรออกจากตัว เพื่อให้แบบจำลองมีค่าพยากรณ์เหมาะสมมากขึ้น โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระระหว่างกันเพื่อป้องกันปัญหา multicollinearity แล้วจึงกำหนดสมการได้ 2 สมการ สมการที่ 1 ศึกษาโอกาสที่ครัวเรือนจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อปริญญาตรี ส่วนสมการที่ 2 ศึกษาโอกาสที่ครัวเรือนจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. ดังตาราง 4.24

ตาราง 4.24 ผลการประมาณความน่าจะเป็นของโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษา
ต่อในระดับอุดมศึกษาหลังจบ ปวช.3

Multinomial logistic regression			
Number of obs = 308		LR chi2 (26) = 99.77	
Prob > chi ² = 0.0000		Pseudo R ² = 0.1765	Log likelihood = -
232.80401			
ศึกษาต่อปริญญาตรี (y = 1) outcome)		ไม่ศึกษาต่อ (y = 0) (base	
Variable	Relative-risk ratios (RRR)	Standard Error (Std.Err.)	คำอธิบายตัวแปร
Inc1000	1.073966***	.022213	รายได้ของครัวเรือน (หน่วยพันบาท)
DEBT	.561141	.260849	มีหนี้สิน
EDH			ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน
2	.733874	.365545	จบมัธยมศึกษา (ต้นและปลาย)
3	4.257613	3.887221	จบ ปวส. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
AGE	.944662**	.026410	อายุหัวหน้าครัวเรือน
STA	.576395	.268201	แต่งงานหรือแยกกันอยู่
HOC			อาชีพหัวหน้าครัวเรือน
2	.757273	.440432	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ลูกจ้างเอกชน
3	1.209814	.821770	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
GPA	3.080018***	1.297861	เกรดเฉลี่ยสะสม
SIZE	1.188263	.188407	จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน
SUP	1.844326***	.372310	สนับสนุนความสามารถแก่บุตร
TIM	1.072598	.047261	เวลาเอาใจใส่การเรียนรู้แก่บุตร
DIS	1.016073*	.008682	ระยะทางจากบ้านถึงที่จะเรียนใน อนาคต
CONS	.033933	.067229	ค่าคงที่

ตาราง 4.24 (ต่อ)

Multinomial logistic regression			
ศึกษาต่อ ปวส. (y = 2) outcome)			ไม่ศึกษาต่อ (y = 0) (base)
Variable	Relative-risk ratios (RRR)	Standard Error (Std.Err.)	คำอธิบายตัวแปร
Inc1000	1.074345***	.022155	รายได้ของครัวเรือน (หน่วยพันบาท)
DEBT	.409401**	.142892	มีหนี้สิน
EDH			ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน
2	1.374980	.486193	จบมัธยมศึกษา (ต้นและปลาย)
3	3.464903	2.875350	จบ ปวส. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
AGE	.998480	.0175377	อายุหัวหน้าครัวเรือน
STA	.693049	.240976	แต่งงานหรือแยกกันอยู่
HOC			อาชีพหัวหน้าครัวเรือน
2	.344778**	.156410	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ลูกจ้างเอกชน
3	.953571	.509981	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
GPA	1.840925**	.554530	เกรดเฉลี่ยสะสม
SIZE	1.080179	.135249	จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน
SUP	1.310321	.239103	สนับสนุนความสามารถแก่บุตร
TIM	1.087429**	.035807	เวลาเอาใจใส่การเรียนรู้แก่บุตร
DIS	1.009472	.007749	ระยะทางจากบ้านถึงที่จะเรียนใน อนาคต
CONS	.110325	.155842	ค่าคงที่

หมายเหตุ : * ที่ระดับนัยสำคัญ .10 ** ที่ระดับนัยสำคัญ .05 *** ที่ระดับนัยสำคัญ .01

ตาราง 4.24 แบ่งการนำเสนอเป็น 2 สมการ ได้แก่

สมการแรก : ปริญาตรี

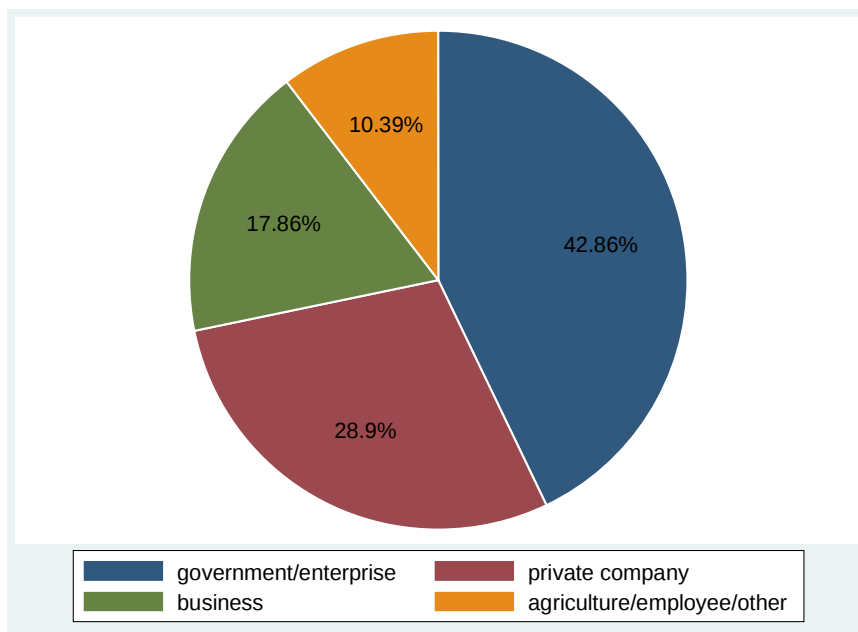
- รายได้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นทุก 1,000 บาท จะเพิ่มโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อปริญญาตรี ประมาณ 1.07 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ปกครองที่ตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ
- อายุหัวหน้าครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นทุก 1 ปี จะลดโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อปริญญาตรี ประมาณ 0.94 เท่า (ลดลงประมาณร้อยละ 6)
- เกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นทุก 1.00 หน่วย จะเพิ่มโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อปริญญาตรี ประมาณ 3.08 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ปกครองที่ตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ
- จำนวนกิจกรรมที่เคยสนับสนุนด้านอื่น ๆ แก่บุตรเพิ่มขึ้นทุก 1 กิจกรรม จะเพิ่มโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อปริญญาตรี ประมาณ 1.84 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ปกครองที่ตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ
- ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการศึกษาที่จะเรียนในอนาคตถ้าเพิ่มขึ้นทุก 1 กิโลเมตร จะเพิ่มโอกาสผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อปริญญาตรี ประมาณ 1.02 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ปกครองที่ตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ

สมการสอง : ปวส.

- รายได้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นทุก 1,000 บาท จะเพิ่มโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. ประมาณ 1.07 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ปกครองที่ตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ
- ครัวเรือนที่มีหนี้สินจะมีโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. น้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ ประมาณ 0.41 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 59) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ปกครองที่ตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ
- หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ลูกจ้างเอกชนจะมีโอกาสผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. น้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้าง ประมาณ 0.34 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 66)
- เกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นทุก 1 เกรด จะเพิ่มโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. ประมาณ 1.84 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ปกครองที่ตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ

- เวลาในการดูแลเอาใจใส่เรื่องเรียนแก่บุตรเพิ่มขึ้นทุก 1 ชั่วโมง จะเพิ่มโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. ประมาณ 1.09 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ปกครองที่ตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ

ทฤษฎีทุนมนุษย์ที่พ่อแม่ย่อมมีความหวังดีต่อบุตรหลานจึงใช้ทรัพยากรของครอบครัวที่มีจำกัดในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาแก่บุตรในแต่ละระดับที่แตกต่างกัน โดยพ่อแม่มีความคาดหวังในอนาคตที่ดี ต้องการให้บุตรมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงตนเองได้ อีกทั้งหวังถึงขั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่าตนเอง ดังนั้นในการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาพ่อแม่ย่อมมีความคาดหวังในการประกอบอาชีพของบุตรหลังสำเร็จการศึกษาสูงสุดเท่าที่จะสามารถส่งได้ ดังภาพประกอบ 15

ภาพประกอบ 15 ร้อยละของอาชีพที่พ่อแม่คาดหวังหลังบุตรสำเร็จการศึกษา

ผู้ปกครองส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.86 คาดหวังให้บุตรประกอบอาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ และรองลงมาคือพนักงานบริษัทเอกชน เนื่องจากต้องการให้บุตรหลานมีความมั่นคงในชีวิตการทำงาน

4.2.4 แบบจำลองแนวโน้มอาชีพที่พ่อแม่คาดหวังหลังบุตรสำเร็จการศึกษา

การศึกษานี้ต้องการทราบความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่ออาชีพบุตร เพื่อต้องการทราบความหวังดีในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาแก่บุตรหลังจบการศึกษาสูงสุด โดยตัวแปรตามแบ่งอาชีพที่คาดหวังเป็น 4 อาชีพ ได้แก่ 1) อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ 2) อาชีพพนักงานบริษัท 3)

อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และ 4) อาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ โดยแบ่งตัวแปร กลุ่มรายได้เป็น 5 กลุ่ม คือ จนมาก จน ปานกลาง รวย รวยมาก ระดับการศึกษาและอาชีพหัวหน้าครัวเรือน กิจกรรมที่เคยสนับสนุนความสามารถแก่บุตร และเวลาที่พ่อแม่เอาใจใส่เรื่องการเรียนแก่บุตร โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระระหว่างกันเพื่อป้องกันปัญหา multicollinearity แล้วจึงกำหนดสมการได้ 3 สมการ ดังตาราง 4.25

ตาราง 4.25 ผลการประมาณแนวโน้มอาชีพพ่อแม่คาดหวังหลังบุตรจบการศึกษาระดับสูงสุด

Multinomial logistic regression			
Number of obs = 308		LR chi2 (26) = 65.49	
Prob > chi ² = 0.0002		Pseudo R ² = 0.081	Log likelihood = -356.80069
อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (y = 1)		อาชีพเกษตรกร/ลูกจ้าง (y = 4) (base outcome)	
Variable	Relative-risk ratios (RRR)	Standard Error (Std.Err.)	คำอธิบายตัวแปร
Inc1000			กลุ่มรายได้ของครัวเรือน (หน่วยพันบาท)
2	.195549**	.145883	จน
3	.196018**	.150400	ปานกลาง
4	.327053	.260174	รวย
5	.101389***	.076952	รวยมาก
EDH			ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน
2	1.211456	.570099	จบมัธยมศึกษา (ต้นและปลาย)
3	.858165	.557977	จบ ปวส. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
HOC			อาชีพหัวหน้าครัวเรือน
2	2.170203	1.417028	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
3	1.544785	.933632	ลูกจ้างบริษัทเอกชน
SUP	.754587*	.121566	สนับสนุนความสามารถแก่บุตร
TIM	1.091224*	.051590	เวลาเอาใจใส่การเรียนแก่บุตร
CONS	9.646084***	6.326463	ค่าคงที่
อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน			
Inc1000			กลุ่มรายได้ของครัวเรือน (หน่วยพันบาท)
2	.1450668**	.117982	จน
3	.330436	.261343	ปานกลาง
4	.532501	.439252	รวย
5	.163843**	.130249	รวยมาก
EDH			ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน
2	2.174949	1.072764	จบมัธยมศึกษา (ต้นและปลาย)

ตาราง 4.25 (ต่อ)

Variable	Relative-risk ratios (RRR)	Standard Error (Std.Err.)	คำอธิบายตัวแปร
3	.466739	.352026	จบ ปวส. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
HOC			อาชีพหัวหน้าครัวเรือน
2	2.999677	2.01026	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
3	1.06906	.706006	ลูกจ้างบริษัทเอกชน
SUP	.659091**	.118616	สนับสนุนความสามารถแก่บุตร
TIM	1.146380***	.056233	เวลาเอาใจใส่การเรียนแก่บุตร
CONS	3.049012	2.110116	ค่าคงที่
อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว			
Inc1000			กลุ่มรายได้ของครัวเรือน (หน่วยพัน
2	.404532	.345916	บาท)
3	.506818	.437269	จน
4	.497370	.448334	ปานกลาง
5	.282767	.239992	รวย
			รวยมาก
EDH			ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน
2	.778637	.418851	จบมัธยมศึกษา (ต้นและปลาย)
3	.863643	.611658	จบ ปวส. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
HOC			อาชีพหัวหน้าครัวเรือน
2	1.674040	1.226347	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
3	3.643543**	2.297696	ลูกจ้างบริษัทเอกชน
SUP	.987411	.165732	สนับสนุนความสามารถแก่บุตร
TIM	1.136970**	.057892	เวลาเอาใจใส่การเรียนแก่บุตร
CONS	1.299597	.982697	ค่าคงที่

หมายเหตุ : * ที่ระดับนัยสำคัญ .10 ** ที่ระดับนัยสำคัญ .05 *** ที่ระดับนัยสำคัญ .01

สมการที่ 1 : อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

- แนวโน้มที่กลุ่มพ่อแม่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจในอนาคตของกลุ่มครัวเรือนฐานะจนมีแนวโน้มต่ำกว่าครัวเรือนฐานะจนมาก ประมาณ 0.20 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 80) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพ่อแม่ที่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง
- แนวโน้มที่กลุ่มพ่อแม่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจในอนาคตของกลุ่มครัวเรือนฐานะปานกลางมีแนวโน้มต่ำกว่าครัวเรือนฐานะจนมาก ประมาณ 0.20 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 80) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพ่อแม่ที่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง
- แนวโน้มที่กลุ่มพ่อแม่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจในอนาคตของกลุ่มครัวเรือนฐานะรวยมากมีแนวโน้มต่ำกว่าครัวเรือนฐานะจนมาก ประมาณ 0.10 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 90) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพ่อแม่ที่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง
- จำนวนกิจกรรมที่เคยสนับสนุนด้านอื่น ๆ แก่บุตรเพิ่มขึ้นทุก 1 กิจกรรม จะลดโอกาสที่พ่อแม่จะคาดหวังให้บุตรมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจในอนาคต ประมาณ 0.75 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพ่อแม่ที่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง
- เวลาในการดูแลเอาใจใส่เรื่องเรียนแก่บุตรเพิ่มขึ้นทุก 1 ชั่วโมง จะเพิ่มโอกาสที่พ่อแม่จะคาดหวังให้บุตรมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจในอนาคต ประมาณ 1.09 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพ่อแม่ที่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง

สมการที่ 2 : อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน

- แนวโน้มที่กลุ่มพ่อแม่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนในอนาคตของกลุ่มครัวเรือนฐานะจนมีแนวโน้มต่ำกว่าครัวเรือนฐานะจนมาก ประมาณ 0.15 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 85) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพ่อแม่ที่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง
- แนวโน้มที่กลุ่มพ่อแม่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนในอนาคตของกลุ่มครัวเรือนฐานะรวยมากมีแนวโน้มต่ำกว่าครัวเรือนฐานะจนมาก ประมาณ 0.16 เท่า (น้อยกว่าประมาณร้อยละ 85) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพ่อแม่ที่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง

- จำนวนกิจกรรมที่เคยสนับสนุนด้านอื่น ๆ แก่บุตรเพิ่มขึ้นทุก 1 กิจกรรม จะลดโอกาสที่พ่อแม่จะคาดหวังให้บุตรมีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนในอนาคต ประมาณ 0.66 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพ่อแม่ที่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง
- เวลาในการดูแลเอาใจใส่เรื่องเรียนแก่บุตรเพิ่มขึ้นทุก 1 ชั่วโมง จะเพิ่มโอกาสที่พ่อแม่จะคาดหวังให้บุตรมีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนในอนาคต ประมาณ 1.14 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพ่อแม่ที่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง

สมการที่ 3 : อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

- หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมีโอกาสที่จะคาดหวังให้บุตรมีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรมประมาณ 3.64 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพ่อแม่ที่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง
- เวลาในการดูแลเอาใจใส่เรื่องเรียนแก่บุตรเพิ่มขึ้นทุก 1 ชั่วโมง จะเพิ่มโอกาสที่พ่อแม่จะคาดหวังให้บุตรมีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวในอนาคต ประมาณ 1.13 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพ่อแม่ที่คาดหวังจะให้บุตรมีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/รับจ้าง

ผลการพยากรณ์ : พยากรณ์แนวโน้มที่พ่อแม่คาดหวังให้บุตรมีอาชีพดังกล่าวรับสำเร็จการศึกษาสูงสุด

- รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีแนวโน้มประมาณร้อยละ 43
- พนักงานบริษัทเอกชน มีแนวโน้มประมาณร้อยละ 29
- ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว มีแนวโน้มประมาณร้อยละ 18
- เกษตรกรรมหรือรับจ้าง มีแนวโน้มประมาณร้อยละ 10

เมื่อเปรียบเทียบอาชีพที่พ่อแม่คาดหวังให้บุตรเป็นในอนาคตกับอาชีพที่บุตรอยากเป็นในอนาคตดังตาราง 4.26 พบว่า แต่ละอาชีพที่พ่อแม่คาดหวังกับอาชีพที่บุตรต้องการมีสัดส่วนแต่ละอาชีพคล้ายคลึงกัน แตกต่างตรงที่สัดส่วนของอาชีพที่พ่อแม่คาดหวัง คือ รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีสัดส่วน ร้อยละ 42.86 สูงกว่าอาชีพดังกล่าวที่บุตรต้องการ (ร้อยละ 39.29) และบุตรมีความต้องการประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 35.39) ในสัดส่วนที่สูงกว่าที่พ่อแม่คาดหวัง (ร้อยละ 28.90) และอาชีพที่บุตรต้องการมีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 14.61) ซึ่งต่ำกว่าอาชีพเดียวกันที่พ่อแม่คาดหวัง (ร้อยละ 17.86) ซึ่งกล่าวได้ว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่ต้องการให้บุตรมีอาชีพที่มั่นคง (รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ) ซึ่งอาจจะแตกต่างกับบุตรที่นอกจากอยากมีอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจแล้วยังต้องการเป็นพนักงานบริษัทเอกชนอีกด้วย

ตาราง 4.26 อาชีพที่คาดหวังของนักเรียนสายอาชีวศึกษาปวช.3

อาชีพ	อาชีพที่พ่อแม่คาดหวัง		อาชีพที่บุตรต้องการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	132	42.86	121	39.29
พนักงานบริษัทเอกชน	89	28.90	109	35.39
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	55	17.86	45	14.61
เกษตรกรรม/รับจ้าง	32	10.39	33	10.71

ที่มา : ข้อมูลปฐมภูมิ

อาชีพที่บุตรต้องการหลังจาก จบ ปวช.3 (ตาราง 4.26) โดยคาดหวังว่าหลังจากการศึกษา ปวช.3 ถ้าไม่ได้ศึกษาต่อแล้วทำงานทันที จะมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 12,500 บาทต่อเดือน

4.2.5 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของนักเรียนอาชีวศึกษา (ปวช.3)

กลุ่มตัวอย่าง 308 ครอบครัว โดยผู้วิจัยสอบถามค่าใช้จ่ายในการศึกษาแก่นักศึกษา ปวช.3 เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนทางการศึกษาทางตรงแก่ผู้เรียนซึ่งกำลังเรียน ปวช.3 โดยนำเสนอเป็น ค่าเฉลี่ยตามประเภทการใช้จ่ายที่จ่ายตามจริงรวมคิดเป็นรายปี ดังนี้

- 1) ค่าธรรมเนียมการศึกษา เฉลี่ยประมาณ 3,000 บาท/ภาคเรียน คิดเป็น 6,000 บาทต่อปี
- 2) ค่าหนังสือ ตำราเรียน และค่าถ่ายเอกสารการเรียน
เฉลี่ยประมาณ 1,000 บาท/ภาคเรียน คิดเป็น 2,000 บาทต่อปี
- 3) ค่ากิจกรรมนักศึกษา เฉลี่ยประมาณ 1,000 บาท/ภาคเรียน คิดเป็น 2,000 บาทต่อปี
- 4) ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน (ค่าหนังสือพิมพ์ ฟังเพลง สังสรรค์
กับเพื่อน เล่นเกม ฯลฯ) เฉลี่ยประมาณ 500 บาทต่อเดือน (10 เดือน)คิดเป็น 5,000 บาทต่อปี
- 5) ค่าที่พัก (เฉพาะผู้ที่ต้องเสียค่าที่พัก)
เฉลี่ยประมาณ 1,500 บาทต่อเดือน คิดเป็น 18,000 บาทต่อปี
- 6) ค่าเดินทางไป-กลับบ้านและสถาบันการศึกษา (ค่ารถน้ำมัน)
เฉลี่ยประมาณ 1,200 บาทต่อเดือน (คำนวณ 10 เดือน) คิดเป็น 12,000 บาทต่อปี
- 7) ค่าอาหาร (ขนม) และเครื่องดื่ม เฉลี่ยประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน
(คำนวณ 10 เดือน) คิดเป็น 20,000 บาทต่อปี
- 8) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เบ็ดเตล็ด เฉลี่ยประมาณ 500 บาทต่อเดือน คิดเป็น 5,000 บาทต่อปี

ดังนั้นรวมเฉลี่ยรายจ่ายการเรียนรู้ ปวช.3 คิดต่อปีสำหรับ

- ผู้ที่พักอาศัยในบ้านตนเองหรือไม่เสียค่าเช่า ประมาณ 52,000 บาทต่อปี
- ผู้ที่เช่าที่พักระหว่างเรียน จะมีรายจ่ายประมาณ 70,000 บาทต่อปี

ผู้วิจัยลองคำนวณรายจ่ายการศึกษาในการเรียน ปวช. 1-3 เป็นเวลา 3 ปี จากข้อมูลที่สำรวจใน ปวช.3 เท่ากับ $52,000 \times 3 = 156,000$ บาท ภายในระยะเวลา 3 ปี

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาส่วนใหญ่จะจ่ายไปกับการใช้ชีวิตประจำวันของนักศึกษา ดังนั้นจึงมีนักศึกษา ปวช.3 ร้อยละ 25 หรือหนึ่งในสี่ที่มีรายได้พิเศษระหว่างเรียนโดยการทำงานนอกเวลา ทำให้มีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 5,000 บาท ก็จะสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไม่เดือดร้อนผู้ปกครองมากนัก นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทดสอบแรงจูงใจของมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่จำลองขึ้นในลักษณะให้ทุนศึกษาต่อ ปวส. แก่ครัวเรือนฐานยากจน พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.12 ให้ความสนใจที่จะสนับสนุนให้บุตรศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา ปวส. ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงมากเนื่องจากปัจจุบันผู้ปกครองและบุตรกำลังเรียน ปวช.3 จึงมีความต้องการศึกษาต่อ ปวส. ในสายอาชีวศึกษาเช่นเดิม อีกทั้งยอมรับเงื่อนไขการได้รับทุนให้เปล่าโดยกำหนดว่าผู้ขอรับทุน ปวส. ต้องมีประสบการณ์ทำงานมาก่อนขอทุนไม่ต่ำกว่า 2 ปี

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน H2 – H8

ปัจจัยที่เพิ่มโอกาสให้ผู้ปกครองตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษามากกว่าสายสามัญ ได้แก่ 1) การขาดสภาพคล่องทางการเงินของครัวเรือน 2) หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาไม่สูง (ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า) 3) หัวหน้าครัวเรือนมีอายุมาก 4) สถานภาพครัวเรือนที่ไม่สมบูรณ์ เช่น พ่อแม่หย่าร้างหรือพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว 5) อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน 6) ไม่ได้สนับสนุนให้บุตรทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกห้องเรียน เช่น เรียนพิเศษ ด้านต่าง ๆ เป็นต้น 7) ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อสายอาชีวศึกษา และ 8) ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันอาชีวศึกษาไม่เป็นอุปสรรคในการเรียน และเมื่อทดสอบความคาดหวังในอาชีพของบุตร พบว่า ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำมากพ่อแม่จะยิ่งคาดหวังให้บุตรมีอาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจทั้งนี้ต้องการให้มีความมั่นคงในชีวิต หลังจากทดสอบแรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา พบว่า ครัวเรือนที่มีลักษณะต่อไปนี้ ได้แก่ ครัวเรือนยากจนมีรายได้น้อย ขาดสภาพคล่องทางการเงิน อาชีพที่มีรายได้ต่ำ มีความเอาใจใส่บุตรน้อย และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนสายอาชีวศึกษาจะมีโอกาสมากกว่าในการเข้าร่วมมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา และที่สำคัญมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาสามารถสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจจากสายสามัญหรือไม่คิดว่าจะศึกษาต่อเปลี่ยนมาเรียนสายอาชีวศึกษาในระดับ ม.ปลาย โดยมีโอกาสเป็นไปได้ร้อยละ 40

4.3 คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา

การศึกษาส่วนนี้เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายจากการแยกองค์ประกอบแต่ละประเด็นของผู้ให้ข้อมูล เพื่อมาสรุปเป็นแต่ละประเด็น ดังนี้

4.3.1 ข้อมูลทั่วไป (ภูมิหลัง)

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน มีอายุตั้งแต่ 21-45 ปี ประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) อาชีพรับราชการ (พนักงานราชการ) ทำงานในหน่วยงานรัฐ จำนวน 5 คน ได้แก่ อาจารย์ในสถาบันอาชีวศึกษา เจ้าหน้าที่ศาลว่าการกรุงเทพฯ เจ้าหน้าที่ห้องทดลองของสถาบันอาชีวศึกษานักวิชาการสหกรณ์ และพนักงานธุรการ 2) อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 4 คน ได้แก่ ร้านถ่ายเอกสาร ร้านขายโทรศัพท์มือถือ เจ้าของฟาร์มสุกร และเจ้าของบริษัทเครื่องเสียง และ 3) อาชีพพนักงานบริษัท (โรงงาน) จำนวน 2 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิศวกรรม และพนักงานงานธุรการ

➤ ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 3 กลุ่มอาชีพ

ฐานะทางบ้าน : เมื่อย้อนชีวิตไปในสมัยวัยเด็กหรือวัยที่ผู้ให้ข้อมูลกำลังเรียนหนังสือทำให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางถึงยากจนเป็นส่วนใหญ่ พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรทำไร่ทำนาหรือรับจ้างต่าง ๆ บางคนมีฐานะยากจนจึงต้องช่วยพ่อแม่หารายได้เสริมระหว่างเรียนในวัยเด็กจึงมีชีวิตค่อนข้างลำบาก อีกทั้งมีบางครอบครัวที่มีหนี้สินเป็นล้านจึงเป็นแรงผลักดันทำให้ตนเองต้องมีอาชีพเสริมระหว่างเรียน ปวช.-ปวส. และเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษาเพราะต้องการมีอาชีพทันที

➤ ฐานะยากจนมีส่วนเป็นแรงกดดันให้เลือกเรียนอาชีวศึกษา

ประวัติการศึกษา : ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดหลังจบ ม.3 ในโรงเรียนที่ใกล้บ้านแล้วศึกษาต่อ ปวช และ ปวส. ต่อเนื่องในสาขาที่ตนชอบทั้งในวิทยาลัยเทคนิคและวิทยาลัยการอาชีพ โดยผู้ชายจะเลือกเรียนในสาขาอิเล็กทรอนิกส์ โลหะ ไฟฟ้า สัตวศาสตร์ และช่างยนต์ ส่วนผู้หญิงจะเลือกเรียนสาขาบัญชี การตลาด และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ซึ่งคนส่วนใหญ่ที่มีฐานะปานกลางก็จะพยายามเรียนต่อปริญญาตรีให้จบรวดเดียวหรือเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย มีเพียง 4 คนจบ ปวส.และกำลังวางแผนไว้ว่าจะเรียนวันอาทิตย์หรือช่วงเย็นหลังเลิกงานแต่ก็ยังไม่ได้เรียน เนื่องจากสถานที่เรียนกับสถานที่ทำงานไกลกันอีกทั้งยังห่วงทำงานเก็บเงินในการทำงานนอกเวลา นอกจากนี้ผลการเรียนที่ดีมากเป็นส่วนหนึ่งทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาได้ทุนเรียนต่อแล้วกลับมาเป็นอาจารย์ในสถาบันที่เรียนหรือบางคนได้ทุนไปฝึกงานที่ประเทศเดนมาร์กในโครงการแลกเปลี่ยนเป็นระยะเวลา 1 ปี (ตัวแทนวิทยาลัยเพียง 1 คน) ทำให้ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองท่านได้รับโอกาสดี ๆ ในชีวิตและประสบความสำเร็จในอาชีพจนปัจจุบัน

➤ ถ้าครัวเรือนยากจนก็เรียนแค่ ปวช. ก็สามารถหารายได้เลี้ยงครอบครัวได้ แต่ถ้าพอมีเงินก็ควรเรียน ปวช. ต่อด้วย ปวส. รวม 5 ปีในสาขาที่ตนชอบ และระหว่างเรียนควรตั้งใจเรียนแน่วแน่ ยิ่งถ้ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี ก็จะได้รับโอกาสต่าง ๆ ที่ดีในชีวิตให้เรียนรู้เพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิต

ประวัติการทำงาน : ผู้ให้ข้อมูลที่มี 3 กลุ่มอาชีพ ดังนี้

ธุรกิจส่วนตัว ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 4 คน มีอาชีพธุรกิจส่วนตัวหลังเรียนจบ ปวส./ปริญญาตรี มีอยู่จำนวน 3 คน ที่หลังเรียนจบก็เริ่มประกอบธุรกิจส่วนตัวที่บ้านหรือภูมิลำเนาของตนเอง โดยที่ครอบครัวให้การสนับสนุนเงินทุนบางส่วนหรือเกือบทั้งหมดในการทำธุรกิจ เช่น เปิดร้านถ่ายเอกสาร เปิดร้านขายโทรศัพท์มือถือ และเลี้ยงฟาร์มสุกร แต่มีเพียงหนึ่งคนเท่านั้นที่เคยไปเป็นลูกจ้างมาก่อน แล้วรู้สึกที่ไม่ใช่งานที่ตนเองชอบจึงกลับบ้านเพื่อทำงานที่ตนชอบ จนกระทั่งปัจจุบันธุรกิจของเขาและเธออยู่ได้อย่างมั่นคง และในอนาคตก็จะมีการขยายสาขาร้านถ่ายเอกสาร ร้านโทรศัพท์ และเพิ่มขนาดฟาร์มสุกรให้ทันสมัยใช้เทคโนโลยีเข้ามาจัดการทั้งหมดเทียบเคียงต่างประเทศ ส่วนอีกหนึ่งคนที่เหลือได้เริ่มธุรกิจของตนเองจากน้ำพักน้ำแรงของตนเองจริง ๆ อีกทั้งนำเงินมาช่วยเหลือฐานะทางบ้านจนร่ำรวย ซึ่งอาจมีเส้นทางที่แตกต่างจากคนอื่น กล่าวคือ เริ่มจากการรับจ้างติดเครื่องเสียงรถยนต์ขณะเรียน ปวช. โดยทำงานในช่วงเวลาเย็นหลังเลิกเรียนซึ่งไม่ได้มีหน้าร้านแต่อย่างใด อาศัยมีลูกค้าประจำหรือคนรู้จักบอกต่อ หลังเรียนจบ ปวส. เริ่มจากงานขายเครื่องเสียง (เพาเวอร์แอมป์) ให้กับลูกค้าหรือบริษัทต่าง ๆ ประมาณ 1 ปี จนปัจจุบันเปิดบริษัทมาแล้ว 7 ปี รับจัดเครื่องเสียงในงานแสดงต่าง ๆ รวมทั้งผลิตเครื่องเสียงมีชื่อของตนเองและนำเข้าเครื่องเสียงต่างประเทศเพื่อขายให้กับบริษัทหรือลูกค้ารายใหญ่

รับราชการหรือพนักงานราชการ ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน มีอาชีพหรือที่ทำงานแตกต่างกัน จึงขอเสนอจากอายุมากไปน้อย เริ่มจากอาจารย์ท่านหนึ่งจากสถาบันอาชีวศึกษา ซึ่งอายุ 45 ปี บรรจุรับราชการด้วยวุฒิปริญญาตรี สาขาวิศวกรรม ปัจจุบันรับราชการมา 12 ปี ตำแหน่งปัจจุบันหัวหน้างานวิจัย วิทยาลัยเทคนิคแห่งหนึ่ง ซึ่งมีความเจริญเติบโตในหน้าที่ตามลำดับ กาลเวลาและระดับการศึกษาที่สูงขึ้นด้วยความเพียรพยายามของตนเอง ผู้ให้ข้อมูลลำดับต่อมาตำแหน่งวิชาการ สหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด หลังจบ ปวส. อยากเรียนแต่ไม่มีเงิน จึงต้องทำงานเสมียนและลูกจ้างราชการพร้อมกับเรียนปริญญาตรีภาคพิเศษ หลังเรียนจบจึงสอบติดเป็นพนักงานราชการที่สหกรณ์จังหวัดมาเป็นระยะเวลา 5 ปี คนที่สามเป็นข้าราชการเจ้าหน้าที่ระบบคอมพิวเตอร์ ทำงานที่ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันรับราชการด้วยวุฒิ ปวส. เป็นระยะเวลา 3 ปี กำลังศึกษาต่อปริญญาตรีนิติศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่งในวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อจะไปสอบปรับวุฒิการศึกษาหรือเปลี่ยนงานต่อไป คนที่สี่เป็นศิษย์เก่าของสถาบันการศึกษาที่ทำงานอยู่ หลังเรียนจบ

ปวส. อาจารย์หลายท่านเห็นผลการเรียนและความประพฤติดี จึงแนะนำให้ทำงานต่อในตำแหน่ง ลูกจ้างชั่วคราวดูแลห้องทดลองในวิทยาลัยการอาชีพแห่งหนึ่ง และคาดว่าปีหน้าจะศึกษาต่อปริญญาตรีเพื่อกลับมาเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยแห่งนี้เช่นกัน และคนสุดท้ายมีตำแหน่งพนักงานราชการงานธุรการที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง ปัจจุบันเป็นพนักงานราชการมาแล้ว 2 ปี ซึ่งก่อนหน้านี้เคยทำงานที่ธนาคารกสิกรไทยมาได้ระยะเวลา 5 เดือน แต่ต้องเปลี่ยนงานเพราะธนาคารกับบ้านไกลกันมากทำให้ต้องเดินทางลำบาก และอนาคตต้องการสอบเพื่อปรับสายงานให้มีขั้นยศสูงขึ้นในหน่วยงานเดิม

พนักงานบริษัท (โรงงาน) ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองท่านเป็นพนักงานบริษัท ท่านหนึ่งเป็นผู้หญิง หลังเรียนจบปริญญาตรีทางบัญชี เริ่มทำงานในตำแหน่งฝึกอบรมที่บริษัทผลิตฮาร์ดดิสก์ขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง หลังจากนั้นจึงได้มีโอกาสทำงานในบริษัทบัญชีที่กรุงเทพฯ เป็นระยะเวลา 4 ปี จึงขอลาออกมาสมัครทำงานในตำแหน่งธุรการในบริษัทผลิตอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดบ้านเกิด ปัจจุบันทำงานที่บริษัทนี้มาแล้ว 3 ปี ถึงแม้จะได้รับเงินเดือนน้อยกว่าเดิมแต่ได้อยู่กับครอบครัวซึ่งเป็นเหตุผลที่เธอให้ความสำคัญในการตัดสินใจครั้งนี้ และอีกท่านหนึ่งเป็นผู้ชาย หลังจากจบ ปวส. ทำงานที่บริษัทรับเหมาก่อสร้างเป็นระยะเวลา 1 ปี แล้วจึงลาออกเนื่องจากบวช หลังจากสึกจึงไปสมัครงานที่บริษัทแห่งหนึ่งในตำแหน่งเจ้าหน้าที่สอบเทียบ ทำงานเกี่ยวกับไฟฟ้า ปัจจุบันทำงานที่บริษัทนี้มาแล้ว 4 ปี และในอนาคตถ้าจบปริญญาตรีอาจจะเปลี่ยนบริษัทหรือสายงาน

➤ ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มอาชีพถึงแม้จะเรียนจบ ปวช.-ปวส. แต่ก็ให้ความสำคัญในการศึกษาต่อปริญญาตรีเมื่อมีโอกาส ทั้งนี้ทุกคนเชื่อว่าถึงแม้ตนเองจะมีวิชาชีพเพื่อสร้างรายได้ แต่ปริญญาตรีก็ยังสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเองและครอบครัว แต่จะเรียนต่อเมื่อผู้ปกครองมีความพร้อมหรือไม่เช่นนั้นก็ต้องสามารถส่งเสียตนเองเรียนได้ด้วยการทำงานควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ทำงานในหน่วยงานรัฐจะมองว่าระดับการศึกษาที่สูงขึ้นก็เปลี่ยนส่วนหนึ่งในการประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานในอนาคต

4.3.2 การตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ช่วงเรียน ม.3 มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีได้เกรดเฉลี่ยสามกว่าขึ้นไป เคยมีความใฝ่ฝันอยากเป็นครู หนาย แต่สุดท้ายก็ไม่ได้เดินตามฝัน ขณะที่บางคนอาจจะเกรดไม่ดีหรือพอใช้ แต่มีความตั้งใจ ชอบ หรือมีความถนัดในสาขาที่จะเรียน ปวช. เช่น บางคนชอบซ่อมคอมพิวเตอร์จึงอยากเรียนคอมพิวเตอร์ธุรกิจ บางคนรู้ตนเองก่อนเรียนว่าตัวเองอยากเรียนช่างยนต์ ซึ่งมีเพียงหนึ่งถึงสองคนเท่านั้นที่ตอนเรียนอยู่ ม.3 ยังไม่ทราบว่าเรียนสาขาใดก่อน จึงกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งรู้ว่าตนเองอยากเรียนอาชีวศึกษาสาขาใดก่อนที่จะเรียน แต่ที่เหลือก็ยังไม่ได้วางแผนมาก่อน

ถ้าถามว่าใครเป็นแรงบันดาลใจในการตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษาที่สำคัญที่สุดหลายคนตอบว่า**ตนเอง** มาจากความตั้งใจของตนเองในการตัดสินใจก่อนแล้วจึงได้รับการสนับสนุนจาก**พ่อแม่** ขณะที่บางคนพ่อแม่ไม่ได้มีบทบาทในการตัดสินใจเรียนครั้งนี้แต่เป็นเพราะตนเองต้องการเรียนเพียงผู้เดียว ซึ่งอาจจะแตกต่างกับคนส่วนใหญ่ที่พ่อแม่มีบทบาทสำคัญยิ่ง กล่าวคือ พ่อแม่จะตามใจและเห็นควรเมื่อลูกชอบและอยากเรียนอาชีวศึกษาจะสาขาใดก็ตาม มีเพียงบางท่านเท่านั้นที่พ่อหรือแม่จบอาชีวศึกษาหรือมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนอาชีวศึกษาและแนะนำสาขาวิชาให้บุตรเรียน กล่าวคือ พ่อมีอาชีพช่างปูนทำงานต่างประเทศแต่รายได้น้อยกว่าช่างเชื่อมแถมทำงานหนักกว่าอีกจึงแนะนำให้ลูกชายเลือกช่างเชื่อมเพราะคิดว่าจบแล้วจะได้พาไปทำงานด้วย แต่เนื่องด้วยลูกชายเรียนเก่งจึงได้ทุนเรียนต่อเป็นอาจารย์ในสถาบันนั้น ส่วนบางคนกล่าวว่าแม่มีบทบาทสำคัญในการเลือกเรียนสายอาชีวศึกษาและจะจงใจให้เลือกเรียนสาขาบัญชี และอีกแรงเสริมที่สำคัญคือ **เพื่อน**..เพื่อนชวน ซึ่งบางคนกล่าวว่าเพื่อนนั้นมีบทบาทอย่างมากทำให้ตนเลือกเรียนอาชีวศึกษาทั้งที่ยังไม่ทราบว่าเรียนสาขาอะไร แต่เพื่อนเกินครึ่งห้องตัดสินใจไปเรียนต่อ ปวช. มากกว่า ม.4 ตนรู้สึกเล็งเลแต่สุดท้ายก็ตัดสินใจตามเพื่อนเพราะอยากอยู่กับเพื่อน จากการวิเคราะห์ในบทบาทบุคคลหรือแรงบันดาลใจในการเรียนสายอาชีวศึกษาต้องมาจากตนเองเป็นสำคัญ เพราะจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ จำนวน 3 ท่าน มีความต้องการที่จะเรียน ปวช. ในสาขาที่ตนชอบถึงแม้จะมีเหตุผลแตกต่างกันก็ตาม เช่น บางคนเลือกเรียนพ่ออยากให้กลับมาดูแลฟาร์มสุกรซึ่งเป็นธุรกิจของที่บ้าน บางคนเลือกเรียนเพราะพ่อแนะนำสาขานั้น และบางคนเลือกเรียนเพราะตนเองต้องการหลุดพ้นความลำบากยากจนที่ตนและครอบครัวเผชิญอยู่ด้วยการมีอาชีพและทำงานหารายได้ระหว่างเรียน ซึ่งทั้งสามคนจึงสามารถเดินต่อไปได้จนประสบความสำเร็จ

ส่วนเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษานอกจากจะมีบทบาทของพ่อแม่และเพื่อนแล้ว ผู้ให้ข้อมูลก็ตอบคล้ายกันว่าตนเลือกเรียนอาชีวศึกษา เพราะ” **ต้องการมีงานทำที่แน่นอน หาทำงานง่าย มีอาชีพติดตัว มีช่องทางในการทำงานหลากหลาย**” “ถ้าเลือกเรียนสายสามัญต้องสอบแข่งขันสูง ไม่ทราบว่าจะได้เรียนตาม**ความตั้งใจหรือไม่**” แต่ก็มีบางคนตอบตามตรงว่า “เลือกเรียนอาชีวศึกษาเพราะเกรดไม่ค่อยดีไม่สามารถหรือกลัวว่าจะเรียนสายสามัญไม่จบหรือไม่ก็สอบเรียนต่อมหาวิทยาลัยไม่ได้ อีกทั้งใช้เงินในการเรียนมหาวิทยาลัยจำนวนมาก จึงเลือกที่จะเรียน ปวช. เพื่อจะใช้เวลาที่มีทำงานหารายได้ช่วยทางบ้านด้วย

➤ ก่อนเลือกเรียนอาชีวศึกษาต้องทราบว่าต้องการหรือชอบเรียนสาขาใดและมีความตั้งใจจริง ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเรียนก็คือ 3 แรง คือ แรงบันดาลใจของผู้เรียนสำคัญที่สุดรองลงมาคือ แรงสนับสนุนจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง และแรงชักจูงจากเพื่อนในชั้นเรียน

4.3.3 ชีวิตระหว่างเรียนอาชีวศึกษา

ความประทับใจระหว่างเรียน : เมื่อย้อนไปในวัยที่ผู้ให้ข้อมูลทุกคนอยู่ในช่วงเรียน ปวช.-ปวส. ส่วนใหญ่ก็จะผ่านชีวิตวัยรุ่นในฐานะเด็กเทคนิค อาชีวะ มีการโดดเรียน เกเร ทะเลาะกันตามประสาวัยรุ่นบ้าง บางคนอาจเคยยกพวกตีกับสถาบันอื่นมาแล้ว แต่ส่วนใหญ่ก็ใช้ชีวิตนักเรียนตามปกติ แต่ทุกคนล้วนแล้วแต่มีความทรงจำและความประทับใจเกี่ยวกับเพื่อนและครูที่สอนมาสามารถจำชื่อครูและเหตุการณ์ความประทับใจต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และยังคงติดต่อพูดคุยกับเพื่อนและครูในสมัยเรียนเสมอมา ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งกล่าวว่า “มีความประทับใจในอาจารย์ท่านหนึ่งเปรียบเสมือนแม่ สอนวงจรไฟฟ้า มีวันนี้ได้เพราะอาจารย์ตักเตือนและสั่งสอนเวลาโดดเรียนหรือทำผิดเสมอ และความสำเร็จในอาชีพเกือบครึ่งหนึ่งนั้นมาจากวิทยาลัยการอาชีพแห่งนี้” และผู้ให้ข้อมูลหลายท่านก็บอกคล้ายกันว่าอาจารย์ในสถาบันเป็นผู้แนะนำงานให้ทำหลังเรียนจบ นอกจากนี้ยังได้นำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในการทำงาน ทำธุรกิจหรือประกอบอาชีพ และปัจจุบันก็ยังอาศัยความรู้แลกเปลี่ยนและติดต่อกับอาจารย์ในสถาบันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอมา สำหรับเพื่อนที่ร่วมเรียนกันมาสมัย ปวช.-ปวส. ก็มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ผู้ให้ข้อมูลหลายท่านกล่าวเช่นกันว่า “พวกเราสนุกมาก มีความสนิทสนมกันมาก ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความทรงจำที่ดี ๆ ร่วมกัน ยังจำได้เกือบทุกเหตุการณ์ ตอนนี้พวกเขายังกลับไปช่วยสถาบันการศึกษาที่เรียนมาอยู่”

➤ ครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างอาชีพและสร้างงานให้แก่ผู้เรียนอาชีวศึกษา

การฝึกงานและทักษะ : เป็นอีกประสบการณ์หนึ่งที่ทำให้เราได้เข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนว่าจะสามารถเอาไปใช้ปฏิบัติได้อย่างไร ทำให้มองสู่ทางในการทำงานในอนาคตได้ชัดเจนขึ้น เช่น พวกเรียนบัญชีก็ได้ลงทำบัญชีจริงในบริษัทจริง ทำให้เข้าใจว่าต้องรอบคอบระมัดระวังอย่างไร นอกจากนี้สำหรับผู้มีโอกาสได้เรียนทวิภาคี จะออกไปฝึกงานในสถานประกอบการจริงเป็นระยะเวลา 1 ปี ทำให้ได้รับประสบการณ์เพิ่มเติมที่นอกเหนือจากตำราและสิ่งที่ครูสอน ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “ตอนที่ตนเรียนต่อปริญญาตรี ได้มีโอกาสเรียนร่วมกับผู้เรียนสายสามัญที่จบ ม.6 ในชั้นเดียวกันทำให้เรารู้ว่าผู้เรียนอาชีวศึกษาจะได้เปรียบในทักษะปฏิบัติ เช่น การพิมพ์ดีด การใช้คอมพิวเตอร์ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับว่าเราอ่อนคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ” ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลายท่านก็ให้ข้อมูลตรงกันหลังจากทำงานแล้วว่าทักษะที่พวกเรียนอาชีวศึกษาต้องเพิ่มเติมคือ ภาษาอังกฤษ

➤ อาชีวศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจึงเป็นจุดแข็งในการทำงานได้ทันที แต่มีจุดอ่อนทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ

ทำงานพิเศษระหว่างเรียน : ผู้ให้ข้อมูล 7 คน ซึ่งเป็นส่วนใหญ่มักมีประสบการณ์ทำงานพิเศษระหว่างเรียนเพื่อจะช่วยเหลือรายได้ให้ครอบครัวหรือเพื่อต้องการรายได้ไว้ใช้จ่ายซื้อของส่วนตัว ซึ่งบางท่านก็นำอาชีพเสริมในวัยเรียนมาเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานในปัจจุบันด้วย โดยเฉพาะผู้ที่มิ

ความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในสมัยนั้นก็จะสามารถรับลงโปรแกรม ซ่อมคอมพิวเตอร์ รับพิมพ์งาน ฯลฯ มีรายได้ต่อเดือนไม่ต่ำกว่า 4,000 บาท บางเดือนถึง 10,000 บาท หรือบางคนมีความสามารถซ่อมรถยนต์ ซ่อมหรือติดตั้งเครื่องใช้ไฟฟ้า เดินสายไฟในบ้าน ซึ่งก็มีรายได้เป็นค่าขนมหรือค่าเล่าเรียนในบางส่วนอีกด้วย เหตุผลในการทำงานพิเศษบางคนนอกจากจะต้องการรายได้เพิ่มแล้วยังได้รับการติดต่อหรือชักนำจากอาจารย์ให้ไปช่วยงานพิเศษซึ่งอาจารย์รับมาทำอีกต่อหนึ่ง ทั้งนี้ทำให้ผู้เรียนมีความสนิทสนมกับอาจารย์มากขึ้น และเกิดความมั่นใจในตนเองและการทำงานมากขึ้น

➤ ผู้เรียนอาชีวศึกษาสามารถหางานทำและมีรายได้ระหว่างเรียนเป็นเงินจำนวนไม่น้อย อีกทั้งเป็นการฝึกฝนวิชาชีพก่อนปฏิบัติงานจริง

เหตุการณ์หรือความเสี่ยงที่จะไม่สำเร็จการศึกษา : ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ตอบว่าขณะเรียนไม่มีความเสี่ยงใด ๆ ที่จะทำให้ไม่จบการศึกษา เพราะเพื่อนเกือบทั้งหมดจบพร้อมกัน แต่สำหรับบางคนตอบจากประสบการณ์ตนเองหรือเพื่อนที่จบช้าหรือต้องออกกลางคัน กล่าวว่า อาจมีความเสี่ยงอยู่บ้างในกรณีที่นักศึกษาชายมักชอบโดดเรียน เกเร และมีปัญหาทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่เรียนบัญชี กล่าวว่า สำหรับตนความท้อถอยขณะเรียนคือการได้เกรดเฉลี่ยน้อยเนื่องจากในระดับ ปวส. เลือกเรียนสาขาบัญชี ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนเองไม่ถนัด เพื่อนบางคนถึงกับต้องลาออกไปก่อน ดังนั้นเมื่อจะเรียนต่อบริญญาตรึตนเองจึงเปลี่ยนไปเลือกเรียนสาขาการจัดการแทนบัญชี เพราะมีประสบการณ์ไม่ดีกับการเรียนบัญชีในระดับ ปวส.

➤ การตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษามีความเสี่ยงต่ำที่จะไม่สำเร็จการศึกษาถ้ามีพฤติกรรมดีและเลือกเรียนในสาขาวิชาที่ตนเองชอบและถนัด

ความคาดหวังก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา : ความคาดหวังหลังเรียนจบแบ่งเป็น 3 เส้นทาง กล่าวคือ เส้นทางแรกสำหรับคนส่วนใหญ่จะนิยมและคาดหวังจะให้ตนเองเรียนต่อจนจบปริญญาตรี ถึงแม้ว่าตอนนี้จะยังไม่มีเงินเรียนก็ตาม แต่ก็คาดหวังว่าจะอยากเรียนพร้อมทำงานไปด้วย ส่วนบางคนที่มีพอก็คาดว่าจะเรียนรวดเดียวให้จบ เพราะคาดหวังว่าการจบปริญญาตรีน่าจะทำให้ตนเองมีโอกาสหางานทำหรือมีตำแหน่งที่สูงขึ้นรวมถึงรายได้ที่เพิ่มขึ้นด้วย เส้นทางที่สองสำหรับคนที่มีความพร้อมรู้ตัวเองว่าจะประกอบอาชีพอะไรล่วงหน้าก็จะเตรียมวางแผนทำในสิ่งที่ตนอยากทำก่อนจบ เช่น บางคนต้องไปเป็นอาจารย์ก็จะตั้งใจเรียนเก็บเกี่ยวประสบการณ์ไว้สอนลูกศิษย์ ส่วนคนที่ทำงานเสริมอยู่แล้วก็อยากจะทำไปทำงานนั้นอย่างเต็มตัวเป็นอาชีพหลัก และเส้นทางที่สาม คือ ต้องการมีงานทำในบริษัทที่มั่นคงมีรายได้พอสมควรไม่น่าต่ำกว่า 15,000 บาท (เมื่อสำเร็จปริญญาตรี)

➤ ผู้เรียนอาชีวศึกษาอย่ามคาดหวังจะมีงานทำทันทีหลังเรียนจบ ยกเว้นสำหรับบางคนที่ครอบครัวมีฐานะพอสมควรก็สามารถเรียนต่อบริญญาตรึให้จบรวดเดียวก็ทำได้

สิ่งที่ต้องการแก้ไขในวัยเรียน : คำถามดังกล่าวมีผลทางจิตวิทยา ถึงแม้ว่าผู้ตอบจะทราบว่าไม่มีอะไรจะย้อนกลับไปแก้ไขในอดีตได้ก็ตาม แต่ทำให้เราทราบว่า ในอดีตมีสิ่งใดบ้างที่ตนเองเคยทำผิดพลาดและปัจจุบันรู้และตระหนักดีว่าควรจะปรับปรุงหรือแก้ไขอย่างไรเพื่อเป็นแนวทางที่ดีกว่านี้ในอนาคต ซึ่งทำให้เราทราบความคิดเห็นที่แตกต่างกันเป็นสองกลุ่ม โดยกลุ่มแรกมีจำนวน 4 คน คิดว่าในช่วงวัยเรียนไม่มีสิ่งใดที่ต้องแก้ไข เพราะในช่วงวัยเรียนตอนนั้นตนเองมีความสุขที่ได้เรียน อาชีวศึกษาและได้ทำงานในสายงานดังกล่าวในปัจจุบัน ส่วนกลุ่มที่สองอีกจำนวน 6 คน ตอบคล้ายกันว่าต้องการแก้ไขอดีตของตนเอง โดยจะตั้งใจเรียน เอาใจใส่เรื่องการเรียนมากกว่านี้ เป็นต้นเหตุทำให้เรียนไม่เข้าใจ เกรดเฉลี่ยน้อย บางครั้งก็ชอบโดดเรียนไปกับเพื่อน เกรงไม่เชื่อฟังคำสอนครู จึงคิดว่าถ้าย้อนกลับไปได้จะไม่ทำสิ่งเหล่านี้

➤ ชีวิตในวัยเรียนของผู้เรียนอาชีวศึกษามีความสุขและพอใจแล้ว แต่อยากแก้ไขตนเองโดยการเอาใจใส่และตั้งใจเรียนมากกว่านี้

4.3.4 คุณภาพชีวิตการทำงาน

การสัมภาษณ์ในส่วนนี้ไม่ได้มุ่งหวังในการประเมินผลโดยใช้ดัชนีชี้วัดต่าง ๆ เพื่อวัดระดับคุณภาพชีวิต แต่จะนำแนวคิดมุมมองในมิติต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตดังกล่าวมาร้อยเรียงเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์กันระหว่างคุณภาพชีวิตขณะเรียนและคุณภาพชีวิตการทำงานหลังสำเร็จการศึกษา โดยบรรยายคุณภาพชีวิตการทำงานตามแนวคิด Walton (1975 อ้างใน ผจกญ เณลิมสาร, 2552) กล่าวคือ 1) ได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด 2) สถานที่ทำงานปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ 3) บุคคลมีโอกาสพัฒนาความสามารถตนเองเต็มที่ได้อาศัยความรู้ที่ได้เรียนตลอดจนทักษะใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กร 4) มีความก้าวหน้าและมั่นคงในหน้าที่การงาน ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง และมีหลักประกันความมั่นคงในการทำงาน 5) ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ากับองค์กรหรือสังคม 6) มีข้อบังคับกฎระเบียบการปฏิบัติงาน เคารพต่อปัจเจกบุคคล และให้รางวัลอย่างยุติธรรม 7) มีความสมดุลในการใช้ชีวิตการทำงานและชีวิตด้านอื่น ๆ เช่น ครอบครัว ตนเอง และสังคม และ 8) กิจกรรมของหน่วยงานมีความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อสังคม โดยจะนำเสนอในแต่ละประเด็นดังนี้

1) ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด

- ผู้ที่มีธุรกิจส่วนตัวทุกคนจะได้รับค่าตอบแทนในการดำเนินกิจการสูงมากเป็นที่น่าพอใจ สามารถมีเงินเก็บออมไว้ในการลงทุนขยายกิจการต่อไป และบางส่วนสามารถกู้หรือสร้างบ้านในราคาหลายล้านได้ บางคนถือว่าเป็นคนมีฐานะดีในชุมชน

- ผู้ที่รับราชการหรือพนักงานราชการได้รับค่าตอบแทนตามระเบียบราชการ และเพิ่มสูงขึ้นตามอายุราชการ ดังนั้นในช่วงแรกของการทำงานโดยเฉพาะพวกที่จบด้วยวุฒิปวส. เงินเดือนก็ไม่มากเหมือนเอกชน จึงต้องประหยัด รายได้ไม่พอรายจ่าย ชีวิตค่อนข้างลำบาก ใช้หลักการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง พยายามหางานและรายได้เสริมนอกเวลางาน เนื่องจากมีเวลาว่างพอสมควร

- ผู้ที่ทำงานบริษัทเอกชนได้รับค่าตอบแทนรายเดือน โบนัส ค่าทำงานนอกเวลาเป็นที่น่าพอใจ แต่ก็แค่เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้ไม่มีเงินเก็บออมมากนัก ดังนั้นถ้าคนที่คิดจะเรียนต่อก็จะต้องยอมเหนื่อยทำงานล่วงเวลามากขึ้น เพื่อสะสมเงินออมไว้เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อเรียนต่อปริญญาตรี

➤ ผู้เรียนอาชีวศึกษาได้รับค่าตอบแทนในการทำงานเป็นที่น่าพอใจในแต่ละกลุ่มอาชีพ ถ้าเป็นลูกจ้างบริษัทเอกชนยิ่งขยันยิ่งมีรายได้เพิ่มขึ้น

2) สถานที่ทำงานปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

- ผู้ที่มีธุรกิจส่วนตัวบางคนก็ดำเนินกิจการเสี่ยงต่อภาวะสุขภาพของตนเอง เช่น เปิดร้านถ่ายเอกสาร และผลิตเครื่องเสียง ซึ่งเสี่ยงต่อภาวะมลพิษทางอากาศและมลพิษทางเสียง ผู้ให้ข้อมูลทราบและตระหนักต่อความเสี่ยงของตนเองในการดำเนินธุรกิจ จึงพยายามจะหาวิธีป้องกันตนเองหรือเลี่ยงการสัมผัสโดยตรง แต่ก็ไม่ทราบว่าในอนาคตจะเปิดผลกระทบต่อสุขภาพระยะยาวหรือไม่ จึงเลือกทำประกันชีวิตเพื่อป้องกันความเสี่ยงในอนาคต ขณะที่บางคนสามารถจัดการความเสี่ยงในการดำเนินกิจการได้เกือบหมดโดยใช้เทคโนโลยี เช่น ฟาร์มสุกร ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการเลี้ยงสัตว์แบบอัตโนมัติลดการติดเชื้อโรคสู่คน และคนสู่สัตว์รวมถึงระบบการจัดการให้อาหารที่ปลอดภัย ซึ่งตนเองประเมินว่าไม่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพและธุรกิจ

- ผู้ที่รับราชการหรือพนักงานราชการทั้งหมดคิดว่าอาชีพตนไม่มีความเสี่ยงในการทำงานหรือไม่มีความเสี่ยงต่อความมั่นคงในการทำงาน สถานที่ทำงานมีสภาพแวดล้อมดี น่าอยู่และน่าทำงานอย่างยิ่ง แต่บางรายอาจจะมีความเสี่ยงต่อชีวิตในงานที่ต้องเดินทางไปต่างจังหวัดและนอกสถานที่เป็นประจำ

- ผู้ที่ทำงานบริษัทเอกชนนั้นมีการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานดี อากาศถ่ายเทและเป็นสัดส่วนน่าทำงาน ผู้ที่ทำงานธุรการในห้องทำงานจึงไม่มีความเสี่ยง แต่สำหรับผู้ทำงานในฝ่ายผลิตอยู่กับเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิด จะต้องมีการตรวจสอบ และระมัดระวังอย่างสม่ำเสมอ แต่ที่ผ่านมายังไม่เคยผิดพลาดประการใด

➤ ผู้เรียนอาชีวศึกษาที่มีอาชีพรับราชการ พนักงานราชการ หรือบริษัทเอกชนไม่มีความเสี่ยงในการทำงานและสถานที่ทำงานปลอดภัย แต่สำหรับผู้มีอาชีพธุรกิจส่วนตัวซึ่งอาจจะ

ยอมทำงานที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพหรืออันตรายเพื่อหวังกำไรเพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้ก็สามารถหลีกเลี่ยงและจัดการกับความเสี่ยงเพื่อที่จะไม่เป็นอันตรายกับสุขภาพได้ในระยะยาว ดังนั้นทุกอาชีพจึงมีความปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพถ้าผู้ทำงานมีความรอบคอบและระมัดระวัง

3) บุคคลมีโอกาพัฒนาความสามารถตนเองเต็มที่ที่ใช้ความรู้ที่ได้เรียนตลอดจนทักษะใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

- ผู้ที่มีธุรกิจส่วนตัวทุกคนไม่มีใครหยุดอยู่กับที่ล้วนแล้วแต่ขวนขวายหาความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ธุรกิจของตนจากสื่อต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ไปดูงานหรืออบรมและคอยปรึกษาผู้รู้ชี้แนะทางวิชาการและแนวทางการทำธุรกิจจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และบางคนตัดสินใจไปเรียนต่อปริญญาโทเพื่อเพิ่มประสบการณ์ชีวิต ความรู้ มุมมองและเครือข่ายธุรกิจ

- ผู้ที่รับราชการหรือพนักงานราชการทั้งหมดจะได้รับการพัฒนาตนเองจากการอบรมสัมมนา และดูงานทั้งภายในและนอกประเทศในบางโอกาสที่เหมาะสม ตามภาระหน้าที่หรือตำแหน่งตนเองเป็นประจำหรือตามแผนของหน่วยงาน และยังมีผู้ให้ข้อมูลบางคนที่ยังไม่พอใจในตำแหน่งงานเนื่องจากบรรจุด้วยวุฒิ ปวส. มีรายได้ไม่พอใช้จ่าย ถ้าเรียนจบปริญญาตรีอาจเปลี่ยนไปทำงานบริษัทเอกชน แต่ยังกังวลเรื่องสวัสดิการรักษายาบาลที่ดีของหน่วยงาน

- ผู้ที่ทำงานบริษัทเอกชนจะได้รับการอบรม พาไปดูงานทุกปี และบริษัทไม่ได้กีดกันสำหรับพนักงานที่ต้องการเรียนต่อปริญญาตรีในวันเสาร์และอาทิตย์ อีกทั้งยังสนับสนุนให้พนักงานเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานหลังเรียนจบ

➤ ผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ไปประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวจะต้องมีการขวนขวายมากกว่าอาชีพอื่นในการหาความรู้ ประสบการณ์ หรือเครือข่ายที่เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจตนเอง

4) ความก้าวหน้าและมั่นคงในหน้าที่การงาน ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง และมีหลักประกันความมั่นคงในการทำงาน

- ผู้ที่มีธุรกิจส่วนตัวจะเน้นขยายกิจการ เปิดสาขาใหม่เพิ่ม ย้ายร้านของตนเองในทำเลที่มีที่จอดรถให้กับลูกค้า ติดต่อหาเครือข่ายร่วมลงทุน รวมทั้งลงทุนเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่หรือพลังงานทางเลือกในธุรกิจ เช่น ใช้ไบโอแก๊สในฟาร์มสุกร เพื่อเพิ่มผลผลิตหรือลดต้นทุนเป้าหมายคือทำอย่างไรให้รายได้เพิ่มขึ้น การบริการที่ดีกว่าคู่แข่ง โดยสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีในการดูแล เพื่อไม่ให้ตนเองต้องเหนื่อยเพิ่มขึ้น เช่น ใช้โปรแกรมทางบัญชีในการรับจ่ายเงินและป้องกันเงินรั่วไหล นอกจากนี้เจ้าของธุรกิจพยายามศึกษาวิธีบริหารงานจากผู้ประสบความสำเร็จ เช่น คุณตัน ภาสกร เป็นต้น

- ผู้ที่รับราชการหรือพนักงานราชการ สำหรับข้าราชการมีความมั่นคงแต่อาจจะไม่มีความก้าวหน้าเท่าที่ควร ยกเว้นในสายงานวิชาการจะต้องมีการศึกษาและความสามารถที่ชัดเจนก็

สามารถเติบโตมีตำแหน่งวิชาการได้ แต่ถ้าบางหน่วยงานที่มียศตำแหน่งแสดงถึงการเจริญก้าวหน้าที่สูงขึ้นจะต้องสอบแข่งขันในอัตราสูงมาก ดังนั้นการที่จะเติบโตในแวดวงราชการนั้นมีหลายองค์ประกอบทั้งการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา แต่ก็ยังดีกว่าพนักงานราชการที่ต้องต่อสัญญาทุก 4 ปี ทำให้รู้สึกว่าจะไม่มั่นคงในอาชีพ อีกทั้งไม่มีความก้าวหน้า ไม่มีการเลื่อนตำแหน่ง ปัจจุบันใช้บัตรประกันสุขภาพ และมีบ่อยครั้งที่คิดจะเปลี่ยนงาน

- ผู้ที่ทำงานบริษัทเอกชนกลับมีมุมมองที่แตกต่างจากผู้ทำงานในราชการ ทั้งสองคนมองว่าในบริษัทที่ตนทำงานอยู่มีความมั่นคงและยังมียังมีโอกาสได้เติบโตในสายอาชีพได้อีก และยังไม่คิดจะเปลี่ยนงาน

➤ ผู้เรียนอาชีวศึกษาที่เลือกทำงานในสถานที่ราชการด้วยวุฒิ ปวช. หรือ ปวส. จะมีโอกาสในก้าวหน้าในหน้าที่การงานน้อยกว่าหรือใช้เวลามากกว่าที่จะประสบความสำเร็จเมื่อเทียบกับคนจบปริญญาตรี ดังนั้นจึงทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่จะต้องพยายามเรียนให้จบปริญญาตรีเพื่อมีอาชีพก้าวหน้าในแวดวงราชการ ขณะที่ถ้าเลือกทำงานบริษัทเอกชนหรือโรงงานการผลิตนั้นใบปริญญาไม่สำคัญเท่าความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่ตนเองมี

5) ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกว่าคุณค่ากับองค์กรหรือสังคม

- ผู้ที่มีธุรกิจส่วนตัวทุกคนตอบแทนคืนแก่สังคมด้วยการบริจาคเงินเพื่อสาธารณประโยชน์ในโอกาสต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น ทุนการศึกษาแก่รุ่นน้อง ทำบุญร่วมกับวัด ร่วมบริจาคเงินให้กับสถาบันการศึกษาที่ตนเรียน อีกทั้งเป็นวิทยากรสร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียนนักศึกษาในการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จในอนาคต และรับนักศึกษาฝึกงานในสถานประกอบการทุกปี

- ผู้ที่รับราชการหรือพนักงานราชการมีความภูมิใจในตนเองว่าได้มีส่วนช่วยเหลือประชาชนให้มีความสุข เช่น ใช้ความรู้ในการวางระบบคอมพิวเตอร์ให้กับชุมชน ร่วมโครงการกับหน่วยงานช่วยบรรเทาทุกข์แก่เด็กและคนพิการ ถ่ายทอดความรู้ที่ได้เรียนมาแก่ประชาชนและรับใช้สถาบันการศึกษาที่ตนเองจบมา นอกจากนี้บางคนหลังเลิกงานยังได้เป็นอาสาสมัครกู้ภัยอีก

- ผู้ที่ทำงานบริษัทเอกชนอาจจะมีโอกาสน้อยกว่าในการทำงานสาธารณประโยชน์ส่วนใหญ่จะร่วมกิจกรรมกับบริษัทปฏิบัติงานในชุมชน แต่ก็มีปฏิบัติตัวเป็นพลเมืองที่ดีในการไปเลือกตั้งทุกครั้ง

➤ ผู้เรียนอาชีวศึกษาที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัวมีความภูมิใจในกิจการที่ตนสร้างมาและต้องการแสดงบทบาทในการตอบแทนผลกำไรคืนแก่สังคมมากกว่าอาชีพอื่น แต่ทุกอาชีพก็รู้สึกภูมิใจในงานที่ตนทำและมีส่วนร่วมทำคุณค่าให้แก่ชุมชนตามบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคน

6) ข้อบังคับกฎระเบียบการปฏิบัติงาน เคารพต่อปัจเจกบุคคล และให้รางวัลอย่างยุติธรรม

- ผู้ที่มีธุรกิจส่วนตัวส่วนใหญ่มีลูกจ้างเพียงไม่กี่คน โดยตนเองเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบขึ้นมาแบบไม่ตึงไม่หย่อนเกินไป ลูกน้องสามารถลาหยุดได้บ้าง สำหรับฟาร์มสุกรและบริษัทผลิต/ขายเครื่องเสียงมีการทำประกันสุขภาพรายปีให้แก่ลูกจ้าง ขณะที่ธุรกิจอื่นไม่มี และมีการกำหนดวันและเวลาทำงานแบบยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้บ้างกรณีมีความจำเป็นแต่ต้องบอกล่วงหน้า และในโอกาสหรือเทศกาลสำคัญ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ ก็อนุญาตให้ลูกจ้างลากลับบ้านได้หลายวัน มีการให้รางวัลเป็นเงินพิเศษในเทศกาลสำคัญและพาไปเที่ยวนอกสถานที่เป็นบางครั้ง

- ผู้ที่รับราชการหรือพนักงานราชการมีความพอใจและมีความสุข ยอมรับได้กับกฎระเบียบทางราชการและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มีความพอใจในการประเมินผลงานว่ามีความยุติธรรมดีแล้ว ถ้าผลการประเมินผ่านแปดสิบเปอร์เซ็นต์จะได้ปรับเงินเดือนปีละหกหรือยี่บาท

- ผู้ที่ทำงานบริษัทเอกชนมีความพอใจในกฎระเบียบและสวัสดิการของบริษัท มีวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ถ้ามาทำงานจะได้เบี้ยขยัน มีเวลาเช้างานที่แน่นอน และใช้เกณฑ์การประเมินขึ้นเงินเดือนที่ยอมรับได้มีกฎเกณฑ์และหลักฐานเชิงประจักษ์

➢ ผู้เรียนอาชีวศึกษาเมื่อเป็นนายจ้างจะมีความใกล้ชิดลูกน้องและมีความยืดหยุ่นในกฎระเบียบในการทำงาน ขณะที่ผู้เรียนที่รับราชการหรือเป็นลูกจ้างต่างก็มีความพอใจและปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงานได้เป็นอย่างดี

7) ความสมดุลในการใช้ชีวิตการทำงานและชีวิตด้านอื่น ๆ เช่น ครอบครัว ตนเอง และสังคม

- ผู้ที่มีธุรกิจส่วนตัวมูลค่าหลายล้านบาทจะใช้ชีวิตสมดุลระหว่างการทำงานและการใช้ชีวิตครอบครัวมากกว่าผู้ที่มีธุรกิจส่วนตัวแบบขนาดเล็กจะต้องดูแลควบคุมการทำงานของลูกจ้างอย่างใกล้ชิด จึงไม่ค่อยมีเวลาพักผ่อนไปท่องเที่ยวหรือสังสรรค์กับครอบครัว ส่วนถ้าจะพบปะเพื่อนก็ต้องรอเวลาหลังเลิกงาน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเกือบทุกคนมีความภาคภูมิใจในธุรกิจที่ตนสร้างมาด้วยน้ำพักน้ำแรง จึงได้นำข้อดีข้อดีออกจากการทำงานเผยแพร่เป็นวิทยาทานให้กับนักเรียนและนักศึกษาที่สนใจ

- ผู้ที่รับราชการหรือพนักงานราชการมีเวลาว่างมากกว่าอาชีพอื่น มีการจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมกับผู้อื่น และสามารถหาเวลาออกกำลังกายได้อย่างสม่ำเสมอ มีเวลาหลังเลิกงานหรือเสาร์อาทิตย์ในการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนและให้เวลาในการทำกิจกรรมกับครอบครัวอย่างเต็มที่โดยเฉพาะในวันหยุดและเทศกาลสำคัญ ใช้ชีวิตสมดุลมากกว่าอาชีพอื่น

- ผู้ที่ทำงานบริษัทเอกชนมีเวลาในช่วงวันหยุดหรือเทศกาลสำคัญพักผ่อนกับครอบครัวหรือบางครั้งบริษัทก็พาพนักงานบริษัทพร้อมครอบครัวท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ และสำหรับคนไม่มีครอบครัวก็มีเวลาสังสรรค์กับเพื่อนหลังเลิกงาน หรือเสาร์อาทิตย์ถ้าไม่ทำงานนอกเวลา

➤ อาชีพรับราชการหรือพนักงานราชการจะมีเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตมากกว่าอาชีพอื่น ๆ ชีวิตจึงสมดุลกว่าอาชีพอื่นที่อาจต้องเลือกได้เลือกเสียรายได้หรือผลตอบแทนอื่นทดแทน แต่โดยภาพรวมผู้เรียนอาชีวศึกษาก็จะพยายามหาเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงานเพียงอย่างเดียว หรือค่อนข้างใช้ชีวิตอย่างสมดุล

8) กิจกรรมของหน่วยงานมีความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อสังคม

- ผู้ที่มีธุรกิจส่วนตัวมีความภูมิใจในธุรกิจตนเองที่ได้มีบทบาทให้ความสุขหรือให้บริการสินค้าแก่ชุมชนด้วยราคายุติธรรม คุณภาพดี ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ และบางครั้งในโอกาสสำคัญก็นำผลผลิตของกิจการไปบริจาค ทำบุญ หรือร่วมให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแก่สาธารณชน

- ผู้ที่รับราชการหรือพนักงานราชการมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์หรือจิตอาสาของหน่วยงานสม่ำเสมอ ซึ่งหน่วยงานมีบทบาทหรือภารกิจสำคัญที่ตนเองรู้สึกภูมิใจเสมอมา

- ผู้ที่ทำงานบริษัทเอกชนเป็นส่วนหนึ่งของบริษัทในการสอนงานเป็นสถานที่ฝึกงานเพิ่มพูนทักษะแก่นักศึกษา และมีส่วนร่วมในการสร้างอาชีพและรับซื้อผลิตภัณฑ์จากชุมชนและเป็นแหล่งงานแหล่งรายได้ในการจ่ายภาษีคืนให้แก่ชุมชน

➤ ผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ทำงานในทุกกลุ่มอาชีพต่างก็มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนความเจริญเติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนด้วยกันทั้งสิ้น

4.3.5 ข้อเสนอแนะ

ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนะความคิดเห็นในการเตรียมความพร้อมให้แก่น้อง ๆ ในการเรียนสายอาชีวศึกษาและการเตรียมตัวเข้าสู่ตลาดแรงงาน ดังนี้

1) ผู้เรียนต้องมีความตั้งใจและมีความชอบในวิชาชีพเพราะการเรียนสายอาชีวศึกษาเป็นการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งสามารถปฏิบัติได้จริง จึงควรเลือกสาขาวิชาที่ตนเองชอบ แต่ถ้าเรียนแล้วไม่ถนัดก็สามารถเปลี่ยนสาขาได้ง่ายกว่าเรียนปริญญาตรี และในการเรียนต่อจาก ปวช. – ปวส. ควรเลือกสาขาเดียวกันเพื่อจะได้มีทักษะที่เชี่ยวชาญที่แท้จริง ยิ่งผู้เรียนมีความชำนาญหรือประสบการณ์

ในสาขาที่เรียนอย่างลึกซึ้ง ยิ่งเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานรวมถึงได้รับค่าตอบแทนสูงกว่าคนที่มีความทักษะทั่วไป

2) นักเรียนควรจะเข้าใจต้นทาง กลางทาง และปลายทางของการเลือกเรียนอาชีวศึกษา ก่อนตัดสินใจ โดยอาจารย์แนะแนวของแต่ละสถาบันอาชีวศึกษาจะเข้าไปแนะนำนักเรียนชั้น ม.3 ใน การเรียนหรือลักษณะงานของแต่ละสาขาวิชาเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้เรียน ตอบคำถามหรือ อธิบายสิ่งที่นักเรียนจะต้องทราบจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ดังนั้นครูแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญใน การเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษา ประกอบกับโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญที่มีมัธยมศึกษา ตอนปลายก็ต้องเปิดใจกว้างช่วยชี้แนะและสนับสนุนแก่นักเรียนตัดสินใจหรือพิจารณาความ เหมาะสมของนักเรียนก่อนเลือกเรียนสายอาชีวศึกษาหรือสายสามัญ เพราะที่ผ่านมามีบางโรงเรียนที่ จะพยายามจะยื้อนักเรียนไว้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีจำนวนมากเพื่อให้มีค่าหัวในการจัดสรร งบประมาณ ทำให้ผลลัพธ์สถาบันอาชีวศึกษามีอัตรานักศึกษา ปวช. ลดลง แต่ ปวส. เพิ่มขึ้น หลัง จบ ปวส. ก็นับว่าผู้เรียนมีความสามารถและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะบาง สาขาวิชานายจ้างต้องการแรงงานวุฒิ ปวช.-ปวส. มากกว่าคนที่จบปริญญาตรี กล่าวคือ ในส่วนของ การผลิตในโรงงานนั้นผู้จบปริญญาตรีทำงานต่ำกว่าวุฒิได้รับเงินเดือน ๆ ละ 9,000 บาท ปวส. เริ่ม เงินเดือนที่ 12,000 บาท (ข้อมูลจากบริษัทใหญ่แห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี) ดังนั้นจึงแนะนำให้ นักศึกษาที่จบ ปวส. ทำงานมาก่อนเพื่อหาประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะถ้าฐานะ ครอบครัวยากจนไม่ควรรีบเรียนต่อปริญญาตรี เนื่องจากค่าจ้างหรือเงินเดือนของผู้จบ ปวส. กับ ปริญญาตรีในปัจจุบันก็ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งพบว่าในโรงงานนั้นผู้จบปริญญาตรียินดีลดวุฒิ การศึกษามาทำงานในตำแหน่ง ปวส. อีกด้วย เพื่อต้องการมีงานทำ

3) ผู้เรียนสายอาชีวศึกษาในยุคการสร้างนวัตกรรมให้กับประเทศจะต้องศึกษาค้นคว้าการ พัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่จากสื่อต่างประเทศ ผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกทักษะทั้งฟัง พูด อ่าน และเขียน ภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการสื่อสารกับลูกค้าต่างประเทศ และถ้าต้องการโดดเด่นควรพูดภาษาจีนให้ เป็นด้วย โดยเฉพาะภาษาอังกฤษเป็นจุดอ่อนของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา ดังนั้นหลักสูตรควรปรับ และพัฒนาจากจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็งของนักศึกษาอาชีวศึกษาในอนาคตเพื่อการทำงานในประเทศ กลุ่มอาเซียน

4) การที่นักศึกษาอาชีวศึกษาได้มีโอกาสเรียนในหลักสูตรทวิภาคีซึ่งมีโอกาสดีกว่าแค่ไป ฝึกงานในระยะเวลาล้าน ๆ ซึ่งถือเป็นจุดแข็งในการผลิตนักศึกษาให้ตรงและสอดคล้องกับ ความ ต้องการของตลาดแรงงานซึ่งแตกต่างจากผู้จบปริญญาตรี ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้รู้ลึก รู้จริง ดังนั้นผู้เรียนควรเก็บเกี่ยวความรู้ ประสบการณ์ และตั้งอกตั้งใจในการทำงานอย่างจริงจัง เพราะนั่น กำลังจะเป็นโอกาสในการมีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา แต่ถ้าไปฝึกงานหรือทำงานในช่วงเรียนแล้ว

รู้สึกว่าคุณเองไม่ชอบ จะได้อะไรคุณเองว่าควรทำงานประเภทใด เพราะมีจำนวนมากคนเรียนบัญชีจนจบ แต่พอทำงานจริงกับรู้สึกไม่ชอบ ไม่สนุก และรู้สึกเบื่อในงานที่ทำ

สำหรับประเด็นในการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมนี้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนเห็นด้วยกับมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่ผู้วิจัยจำลองขึ้นเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนอาชีวศึกษาของเด็กในครัวเรือนยากจนทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. เนื่องจาก คนจนไม่มีทางเลือกมีเป้าหมายคืออยากให้นบุตรเรียนต่อเพื่อจะได้มีงานทำ เช่น กรณีของวิทยาลัยเทคโนโลยีปัญญาภิวัฒน์หรือสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ที่ให้โอกาสแก่เด็กยากจนได้เรียนและทำงานไปด้วยจนจบปริญญาตรี ซึ่งมีนักเรียนจากต่างจังหวัดมาเรียนจำนวนมากนั้นจึงแสดงถึงโอกาสที่เด็กต้องการเพราะฐานะทางบ้านไม่มี จึงไม่มีเงินไปเรียนในสถาบันการศึกษาอื่น เพราะคนจนส่วนใหญ่ก็จะประหยัดอยู่แล้วและมีรายจ่ายไม่มากนัก เดือนละ 2,000-3,000 บาท จึงพอเพียงในการดำรงชีวิต เรียนและทำงานไปด้วย ซึ่งทุกคนมีเป้าหมายที่ต้องการจบการศึกษาเพื่อรีบไปทำงานหาเงินช่วยเหลือครอบครัว ประกอบกับความต้องการของตลาดแรงงานทักษะชั้นกลางทำให้ขาดแคลนช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ ฯลฯ ในโรงงานและสถานประกอบการจำนวนมาก รัฐจึงควรเร่งเพิ่มผู้เรียนสายอาชีวศึกษาอย่างเร่งด่วน นอกจากนี้ยังเห็นด้วยกับเงื่อนไขที่ให้สถาบันการศึกษามีส่วนช่วยคัดกรองนักเรียนยากจนให้ได้รับทุนดังกล่าว เพราะสถาบันจะรู้จักและเข้าใจความจำเป็นของนักศึกษาตนเองมากที่สุด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลายคนยังกล่าวชื่นชม กยศ. ที่ได้หยิบยื่นโอกาสในการเรียนจบ ปวช.-ปวส. แก่ตนเองทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในปัจจุบัน และรายงานสถานการณ์การใช้คืนเงินกู้ดังกล่าวอย่างต่อเนื่องซึ่งบางคนอาจยังเหลือค่างจำนวนไม่มากหรืออีกไม่เกิน 5 ปี และบางคนก็ใช้หนี้หมดแล้วทั้งนี้ผู้กู้หลังมีงานทำจะต้องมีวินัยในตนเอง ต้องเก็บเงินหยอดกระปุกในแต่ละเดือนเพื่อใช้คืน กยศ. ได้ครบถ้วนยิ่งหมดเร็วยิ่งรู้สึกสบายใจและภูมิใจที่น้อง ๆ รุ่นหลังจะได้กู้ยืมเรียนต่อไป เพราะการผ่อนรายเดือนใช้คืนเงินทุนในแต่ละเดือนไม่ได้เป็นภาระเนื่องจากผ่อนถูกมากแค่ตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด ผ่อนสม่ำเสมอทุกปีไม่นานก็หมด

สิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกเป็นห่วงคือเกณฑ์ในการคัดกรองคนยากจนซึ่งต้องมีเกณฑ์ที่ชัดเจนและยืดหยุ่นพอสมควร เช่น ถ้ายึดรายได้เป็นหลักมองว่าคนจนคือคนที่มีรายได้ครัวเรือนไม่เกิน 10,000 บาท แต่ถ้าครัวเรือนใดมีรายได้มากกว่า 10,000 บาท เช่น 12,000 บาท ก็ถือว่าไม่จนแต่ปรากฏว่าเขามีลูก 3 คน มีพ่อแม่ต้องเลี้ยงดู หรือมีคนพิการหรือผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงซึ่งก็ถือว่าเขาลำบากเช่นกัน ดังนั้นควรจะมีเกณฑ์ต่าง ๆ มากกว่ารายได้เพียงอย่างเดียว เช่น บางคนนำเสนอให้พิจารณาพฤติกรรมและความตั้งใจเรียนอย่างแน่วแน่ว่ามีโอกาสจะประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงานในอนาคตหรือไม่ ควรมีหลักฐานเชิงประจักษ์ในการพิจารณาประกอบการขอทุน เช่น พิจารณาจากรายได้ หนี้สิน สถานะความเป็นอยู่ ครอบครัวยุ้ยยั้งและเยี่ยมบ้านจริง และควรจัดลำดับการ

คัดกรองโดยพิจารณาจากความจำเป็นมากไปน้อยแล้วความขยันหมั่นเพียร การแสดงออกถึงการช่วยเหลือตนเองก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

นอกจากนี้การที่คนจนไม่เรียนแล้วไม่ได้ขึ้นกู่ กยศ. เราจะตีความว่าเขาไม่อยากจะเรียนคงไม่ใช่ เพราะคนจนจำนวนมากไม่อาจมีหนี้สินเพิ่มขึ้นอีก จึงตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อและให้หางานทำแทน จึงเท่ากับตัดโอกาสของเด็กคนนั้นเพราะพ่อแม่ไปอยากเป็นหนี้ ดังนั้นการที่รัฐเข้ามาช่วยนำเสนองานให้เปล่าเพื่อให้เรียนอาชีวศึกษานอกจากจะเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ครัวเรือนยากจนแล้วยังเป็นการลดหนี้สินและความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของครัวเรือนยากจนอีกด้วย

➤ ผู้เรียนอาชีวศึกษาที่จบทำงานแล้วต่างมีความหวังใจและฝากข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการเตรียมตัวก่อนตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษาแก่รุ่นน้อง และเห็นด้วยกับมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่ผู้วิจัยจำลองขึ้น แต่เสนอแนะว่าควรมีเกณฑ์ที่เหมาะสมโดยนำเสนอตัวอย่างที่เป็นประโยชน์ในการคัดกรองคนยากจนอย่างแท้จริง

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน H9

การประเมินคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนอาชีวศึกษาตามแนวคิดของ Walton (1975 อ้างใน ผจกญ เฉลิสมาร, 2552) พบว่า ผู้เรียนอาชีวศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความพึงพอใจในงานที่ตนเองทำ กล่าวคือ 1) ผู้เรียนอาชีวศึกษาได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมในระดับที่เหมาะสมและความพึงพอใจในค่าตอบแทนดังกล่าว 2) สถานที่ทำงานปลอดภัยไม่มีความเสี่ยงและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ 3) มีโอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนเองในระดับที่แตกต่างตามกลุ่มอาชีพ โดยกลุ่มอาชีพที่พัฒนาตนเองมากที่สุดคือผู้ที่มีธุรกิจส่วนตัวจะต้องแสวงหาความรู้ ความทันสมัยในเทคโนโลยี และพัฒนาการจัดการธุรกิจตลอดเวลา 4) ผู้เรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ถ้าทำงานเป็นลูกจ้างหรือรับราชการแล้วไม่เรียนต่อปริญญาตรีก็จะมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานน้อยกว่าผู้จบปริญญาตรี เหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาต้องพยายามเรียนให้จบปริญญาตรีในที่สุดซึ่งจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของแต่ละคน 5) ผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ มีความภูมิใจในตนเองและมีโอกาสทำงานให้กับชุมชนและสังคม 6) ผู้เรียนอาชีวศึกษาสามารถปฏิบัติงานภายใต้กฎระเบียบของหน่วยงานได้เป็นอย่างดีและยอมรับในการประเมินผลงานที่มีเกณฑ์ชัดเจนโดยเฉพาะในองค์กรเอกชนค่อนข้างตรงไปตรงมาอย่างยุติธรรมมากกว่าหน่วยงานราชการ 7) ผู้เรียนอาชีวศึกษาใช้ชีวิตในการทำงานและชีวิตด้านต่าง ๆ ค่อนข้างสมดุล และ 8) กิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ล้วนมีบทบาทและความสำคัญกับชุมชนแตกต่างกัน แต่อย่างน้อยทั้งภาครัฐและเอกชนก็พยายามมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนที่ตนเองอยู่เหมือนกัน และ

สำหรับโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพนั้นเริ่มต้นจากความมุ่งมั่นและเพียรพยายามในวัยเรียน รู้ว่าตนเองอยากเรียนหรืออยากมีอาชีพอะไรจึงตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งน่าจะเข้าถึงหนทางสู่อาชีพนั้นได้เร็วกว่าผู้เรียนสายสามัญ เพราะระหว่างทางมีโอกาสได้ปฏิบัติงานและเรียนรู้จากของจริง เมื่อเรียนจบจึงได้ทำงานในสิ่งที่ตนชอบและวางแผนไว้ก็จะยิ่งส่งผลให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีรายได้จำนวนมากหรือมีตำแหน่งหน้าที่การงานในระดับสูง และเป็นที่ยอมรับของสังคมได้ในที่สุด โดยเฉพาะบางคนที่มีกำลังทรัพย์จากครอบครัวเป็นแรงเสริมในการทำธุรกิจส่วนตัวก็จะสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จในอาชีพเร็วกว่าคนในวัยเดียวกัน

4.4 การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาในงานนี้นำแนวคิดของ CCT : Condition Cash Transfer คือ การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าแบบมีเงื่อนไข กับครัวเรือนยากจนเพิ่มให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งแล้วแต่ละประเทศจะกำหนดเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการที่แตกต่างกัน แต่ผลการศึกษาของประเทศที่นำ CCT ไปทดลองใช้ส่วนใหญ่ พบว่า รายได้ของครัวเรือนและโอกาสในการเรียนต่อมีความสัมพันธ์กันทางบวก และข้อจำกัดด้านรายได้ของครัวเรือนเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เด็กต้องออกจากโรงเรียนกลางคันหรือเข้าเรียนช้าหรือไม่ได้เรียน หรือกล่าวได้ว่า รายได้ของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้โอกาสในการเรียนต่อของบุตรเพิ่มขึ้น รายได้จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเข้าร่วมโปรแกรม CCT ของครัวเรือนในแต่ละประเทศ แต่การศึกษาในต่างประเทศส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การเพิ่มโอกาสให้กับเด็กก่อนวัยเรียนหรือเด็กประถมศึกษาในชนบทที่ห่างไกลได้มีโอกาสเข้าเรียนในระบบการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการเพิ่มสัดส่วนคนยากจนให้ได้มีโอกาสเรียนอาชีวศึกษาในระดับ ปวช. และ ปวส. สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล

4.4.1 รูปแบบมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

ผู้วิจัยได้ทดลองจำลองมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาแก่ 2 กลุ่มเป้าหมาย ทั้งในระดับ ม.3 และ ปวช. 3 ซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญในการตัดสินใจศึกษาต่อ ถ้าศึกษาต่อจะศึกษาต่อสายสามัญหรือสายอาชีวศึกษา เหตุการณ์หรือทางเลือกในการตัดสินใจดังกล่าวย่อมแตกต่างกันตามข้อจำกัดหรือปัจจัยที่แตกต่างกันของแต่ละครัวเรือน ซึ่งปรากฏอยู่ในผลการวิเคราะห์งานวิจัยในส่วนที่ 2 และเป็นทางเลือกที่สำคัญที่จะสามารถเพิ่มสัดส่วนของผู้ที่จะตัดสินใจไปเรียนสายอาชีวศึกษาให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยมีรายละเอียดของมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา ดังนี้

แบบที่ 1 สำหรับผู้ศึกษาต่อ ปวช. ที่มีฐานะยากจน

รับสมัครนักเรียนทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความประสงค์จะเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) ทุกสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาของรัฐในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง เมื่อผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการจังหวัด จะต้องเรียนในสถาบันการศึกษาของรัฐและได้รับทุนให้เปล่าในระดับ ปวช. เป็นค่าครองชีพ 26,400 บาท/ปี (เดือนละ 2,200 บาท)

แบบที่ 2 สำหรับผู้ศึกษาต่อ ปวส. ที่มีฐานะยากจน

รับสมัครผู้สำเร็จการศึกษา ปวช. และมีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 2 ปี ในสถานประกอบการโดยมีใบรับรองการผ่านงาน โดยมีความประสงค์จะเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวส.) ทุกสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาของรัฐในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง เมื่อผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการจังหวัด จะได้รับทุนให้เปล่าทั้งหมดในระดับ ปวส. เป็นค่าครองชีพ 36,000 บาท/ปี (เดือนละ 3,000 บาท)

แบบที่ 3 สำหรับผู้ศึกษาต่อ ปวช. – ปวส. ที่มีผลการเรียนดี

รับสมัครนักเรียนทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความประสงค์จะเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) ทุกสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาของรัฐในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง เมื่อผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการจังหวัด จะเรียนในระดับ ปวช. ในสถาบันการศึกษาของรัฐและได้รับทุนให้เปล่าเป็นค่าครองชีพ 26,400 บาท/ปี (เดือนละ 2,200 บาท) และเมื่อเรียนระดับ ปวส. จะได้รับทุนให้เปล่าทั้งหมดในระดับ ปวส. เป็นค่าครองชีพ 36,000 บาท/ปี (เดือนละ 3,000 บาท)

การนำเสนอมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ข้อ คือ

1) ทุนแบบที่ 1 และ 2 มีเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสสำหรับครัวเรือนยากจนให้ได้ศึกษาต่ออาชีวศึกษา โดยทุนแบบที่ 2 ให้ศึกษาต่อ ปวส. แต่ผู้ขอทุนจะต้องมีประสบการณ์ทำงานมาก่อนอย่างน้อย 2 ปี และ 2) ทุนแบบที่ 3 มีเป้าหมายคัดกรองคนเก่งให้ได้ศึกษาต่ออาชีวศึกษาทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. อย่างต่อเนื่อง เป็นเวลา 5 ปี เพื่อเพิ่มคุณภาพของแรงงานอาชีวศึกษา

ทั้งนี้ทุนทั้ง 3 รูปแบบเน้นการเรียนในสถาบันการศึกษาในภูมิลำเนาของตนเองเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และเพิ่มแรงจูงใจในการตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษาด้วยการให้ค่าครองชีพรายเดือนแก่ผู้เรียนเพื่อลดต้นทุนทางการศึกษา โดยที่ครัวเรือนต้องรับผิดชอบในส่วนค่าธรรมเนียมการศึกษาของบุตร แต่จำนวนเงินค่าครองชีพในระดับ ปวช. ที่จ่ายให้เดือนละ 2,200 บาท และ ปวส. เดือนละ 3,000 บาท กำหนดตามเงื่อนไขการให้กู้ยืมตาม กยศ. ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยต้นทุนการศึกษาของนักศึกษา ปวช.³ ในงานที่ผู้วิจัยศึกษาและพบว่าค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้เรียน

(ค่าอาหาร + ค่าเดินทาง + เบ็ดเตล็ด) สูงกว่าค่าธรรมเนียมการศึกษาเกือบ 3-4 เท่า จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการนำเสนอมูลให้เปล่าในลักษณะค่าครองชีพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การทดสอบแรงจูงใจในการตัดสินใจและสอบถามความคิดเห็นของมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาคั้งนี้ได้อสอบถามความคิดเห็นกับผู้ปกครองทั้งที่จะตัดสินใจให้บุตรเรียนหรือไม่เรียนอาชีวศึกษา ผลการศึกษา พบว่า

- ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับแบบที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 85.67 เพราะเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ครัวเรือนยากจนซึ่งมีคนจนจำนวนมากที่จะได้รับโอกาสที่ดีในชีวิตเท่ากับได้ช่วยสมาชิกในครอบครัวที่เหลืออีกด้วย และกรณีที่ไม่ค่อยเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 14.33 เพราะจำนวนเงินที่ให้ไม่เพียงพอหรือครอบคลุมค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้น ซึ่งให้น้อยกว่า กยศ.

- ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับแบบที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 77.76 เพราะสนับสนุนคนเก่ง ตั้งใจเรียนจะได้เป็นตัวอย่างให้คนเก่งมาเรียนสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น และกรณีที่ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 22.24 เพราะคิดว่าตนเองหมดสิทธิ์ที่จะได้รับทุนรูปแบบนี้ เพราะอยู่ในกลุ่มฐานะปานกลางและแค่เรียนพอใช้ได้เท่านั้น

- ผู้ปกครองเห็นด้วยกับแบบที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 83.12 เพราะส่วนใหญ่อยากศึกษาต่อ ปวส. แต่ไม่มีเงิน และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 16.88 เพราะตนเองอยากเรียนต่อจาก ปวช. ทันที ไม่อยากเสียเวลาไปทำงานอีก 2 ปี กลัวว่าจะไม่มีโอกาสกลับมาเรียนอีก

เมื่อนำความคิดเห็นของผู้ปกครองมาพิจารณาอย่างละเอียดในทุนแบบที่ 1 และ 2 ขอวิเคราะห์ ดังนี้ เนื่องจากบางส่วนได้จากการเขียนในแบบสอบถามและการแสดงความคิดเห็นของครูที่เป็นผู้ช่วยวิจัยทำให้ทราบว่าครัวเรือนยากจนอีกจำนวนมากที่ไม่ได้ศึกษาต่อ ม.ปลาย และไม่คิดกู้ยืม กยศ. เพราะไม่อยากมีหนี้สินเพิ่มขึ้น จึงไม่ให้บุตรศึกษาต่อ อีกทั้งไม่สามารถกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่นได้ ถึงแม้ว่า กยศ. จะเพิ่มโอกาสให้กับคนจนได้จำนวนหนึ่งแต่ก็ยังคงสร้างภาระหนี้สินในระยะยาว และสำหรับมาตรการนี้เป็นทุนให้เปล่ามิใช่เงินกู้ยืมเหมือน กยศ. ไม่เป็นภาระการใช้คืนแก่ครัวเรือนย่อมดีกว่า กยศ. แต่ก็จะต้องจ่ายเพียงบางส่วนของค่าใช้จ่ายจริง ทั้งนี้เพื่อให้ครัวเรือนมีหน้าที่และมีความรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายและความเอาใจใส่ในการเรียนของบุตรตามหลักเศรษฐศาสตร์ที่ว่า “ผู้ได้ประโยชน์สมควรเป็นผู้จ่าย” แต่ครัวเรือนก็จ่ายเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษานี้มีเป้าหมายเพียงต้องการให้โอกาสกับครัวเรือนยากจนและคัดเลือกเด็กเก่งให้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น ดังนั้นกลุ่มที่ไม่ใช่เป้าหมายจึงต้องปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการนี้

เมื่อนำความคิดเห็นของผู้ปกครองมาพิจารณาในทูลแบบที่ 3 อธิบายได้ว่า มาตรการการคลังดังกล่าวที่จำลองขึ้นสอดคล้องกับเป้าหมายรัฐบาลและตลาดแรงงานขาดแคลนแรงงาน ปวช. จำนวนมาก และในแต่ละสถานประกอบการส่วนใหญ่ต้องการแรงงานจบ ปวช. มากกว่า ปวส. เนื่องจากสถานประกอบการสามารถจ่ายค่าตอบแทนในราคาต่ำกว่าแต่ประสิทธิภาพการทำงานไม่แตกต่างกับคนจบ ปวส. อีกทั้งแรงงานที่มีประสบการณ์การทำงานมาก่อนย่อมที่จะตัดสินใจเลือกสาขาที่ตนเองชอบและถนัดมากกว่า เนื่องจากได้มีโอกาสปฏิบัติงานจริงมาก่อนที่จะเรียน ซึ่งมาตรการนี้จะเพิ่มแรงงาน ปวช. เข้าสู่ตลาดมากขึ้น และได้แรงงานที่มีคุณภาพมากขึ้นเมื่อศึกษาต่อจนจบ ปวส.

4.4.2 เหตุผลในการตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษาของนักเรียน

การศึกษาส่วนนี้ต้องการนำเสนอเหตุผลหรือความคิดเห็น/ทัศนคติของนักเรียน ม.3 ที่ต้องการศึกษาต่ออาชีวศึกษา (ปวช.1) เพื่อเป็นข้อมูลเชิงปริมาณใช้ในการยืนยันข้อมูลเชิงคุณภาพให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ตาราง 4.27 ความคิดเห็นหรือทัศนคติในการศึกษาต่อสายอาชีพศึกษา

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นในการศึกษาต่อ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน)
		เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	
1	เชื่อว่าตนมีความสามารถ ทักษะและ สติปัญญาเหมาะสมที่จะเรียน	27.20	58.19	14.36	0.25	-	1.12 (0.64)
2	ต้องการศึกษาต่อเพราะมั่นใจว่าสอบได้ และเรียนจบอย่างแน่นอน	28.72	52.90	17.88	0.5	-	1.10 (0.69)
3	ตัดสินใจตามเพื่อนและครอบครัว	8.82	27.96	34.01	22.67	6.55	0.1 (1.05)
4	ศึกษาต่อเพื่อประกอบอาชีพที่ชอบหรือ สนใจ	42.07	47.36	10.33	0.25	-	1.31 (0.66)
5	ศึกษาต่อเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียน ระดับสูงหรือจบปริญญาตรีได้	33.75	50.38	14.61	0.50	0.76	1.16 (0.74)
6	ต้องการมีงานทำระหว่างเรียนสามารถ หาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้	35.77	46.85	14.86	1.51	1.01	1.15 (0.79)
7	มั่นใจว่าเรียนจบมีโอกาสดำรงตำแหน่ง ทำมาหากิน	29.22	50.63	19.40	0.50	0.25	1.08(0.72)
8	ต้องการความก้าวหน้า ความมั่นคง และ รายได้ที่สูงขึ้นในอนาคต	38.54	52.14	8.56	0.76	-	1.28 (0.64)
9	ต้องการวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อสร้าง ความภูมิใจให้ตนเองและครอบครัว	34.26	56.17	8.06	1.51	-	1.23 (0.65)
10	ต้องการศึกษาต่อเพราะคิดว่าพ่อแม่มี ความสามารถที่จะสนับสนุนได้เนื่องจาก มีค่าใช้จ่ายไม่สูงมาก	23.17	44.84	29.22	2.52	0.25	0.88 (0.79)

ที่มา : ข้อมูลปฐมภูมิ

ตาราง 4.27 แสดงความคิดเห็นสนับสนุนการตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษาของนักเรียน ม.3 ว่า เหตุผลสำคัญโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงสุด พบว่า นักเรียน ม.3 เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการศึกษาต่ออาชีวศึกษาเพราะต้องการประกอบอาชีพที่ชอบหรือสนใจ รองลงมา คือ ต้องการความก้าวหน้า ความมั่นคง และรายได้ที่สูงขึ้น ส่วนเหตุผลที่มีความสำคัญน้อยสุด พบว่า นักเรียน ม.3 ไม่ค่อยแน่ใจในบุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจศึกษาต่อครั้งนี้ กล่าวคือ ยังไม่แน่ใจหรืออาจจะไม่

เห็นด้วยว่าการตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษาอาจจะไม่เกี่ยวกับเพื่อนและครอบครัว ซึ่งสิ่งหนึ่งในการนำเสนอผลการศึกษาในส่วนนี้เป็นเรื่องอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้เรียนยังไม่ทราบบทสรุปก็อาจเป็นไปได้ที่ผลการศึกษาอาจไม่ตรงกับการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้สอบถามผู้เรียนที่เรียนจบแล้วและยอมรับทุกคนว่าตัดสินใจเพราะตนเอง พ่อแม่ และเพื่อนเป็นสำคัญ

4.4.3 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดกรองผู้สมัครตามมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

การศึกษาส่วนนี้ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างเงื่อนไขการคัดกรองนักเรียนตามมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาในหลายประเด็น เพื่อสอบถามความคิดเห็นและเป็นส่วนหนึ่งในการเขียนหลักเกณฑ์ที่จะใช้ในการนำเสนอเงื่อนไขในการพิจารณาทุนแบบให้เปล่ากับผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังเรียน ปวช.3 เพื่อทดสอบแรงจูงใจในการศึกษาต่อ ปวส. (ตาราง 4.27) พบว่า

- เห็นด้วยอย่างยิ่งกับเงื่อนไข ต่อไปนี้ (เรียงลำดับจากมากไปน้อย)
 - 1) ผู้รับทุนการศึกษาระดับ ปวส. สามารถเลือกเรียนได้ทุกสาขาที่ตนถนัด
 - 2) การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่ครัวเรือนมีรายได้น้อยกว่า 100,000 บาทต่อปี
 - 3) รัฐควรให้ทุนแบบให้เปล่ากระจายตามชนบทโดยพิจารณาจำนวนจากความหนาแน่นของคนยากจน
 - 4) รัฐต้องการให้มีจำนวนเด็ก/เยาวชนได้ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาเพิ่มมากกว่าปริญญาตรี อย่างเร่งด่วน
 - 5) โรงเรียนและอบต.แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองนักเรียนยากจนและติดตามจนเรียนสำเร็จ
- เห็นด้วยกับเงื่อนไข ต่อไปนี้ (เรียงลำดับจากมากไปน้อย)
 - 1) การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าควรพิจารณาครอบครัวที่มีภาระหนี้สินจำนวนมาก และไม่สามารถกู้เงินในระบบได้
 - 2) ให้ทุนเฉพาะนักเรียนที่มีความประพฤติดี และมีความทักษะเชี่ยวชาญในการทำงาน จะพิจารณาเป็นพิเศษ โดยสถานประกอบการเป็นผู้รับรอง
 - 3) การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าควรพิจารณาเฉพาะครอบครัวที่ไม่มีบ้าน และที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
 - 4) การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าทั้งหมด(ค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายส่วนตัว)เฉพาะกลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนสายอาชีวศึกษาในระดับ ปวส. ซึ่งต้องมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 2 ปี ในสถานประกอบการ

5) ผู้รับการศึกษาคงต้องกลับมาทำงานในภูมิลำเนาเดิมของตน (จังหวัดบ้านเกิด)

การศึกษาในส่วนนี้เพื่อกำหนดเงื่อนไขที่ได้จากผลการวิเคราะห์ในงานส่วนที่ 2 เกี่ยวกับโอกาสที่ผู้ปกครองจะตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อและศึกษาต่อ ปวช.1 เมื่อเปรียบเทียบกับ การตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ม.4 (ตาราง 4.17) ซึ่งพบว่าเงื่อนไขเหล่านี้มีส่วนในการตัดสินใจ ดังนี้

- 1) สภาพคล่องทางการเงิน กล่าวคือ ครอบครัวที่ไม่มีสภาพคล่องทางการเงินจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 มากกว่าครัวเรือนที่มีสภาพคล่อง
- 2) ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่จบ ม.3 หรือต่ำกว่าจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 มากกว่าระดับการศึกษาอื่น
- 3) สถานภาพสมรส กล่าวคือ ครัวเรือนที่ผู้ปกครองมีสถานภาพสมรสหรือแยกกันอยู่จะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 มากกว่าครัวเรือนที่สถานภาพสมรสอยู่ด้วยกัน
- 4) อาชีพหัวหน้าครัวเรือน กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพลูกจ้างบริษัทเอกชนจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรม/ประมง/ลูกจ้าง
- 5) ผู้ปกครองที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนอาชีวศึกษาจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1
- 6) ครัวเรือนที่ไม่เคยสนับสนุนให้บุตรเรียนพิเศษด้านอื่น ๆ จะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1
- 7) ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันอาชีวศึกษาไม่เป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ ปวช.1

ตาราง 4.28 ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อเงื่อนไขมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

ประเด็นข้อคิดเห็น	ร้อยละความคิดเห็นเพื่อการปฏิรูปการศึกษา					ค่าเฉลี่ย (ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน)
	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	
1.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่ครัวเรือนมีรายได้น้อยกว่า 100,000 บาท ต่อปี	56.5	32.5	9.4	1.0	0.3	1.44 (0.72)
2.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าควรพิจารณาเฉพาะครอบครัวที่ไม่มีบ้าน และที่ดินทำกินเป็นของตนเอง	34.7	45.1	16.9	1.9	1.3	1.10 (0.83)
3.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าควรพิจารณาครอบครัวที่มีภาระหนี้สินจำนวนมากและไม่สามารถกู้เงินในระบบได้	42.9	39.3	13.0	3.9	1.0	1.19 (0.87)
4.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าทั้งหมด(ค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายส่วนตัว)เฉพาะกลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนสายอาชีวศึกษาในระดับ ปวส. ซึ่งต้องมีการประกอบการทำงานอย่างน้อย 2 ปีในสถานประกอบการ	36.7	36.4	20.1	5.5	1.3	1.02 (0.95)
5.ให้ทุนเฉพาะนักเรียนที่มีความประพฤติดี และมีความทักษะเชี่ยวชาญในการทำงานจะพิจารณาเป็นพิเศษ โดยสถานประกอบการเป็นผู้รับรอง	36.7	46.4	14.9	1.6	0.3	1.18 (0.78)
6.ผู้รับทุนการศึกษาต้องกลับมาทำงานในภูมิลำเนาเดิมของตน (จังหวัดบ้านเกิด)	32.8	36.0	21.1	8.4	1.6	1.00 (0.9)
7.ผู้รับทุนการศึกษาระดับ ปวส. สามารถเลือกเรียนได้ทุกสาขาที่ตนถนัด	56.2	37.0	6.5	0.3	-	1.49 (0.63)
8. โรงเรียนและอบต.แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองนักเรียนยากจนและติดตามจนเรียนสำเร็จ	41.2	43.8	11.4	1.6	1.9	1.21 (0.85)
9. รัฐควรให้ทุนแบบให้เปล่ากระจายตามชนบทโดยพิจารณาจำนวนจากความหนาแน่นของคนยากจน	42.9	41.9	14.3	1.0	-	1.27 (0.73)
10.รัฐต้องการให้มีจำนวนเด็ก/เยาวชนได้ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาเพิ่มมากกว่าปริญญาตรีอย่างเร่งด่วน	39.9	46.4	12.3	1.0	0.3	1.25 (0.72)

การศึกษาอีกส่วนหนึ่ง (ตาราง 4.24) เพื่อหาโอกาสที่ผู้ประกอบการจะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. เมื่อเปรียบเทียบกับ การตัดสินใจไม่ให้บุตรศึกษาต่อ ซึ่งพบว่าเงื่อนไขเหล่านี้มีส่วนในการตัดสินใจ ดังนี้

- 1) รายได้ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นจะเพิ่มโอกาสศึกษาต่อ ปวส.
- 2)หนี้สินครัวเรือนจะทำให้มีโอกาสศึกษาต่อ ปวส. ลดลง
- 3) หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้างจะมีโอกาสให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. มากกว่าอาชีพราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ
- 4) เกรดเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น จะเพิ่มโอกาสให้บุตรศึกษาต่อ ปวส.
- 5) ผู้ปกครองที่มีเวลาดูแลเอาใจใส่เรื่องเรียนแก่บุตรจะมีโอกาสให้บุตรศึกษาต่อ ปวส. มากกว่าผู้ปกครองที่ไม่ค่อยได้ดูแล

เมื่อรายได้ครัวเรือนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการคัดกรองคนจนตามแนวคิด CCT ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์เฉพาะครัวเรือนที่สนใจในมาตรการการคลังอาชีวศึกษาของนักเรียน ม.3 ซึ่งมีจำนวน 402 ครัวเรือน เพื่อหาความสัมพันธ์ของโครงสร้างครัวเรือนที่มีผลต่อรายได้ครัวเรือนที่ลดลงในสมการถดถอยพหุคูณ (ตาราง 4.29) เพราะถ้ารายได้เพิ่มขึ้นก็จะเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่บุตรนั้นตัวแปรอิสระสามารถทำนายรายได้ได้อย่างมีความแม่นยำ ร้อยละ 17 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับรายได้ครัวเรือน พบว่า

- ครัวเรือนที่มีสภาพคล่องทางการเงินจะมีรายได้ครัวเรือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ขาดสภาพคล่องทางการเงินประมาณ 4,635 บาท
- หัวหน้าครัวเรือนที่จบมัธยมศึกษาจะมีรายได้ครัวเรือนต่อเดือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่จบประถมศึกษาประมาณ 3,642 บาท และหัวหน้าครัวเรือนที่จบอุดมศึกษาจะมีรายได้ครัวเรือนต่อเดือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่จบประถมศึกษาประมาณ 13,298 บาท
- หัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรสอยู่ด้วยกันจะมีรายได้ครัวเรือนต่อเดือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่หย่าร้างหรือหม้าย ประมาณ 3,742 บาท
- หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจจะมีรายได้ครัวเรือนต่อเดือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้างทั่วไปประมาณ 10,000 บาท และหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวจะมีรายได้ต่อเดือนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้างทั่วไปประมาณ 5,537 บาท

ตาราง 4.29 ผลการประมาณรายได้ด้วยแบบจำลอง OLS

Number of obs = 402		F (10, 391) = 8.22	Prob > F = 0.0000
R-squared = 0.1737		Adj R-squared = 0.1525	Root MSE = 14.436
Variable	Coef	Standard Error	คำอธิบายตัวแปร
Inc1000		(Std.Err.)	
DEBT	-1.238790	1.48119	ครัวเรือนมีหนี้สิน
LIQ	4.635250*	1.843673	ครัวเรือนมีสภาพคล่องทางการเงิน
EDH			ระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน
2	3.642402**	1.651782	จบมัธยมศึกษา (ต้นและปลาย)
3	13.298170***	2.781025	จบ ปวส. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
AGE	-0.376401	.0891761	อายุของหัวหน้าครัวเรือน
STA	3.741618*	1.906489	สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน
HOC			อาชีพหัวหน้าครัวเรือน
2	10.029290***	3.176545	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
3	3.735189	2.390938	ลูกจ้างบริษัทเอกชน
4	5.537470***	2.030971	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
SIZE	.3755738	.462120	ขนาดครัวเรือน
CONS	8.856980	5.077656	ค่าคงที่

หมายเหตุ : * ที่ระดับนัยสำคัญ .10 ** ที่ระดับนัยสำคัญ .05 *** ที่ระดับนัยสำคัญ .01

ดังนั้นจากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็นต่าง ๆ หลายแหล่งคือ 1) ข้อมูลเชิงปริมาณจากความคิดเห็นของผู้ปกครอง 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้เรียนจบอาชีวศึกษาจำนวน 11 คน 3) ข้อมูลเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์โอกาสในการตัดสินใจของผู้ปกครอง 4) ข้อมูลเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์แบบจำลองรายได้ครัวเรือน และ 5) แนวคิดของผู้วิจัย สรุปหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการพิจารณาคัดกรองจัดลำดับคะแนนผู้สมัครจากความจำเป็นมากไปน้อย ดังนี้

ทุนแบบที่ 1 : ปวช. สำหรับครัวเรือนยากจน

หลักเกณฑ์การคัดกรอง

1. ครัวเรือนที่รายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี
2. ครัวเรือนที่มีหนี้สินจำนวนมาก โดยเฉพาะหนี้นอกระบบ และไม่สามารถกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินได้
3. ครัวเรือนที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง
4. ครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้างทั่วไป
5. ครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกจำนวนมาก (มากกว่า 5 คน) หรือมีพี่น้องในวัยเรียนมากกว่า 2 คน ขึ้นไป
6. นักเรียนที่ไม่ได้อาศัยกับพ่อแม่ หรือผู้ปกครองมีสถานภาพสมรสผิด หย่าร้างหรือแยกกันอยู่

เงื่อนไข

1. ผู้สมัครจะต้องกำลังศึกษาอยู่ ม.3 ซึ่งคาดว่าจะสำเร็จการศึกษา และมีความตั้งใจจริงในการเรียนสายอาชีพศึกษา สาขาวิชาใดก็ได้ที่ตนเองชอบหรือถนัด
2. ผู้สมัครจะต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี มีความสามารถในการเรียนที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาได้ โดยมีโรงเรียนของผู้สมัครเป็นผู้รับรอง
3. ผู้รับทุนการศึกษาต้องกลับมาทำงานในภูมิลำเนาเดิมของตน (จังหวัดบ้านเกิด)
4. เมื่อผ่านการพิจารณาให้ได้รับทุน ผู้รับทุนจะได้รับค่าครองชีพรายเดือน เดือนละ 2,200 บาท เป็นระยะเวลา 3 ปี (36 เดือน)

ทุนแบบที่ 2 : ปวช.-ปวส. สำหรับผู้มีผลการเรียนดีและยากจน

1. ผู้สมัครต้องมีคะแนนเฉลี่ยสะสม ม.1-3 ไม่ต่ำกว่า 3.00
2. ครัวเรือนที่รายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี
3. ครัวเรือนที่มีหนี้สินจำนวนมาก โดยเฉพาะหนี้นอกระบบ และไม่สามารถกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินได้
4. ครัวเรือนที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง
5. ครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้างทั่วไป

เงื่อนไข

1. ผู้สมัครจะต้องกำลังศึกษาอยู่ ม.3 ซึ่งคาดว่าจะสำเร็จ มีความตั้งใจจริงในการเรียนสายอาชีวศึกษา สาขาวิชาใดก็ได้ที่ตนเองชอบหรือถนัด โดยต้องศึกษาต่อในระดับ ปวช.-ปวส. อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 5 ปี
2. ผู้สมัครจะต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี มีความสามารถในการเรียนที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาได้ โดยมีโรงเรียนของผู้สมัครเป็นผู้รับรอง
3. ผู้รับการศึกษาคือต้องกลับมาทำงานในภูมิลำเนาเดิมของตน (จังหวัดบ้านเกิด)
4. เมื่อผ่านการพิจารณาให้ได้รับทุน ผู้รับทุนจะได้รับค่าครองชีพรายเดือนในระดับ ปวช. เดือนละ 2,200 บาท เป็นระยะเวลา 3 ปี (36 เดือน) และระดับ ปวส. เดือนละ 3,000 บาท เป็นระยะเวลา 2 ปี (24 เดือน)

ทุนแบบที่ 3 : ปวส. สำหรับครัวเรือนยากจน

หลักเกณฑ์การคัดกรอง

1. ครัวเรือนที่รายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี
2. ครัวเรือนที่มีหนี้สินจำนวนมาก โดยเฉพาะหนี้ในระบบ และไม่สามารถกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินได้
3. ครัวเรือนที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง
4. ครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้างทั่วไป
5. ครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกจำนวนมาก (มากกว่า 5 คน) หรือมีพี่น้องในวัยเรียนมากกว่า 2 คน ขึ้นไป
6. นักเรียนที่ไม่ได้อาศัยกับพ่อแม่ หรือผู้ปกครองมีสถานภาพสมรสโสด หย่าร้างหรือแยกกันอยู่

เงื่อนไข

1. ผู้สมัครจะต้องสำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. และมีความตั้งใจจริงในการศึกษาต่อ ปวส. ในสาขาเดียวหรือใกล้เคียงกับที่เรียนในระดับ ปวช.
2. ผู้สมัครจะต้องมีประสบการณ์ทำงานในสถานประกอบการโดยมีใบรับรองการผ่านงานไม่ต่ำกว่า 2 ปี หลังจากจบ ปวช.
3. ผู้สมัครจะต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี มีความสามารถในการเรียนที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาได้

4. เมื่อผ่านการพิจารณาให้ได้รับทุน ผู้รับทุนจะได้รับค่าครองชีพรายเดือน เดือนละ 3,000 บาท เป็นระยะเวลา 2 ปี (24 เดือน)

วิธีการคัดเลือก

แต่งตั้งคณะกรรมการคัดกรองนักเรียนยากจนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2555) เพื่อพิจารณาผลการให้ทุนแต่ละรูปแบบก่อนล่วงหน้าทีมนักเรียนและผู้ปกครองจะตัดสินใจศึกษาต่อ เมื่อผ่านการเข้าศึกษาต่อ จึงจะได้รับทุนแต่ละรูปแบบตามผ่านการพิจารณา โดยมีวิธีการดังนี้

หนึ่ง กำหนดให้มีคณะกรรมการระดับชาติ (ตัวแทน กยศ.) ระดับพื้นที่ (โรงเรียน อบต. อำเภอ และจังหวัด) แต่งตั้งครูแนะแนวแต่ละโรงเรียนในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาหรือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทำหน้าที่คั่นหานักเรียนยากจน หรืออีกกรณี คือ นักเรียนสามารถยื่นใบสมัครได้ด้วยตนเอง ซึ่งคณะกรรมการเหล่านี้จะช่วยกันพิจารณาจัดอันดับความยากจนและความจำเป็นของผู้ขอทุนอย่างยุติธรรมและโปร่งใส โดยใช้หลักเกณฑ์การให้น้ำหนักคะแนนของตัวแปรที่ใช้ในการคัดกรองคนยากจนในเบื้องต้นแล้วจึงจัดคณะกรรมการตรวจเยี่ยมบ้านเด็กที่ขอทุน เพื่อรับทราบสถานการณ์จริงก่อนพิจารณาขั้นตอนสุดท้าย

สอง การจัดสรรทุน แบ่งเจ้าภาพรับผิดชอบทุน 2 หน่วยงาน ได้แก่

- งบประมาณแผ่นดิน และบางส่วนจากกยศ. รับผิดชอบทุนแบบที่ 1 และแบบที่ 3 สำหรับครัวเรือนยากจนทั่วประเทศ เนื่องจาก กยศ. มีโควตาเงินจัดสรรสำหรับครัวเรือนยากจนอยู่แล้ว แต่อาจไม่ได้ใช้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นควรจัดสรรทุนดังกล่าวให้เป็นโควตาพื้นที่(ภูมิภาคและจังหวัด) ตามสัดส่วนความหนาแน่นของคนจนในแต่ละจังหวัด เช่น ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีสัดส่วนคนจนมากที่สุดและรองมาตามอันดับ ต่อจากนั้นจึงพิจารณาโควตารายจังหวัด อำเภอ และตำบล

- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.หรืออบจ.) จัดสรรเงินทุนสำหรับรับผิดชอบทุนแบบที่ 3 เพื่อให้ได้คนเก่งและคนดีสายอาชีพศึกษากลับมาพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยจำนวนทุนแบบที่ 3 จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการจัดหารายได้ของท้องถิ่น โดยให้คณะกรรมการในท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญในการคัดกรองผู้รับทุน

สาม การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและครัวเรือนในชุมชนทราบว่า มีโครงการดังกล่าวในหลายช่องทาง เพื่อให้ผู้ปกครอง ครู และนักเรียนจะได้เข้าถึงข้อมูลถึงแม้จะอยู่ในชุมชนที่ห่างไกล

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน H9

ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ โดยกำหนดเงื่อนไขและวิธีคัดเลือกพอสังเขป ทั้งนี้มีเป้าหมาย 3 ข้อ คือ 1) ต้องการให้คนยากจนได้รับโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นโดยเฉพาะสายอาชีวศึกษา 2) ต้องการคัดเลือกคนเก่งที่มีความสามารถให้เรียนสายอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพแรงงานอาชีวศึกษา และ 3) ต้องการเพิ่มแรงงานทักษะชั้นกลางโดยเฉพาะผู้จบ ปวช. ให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นสอดคล้องตามความต้องการของตลาดแรงงาน

4.4.5 ผลการจำลองสถานการณ์การพิจารณาทุน

ผู้วิจัยทดลองพิจารณาผู้รับทุนโดยใช้หลักเกณฑ์การคัดกรองตามที่นำเสนอ โดยกำหนดสถานการณ์สมมติว่าผู้สมัครในการพิจารณามาจาก 4 จังหวัด คือ กลุ่มตัวอย่างที่สนใจมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

ทุนแบบที่ 1

สำหรับทุนแบบที่ 1 เพื่อศึกษาต่อ ปวช. มีผู้สนใจสมัครจำนวน 403 คน เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การคัดกรองอันดับแรก

- ครัวเรือนมีรายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี หรือประมาณไม่เกิน 8,300 บาทต่อเดือน จะเหลือผู้สมัครเพียง 93 คน ที่ผ่านการคัดเลือก ซึ่งคาดว่าจะยากจน
- ครัวเรือนที่ไม่มีสภาพคล่องทางการเงิน ไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ จะเหลือผู้สมัครเพียง 82 คน ที่ผ่านการคัดเลือก ซึ่งคาดว่าจะยากจนและไม่สามารถกู้เงินในระบบได้
- พิจารณารายละเอียดอื่น ๆ ประกอบของจำนวน 82 คน ดังนี้
 - 1) หนี้สินครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนมีหนี้สิน จำนวน 46 ครัวเรือน (ร้อยละ 56.1) และไม่มีหนี้สิน จำนวน 36 ครัวเรือน (ร้อยละ 43.9) ใช้การจัดลำดับจากจำนวนหนี้มากไปน้อย
 - 2) การมีบ้านเป็นของตนเอง พบว่า ครัวเรือนมีบ้านเป็นของตนเอง จำนวน 65 ครัวเรือน (ร้อยละ 79.3) และไม่มีบ้านเป็นของตนเอง จำนวน 17 ครัวเรือน (ร้อยละ 20.7) ให้พิจารณาครัวเรือนที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเองก่อน
 - 3) อาชีพหัวหน้าครัวเรือน พบว่า อาชีพเกษตรกร จำนวน 20 ครัวเรือน (ร้อยละ 24.4) รับจ้างทั่วไป จำนวน 47 ครัวเรือน (ร้อยละ 57.3) และอื่น ๆ (ร้อยละ 18.3) พิจารณาครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรและรับจ้างทั่วไปก่อนอาชีพอื่น

- 4) สถานภาพสมรส พบว่า ผู้ปกครองอยู่คนเดียวหรือหย่าร้าง จำนวน 23 ครอบครัว (ร้อยละ 28) และสมรสหรือแยกกันอยู่ จำนวน 59 คน (ร้อยละ 72) ให้พิจารณาผู้ปกครองที่อยู่คนเดียวหรือหย่าร้างก่อน

- คณะกรรมการแต่ละพื้นที่จัดลำดับให้คะแนนตามความจำเป็นของผู้สมัครจากมากไปน้อยของแต่ละจังหวัด ซึ่งใช้การสมมติในการศึกษานี้ พบว่า ทั้ง 4 จังหวัด มีจำนวนนักเรียน 82 คน ที่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้น ได้แก่

1) โรงเรียนวัดหอมเกร็ด	จังหวัดนครปฐม	จำนวน 6 คน
2) โรงเรียนองครักษ์	จังหวัดนครนายก	จำนวน 3 คน
3) โรงเรียนสามพรานวิทยา	จังหวัดนครปฐม	จำนวน 5 คน
4) โรงเรียนท่าทองวิทยาคม	จังหวัดพิษณุโลก	จำนวน 8 คน
5) โรงเรียนนครไทยวิทยาคม	จังหวัดพิษณุโลก	จำนวน 7 คน
6) โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย	จังหวัดสุพรรณบุรี	จำนวน 6 คน
7) โรงเรียนนครนายกวิทยาคม	จังหวัดนครนายก	จำนวน 1 คน
8) โรงเรียนบ้านกร่างวิทยาคม	จังหวัดพิษณุโลก	จำนวน 15 คน
9) โรงเรียนวัดดอนยอ	จังหวัดนครนายก	จำนวน 6 คน
10) โรงเรียนไทยรัฐวิทยา	จังหวัดสุพรรณบุรี	จำนวน 3 คน
11) โรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาคม	จังหวัดนครปฐม	จำนวน 3 คน
12) โรงเรียนตลิ่งชันวิทยา	จังหวัดสุพรรณบุรี	จำนวน 10 คน
13) โรงเรียนวัดประสิทธิเวช	จังหวัดนครปฐม	จำนวน 6 คน
14) โรงเรียนนครบางยางพิทยาคม	จังหวัดพิษณุโลก	จำนวน 3 คน

ทุนแบบที่ 2 เพื่อศึกษาต่อ ปวช.-ปวส. ระยะเวลา 5 ปี สำหรับผู้มีผลการเรียนดี และยากจน

- ผู้สมัครที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมไม่น้อยกว่า 3.00 มีจำนวน 205 คน ที่ผ่านการคัดเลือก
- ครอบครัวมีรายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี หรือประมาณไม่เกิน 8,300 บาทต่อเดือน จะเหลือผู้สมัครเพียง 42 คน ที่ผ่านการคัดเลือกและคาดว่าจะยากจน
- ครอบครัวที่ไม่มีสภาพคล่องทางการเงิน ไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ จะเหลือผู้สมัครเพียง 35 คน ที่ผ่านการคัดเลือก ซึ่งคาดว่าจะยากจนและไม่สามารถกู้เงินในระบบได้
- พิจารณารายละเอียดอื่น ๆ ประกอบของจำนวน 35 คน ดังนี้

1) หนี้สินครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนมีหนี้สิน จำนวน 16 ครัวเรือน (ร้อยละ 45.7) แต่ไม่มีหนี้สิน จำนวน 19 ครัวเรือน (ร้อยละ 54.3) ใช้การจัดลำดับจากสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้จากมากไปน้อย

2) การมีบ้านเป็นของตนเอง พบว่า ครัวเรือนมีบ้านเป็นของตนเอง จำนวน 25 ครัวเรือน (ร้อยละ 71.4) และไม่มีบ้านเป็นของตนเอง จำนวน 10 ครัวเรือน (ร้อยละ 25.6) ให้พิจารณาครัวเรือนที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเองก่อน

3) อาชีพหัวหน้าครัวเรือน พบว่า อาชีพเกษตรกร จำนวน 10 ครัวเรือน (ร้อยละ 28.6) รับจ้างทั่วไป จำนวน 19 ครัวเรือน (ร้อยละ 54.3) และอื่น ๆ (ร้อยละ 17.1) พิจารณาครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรและรับจ้างทั่วไปก่อนอาชีพอื่น

4) สถานภาพสมรส พบว่า ผู้ปกครองอยู่คนเดียวหรือหย่าร้าง จำนวน 11 ครัวเรือน (ร้อยละ 31.4) และสมรสหรือแยกกันอยู่ จำนวน 24 คน (ร้อยละ 68.6) ให้พิจารณาผู้ปกครองที่อยู่คนเดียวหรือหย่าร้างก่อน

● คณะกรรมการแต่ละพื้นที่จัดลำดับให้คะแนนตามความจำเป็นของผู้สมัครจากมากไปน้อยของแต่ละจังหวัด ซึ่งใช้การสมมติในการศึกษานี้ พบว่า ทั้ง 4 จังหวัด มีจำนวนนักเรียน 42 คน ที่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้น ได้แก่

1) โรงเรียนวัดหอมเกร็ด	จังหวัดนครปฐม	จำนวน 3 คน
2) โรงเรียนองค์รักษ์	จังหวัดนครนายก	จำนวน 3 คน
3) โรงเรียนสามพรานวิทยา	จังหวัดนครปฐม	จำนวน 3 คน
4) โรงเรียนท่าทองวิทยาคม	จังหวัดพิษณุโลก	จำนวน 3 คน
5) โรงเรียนนครไทยวิทยาคม	จังหวัดพิษณุโลก	จำนวน 2 คน
6) โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย	จังหวัดสุพรรณบุรี	จำนวน 2 คน
7) โรงเรียนนครนายกวิทยาคม	จังหวัดนครนายก	จำนวน 1 คน
8) โรงเรียนบ้านกว้างวิทยาคม	จังหวัดพิษณุโลก	จำนวน 5 คน
9) โรงเรียนวัดดอนยอ	จังหวัดนครนายก	จำนวน 4 คน
10) โรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย	จังหวัดนครปฐม	จำนวน 2 คน
11) โรงเรียนตลิ่งชันวิทยา	จังหวัดสุพรรณบุรี	จำนวน 4 คน
12) โรงเรียนวัดประสิทธิ์เวช	จังหวัดนครปฐม	จำนวน 2 คน
13) โรงเรียนนครบางยางพิทยาคม	จังหวัดพิษณุโลก	จำนวน 1 คน

ทุนแบบที่ 3

สำหรับทุนแบบที่ 3 เพื่อศึกษาต่อ ปวส. มีผู้สนใจสมัครจำนวน 256 คน แต่มีเงื่อนไขว่า จะต้องมีการประสบการณ์ทำงานมาก่อนอย่างต่ำ 2 ปี จึงไม่สามารถแสดงตัวอย่างในการคัดกรองครั้งนี้ แต่อย่างน้อยทำให้ทราบว่า การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวก็ยังมีผู้สนใจมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งไม่ได้เป็นอุปสรรคในการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษา แต่กลับเป็นผลดีในการศึกษาต่อ ปวส. จะทำให้ผู้เรียนรู้สึก รู้จริงในสิ่งที่เรียนเพราะมีประสบการณ์จากการทำงานมาแล้ว อีกทั้งเป็นการเพิ่มสัดส่วนแรงงานระดับ ปวช. เพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องมีประสบการณ์ทำงานมาก่อน ซึ่งจะแตกต่างกับอดีตที่ผู้เรียนจะเรียน ปวช. และ ปวส. ต่อเนื่องจนจบ 5 ปี แล้วจึงเข้าสู่ตลาดแรงงาน

4.4.6 การคำนวณภาระทางการคลังของการให้ทุนแต่ละรูปแบบ

ข้อมูลสถิตินักเรียน ปีการศึกษา 2559 (ช่วงเวลาที่สำรวจ) และคาดว่าทั้งหมดจะเป็นจำนวนนักเรียน ม.3 ในปีการศึกษา 2560 แบ่งเป็นนักเรียน ม.2 จำนวน 769,081 คน และนักเรียน ปวช.2 จำนวน 167,147 คน

ทุนแบบที่ 1 : ปวช.

ก. นักเรียน ม.3 มีจำนวน 769,081 คน คิดเป็นครัวเรือนจนที่สุด คือ 2 เดไซล์แรก หรือคิดเป็นสัดส่วน 0.2 ของจำนวนนักเรียน ม.3 ทั้งหมด ซึ่งมีจำนวน 153,816 คน

ข. การคัดกรองเลือกครัวเรือนจนที่สุดในกลุ่ม 2 เดไซล์แรก (ครัวเรือนจนที่สุด) ของนักเรียน ม.3 ทั้งหมด ทั้งนี้กำหนดให้รับทุนแบบที่ 1 เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 เพื่อให้สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น จึงมีจำนวนผู้รับทุนกระจายทั่วประเทศจำนวน 76,908 คน หรือประมาณ 77,000 คน

ค. ทุนรูปแบบที่ 1 เป็นทุนให้เฉพาะค่าครองชีพรายเดือน เดือนละ 2,200 บาท ซึ่งแต่ละสาขาใช้เวลาเรียน 3 ปี จึงรวมเป็นเงินทั้งหมด 79,200 บาทต่อคน

ดังนั้นต้องใช้งบประมาณ(ทุนให้เปล่าเฉพาะค่าครองชีพทั้งหมด) $79,200 \times 77,000 = 6,090$ ล้านบาท โดยเสนอแนะให้ใช้งบประมาณจากรัฐ ร้อยละ 70 และ กยศ. ร้อยละ 30 ทั้งนี้เพื่อให้ให้นักเรียน ม.3 จากครัวเรือนจนที่สุดซึ่งผ่านการคัดกรองจากคณะกรรมการทั้งหมด 77,000 คน ในแต่ละพื้นที่ทั่วประเทศ ได้มีโอกาสศึกษาต่อ ปวช. จนจบหลักสูตร ระยะเวลา 3 ปี เพื่อเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาตามนโยบายรัฐบาล

ทุนแบบที่ 2 : ปวช-ปวส.

ก. นักเรียน ม.3 ที่มีผลการเรียนดี คิดจากนักเรียนทั้งหมดจำนวน 769,081 คน และต้องมีการเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 คาดว่าจะมีประมาณร้อยละ 50 (อ้างอิงกลุ่มตัวอย่างข้อมูลปฐมภูมิ) ของนักเรียน ม.3 ทั้งหมด คิดเป็นจำนวน 384,540 คน

ข. นักเรียน ม.3 ที่มีผลการเรียนดีและยากจน คิดเป็นครัวเรือนจนที่สุด คือ 2 เดโชล์แรก หรือ คิดเป็นสัดส่วน 0.2 ของจำนวนนักเรียน ม.3 ที่มีผลการเรียนดี ซึ่งมีจำนวน 76,908 คน ทั้งนี้ กำหนดให้รับทุนแบบที่ 1 เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 เพื่อให้สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น จึงมีจำนวน ผู้รับทุนกระจายทั่วประเทศจำนวน 38,454 คน

ค. ทุนรูปแบบที่ 2 เป็นทุนให้เฉพาะค่าครองชีพรายเดือนในระดับ ปวช. เดือนละ 2,200 บาท ระยะเวลา 3 ปี ($2,200 \times 36 = 79,200$ บาท) และระดับ ปวส. เดือนละ 3,000 บาท ระยะเวลา 2 ปี ($3,000 \times 24 = 72,000$ บาท) จึงรวมเป็นเงินทั้งหมด 151,200 บาทต่อคน ภายในระยะเวลา 5 ปี

ดังนั้นต้องใช้งบประมาณ(ทุนให้เปล่าเฉพาะค่าครองชีพทั้งหมด) $151,200 \times 38,454 = 5,806$ ล้านบาท โดยเสนอแนะให้ใช้งบประมาณจากรัฐ ร้อยละ 70 และ อปท. ร้อยละ 30 ทั้งนี้ เพื่อให้ให้นักเรียน ม.3 จากครัวเรือนจนที่สุดซึ่งผ่านการคัดกรองจากคณะกรรมการทั้งหมด 38,454 คน ในแต่ละพื้นที่ทั่วประเทศ ได้มีโอกาสศึกษาต่อ ปวช.- ปวส. จนจบหลักสูตร ระยะเวลา 5 ปี เพื่อเพิ่ม สัดส่วนและคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษาในประเทศ

ทุนแบบที่ 3 : ปวส.

ใช้สถิติและข้อสมมติจากสถิตินักเรียน ปวช.2 ปีการศึกษา 2559 (กระทรวงศึกษาธิการ 2559) คาดว่าจะเป็นนักเรียน ปวช.3 ในปีการศึกษา 2560

ก. นักเรียน ปวช.3 มีจำนวน 167,147 คน คิดเป็นครัวเรือนจนที่สุด คือ 2 เดโชล์แรก หรือ สัดส่วน 0.2 ของนักเรียน ปวช.3 คิดเป็นจำนวน 33,429 คน

ข. การคัดกรองเลือกครัวเรือนจนที่สุดในกลุ่ม 2 เดโชล์แรก(ครัวเรือนจนที่สุด)ของนักเรียน ปวช.3 ทั้งหมด ให้รับทุนแบบที่ 3 เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 เพื่อให้สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น จึงมี จำนวนผู้รับทุนกระจายทั่วประเทศจำนวน 16,714 คน (แต่ด้วยเงื่อนไขให้มีประสบการณ์ทำงานก่อน อาจทำให้จำนวนผู้สมัครต่ำกว่าเป้าหมาย)

ค. ทุนรูปแบบที่ 3 เป็นทุนให้เฉพาะค่าครองชีพรายเดือน เดือนละ 3,000 บาท ระยะเวลา 2 ปี รวมเงินทั้งหมด 72,000 บาท

ดังนั้นต้องใช้งบประมาณ(ทุนให้เปล่าเฉพาะค่าครองชีพทั้งหมดในระยะเวลา 2 ปี) $72,000 \times 16,714 = 1,200$ ล้านบาท โดยเสนอแนะให้ใช้งบประมาณจากรัฐ ร้อยละ 70 และ กยศ. ร้อยละ 30 ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียน ปวช.3 จากครัวเรือนจนที่สุดซึ่งผ่านการคัดกรองจากคณะกรรมการทั้งหมด 16,714 คน ในแต่ละพื้นที่ทั่วประเทศ ได้มีโอกาสศึกษาต่อ ปวส. จนจบหลักสูตร ระยะเวลา 2 ปี เพื่อเพิ่ม สัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาตามนโยบายรัฐบาล

ดังนั้น เมื่อคำนวณภาระงบประมาณการคลังของ

- ทุนแบบที่ 1 จะใช้งบประมาณทั้งหมด 6,090 ล้านบาท ภายในระยะเวลา 3 ปี สามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนจน จำนวน 77,000 คน
- ทุนแบบที่ 2 จะใช้งบประมาณทั้งหมด 5,806 ล้านบาท ภายในระยะเวลา 5 ปี สามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนเก่งและยากจน จำนวน 38,454 คน
- ทุนแบบที่ 3 จะใช้งบประมาณทั้งหมด 1,200 ล้านบาท ภายในระยะเวลา 2 ปี สามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนจน จำนวน 16,714 คน

ดังนั้นจะใช้งบประมาณในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาทั้งหมด **13,096** ล้านบาท ทั้งนี้เป็นการแบ่งชำระรายปี ทุนแบบที่ 1 ปีละประมาณ 2,030 ล้านบาท เป็นระยะเวลา 3 ปี ส่วนทุนแบบที่ 2 ปีละ 1,161.2 ล้านบาท เป็นระยะเวลา 5 ปี และทุนแบบที่ 3 ปีละ 600 ล้านบาท เป็นระยะเวลา 2 ปี

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาผลตอบแทนการศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงาน และนโยบายอาชีวศึกษา ทางเลือกสำหรับครัวเรือนยากจน ผู้วิจัยคำนวณหาอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนทางการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายสามัญและอาชีวศึกษา และศึกษาโอกาสทางการศึกษา แรงจูงใจของผู้ปกครองในการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อเพื่อนำมาพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาสำหรับคนยากจน โดยศึกษามิติเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการตัดสินใจเรียน ชีวิตระหว่างเรียน และคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา ซึ่งสามารถสรุปงานทั้ง 4 ส่วน อภิปรายผล และเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งเน้นอธิบายช่วงเวลาชีวิตของผู้เรียนอาชีวศึกษาตั้งแต่อ่อนตัดสินใจว่า ครัวเรือนควรตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา (ปวช.3) จะคุ้มค่ามากกว่าสายสามัญ (ม.6) เนื่องจากอัตราผลตอบแทนภายในของผู้เรียน ปวช.3 จะสูงกว่า ม.6 แต่สำหรับครัวเรือนยากจนมีรายได้น้อย ขาดสภาพคล่องทางการเงิน อาชีพที่มีรายได้ต่ำ มีความเอาใจใส่บุตรน้อย และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนสายอาชีวศึกษาจะมีโอกาสสูงที่จะสนใจต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาและเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในจากสายสามัญหรือไม่คิดจะศึกษาต่อมาเรียนสายอาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40 โดยผู้เรียนอาชีวศึกษาต้องชอบหรือมีความถนัดในสาขาวิชาที่เลือกเรียน เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง สามารถหารายได้ระหว่างเรียน หลังจากเรียนจบหางานทำได้ทันทีในหน่วยงานแต่ละภาคส่วนและมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีมีโอกาสประสบความสำเร็จในอาชีพโดยเฉพาะผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจส่วนตัว ดังนั้นการนำเสนอมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาสำหรับครัวเรือนยากจนสามารถเพิ่มอัตราผลตอบแทนภายในของการเลือกเรียนอาชีวศึกษาซึ่งนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานหลังสำเร็จการศึกษาที่ดีขึ้นในระยะยาว โดยมีรายละเอียดของงานแต่ละส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุนทางการศึกษา

- การวิเคราะห์และเปรียบเทียบความแตกต่างของรายได้ อาชีพ และค่านวนหาอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนทางการศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายสามัญและสายอาชีวศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการสนับสนุนการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาแก่บุตรในครัวเรือน ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้ข้อมูลการสำรวจข้อมูลการสำรวจแรงงานและการมีงานทำ (labor force survey) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้ง 4 ครั้ง ในปี 2558 รวมเป็นฐานข้อมูลเดียวกัน กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นแรงงานมีช่วงอายุระหว่าง 15-45 ปี ซึ่งสำเร็จการศึกษาสูงสุดโดยระบุไว้ ณ.วันที่สำรวจเท่านั้น จำนวน 115,450 คน โดยใช้ทฤษฎีทุนมนุษย์เป็นกรอบในการวิเคราะห์และคำนวณในสมการมินเชอร์โดยใช้เทคนิคแบบจำลอง Simultaneous quantile regression เปรียบเทียบระหว่างแรงงานชายและหญิง พบว่า แรงงานชายและหญิงที่จบ ม.6 จะมีค่าจ้างรายเดือนน้อยกว่าผู้จบ ม.3 ประมาณร้อยละ 15-22 และ 22-25 ตามลำดับ ขณะที่ถ้าแรงงานชายและหญิงที่จบ ปวช. จะมีค่าจ้างรายเดือนสูงกว่าผู้จบ ม.3 ประมาณร้อยละ 32-52 และ 25-38 ตามลำดับ โดยมีข้อสังเกตว่าในระดับการศึกษาเดียวกันระหว่างผู้จบ ม.6 กับ ปวช. ซึ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่ากัน แต่แตกต่างที่สายวิชาระหว่างสายสามัญและสายอาชีวศึกษามีผลทำให้ค่าจ้างรายเดือนแตกต่างกันมาก โดยแรงงานชายที่จบ ปวช. มีค่าจ้างรายเดือนในกลุ่มควอนไทล์ที่ 50 มากกว่าผู้จบ ม.6 ถึง 1.8 เท่า ขณะที่แรงงานหญิงผู้จบ ปวช. มีค่าจ้างรายเดือนมากกว่าผู้จบ ม.6 ไม่มากนัก หรือกล่าวได้ว่าแรงงานชายที่จบ ปวช. จะมีค่าจ้างสูงกว่าแรงงานหญิงในวุฒิการศึกษาเดียวกัน สะท้อนถึงความต้องการแรงงานของตลาดหรือสถานประกอบการในสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ เนื่องจากแรงงานกลุ่มดังกล่าวสามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการได้ทันที และคำนวณอัตราผลตอบแทนภายในด้วยวิธี elaborated method หลังสำเร็จการศึกษาของบุตรวัยหนุ่มสาวในครัวเรือน (ทำงานไม่เกิน 20 ปี) ระหว่างการสำเร็จมัธยมศึกษาตอนต้น (ภาคบังคับ) กับการสำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษาจะมีอัตราผลตอบแทนสูงกว่าสายสามัญ โดยมีข้อสมมติว่าหลังจากเรียนจบมีงานทำทันที กล่าวคือ แรงงานชายและหญิงที่จบ ม.3 และตัดสินใจศึกษาต่อ ม.6 จนจบและทำงานทันที จะมีอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุนการศึกษาลดลงร้อยละ 5.5 และ 3.5 ตามลำดับ และแรงงานชายและหญิงที่จบ ม.3 และตัดสินใจศึกษาต่อ ปวช.3 จนจบและทำงานทันที จะมีอัตราผลตอบแทนเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 และ 7.5 ตามลำดับ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาตัดสินใจเลือกลงทุนทางการศึกษาในเส้นทางที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า ดังนั้นจึงควรตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.) จะคุ้มค่ามากกว่าสายสามัญ (ม.6)

ส่วนที่ 2 การตัดสินใจและแรงจูงใจในการศึกษาต่ออาชีวศึกษา

การศึกษาโอกาสและแรงจูงใจในการตัดสินใจศึกษาต่อของบุตรในครัวเรือนยากจนหลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการคัดกรองคนยากจนของมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นครัวเรือนซึ่งมีบุตรกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ปวช.3 จำนวน 607 ครัวเรือน และจำนวน 308 ครัวเรือน ตามลำดับ รวมทั้งหมด 915 ครัวเรือน ในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครปฐม นครนายก พิจิตร และสุพรรณบุรี โดยใช้เก็บข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถามการสนับสนุนให้เด็ก/เยาวชนมีโอกาสศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2 ชุด โดยใช้แบบจำลอง Bivariate Probit Regression เพื่อศึกษาการตัดสินใจของผู้ปกครองในการให้บุตรศึกษาต่อ ปวช.1 และความสนใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา พบว่า ปัจจัยที่เพิ่มโอกาสให้ผู้ปกครองตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษามากกว่าสายสามัญ โดยครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีลักษณะบางประการดังต่อไปนี้ คือ ขาดสภาพคล่องทางการเงิน หัวหน้าครัวเรือนจบประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีอายุมาก สถานภาพสมรสหย่าร้าง หรือพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว และไม่ได้สนับสนุนให้บุตรทำกิจกรรมอื่น ๆ แต่มีทัศนคติที่ดีต่อสายอาชีวศึกษา นอกจากนี้แล้วครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำมากพ่อแม่จะยิ่งคาดหวังให้บุตรมีอาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจทั้งนี้ต้องการให้มีความมั่นคงในชีวิต และเมื่อทดสอบแรงจูงใจที่มีต่อมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา พบว่า ครัวเรือนที่มีลักษณะต่อไปนี้ ได้แก่ ครัวเรือนยากจนมีรายได้ต่ำ ขาดสภาพคล่องทางการเงิน อาชีพที่มีรายได้ต่ำ มีความเอาใจใส่บุตรน้อย และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนสายอาชีวศึกษาจะมีโอกาสมากกว่าในการเข้าร่วมมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา และที่สำคัญมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาสามารถสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจจากสายสามัญหรือไม่คิดว่าจะศึกษาต่อเปลี่ยนมาเรียนสายอาชีวศึกษาในระดับ ม.ปลาย โดยมีโอกาสเป็นไปได้ร้อยละ 40

ส่วนที่ 3 คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา

การศึกษามิติเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการตัดสินใจเรียน ชีวิตระหว่างเรียน และคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา เพื่อทราบข้อมูลเชิงลึกในการประเมินความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมของผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน ซึ่งเป็นศิษย์เก่าของสถาบันอาชีวศึกษาของรัฐและมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 2 ปี พบว่า ก่อนเลือกเรียนอาชีวศึกษาต้องทราบว่าต้องการหรือชอบเรียนสาขาใดและมีความตั้งใจจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับ 3 แรง คือ แรงบันดาลใจของผู้เรียนสำคัญที่สุดรองลงมาคือ แรงสนับสนุนจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง และแรงชักจูงจากเพื่อนในชั้นเรียน ซึ่งมั่นใจว่า

จบแน่นอน มีความเสี่ยงต่ำที่จะไม่สำเร็จการศึกษาถ้ามีพฤติกรรมดีและเลือกเรียนในสาขาวิชาที่ตนเองชอบและถนัด ลักษณะการเรียนอาชีวศึกษานั้นเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจึงเป็นจุดแข็งในการทำงานได้ทันที แต่มีจุดอ่อนทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ โดยครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างอาชีพและสร้างงาน ระหว่างเรียนสามารถหางาน ทำและมีรายได้เป็นเงินจำนวนไม่น้อย เนื่องจากระหว่างเรียนได้ฝึกฝนวิชาชีพก่อนปฏิบัติงานจริง ทำให้ชีวิตวัยเรียนมีความสุข ผูกพันกับเพื่อนและครูอย่างสนิทสนม แต่อาจจะโดดเรียนหรือมีปัญหาทะเลาะวิวาทบ้างหรือไม่เอาใจใส่ในการเรียนเท่าที่ควร แต่ก็สามารถเรียนจบได้โดยคาดหวังว่าจะมีงานทำทันทีหลังเรียนจบทันที ยกเว้นสำหรับบางคนที่ครอบครัวมีฐานะพอสมควรจึงเรียนต่อปริญญาตรีให้จบรอดเดียว และหลังจากจบทำงานนั้นผู้เรียนอาชีวศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความพึงพอใจในงานที่ตนเองทำ กล่าวคือ 1) ผู้เรียนอาชีวศึกษาได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมในระดับที่เหมาะสมและมีความพึงพอใจในค่าตอบแทนดังกล่าว 2) สถานที่ทำงานปลอดภัยไม่มีความเสี่ยงและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ 3) มีโอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนเองในระดับที่แตกต่างกันตามกลุ่มอาชีพ โดยกลุ่มอาชีพที่พัฒนาตนเองมากที่สุดคือผู้ที่มีธุรกิจส่วนตัวจะต้องแสวงหาความรู้ ความทันสมัยในเทคโนโลยี และพัฒนาการจัดการธุรกิจตลอดเวลา 4) ผู้เรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ถ้าทำงานเป็นลูกจ้างหรือรับราชการแล้วไม่เรียนต่อปริญญาตรีก็จะมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานน้อยกว่าผู้จบปริญญาตรี เหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาต้องพยายามเรียนให้จบปริญญาตรีในที่สุดซึ่งจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของแต่ละคน 5) ผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ มีความภูมิใจในตนเองและมีโอกาสทำงานให้กับชุมชนและสังคม 6) ผู้เรียนอาชีวศึกษาสามารถปฏิบัติงานภายใต้กฎระเบียบของหน่วยงานได้เป็นอย่างดีและยอมรับในการประเมินผลงานที่มีเกณฑ์ชัดเจนโดยเฉพาะในองค์กรเอกชนค่อนข้างตรงไปตรงมาอย่างยุติธรรมมากกว่าหน่วยงานราชการ 7) ผู้เรียนอาชีวศึกษาใช้ชีวิตในการทำงานและชีวิตด้านต่าง ๆ ค่อนข้างสมดุล และ 8) กิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ล้วนมีบทบาทและความสำคัญกับชุมชนแตกต่างกัน แต่อย่างน้อยทั้งภาครัฐและเอกชนก็พยายามมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนที่ตนเองอยู่เหมือนกัน และสำหรับโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพนั้นเริ่มต้นจากความมุ่งมั่นและเพียรพยายามในวัยเรียน รู้ว่าตนเองอยากเรียนหรืออยากมีอาชีพอะไรจึงตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งน่าจะเข้าถึงหนทางสู่อาชีพนั้นได้เร็วกว่าผู้เรียนสายสามัญ เพราะระหว่างทางมีโอกาสได้ปฏิบัติงานและเรียนรู้จากของจริง เมื่อเรียนจบจึงได้ทำงานในสิ่งที่ตนชอบและวางแผนไว้ก็จะยิ่งส่งผลให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีรายได้จำนวนมากหรือมีตำแหน่งหน้าที่การงานในระดับสูง และเป็นที่ยอมรับของสังคมได้ในที่สุด โดยเฉพาะบางคนที่มีกำลังทรัพย์จากครอบครัวเป็นแรงเสริมในการทำธุรกิจส่วนตัวก็จะสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จในอาชีพเร็วกว่าคนในวัยเดียวกัน

ส่วนที่ 4 การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

การพัฒนามาตรการทางการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่มีความเหมาะสมกับคนยากจนในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา เพื่อกำหนดเกณฑ์ รูปแบบ และเงื่อนไขในการคัดกรองคนยากจนให้ได้รับทุนตามแนวคิด CCT หรือการให้ทุนให้เปล่าแบบมีเงื่อนไข โดยใช้ข้อมูลครัวเรือนในการพิจารณาจากแบบสอบถามการสนับสนุนให้เด็ก/เยาวชนมีโอกาสศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสมมติว่าเป็นการคัดกรองจากใบสมัครเพื่อจัดสรรทุน โดยทุนทั้ง 3 รูปแบบมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ข้อ คือ 1) ทุนแบบที่ 1 และ 2 มีเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสสำหรับครัวเรือนยากจนให้ได้ศึกษาต่ออาชีวศึกษา โดยทุนแบบที่ 2 ให้ศึกษาต่อ ปวส. แต่ผู้ขอทุนจะต้องมีประสบการณ์ทำงานมาก่อนอย่างน้อย 2 ปี และ 2) ทุนแบบที่ 3 มีเป้าหมายคัดกรองคนเก่งให้ได้ศึกษาต่ออาชีวศึกษาทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. อย่างต่อเนื่อง เป็นเวลา 5 ปี เพื่อเพิ่มคุณภาพของแรงงานอาชีวศึกษา ทั้งนี้ทุนทั้ง 3 รูปแบบเน้นการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาในภูมิลำเนาของตนเองเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และเพิ่มแรงจูงใจในการตัดสินใจเรียนอาชีวศึกษาด้วยการให้ค่าครองชีพรายเดือนแก่ผู้เรียนเพื่อลดต้นทุนทางการศึกษา โดยที่ครัวเรือนต้องรับผิดชอบในส่วนค่าธรรมเนียมการศึกษาของบุตร แต่จำนวนเงินค่าครองชีพในระดับ ปวช. ที่จ่ายให้เดือนละ 2,200 บาท และ ปวส. เดือนละ 3,000 บาท กำหนดตามเงื่อนไขการให้กู้ยืมตาม กยศ. ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ กำหนดเกณฑ์การคัดกรอง ดังนี้ 1) ครัวเรือนต้องมีรายได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี หรือประมาณไม่เกิน 8,300 บาทต่อเดือน 2) ครัวเรือนที่ไม่มีสภาพคล่องทางการเงิน ไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ นอกจากนี้ยังพิจารณาองค์ประกอบอื่น เช่น หนี้สินครัวเรือน การมีบ้านเป็นของตนเอง อาชีพหัวหน้าครัวเรือน และสถานภาพสมรส มีวิธีการคัดเลือกโดยแต่งตั้งคณะกรรมการคัดกรองนักเรียนยากจนจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่ เพื่อพิจารณาผลการให้ทุนแต่ละรูปแบบก่อนล่วงหน้า ที่นักเรียนและผู้ปกครองจะตัดสินใจศึกษาต่อเมื่อผ่านการเข้าศึกษาต่อ จึงจะได้รับทุนแต่ละรูปแบบที่ผ่านการพิจารณา โดยใช้งบประมาณแผ่นดินของรัฐ อปท. และ กยศ. จัดสรรทุนตามโควตาพื้นที่(ภูมิภาคและจังหวัด) และตามสัดส่วนความหนาแน่นของคนจนในแต่ละจังหวัด รวมถึงให้มีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง และครัวเรือนในชุมชนทราบว่า มีโครงการดังกล่าวในหลายช่องทาง เพื่อให้ผู้ปกครอง ครู และนักเรียนจะได้เข้าถึงข้อมูลถึงแม้จะอยู่ในชุมชนที่ห่างไกล ซึ่งจะใช้งบประมาณในมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาทั้งหมด 13,096 ล้านบาท ทั้งนี้เป็นการแบ่งชำระรายปี ทุนแบบที่ 1 ปีละประมาณ 2,030 ล้านบาท เป็นระยะเวลา 3 ปี ส่วนทุนแบบที่ 2 ปีละ 1,161.2 ล้านบาท เป็นระยะเวลา 5 ปี และทุนแบบที่ 3 ปีละ 600 ล้านบาท เป็นระยะเวลา 2 ปี

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาในงานนี้ทั้ง 4 ส่วนสามารถอภิปรายโดยมีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุนทางการศึกษา

การศึกษ้อัตราผลตอบแทนการศึกษาของประเทศไทยในช่วงเวลาต่างกัน เพื่อศึกษาแนวโน้มค่าจ้างแรงงานในแต่ละปีหรือแต่ละช่วงภาวะเศรษฐกิจ เพื่อศึกษาความต้องการของตลาดแรงงานหรือนโยบายการจัดสรรงบประมาณในการลงทุนทางการศึกษาของรัฐ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบผลตอบแทนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายอาชีพและสายสามัญในโดยใช้ข้อมูลแรงงานช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2528-2558 เป็นช่วงเวลากว่า 30 ปี ผลการศึกษาของชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์ (2551) Moenjak & Worswick (2003) Hawley (2004) Tangtipongkul (2013) Srinang (2014) และผลการศึกษาอื่น ๆ ยืนยันสอดคล้องกันว่าอัตราผลตอบแทนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพศึกษา (ปวช.) สูงกว่าผู้เรียนสายสามัญ (ม.6) ซึ่งเหตุผลที่แรงงานสายอาชีพ (ปวช.) ได้ค่าตอบแทนสูงกว่าผู้จบ ม.6 เนื่องจากในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตตลาดยังมีความต้องการแรงงานในระดับปฏิบัติการมากขึ้น และอุปสงค์แรงงานมีมากกว่าอุปทานแรงงาน สะท้อนความต้องการแรงงานฝีมือทักษะชั้นกลางมากขึ้นสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้ที่พบว่าแรงงานชายและหญิงที่มีทักษะปานกลางจะมีค่าจ้างสูงกว่าทักษะต่ำประมาณ 1.8 และ 1.7 เท่า ตามลำดับ ดังนั้นในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่ประเทศต้องการก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางจึงมีความต้องการแรงงานทักษะชั้นกลางมากขึ้น ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นที่รัฐจะต้องลงทุนในระดับอาชีวศึกษาของไทยเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาให้ใกล้เคียงกับสายสามัญเหมือนกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวคิดมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

ส่วนผลตอบแทนของแรงงานชายและหญิงอาจจะแตกต่างกัน กล่าวคือ แรงงานชายที่จบอาชีวศึกษามีผลตอบแทนสูงกว่าแรงงานหญิงเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานที่จบสายสามัญในปีเดียวกัน (Moenjak & Worswick , 2003) และสอดคล้องกับงานของ Hawley (2004) ซึ่งเปรียบเทียบกับผลตอบแทนแรงงานที่จบมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) แต่ตรงข้ามกับผลการศึกษาของชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์ (2551) ที่พบว่าแรงงานหญิงที่จบ ปวช.มีอัตราผลตอบแทนสูงกว่าแรงงานชายที่จบ ปวช. โดยอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาระหว่างแรงงานชายและหญิงในแต่ละช่วงปีของผลงานการศึกษาแต่ละงานแตกต่างกันตามความต้องการของตลาดแรงงาน ภาวะเศรษฐกิจ และวิธีการเศรษฐกิจ กล่าวคือ ถ้าใช้การประมาณพารามิเตอร์ด้วยสมการกำลังสองน้อยที่สุดจะได้ค่าพารามิเตอร์ต่ำกว่าวิธีการอื่น สำหรับการศึกษาเลือกใช้สมการควอนไทล์เรกเรชันเนื่องจากความแตกต่างของค่าจ้างในระดับการศึกษาเดียวกันค่อนข้างมาก แบบจำลองถดถอยควอนไทล์มีความเหมาะสมกับการเปรียบเทียบค่าจ้างในแต่ละกลุ่มซึ่งมีโครงสร้างแตกต่างกัน

นอกจากจะหาอัตราผลตอบแทนตามแบบจำลองมินเชอร์ด้วยวิธีการเศรษฐกิจมิติเพื่อให้เปรียบเทียบกับผลการศึกษาของผู้อื่นแล้ว ผู้วิจัยยังคำนวณหาอัตราผลตอบแทนภายในด้วยวิธี elaborated method ที่หักต้นทุนการศึกษาน่าจะใกล้เคียงความจริงมากกว่าวิธีมินเชอร์ ดังวิธีการหาอัตราผลตอบแทนของแรงงานที่จบปริญญาตรีของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2553) โดยอัตราผลตอบแทนภายในที่ได้จากการศึกษานี้ใกล้เคียงกับการหาด้วยวิธีสมการกำลังสองน้อยที่สุดของ Tangtipongkul (2013) ที่อัตราผลตอบแทนปี 2551-2553 ประมาณ ร้อยละ 9-10 ซึ่งใกล้เคียงกับวิธี elaborated method อีกทั้งสะดวกและง่ายกว่า ดังนั้นในการศึกษาของ ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์ (2551) จึงเลือกใช้การหาผลตอบแทนด้วยวิธีการสมการถดถอยกำลังสองน้อยที่สุดซึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรม แต่เมื่อเปรียบเทียบผลตอบแทนของผลการศึกษางานที่ผ่านมา พบว่า ม.6 จะสูงกว่า ม.3 แต่ในการศึกษานี้กับได้ผลการศึกษตรงกันข้าม กล่าวคือ ในปี 2558 แรงงานที่จบ ม.3 มีค่าจ้างรายเดือนเฉลี่ยสูงกว่า ม.6 ซึ่งคาดว่าน่าจะเกิดจากกลุ่มตัวอย่างแรงงานที่จบ ม.6 มีจำนวนน้อยเกินไป ประมาณ 200 ตัวอย่าง ซึ่งอาจจะไม่ได้เป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่มตัวอย่างถึงแม้ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลการสำรวจทั้งสี่รอบมารวมกันแล้วก็ตาม หรืออีกนัยหนึ่งถ้าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ดีผลการศึกษาดังกล่าวจะสะท้อนถึงค่านิยมของการเลือกเรียนสายสามัญจนจบ ม.6 เพื่อศึกษาต่อจนจบปริญญาตรีมากกว่าออกไปทำงานหลังจากจบ ม.6 ถึงแม้ว่าครัวเรือนจะยากจนก็สามารถขอกู้ยืมเงินเรียนจาก กยศ. ได้ทั้งนี้อ้างอิงสถิติการให้กู้ยืมของ กยศ. ระดับปริญญาตรีเพิ่มขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้มีแรงงานในตลาดที่จบ ม.6 มีสัดส่วนน้อยกว่าผู้เรียน ปวช. อย่างมาก อีกทั้งแรงงานที่จบ ม.6 ขาดทักษะวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงานทักษะปานกลางของสถานประกอบการจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่มีค่าจ้างไม่สูงกว่าผู้จบ ม.3 ซึ่งมีประสบการณ์ทำงานมากกว่าก็อาจเป็นไปได้

เมื่อเปรียบเทียบค่าจ้างแรงงานในแต่ละภูมิภาคก็พบว่ากรุงเทพฯมีค่าจ้างสูงกว่าภูมิภาคอื่น โดยที่ภาคเหนือหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือสลับกันมีค่าจ้างต่ำสุดกว่าภูมิภาคอื่นสอดคล้องกับทุกผลการศึกษาสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำของค่าจ้างแรงงานระหว่างภูมิภาคเป็นที่มาของการเคลื่อนย้ายแรงงานจากต่างจังหวัดเข้าสู่กรุงเทพฯ และทิศทางการพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรมของประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่กระจุกตัวอยู่ในเมืองหลวงและปริมณฑล รวมถึงความเหลื่อมล้ำของการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินที่กระจายสู่แต่ละภูมิภาคหรือจังหวัดแบบเดิม ๆ ซึ่งอาจจะเพิ่มขึ้นในจังหวัดที่เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าจังหวัดอื่น ทำให้ซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำของค่าจ้างเพิ่มมากขึ้น

ส่วนที่ 2 การตัดสินใจและแรงจูงใจในการศึกษาต่ออาชีวศึกษา

รายได้ของครัวเรือนเป็นตัวแปรหลักที่จะสามารถทำนายการตัดสินใจศึกษาต่อหรือไม่และการเลือกศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ปวช.) ขณะที่การทำนายการตัดสินใจศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ม.6) ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งหวังจะเรียนปริญญาตรี ดังนั้นอาจจะต้องเพิ่มตัวแปรเกี่ยวกับความมั่งคั่งของสินทรัพย์มาร่วมพิจารณาด้วย (Gatlin, 2008) โดยการศึกษาที่ใช้ตัวแปรสภาพคล่องทางการเงินและการมีบ้านเป็นของตนเองแทนตัวแปรความมั่งคั่งของสินทรัพย์ครัวเรือนเพื่อง่ายในการตอบคำถามและอธิบายชัดเจน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่ตัดสินใจให้บุตรเรียนสายสามัญจะมีสภาพคล่องทางการเงินมากกว่าครัวเรือนที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่ออาชีวศึกษา ซึ่งกล่าวได้ว่า ตัวแปรความมั่งคั่งทางการเงินมีผลต่อโอกาสที่จะศึกษาต่อสายสามัญมากกว่าสายอาชีวศึกษาหรือไม่ศึกษาต่อและหนี้สินครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นก็จะลดโอกาสที่จะตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายด้วยเช่นกันสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Wongmonta (2012) นอกจากนี้ยังกล่าวในภาพรวมได้ว่าครัวเรือนที่ตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาให้บุตรศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ (ม.4) ซึ่งคาดหวังในการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของบุตร จะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างพร้อมในการลงทุนมากกว่าครัวเรือนที่ตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.) เช่น หน้าครัวเรือนมีอายุมาก และระดับการศึกษาสูง พ่อแม่อยู่ด้วยกันครอบครัวสมบูรณ์ และอาชีพที่มีความมั่นคงในรายได้ เป็นต้น สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาและ Worswick (2003) ที่ใช้ตัวแปรระดับการศึกษาและอาชีพของพ่อแม่ทำนายทางเลือกในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายสามัญและสายอาชีพ นอกจากตัวแปรทุนทางเศรษฐกิจและโครงสร้างครัวเรือนที่มีผลต่อการตัดสินใจเรียนระหว่างสายสามัญและสายอาชีวศึกษาแล้ว ตัวแปรทุนที่ใช้วัดนิสัยเกี่ยวกับทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนสายอาชีพก็เป็นตัวแปรสำคัญมากต่อการตัดสินใจให้บุตรเลือกเรียนสายอาชีวศึกษา (Pimpa, 2007) โดยเฉพาะความคาดหวังในอาชีพของบุตรสำหรับครัวเรือนยากจนต้องการให้บุตรมีอาชีพ รายได้ และมีงานทำที่มั่นคง ยิ่งครัวเรือนมีฐานะยากจนมากเท่าไรยิ่งต้องการให้บุตรมีอาชีพมั่นคง เช่น รับราชการมากขึ้นเท่านั้นสอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์ที่พ่อแม่ต้องการให้บุตรมีอนาคตที่ดีกว่าตนเอง

สำหรับครัวเรือนที่มีโอกาสจะเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจจากไม่ให้บุตรศึกษาต่อหรือไม่ให้บุตรเรียนสายสามัญมาสู่สายอาชีวศึกษาโดยการเข้าร่วมมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการเพิ่มแรงจูงใจแก่ครัวเรือนในการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษา และตัวแปรสำคัญที่มีต่อความสนใจใฝ่มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาจะมีลักษณะแสดงถึงความยากจนขาดความพร้อมในการลงทุนการศึกษาแก่บุตร ได้แก่ ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย

ขาดสภาพคล่องทางการเงิน พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรม สภาพครอบครัวไม่สมบูรณ์ แต่ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนสายอาชีพ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ได้นำมาเป็นเงื่อนไขในการคัดกรองคนยากจนในมาตรการการคลังเพื่ออาชีพศึกษาที่ผู้วิจัยจำลองขึ้นด้วย โดยวงเงินในการให้ทุนแบบให้เปล่าซึ่งนำเสนอเฉพาะค่าครองชีพซึ่งอ้างอิงตัวเลขจาก กยศ. ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในส่วนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในการเรียนอาชีพศึกษาของนักศึกษาว่าค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะจ่ายไปในชีวิตประจำวันของนักศึกษา และนักศึกษาร้อยละ 25 สามารถมีรายได้พิเศษจากการทำงานนอกเวลาหลังเลิกเรียน ทำให้มีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 5,000 บาท จึงทำให้ผู้วิจัยมั่นใจมากขึ้นในการกำหนดวงเงินดังกล่าวอาจจะไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเรียน แต่ถ้านักศึกษาขยันหางานพิเศษทำเพิ่มเติมหลังเลิกเรียนก็จะเพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นทั้งหมดได้ เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนของสายอาชีพศึกษาเอื้อต่อการหางานพิเศษทำระหว่างเรียนซึ่งอาจจะเป็นการฝึกฝนทักษะและความชำนาญในสายอาชีพเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ส่วนที่ 3 คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีพศึกษา

เมื่อประเมินคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีพศึกษาในระดับ ปวช.-ปวส. หรือบางท่านอาจจะศึกษาต่อปริญญาตรีทันทีหรือเลือกที่จะทำงานและเรียนไปด้วยในภายหลังนั้น สามารถประเมินคุณภาพชีวิตการทำงานแบ่งตามกลุ่มอาชีพ 3 กลุ่มของผู้ให้ข้อมูล คือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน โดยพบว่ากลุ่มอาชีพธุรกิจส่วนตัวค่อนข้างมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่ากลุ่มอาชีพอื่นในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะมีลักษณะโดดเด่นในด้านค่าตอบแทนในการทำงานค่อนข้างสูงมาก การพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่และใช้เทคโนโลยีและทักษะใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน มีความก้าวหน้าในสายงานหรืออนาคตโดยมีการวางแผนชัดเจนกว่าอาชีพอื่น ซึ่งสร้างความภาคภูมิใจในตนเองเป็นที่ยอมรับกับสังคมโดยเฉพาะถ้าสามารถสร้างธุรกิจได้ด้วยตนเองจากฐานะยากจน จึงพยายามจะตอบแทนสังคมมากกว่าอาชีพอื่นเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ในการทำงานเอง ไม่มีใครบังคับแต่ต้องมีกฎกติกาในการทำงานอย่างมีวินัยแต่อาจจะใช้ชีวิตสมดุลไม่ดีพอเท่ากับข้าราชการ เนื่องจากเป็นเจ้าของกิจการที่ทำงานเพื่อผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลักจึงต้องทำงานหนักใช้เวลาที่มีอย่างคุ้มค่า ส่วนอาชีพข้าราชการหรือพนักงานราชการซึ่งรายได้มากน้อยตามตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ (2540) ที่ระบุว่าคุณภาพชีวิตข้าราชการขึ้นอยู่กับตำแหน่งเป็นสำคัญ โดยบางตำแหน่งในหน่วยงานอาจจะไม่ได้มีความก้าวหน้า ให้ความสำคัญกับวุฒิการศึกษา มากกว่าความสามารถในการทำงานไม่ต้องใช้ความสามารถแข่งขัน ใช้การประเมินความดีความชอบจากผู้บังคับบัญชา ดังนั้นคุณภาพชีวิตจะดีหรือไม่ดีก็ยังคงเกี่ยวข้องกับผู้บังคับบัญชาด้วย และสำหรับพนักงานบริษัทเอกชนก็สอดคล้องกับผลการศึกษาของชินุทัต กาญจนะจิตราและคณะ

(2551) ที่พนักงานบริษัทในโรงงานอุตสาหกรรมทำงานล่วงเวลาเพื่อหารายได้เพิ่มเติมและพอใจกับสวัสดิการที่ตนเองได้รับ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น วุฒิการศึกษาไม่สำคัญเท่าความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน ที่ใช้ในการประเมินค่าจ้างหรือค่าตอบแทน แต่โดยภาพรวมถ้าเราประเมินคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนอาชีวศึกษาจากความพึงพอใจในงานที่ตนเองทำก็นับว่าอยู่ในระดับมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ส่วนที่ 4 การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา

การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาใช้แนวคิด CCT ซึ่งปัจจุบันในประเทศไทยได้มีการริเริ่มโครงการวิจัยพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อหลักประกันโอกาสทางการเรียนรู้ซึ่งเป็นความร่วมมือของ สพฐ. สสค. ม.ธรรมศาสตร์ และ ม.นเรศวร ในการอุดหนุนเด็กยากจนด้วยการเพิ่มงบประมาณให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการจริงทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีการตรวจวัดและการพัฒนาเครื่องมือคัดกรองคนยากจนรวมทั้งการเก็บข้อมูลต้องการมีการมอเนิเตอร์ต่อเชื่อมโยงให้เข้ากับกลุ่มเด็กยากจนอย่างทั่วถึงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (อ้างอิงแหล่งข้อมูลจาก facebook : การคัดกรองนักเรียนยากจน @cctthailand) และในอนาคตเห็นควรนำมาใช้กับคนยากจนในการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาและลดสัดส่วนผู้เรียนสายสามัญในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาน่าจะสามารถสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการลงทุนการศึกษาของครัวเรือนซึ่งอาจเกิดจากค่านิยมหรือทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนสายอาชีวศึกษาได้ จากหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ในการศึกษาค้างนี้ โดยจะใช้รายได้เป็นเกณฑ์สำคัญในการให้ทุนแบบให้เปล่า (CCT) ซึ่งในแต่ละประเทศมีรูปแบบของโครงการ CCT วิวัฒนาการแตกต่างกันไป สามารถครอบคลุมคนยากจนได้ร้อยละ 20 ของคนจนทั้งประเทศ และดัชนีความยากจนรายหัวมีค่าสูงขึ้นร้อยละ 13 (Stampini & Tornarolli , 2012)

สำหรับประเทศไทยมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่นำเสนอหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรูปแบบการคัดกรองเป็นเพียงแนวคิดหรือตัวอย่างการพิจารณาเบื้องต้นเท่านั้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการริเริ่มนำเสนอนโยบายสาธารณะเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนยากจนได้มีโอกาสเรียนสายอาชีวศึกษาสอดคล้องกับการศึกษารูปแบบและวิธีการของโครงการวิจัยพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อหลักประกันโอกาสทางการเรียนรู้ (งานวิจัยอยู่ระหว่างดำเนินการ)

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

การนำเสนอในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป และข้อจำกัดงานวิจัย ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) นโยบายการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาจะสำเร็จได้ตามแผนงานที่รัฐบาลกำหนดไว้จะต้องอาศัยความร่วมมือของสถาบันการศึกษาทั้งโรงเรียนในหน่วยงาน สพฐ. และสถาบันอาชีวศึกษาในท้องถิ่นเดียวกัน ควรทำงานร่วมกันแบบมีเป้าหมายเดียวกัน คือ คุณภาพชีวิตที่ดีของนักเรียนหลังสำเร็จการศึกษา กล่าวคือ การได้เรียนในสิ่งที่ตั้งใจ ชอบ และรับรู้ข้อมูลข่าวสารครบถ้วนก่อนตัดสินใจ โดยครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและครูแนะแนวของสถาบันอาชีวศึกษาทำหน้าที่ในการหาข้อมูลเพื่อให้นักเรียนรับทราบเส้นทางของผู้เรียนสายอาชีพตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทางจากกรณีศึกษาต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจเรียน ควรชี้แนะให้เห็นโอกาสและทิศทางความต้องการแรงงานสายอาชีวศึกษาในปัจจุบัน และควรให้เด็กเรียน ปวช.และ ปวส. ในสาขาเดียวกัน และหลังจากเรียนจบควรทำงานเพื่อหาประสบการณ์ก่อนจะทำให้เกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานแล้วในอนาคตถ้ามีความพร้อมในด้านต่าง ๆ แล้วจึงเรียนต่อปริญญาตรี ถึงแม้เราจะเรียนในสายอาชีวศึกษาแต่ถ้ามีความตั้งใจจริง หมั่นฝึกฝนทักษะอาชีพให้เชี่ยวชาญก็มีโอกาสประสบความสำเร็จในอาชีพไม่น้อยไปกว่าผู้เรียนสายสามัญ

2) รัฐควรปรับแผนและเพิ่มงบประมาณในการลงทุนการศึกษากับผู้เรียนสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น โดยเน้นให้ทุนแบบให้เปล่าแก่เด็กยากจนในชนบทเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาอย่างเร่งด่วน ซึ่งทุนดังกล่าวจะต้องสนับสนุนการเรียนสายอาชีวศึกษาตั้งแต่ ปวช-ปวส. รวมเป็นระยะเวลา 5 ปี อย่างต่อเนื่องแก่นักเรียนที่กำลังเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) เมื่อพิจารณาบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2551-2553 (ชยุตธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์และคณะ, 2557) ที่ภาครัฐจ่ายให้แก่การศึกษาระดับอาชีวศึกษาในหมวดกิจกรรมเงินกู้ยืมหรือทุนเพื่อการศึกษาเป็นจำนวนเงิน 13 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0 ของงบประมาณทั้งหมดในการจ่ายไปเพื่อกิจกรรมอื่น ซึ่งถือว่าน้อยมากหรือไม่มีกิจกรรมดังกล่าวนี้เกิดขึ้น เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษา โดยคำนึงถึงผลสอดคล้องระหว่างแผนงาน วิธีดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน โดยกำหนดเป็นแผนระยะสั้น (1 ปี) ระยะปานกลาง (5 ปี) และระยะยาว (10 ปี) ให้ใกล้เคียงความเป็นจริงในบริบทของไทย เนื่องจากคำนิยมใบปริญญา ทัศนคติผู้ปกครอง และภาพลักษณ์ในแง่ลบของผู้เรียนอาชีวศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างกับต่างประเทศ และเห็นควรสนับสนุนนโยบายการเรียนหลักสูตรทวิภาคีของสถาบันอาชีวศึกษา ซึ่งถือเป็นจุดแข็งในการผลิตนักศึกษาให้ตรงและสอดคล้องกับความต้องการของ

ตลาดแรงงานซึ่งแตกต่างจากผู้จบปริญญาตรี และในการที่รัฐจะผลักดันแรงงานทักษะชั้นกลางเข้าสู่ตลาดแรงงานในและต่างประเทศนั้น การศึกษาค้นคว้าการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่จากสื่อต่างประเทศ ผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกทักษะทั้งฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการสื่อสารกับลูกค้าต่างประเทศ ดังนั้นหลักสูตรควรปรับและพัฒนาจากจุดอ่อนในการสื่อสารภาษาอังกฤษให้เป็นจุดแข็งของนักศึกษาอาชีวศึกษาในอนาคตเพื่อการทำงานในประเทศกลุ่มอาเซียน

3) มาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาที่ผู้วิจัยจำลองขึ้นในการศึกษานี้สามารถสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจให้บุตรศึกษาต่ออาชีวศึกษาของครัวเรือนยากจนได้ เนื่องจากเป็นเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการเพิ่มผลตอบแทนการศึกษาโดยลดต้นทุนการศึกษาซึ่งรัฐเป็นผู้อุดหนุนให้แก่คนยากจนแบบมีเงื่อนไข จึงนำเสนอให้นำมาใช้ในการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาแก่บุตรในครัวเรือนยากจน ซึ่งเน้นการคัดกรองคนยากจนจากข้อมูลเชิงประจักษ์มากกว่าเอกสาร โดยคณะกรรมการในพื้นที่มีส่วนร่วมอย่างโปร่งใส และใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอ เช่น การพิจารณาจากรายได้ สภาพคล่องทางการเงิน หนี้สิน สถานะความเป็นอยู่ของครัวเรือน ดูรูปแบบและเยี่ยมบ้านจริง และควรจัดลำดับการคัดกรองโดยพิจารณาจากความจำเป็นมากไปน้อย และมีการติดตามของโรงเรียนด้วยระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อช่วยในการเข้าถึงคนยากจนให้ได้รับโอกาสในการเรียนอาชีวศึกษาต่อไป

4) รัฐควรปฏิรูปการจัดสรรงบประมาณจากแบบฐานกรม (แบบเดิม) เป็นแบบจัดสรรตามพื้นที่จังหวัด เนื่องจากการจัดสรรแบบเดิมจากส่วนกลางตามวิจรณ์ญาณของผู้บริหารระดับสูงภายในกรม ทำให้ไม่มีข้อมูลการกระจายเงินในพื้นที่รายภูมิภาคและจังหวัดมีน้อย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและค่าจ้างแรงงานระหว่างภูมิภาคและเขตเมืองอย่างต่อเนื่องไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นถ้าเปลี่ยนแนวคิดการจัดสรรงบประมาณใหม่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างภูมิภาคและจังหวัด ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรได้งบประมาณในการพัฒนาสร้างคนและสร้างงานมากกว่าภูมิภาคอื่นตามหลักการ “คนที่มีน้อย สังคมพึงให้มาก”

5) สถาบันอาชีวศึกษาควรใช้ความพึงพอใจหรือความสุขในการทำงานของศิษย์เก่าในช่วงระยะเวลาหนึ่งหลังสำเร็จการศึกษาเป็นดัชนีประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบัน นอกเหนือจากดัชนีเชิงปริมาณเกี่ยวกับร้อยละของการมีงานทำ จะทำให้เกิดการพัฒนาแรงงานทักษะชั้นกลางทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสู่ตลาดแรงงาน

5.3.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยที่น่าสนใจซึ่งจะช่วยต่อเติมองค์ความรู้ในการนำเสนอนโยบายเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาให้ประจักษ์ถึงความคุ้มค่าในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษา และการพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษาสำหรับครัวเรือนยากจน มีดังนี้

1) การศึกษาอัตราผลตอบแทนการศึกษาของผู้เรียนอาชีวศึกษาในรายสาขาวิชาในระดับ ปวช. และ ปวส. ทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาต่อไป เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเรียนสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานหรือที่ตนเองอยากจะเรียนเพื่อทราบต้นทุนทาง ระหว่างทาง และปลายทางก่อนตัดสินใจเรียน

2) การศึกษาเปรียบเทียบผลิตภาพแรงงานของผู้เรียนอาชีวศึกษาระหว่างหลักสูตรทวิภาคีและหลักสูตรปกติว่ามีความเหมาะสมในแต่ละสาขาวิชาอย่างไร รวมถึงการวิจัยความต้องการแรงงานอาชีวศึกษาในแต่ละสาขาวิชาที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ

3) การวิจัยเชิงกึ่งทดลองในการสร้างภาพลักษณ์ของผู้เรียนอาชีวศึกษา และศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนสายอาชีวศึกษาในลักษณะงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อใช้กลยุทธ์การตลาดและจิตวิทยาในการโน้มน้าวการตัดสินใจของผู้ปกครอง

4) การศึกษาเชิงทดลองเป็นลักษณะกรณีศึกษาในองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หนึ่งที่ทำให้ความร่วมมือและประสงค์จะให้ทุนแบบให้เปล่าแบบมีเงื่อนไขตามแนวคิด CCT โดยเริ่มกระบวนการตั้งแต่การสำรวจครัวเรือนยากจน ติดตามข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดเกณฑ์ที่เหมาะสม และพิจารณาการคัดกรองนักเรียนยากจนตามมาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา เพื่อนำไปปรับปรุงใช้ในภาพรวมประเทศต่อไป ทั้งนี้อาจจะศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับบทบาทและความเป็นไปได้ที่ อบต. จะมีส่วนร่วมในการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนในท้องถิ่นตนเอง โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและรูปแบบที่ อบต. ในแต่ละอำเภอ จังหวัด เป็นต้น

5) การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนอาชีวศึกษาในมิติเชิงคุณภาพ จะได้เพียงข้อมูลเชิงลึกที่น่าสนใจ แต่จะไม่สามารถอนุมานภาพรวมของผู้เรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายของประเทศได้ ดังนั้นจึงควรศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนอาชีวศึกษาในลักษณะงานวิจัยเชิงปริมาณกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ตั้งแต่ 3-5 ปี ขึ้นไป ทั้งของสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชนกระจายตามจังหวัดและภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยใช้ตัวชี้วัดดัชนีความสุขของประเทศไทย ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยใช้ตัวชี้วัดดัชนีความสุข HAPPINOMETER ซึ่งเป็นเครื่องมือที่น่าเชื่อถือผ่านกระบวนการวิเคราะห์และวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพชีวิตและความสุขของคนทำงานในภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่เป็นภาคธุรกิจ

อุตสาหกรรมและภาคบริการ (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิตและคณะ, 2556) ซึ่งน่าจะมีความเหมาะสมกับลักษณะงานของผู้เรียนอาชีวศึกษามากที่สุด

5.3.3 ข้อจำกัดการวิจัย

1) การศึกษาอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาเพื่อใช้ในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายสามัญและสายอาชีวศึกษา โดยใช้ฐานข้อมูลการสำรวจแรงงานและการมีงานทำ (labor force survey) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2558 ซึ่งเมื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างในฐานข้อมูลดังกล่าวมีจำนวนผู้จบการศึกษา ม.6 ในแต่ละรอบจำนวนน้อยมาก จึงมีความจำเป็นต้องนำข้อมูลจากการสำรวจทั้ง 4 ไตรมาสของฐานข้อมูลมารวมกันได้ประมาณ 200 ตัวอย่าง (เนื่องจากข้อมูลมีจำกัด) และพบว่าค่าเฉลี่ยของค่าจ้างรายเดือนของแรงงานที่จบ ม.6 มีค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยน้อยกว่าผู้จบ ม.3 จึงส่งผลให้เมื่อนำไปคำนวณอัตราผลตอบแทนภายในไม่สามารถใช้ค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือนเหมือนกับผู้จบ ม.3 และ ปวช. ซึ่งมีจำนวนมากพอกระจายตามแต่ละอายุประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 1-20 ปี จึงต้องใช้การชดเชยขึ้นโดยกำหนดสถานการณ์สมมติตามอายุประสบการณ์และตัวแปรอื่น ๆ เพื่อหาค่าจ้างแรงงานจากสมการถดถอยควอนไทล์ ที่ควอนไทล์ 50 ซึ่งเป็นค่ามัธยฐานของค่าจ้างเฉลี่ยที่อยู่ระดับปานกลางของผู้จบ ม.6 และเมื่อนำค่าเฉลี่ยซึ่งได้จากการชดเชยขึ้นมาคำนวณอัตราผลตอบแทนภายในเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายของผู้จบ ม.3 ก็ปรากฏว่าอัตราผลตอบแทนภายในลดลง หมายความว่าไม่ควรเลือกศึกษาต่อสายสามัญ ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาที่ผ่านมาและทฤษฎีทุนมนุษย์ที่กล่าวว่า "ยิ่งเรียนสูง รายได้ยิ่งสูง" ดังนั้นผลการวิจัยอาจผิดพลาดได้จากข้อจำกัดของฐานข้อมูลหรือถ้าไม่ใช่เช่นนั้นซึ่งน่าเชื่อได้ว่าการสุ่มตัวอย่างของสำนักงานสถิติแห่งชาติน่าจะได้ตัวแทนประชากรที่ดี ก็จะแสดงว่าบุคคลเลือกที่จะเรียน ม.6 เพื่อศึกษาต่อปริญญาตรี ทำให้มีสัดส่วนผู้เรียน ม.6 น้อยลงกว่าข้อมูลในอดีต อีกทั้งในช่วงเวลาที่ผ่านมารัฐอุดหนุนงบประมาณด้านอุปสงค์แก่ผู้เรียนโดยการให้กู้ยืมเงินจาก กยศ. และ กรอ. ในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นจำนวนมาก จึงอาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้แรงงานที่จบ ม.6 มีจำนวนน้อยลง

2) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการลงทุนทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระหว่างสายสามัญกับสายอาชีวศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งมีตัวแปรสินทรัพย์ของครัวเรือนเป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษาโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วยสินทรัพย์ทางการเงินและอสังหาริมทรัพย์หลายประเภท ทำให้ค่อนข้างยากในการเก็บข้อมูลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามไม่ต้องการเปิดเผยหรือบางส่วนไม่ทราบมูลค่าปัจจุบันจึงไม่ตอบจำนวนมาก ถึงแม้ผู้วิจัยจะได้ใช้ความพยายามทบทวนในบางครัวเรือนซึ่งก็ใช้เวลาหลายครั้ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งทำ

ให้แผนงานการทำวิจัยล่าช้า ผู้วิจัยจึงเห็นควรตัดตัวแปรสินทรัพย์สุทธิหรือสินทรัพย์ทางการเงินซึ่งแสดงความมั่งคั่งของครัวเรือนออกในแบบจำลองและใช้ตัวแปรการมีบ้านของตนเอง สภาพคล่องทางการเงิน และการมีหนี้สินเป็นตัวแปรทดแทนความมีเสถียรภาพทางการเงินของครัวเรือน เพื่อเป็นการแก้ปัญหาในงานวิจัยดำเนินต่อไปได้

3) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงาน ในตอนแรกตั้งใจว่าผู้ให้ข้อมูลทุกคนจะต้องเป็นศิษย์เก่าจากสถาบันอาชีวศึกษาในแต่ละจังหวัดที่เราเข้าไปพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามต้นทุนทางการศึกษาและความคาดหวังในการเรียนสายอาชีวศึกษา แต่ด้วยเวลาและการติดต่อเพื่อสัมภาษณ์ในแต่ละพื้นที่จังหวัดที่ห่างไกลกัน จึงต้องเปลี่ยนผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลที่จบอาชีวศึกษาจากสถาบันการศึกษาอื่นหรืออาจจะจังหวัดอื่นแต่ทำงานในพื้นที่ดังกล่าวจำนวน 3 ท่าน จาก 11 ท่าน เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลและการควบคุมงบประมาณในการทำงานวิจัย

4) การศึกษาในงานส่วนที่ 4 การพัฒนามาตรการการคลังเพื่ออาชีวศึกษา ผู้วิจัยมีความตั้งใจจะวิเคราะห์โดยใช้ตัวแปรในงานส่วนที่ 2 ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง 600 กว่าชุด ด้วยแบบจำลอง Regression diagnostics แต่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย (ศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์) ว่าควรนำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาก็เพียงพอต่อการตอบโจทย์งานวิจัยที่ตั้งไว้ในเวลาที่จำกัดคือ 1 ปี อีก 6 เดือนแล้ว เนื่องจากในงานวิจัยนี้มีหลายวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันจึงควรจัดการให้แล้วเสร็จตามกำหนด อีกทั้งแนะนำให้นำข้อมูลดังกล่าวซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควรในการเรียนรู้เศรษฐกิจมิติขั้นสูงดังกล่าว จึงเห็นควรเรียนรู้เพิ่มเติมและเขียนบทความหลังจากปิดงานวิจัยในภายหลังก็ยังทำได้

บรรณานุกรม

- กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา. (2558). *คู่มือปฏิบัติงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (สำหรับสถานศึกษา)*. กรุงเทพฯ.
- จันทะ จันทะเสนา. (2554). *เศรษฐศาสตร์การศึกษา: ผลตอบแทนจากการลงทุนในการศึกษา*.
ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์. (2551). *ทุนมนุษย์กับผลตอบแทนทางการศึกษา*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2551 วันที่ 29-30 พฤศจิกายน 2551
โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี
- ชัยยุทธ ปัญญสวัสดิ์สุทธิ์ และคณะ. (2557). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง บัญชีรายจ่ายด้าน การศึกษาแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2551-2553*. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณภาพเยาวชน (สสค.).
- ชื่นฤทัย กาญจนะจิตราและคณะ. (2551). *คุณภาพชีวิตคนทำงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณภัทร อภัยเจริญ. (2554). *ผลตอบแทนจากการศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2533-2553*. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2551). *การคลังเพื่อการศึกษา : สันเขื้อการศึกษาเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ และลดความเหลื่อมล้ำ*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____ (2553). *เอกสารประกอบการอภิปราย : การปฏิรูปการศึกษา มาตรการลด ความเหลื่อมล้ำและเพิ่มพลังคนจนด้านการศึกษา*. งานประชุมวิชาการ หัวข้อ การคลังเพื่อการศึกษา โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ดิลกะ ลัทธพิพัฒน์. (2553). *ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษากับแนวโน้มค่าจ้าง ในประเทศไทย*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. การสัมมนาวิชาการประจำปี 2553 ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ บี โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ เซ็นทรัลเวิลด์ 29-30 พ.ย. 2553.
- ดวงนภา มกรานุรักษ์. (2554). *อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2554-2564)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธิติมา พลัปลิ่ง. (2557). *ความเหลื่อมล้ำของโอกาสการศึกษา ทรัพยากรครัวเรือน และกรณีศึกษา ทางเลือกการศึกษาสำหรับครัวเรือนยากจน*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. (2555). *ความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับตลาดแรงงาน: คุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา และการขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพ*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. ห้องบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ บี โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ เซ็นทรัลเวิลด์ 15 ก.พ. 2555.

ผู้จัดการออนไลน์. “สอศ.” สนองยุทธศาสตร์บิ๊กตู พลิกโฉมอาชีพะเทียบชั้นสิงคโปร์.

สืบค้น 23 ก.ค. 2559 จาก www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9580000036112 (ออนไลน์ 29 มี.ค. 2558 เวลา 11:22 น.

ผจญ เฉลิมสาร. (2552). คุณภาพชีวิตการทำงาน. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 6 ก.ย. 2559 จาก www.m-society.go.th/document/article/article_3489.doc

เมธี ครองแก้ว (2558). *กยศ.กับการแก้ปัญหาไม่ถูกจุด*. ประชาชาติธุรกิจออนไลน์ (9 พ.ย. 2558) เวลา 14.52:04 น

บุญคง หันจางสิทธิ์. (2553). *เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์.

ยงยุทธ แฉล้มวงษ์. (2557). *แรงงานไทยในบริบทใหม่ : การเรียนสายอาชีพเพื่อชาติ*.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (บทความออนไลน์)

www.tdri.or.th/tdri-insight/thai-labour-force สืบค้น 25 ก.ค. 2559)

วรัญญา เตียวกุล และคณะ. (2550). *บทบาทของการศึกษาภาคบังคับต่อการแก้ปัญหา*

ความยากจน: โอกาสทางการศึกษาของเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส.

การสัมมนาวิชาการประจำปี 2550, 10-11 พฤศจิกายน 2550 โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี.

ศิรินันท์ กิตติสุขสถิตและคณะ. (2556). *คุณภาพชีวิต การทำงาน และความสุข*. พิมพ์ครั้งที่ 1.

นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และ อารียา มนัสบุญเพิ่มพูน. (2550). *การประเมินกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สมชัย ฤชุพันธุ์ และ ชลธาร วิศรุตวงศ์. (2544). *รายงานวิจัยแนวทางการบริหารจัดการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สกศ.

สมชาย จันทรชานาและคณะ. (2555). *รายงานวิจัยแนวทางการส่งเสริมเพิ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา*

ตอนปลายสายอาชีพตามเป้าหมายในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กลุ่มนโยบายการศึกษาเพื่อการผลิตและพัฒนากำลังคน.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ. (2540). *คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการพลเรือน*. เอกสารอำนวยการ

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.). (2550). การเสริมสร้างคุณภาพชีวิต
การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและการทำงาน กระแสใหม่ของการบริหารทรัพยากรบุคคล.
กรุงเทพฯ: บริษัท แอร์บอร์น พรินต์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *เดิหน้าปฏิรูปการอาชีวศึกษา*. สืบค้น 21 ก.ค. 2559
จาก <http://moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewID=42896&Key=New2>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *นโยบายและยุทธศาสตร์การปฏิรูป
การศึกษาในทศวรรษที่สองด้านการพัฒนาอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *รายงานบทวิเคราะห์ผลการกู้ยืมเงิน
กยศ.ที่มีต่อโอกาสการเข้าถึงและคุณภาพการศึกษา : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น*. กรุงเทพฯ.
สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์. (2553). *รายงานวิจัยคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2553*.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). *สรุปผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี 2556*. กรุงเทพฯ.
- อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา และสุจิตรา ชำนิวิทย์กรณ์. (2554). *ประสิทธิภาพและ
ความเหมาะสมของการจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษา*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Anzai, S. (2008). *An Exploratory Study of the Factors Influencing Japanese Female
Students to Attend A Two-Year College*. Dissertation Doctor of Philosophy in
Education. American University.
- Ashenfelter, O & D.J. Zimmerman (1997). Estimates of the Return to Schooling from
Sibling Data : Fathers, Sons, and Brothers. *Review of Economics and Statistics*, 97, 1-9.
- Aysit, T. & Fatma, B. (2010). *Wage Inequality and Returns to Education in Turkey :
A Quantile Regression Analysis*. Discussion Paper No. 5417. The Institute for
The Study of Labor (IZA).
- Barrow & Rouse, (2005). *Do return to schooling differ by race and ethnicity ?* Chicago :
Federal Reserve Bank of Chicago.
- Becker, G. S., & Tomes, N. (1986). Human Capital and the Rise and Fall of Families.
Journal Lab Economic, 4(3 Part2).
- Becker, G. S., & Tomes, N. (1993). *Human Capital Revisited*. Human Capital.
Chicago: University of Chicago Press.
- Becker, G.S. & Thomes, N. (1976). Child endowment and the quality and quantity
of children. *Journal of Political Economy*, 87 (6), 1153-1189.
- Behrman, J.R. & M.R. Rosenzweig. (1999). Ability bias in schooling returns and twins:

- a test and new estimates. *Economics of Education Review*. 18(2), 159-167.
- Bhalotra, S. and Heady, C. (2003). Child farm labor: the wealth paradox. *World Bank Economic Review* 17 (2), 197-227.
- Bourdieu, P. (1983). *Economic capital, cultural capital, social capital*. In R. Kreckel (Ed). Soziale Ungleichheiten (Soziale Welt, Sonderheft 2). Goettingen: Otto Schartz & Co. pp. 183-198.
- Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*. In J. G. Richardson (Ed.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education (pp. 241-258). New York: Greenwood Press.
- Bourguignon et al. (2003). Conditional cash transfers, schooling, and child labor: micro simulating Brazil's Bolsa Escola Program. *World Bank Economic Review* 17 (2), 229-254.
- Brown, P. H. (2003). *Poverty, Education and Intrahousehold Bargaining: Evidence from China*. Dissertation Doctor of Philosophy (Economics). University of Michigan.
- Buchinsky, M. (1994). Change in the US wage structure 1963-1987 : application of Quantile regression, *Econometrica* 62, 405-458.
- Buchinsky, M. (1998). Recent advance in quantile regression model: a practical guide for Empirical research. *Journal of Human Resources*, 33(1), 88-126.
- Busu, K and Van, P.H. (1998). The Economics of child labor. *American Economics Review* 88 (3), 412-427.
- Byung-Joe Lee & Mary J. Lee. (2006). Quantile Regression Analysis of Wage Determinants In the Korean Labor Market, *The Journal of the Korean Economy*, 7(1), 1-31.
- Card, D. (1999). *The causal effect of education on earning*. In O. Ashenfelter, & D. Card (Eds.), Handbook of labour economics. Rotterdam : Elsevier.
- Card, D. (1995). Earnings, Schooling and Ability Revisited. In Solomon Polachek, editor, Research in Labor Economics, Vol. 14. Greenwich Connecticut: JAI Press.
- Chalamwong, Y. & S. Amornthum (2001). Rate of Return to Education. Thailand Development Research Institute. *Human Resource and the Labor Market of Thailand*.
- Chapman B. et al. (2010). Thailand's student loans fund : Interest rate subsidies and repayment burdens. *Economics of Education Review*, 29(2010), 685-694.

- Cochran, W. G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Coleman, J. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology* 94: s95-s120.
- Conley, D. (2001). Capital for college : Parental assets and Postsecondary schooling. *Sociology of Education*, 74(1), 59-72 <http://dx.doi.org/10.2307/2673145>.
- Cunha, F., & Heckman, J. (2007). The technology of skill formation. *American Economic Review*, 97(2), 31-47.
- Cunha, F., J.J Heckman, L.J. Lochner, and D.V. Masterov (2006). *Interpreting the evidence on life cycle skill formation*. In E. A. Hanushek and F. Welch (Eds.), *Handbook of the Economics of Education*, Chapter 12, pp. 697-812. Amsterdam: North-Holland.
- Daouli, J., & Demoussis, M., & Giannakopoulos, N. (2010). Mothers, fathers and daughters: Intergenerational transmission of education in Greece. *Economics of Education Review*, 29: 83-93.
- Dika, S.L., & Singh, K. (2002). *Applications of social capital in educational literature: A critical synthesis*. *Review of Educational Research*, 12(1) , 31-60.
- Downy, D. B. (1995). When Bigger is not Better: Familys Size, parental resource, And Children Educational Performance. *American Sociological Review* 60(October):746-761.
- Dumais, S. (2002). Cultural capital, gender, and school success: The role of habitus. *Sociology of Education*, 75(1), 44-68.
- Duryea et al. (2003). *Effects of Economic Shocks on Children's Employment and Schooling in Brazil*. University of Michigan: Population Studies Center.
- Edmonds, E. (2005). Child labor and schooling responses to anticipated income in South Africa. *Journal of Development Economics*.
- Ellwood, D., & Kane, T. J. (2000). *Who is getting a college education? Family background and the growing gaps in enrollment*. In S. Danziger & J. Waldfogel (Eds.), *Securing the future: Investing in children from birth to college* (pp.283-324). New York: Russell Sage Foundation.
- Fiszbein, A. & Schady, N. (2009). Conditional Cash Transfers Reducing present and

Future Poverty.

- Funkhouser, E. (1999). Cyclical economic conditions and school attendance in Costa Rica. *Economics of Education Review* 18 (1), 31-50.
- Fuller, B. et al. (1995). Why do Daughters Leave School in Southern Africa? Family Economy and Mothers Commitments. *Social Forces* 74:657-680.
- Gatlin, S. J. (2008). *Asset and Access : How wealth affects who attend college and who attends selective colleges*. ProQuest Dissertations & Theses. Stanford University.
- Gladieux, L. E. (2002). *Federal Student Aid in Historical Perspective*. In Heller, D.E. (Ed.), Condition of Access: Higher Education for Lower Income Students. Pager Publishers.
- Green, William H. (2012). *Econometric Analysis* (7th edition). New York University. 778-806.
- Griliches, Z. (1977). Estimating the Returns to Schooling: Some Econometric Problems. *Econometrica*, 45(1): 1-22.
- Griliches, Z. & W.M. Mason. (1972). Education, Income, and Ability. *Journal of Political Economy*, 80, S74-S103.
- Gurley-Alloway, T. (2009). *More Than Money : Higher Education Decisions of Low-Income And Minority Students*. Dissertation Doctor of Philosophy, The University of Texas At Arlington.
- Hao, L. (1996). Family structure, private transfers, and the economic well-being of families with children. *Social Forces*, 75, 262-292.
- Haveman, R., & Wilson, K. (2007). *Economic Inequality in College access, matriculation, and graduation*. In S. Dickert-Colin, & R. Rubenstein (Eds.). Economic inequality and higher education access, persistence, and success (pp. 20-59). New York: NY: Russel Sage Foundation.
- Haveman, R., Wolfe, B. (1995). The determinants of children's attainments : A review of methods and findings. *Journal of Economic Literature*, 33(4), 1829 -1878.
- Harmon, C.; Oosterbeek, H. & Walker, I (2003). The Return to Education: Microeconomics. *Journal of Economic Surveys* 17(2): 115-155.
- Hawley, J.D. (2003). Comparing the Payoff to Vocational and Academic Credentials in Thailand over Time. *International Journal of Educational Development*. 23 (6). 607-625.

- Hawley, J.D. (2004). Changing Returns to Education in Times of Prosperity and Crisis, Thailand 1985-1998. *Economics of Education Review*, Elsevier, 23(3), 273-286.
- Heckman, J.J. (2000, March). Policies to foster human capital. *Research in Economics* 54(1), 3-56. With discussion.
- Heckman, J.J. (2008). *Schools, skills and synapses*. Economic Inquiry. Forthcoming.
- Heckman, J.J. and D.V. Masterov (2007). The productivity argument for investing in young children. *Review of Agricultural Economics* 29(3), 446-493.
- Heckman, J.R. & Suttle, J.L. (1977). *Improving Life at Work: Behavioral Science Approach To Organizational Change*, California: Goodyear Publishing Company, 1-29.
- Heller, D. E. (2002). *State Aid and Student Access: The changing Picture*.
In Heller, D.E. (Ed.), *Condition of Access: Higher Education for Lower Income Students*. Praeger Publishers.
- Kane, T.J. (2004). College-going and inequality. In K. M. Neckerman (Ed.), *Social inequality* (pp. 319-353). New York : Sage.
- Kim, Y., & Sherraden, M. (2011). Do parental assets matter for children's educational attainment ? Evidence from mediation tests. *Children and Youth Services Review*, 33(6), 969-979 [http : // dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.01.003](http://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.01.003).
- Koenker, R. & Basset, G. (1978). Regression Quantils. *Econometrica*, 46(1), 33-50.
- Latthapipat, D. (2012). *A study of the Influence of Family Wealth on the Educational Attainment of Youths in Thailand*. Bangkok: Thailand Development Research Institute.
- Lee, J. B. (2002). *An Issue of Equity*. In Tierney, W.G. & Hagedorn, L. S. (Ed.). (2002). *Increasing Access to College: Extending Possibilities for All Students*. State University of New York Press.
- Leibowitz, A. (1972). *Women's Allocation of Time to Market and Non-Market Activities: Differences by Education*. Dissertation Ph.D., Columbia University.
- Li, Haizheng & Yi Luo. (2004). Reporting Errors, Ability Heterogeneity, and Return to Schooling in China. *Pacific Economic Review* 9(3), 191-207.
- Liu J. , Hammitt, J.K. & Lin, C.J. (2000). Family background and return to schooling in Taiwan. *Economics of Education Review*, 19, 113-125.
- Lleras, M.P. (2004). *Investing in human capital: A capital markets approach to student funding*.

- Cambridge: University Press.
- McLanahan, S., & Sandefur, G. (1994). *Growing Up with a single Parent: What Hurts and What Helps*. Cambridge, Ma.: Harvard University Press.
- Miller, P., C. Mulvey & N. Martin. (1995). What do twins studies reveal about the economic returns to education? A comparison of Australian and U.S. findings. *American Economic Review*, 85(3), 586-599.
- Miller, P. W. & Volker, P. (1989). Socioeconomic Influences on Educational Attainment: Evidence and Implications for the Tertiary Education Finance Debate. *Australian Journal of Statistics*. 31A (August) : 47-70
- Mincer, J. (1974). *Schooling, Experience, and Earnings*. New York : National Bureau of Economic Research.
- Moenjak. T. & Worswick. C. (2003). Vocational education in Thailand: a study of choice and returns. *Economics of Education Review*, 22, 99-107.
- Ngware, M. W., Oketch, M., Ezech, A. C. & Mudege, N. (2009). *Do household characteristics matter in schooling decision in urban Kenya?*. www.emeraldinsight.com/0261-0159.htm, 591-608.
- Oliver, M.L. & Shapiro, T.M. (1995). *Black Wealth/White Wealth: A New Perspective on Racial Inequality*. Routledge, New York.
- Pimpa, N. (2007). *Reference groups and choices of vocational education : Case of Thailand*. School of Education, RMIT University.
- Pimpa, N. & Suwannapiron, S. (2008). Thai students ' choices of vocational education : marketing factors and reference groups. *Educational Research for Policy and Practice*. Vol. 7, Issue 2, pp.99-107.
- Pinitjitsamut, Montchai. (2008). *The Inequality of Opportunity to Participate in Higher Education in Thailand*. Dissertation Doctor of Philosophy (Economics). National Institute of Development Administration.
- Psacharopoulos, G. (1995) *The profitability of investment in education : concept and method*.
- Psacharopoulos, G. (1987). The cost and benefit model. In G. Psacharopoulos(ed.). *Economics of Education: Research and studies*, 342-345. New York: pergamon Press.
- Psacharopoulos, G. (1981). Education and the Structure of Earnings in Portugal.

- De Economist 129(4), 532-545.
- Psacharopoulos, G. (1973). *Return to education: An international comparison*. Amsterdam: Elsevier.
- Psacharopoulos, G. & H.A. Patrinos. (2004). Return to Investment in Education : A Further Update, *Education Economics* 12 (2).
- Psacharopoulos & Layare, (1979). Human Capital and earnings: British evidence and critique. *Review of Economics studies*, 46(144), 485-503.
- Punyasavatsut. C., Mongkolsmai, D., Satsanguan. P. & Khoman, S. (2005). *School Finance Reform Efficiency of Public Expenditure in Education*, report submitted to the Office of National Education Commission.
- Ra, E. (2011). *Understanding the Role of Economic, Cultural, and Social Capital and Habitus in Student College Choice: An Investigation of Student, Family and School Context*. Dissertation Doctor of Philosophy (Higher Education). University of Michigan.
- Ravillion, M. and Wodon, Q. (2000). Does child labor displace schooling? Evidence on behavioral responses to an enrollment subsidy. *The Economic Journal* 110 (462), 158-175.
- Rucci, Graciana. (2003). *Macro Shocks and Schooling Decisions: The Case of Argentina*. Economics Department, University of California at Los Angeles.
- Sakellariou, C. (2006). Benefits of general vs Vocational/technical education in Singapore using quantile regression. *International Journal of Manpower* 27(4), 358-376.
- Schultz, T.P. (2004). School subsidies for the poor: evaluating the Mexican Progresa Poverty Program. *Journal of Development Economics* 74 (1), 199-250.
- Sherraden, M. (1991). *Asset and the poor: A new American welfare policy*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe.
- Suwankiri, D. (2007). *Factors Influencing the decision of grade 12 students to continue their higher education*. Dissertation Ph.D., School of Applied Statistics, National Institute of Development and Administration.
- Tangtipongkul, K. (2013). *Rate of Return to Schooling in Thailand*. Singapore: A paper Presented at the Singapore Economic Review Conference on August 6-8.

- Tharmmapornpilas, Rubkwan. (2013). Impact of household factors on youth's school Decision in Thailand. *Economics of Education Review*, 37:258-272.
- Thomas et al (2003). Education in a crisis. *Journal of Development Economics* 74 (1), 53-85.
- Walton. R.E (1975). *Criteria for Quality of Working Life*. In Loues E.Davis and Albert B.Cherns (eds.). *The Quality of Working Life*. New York: Free Press.
- Wongmonta, Sasiwooth. (2012). *Three Essays on the Economics of Education in Thailand*. Dissertation Doctor of Philosophy. The University of Minnesota.
- Yi, P. (2005). *An analysis of college choice and the consequences of college education on labor market outcomes in Korea*. Dissertation, Ph.D., Columbia University.
- Zhan, M., & Sherraden, M. (2011). Assets and liabilities, race/ethnicity, and children's college education. *Children and Youth Services Review*, 33, 2168-2175.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก : แบบสอบถามการสนับสนุนให้เด็ก/เยาวชนมีโอกาสศึกษาต่อม.ปลาย

คำชี้แจง กรุณานำแบบสอบถามนี้ให้ผู้ปกครองตอบในส่วนที่ 1-4 และนักเรียนตอบในส่วนที่ 5-7

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ผลตอบแทนการศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงาน และนโยบายอาชีวศึกษาทางเลือกสำหรับครัวเรือนยากจน” ซึ่งได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ข้อมูลของผู้ปกครองจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ การเปิดเผยข้อมูลจะเป็นภาพรวมของการศึกษาเท่านั้น ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ. โอกาสนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับนักเรียน/นักศึกษาในฐานะ ☐ พ่อ ☐ แม่ ☐ ผู้ปกครอง

เบอร์โทรศัพท์บ้านหรือมือถือ(ตนหรือเพื่อนบ้าน)ที่สามารถติดต่อได้.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของหัวหน้าครอบครัวและครอบครัว(ผู้ปกครอง)

- 1) เพศของหัวหน้าครอบครัว 1. ☐ ชาย 2. ☐ หญิง
- 2) อายุของหัวหน้าครอบครัว.....ปี
- 3) สถานภาพสมรสของหัวหน้าครอบครัว
 1. ☐ โสด 2. ☐ สมรส 3. ☐ แยกกันอยู่
 4. ☐ หม้าย 5. ☐ หย่า 6. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- 4) ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครอบครัว
 1. ☐ ประถมศึกษา 2. ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น 3. ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
 4. ☐ ปวช. 5. ☐ ปวส.หรืออนุปริญญา 6. ☐ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
- 5) ระดับการศึกษาสูงสุดของคู่สมรส
 1. ☐ ประถมศึกษา 2. ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น 3. ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
 4. ☐ ปวช. 5. ☐ ปวส.หรืออนุปริญญา 6. ☐ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
- 6) อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว
 1. ☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ 2. ☐ พนักงาน / ลูกจ้างบริษัทห้างร้าน
 3. ☐ ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว 4. ☐ เกษตรกรรม / ประมง
 5. ☐ รับจ้าง 6. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- 7) อาชีพหลักของคู่สมรส
 1. ☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ 2. ☐ พนักงาน / ลูกจ้างบริษัทห้างร้าน
 3. ☐ ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว 4. ☐ เกษตรกรรม / ประมง
 5. ☐ รับจ้าง 6. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

- 8) จำนวนสมาชิกของครอบครัว.....คน
- 9) จำนวนผู้มีรายได้ของครอบครัว.....คน
- 10) จำนวนบุตรทั้งหมด.....คน
- 11) จำนวนบุตรที่อายุน้อยกว่า 18 ปี มีจำนวนทั้งหมด.....คน
- 12) จำนวนบุตรที่จบปริญญาตรีแล้วมีจำนวนทั้งหมด.....คน
- 13) จำนวนบุตรที่กำลังเรียนอยู่ ม.3 มีจำนวนทั้งหมด.....คน
- 14) หลังจากบุตรคนนี้เรียนจบ ม.3 แล้ว ผู้ปกครองคาดหวังจะให้ทำงานหรือศึกษาต่อ
(โปรดเลือกเพียง 1 ข้อ ถ้าศึกษาต่อต้องระบุด้วยว่า ม.4 หรือ ปวช. สาขาอะไร และเหตุผล)
 1. ☐ ทำงานหรือช่วยงานที่บ้าน เพราะ.....
 2. ☐ ศึกษาต่อ
 - ☐ ม.4 สาย ☐ วิทย ☐ ศิลป์ เพราะ.....
 - ☐ ปวช. สาขา.....เพราะ.....
 3. ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....เพราะ.....
- 15) เมื่อบุตรคนนี้จบการศึกษา ผู้ปกครองคาดหวังให้บุตรประกอบอาชีพใดมากที่สุด
 1. ☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 2. ☐ พนักงาน / ลูกจ้างบริษัทห้างร้าน
 3. ☐ ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว
 4. ☐ เกษตรกรรม / ประมง
 5. ☐ รับจ้าง
 6. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ข้อมูลประกอบการพิจารณาค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อแต่ละระดับการศึกษา

Ω ม.4. - ค่าเทอม ค่าอุปกรณ์การเรียน และค่าใช้จ่ายส่วนตัว รวมขั้นต่ำปีละ 27,200 บาท
ใช้เวลาเรียนเป็นระยะเวลาประมาณ 3 ปี

Ω ปวช. - ค่าเทอม ค่าอุปกรณ์การเรียน และค่าใช้จ่ายส่วนตัว รวมขั้นต่ำปีละ 47,400 บาท
ใช้เวลาเรียนเป็นระยะเวลาประมาณ 3 ปี

- 16) ผู้ปกครองมีความสามารถในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาต่อตามที่คาดหวังอย่างไร
 1. ☐ ไม่มีเงินสนับสนุน
 2. ☐ มีเงินสนับสนุนบ้าง แต่ไม่ทั้งหมด
 3. ☐ สามารถกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่นได้
 4. ☐ สามารถสนับสนุนได้ทั้งหมด
 5. ☐ เหตุผลอื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- 17) หากไม่มีข้อจำกัดเรื่องเงินแล้ว ผู้ปกครองจะสนับสนุนการศึกษาต่อทางเลือกและสาขาใด
 1. ☐ ม.4 สายการเรียน (ถ้าระบุได้).....
 2. ☐ ปวช. สาขา (ถ้าระบุได้).....
 3. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 รายได้ ทรัพย์สิน และหนี้สินของครอบครัว

- 18) รายได้ประจำของครอบครัวประมาณเดือนละ.....บาท หรือ
ปีละประมาณ.....บาท (รวมรายได้ของคนทำงานแล้วทุกคนในครอบครัว)
- 19) รายได้เสริมของครอบครัวประมาณเดือนละบาท หรือ
ปีละประมาณ.....บาท (รวมโบนัส เงินช่วยเหลือ เงินโอน ทำงานนอกเวลา เป็นต้น)
- 20) มีบ้านเป็นของตนเอง (อาจอยู่ระหว่างเช่าซื้อหรือผ่อนชำระรายเดือนกับสถาบันการเงิน)
1. ☐ มี 2. ☐ ไม่มี
- 21) ถ้าผู้ปกครองมีความจำเป็นต้องใช้เงินฉุกเฉินเพื่อการศึกษาบุตร ท่านมีความสามารถในการกู้ยืม
เงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ในระบบ(ธนาคาร/สหกรณ์) อย่างไร
1. ☐ ไม่มีแหล่งให้กู้ (กู้นอกระบบ) 2. ☐ มีบ้างแต่ได้ไม่เท่าตามความต้องการ
3. ☐ หากู้ยืมได้ทั้งหมด 4. ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
- 22) ปัจจุบันครอบครัวมีหนี้สินหรือไม่
1. ☐ ไม่มี (ไม่ต้องระบุในตาราง) 2. ☐ มี (โปรดระบุจำนวนและแหล่งเงินกู้/เจ้าหนี้ใน
ตาราง เช่น กองทุนหมู่บ้าน นายทุน ญาติ สหกรณ์ออมทรัพย์ ธนาคารพาณิชย์ กยศ. เป็นต้น)

ประเภทหนี้สิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		จำนวนหนี้ ค้างชำระ (บาท)	แหล่งเงินกู้/เจ้าหนี้
1. ☐	เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย		
2. ☐	เงินกู้เพื่อซื้อยานพาหนะ		
3. ☐	เงินกู้เพื่อการศึกษา		
4. ☐	เงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพ		
5. ☐	เงินกู้นอกระบบเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวันหรือกิจกรรมอื่น ๆ		
6. ☐	อื่น ๆ ระบุ.....		
รวม			

- 23) ค่าใช้จ่ายการอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการของครัวเรือนคิดเฉลี่ยประมาณเดือนละบาท (ค่าใช้จ่ายนี้ไม่รวมการผ่อนชำระหนี้สิน และการออมทรัพย์ทุกประเภท เช่น การผ่อนบ้าน การส่งแชร์ เป็นต้น)
- 24) ทรัพย์สินที่ครอบครองของผู้ปกครองเป็นเจ้าของ (อาจอยู่ระหว่างผ่อนชำระ/จำนอง)
- 1) ☐ ที่ดินหรือที่นา จำนวน.....ไร่.....งาน มูลค่าปัจจุบัน.....บาท
 - 2) ☐ ที่ดินและบ้านอยู่อาศัย จำนวน.....ตร.วา มูลค่าปัจจุบัน.....บาท
 - 3) ☐ ยานพาหนะทุกประเภท ราคาซื้อรวมกันประมาณ.....บาท
 - 4) ☐ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านมี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. ☐ โทรทัศน์ 2. ☐ ตู้เย็น 3. ☐ หม้อหุงข้าว
 4. ☐ เตารีด 5. ☐ คอมพิวเตอร์ 6. ☐ เครื่องปรับอากาศ
 7. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
 รวมมูลค่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าทั้งหมดประมาณ.....บาท
 - 5) ☐ เงินสด ทองคำ เงินฝากธนาคาร หุ้น หรือพันธบัตรต่าง ๆ รวมกันมูลค่าประมาณ.....บาท

ส่วนที่ 3 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้(นอกห้องเรียน)ทั้งอดีตและปัจจุบันของบุตร

- 25) ผู้ปกครองสนับสนุนหรือส่งเสริมให้บุตรเรียนเพิ่มเติมหรือทำกิจกรรมต่อไปนี้หรือไม่
Ω เรียนกวดวิชา	1. ☐ ไม่เคย	2. ☐ เคย
Ω เรียนศิลปะเพิ่มเติมหรือการพาไปชมนิทรรศการงานศิลป์	1. ☐ ไม่เคย	2. ☐ เคย
Ω เรียนดนตรีหรือพาไปชมการแสดงดนตรี	1. ☐ ไม่เคย	2. ☐ เคย
Ω เรียนหรือฝึกกีฬาบางประเภท (ว่ายน้ำ เทควันโด เป็นต้น)	1. ☐ ไม่เคย	2. ☐ เคย
Ω เรียนพิเศษภาษาต่างประเทศ (อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น เป็นต้น)	1. ☐ ไม่เคย	2. ☐ เคย
- 26) ผู้ปกครองชอบอ่านหนังสือประเภทใดบ้าง (ตอบได้หลายข้อ)
1. ☐ ไม่อ่าน 2. ☐ หนังสือพิมพ์ 3. ☐ นิตยสาร/วารสาร
 4. ☐ เอกสารวิชาการ 5. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

27) การใช้เวลา(ผู้ปกครอง) อ่านหนังสือต่างๆ (ข้อ 26) ตอบทั้งแต่ละวันและแต่ละสัปดาห์อย่างไร

Ω 1 วัน 1. ☐ ไม่อ่าน 2. ☐ น้อยกว่า 1 ชม. 3. ☐ 1-2 ชม. 4. ☐ มากกว่า 2 ชม.

Ω 1 สัปดาห์ 1. ☐ ไม่อ่าน 2. ☐ 1-2 วัน 3. ☐ 3-4 วัน 4. ☐ เกือบทุกวัน

28) ผู้ปกครองให้เวลาเกี่ยวกับการเรียนแก่บุตร ตอบทั้งแต่ละวันและแต่ละสัปดาห์อย่างไร

Ω 1 วัน 1. ☐ ไม่เคย 2. ☐ น้อยกว่า 1 ชม. 3. ☐ 1-2 ชม. 4. ☐ มากกว่า 2 ชม.

Ω 1 สัปดาห์ 1. ☐ ไม่เคย 2. ☐ 1-2 วัน 3. ☐ 3-4 วัน 4. ☐ เกือบทุกวัน

ส่วนที่ 4 ทศนคติของผู้ปกครองต่อการศึกษานของบุตรสายอาชีวศึกษา

29) ผู้ปกครองมีทัศนคติอย่างไรในการส่งเสริมการศึกษาต่อของบุตรในสายอาชีวศึกษา

โปรดแสดงความคิดเห็นโดยกาเครื่องหมาย (/) ลงในช่องว่างที่ต้องการ

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นในการศึกษาต่อ				
		เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
1	การศึกษาต่ออาชีวศึกษามีความเหมาะสม กับความสามารถของบุตรตนมากกว่า ศึกษาต่อสายสามัญ					
2	การศึกษาต่ออาชีวศึกษาจะมีงานทำ มี รายได้ และมีงานทำแน่นอน					
3	การศึกษาต่ออาชีวศึกษาจะช่วยให้มีรายได้ และฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้น					
4	การศึกษาต่ออาชีวศึกษาจะช่วยให้มีฐานะ ทางสังคมสูงขึ้น					
5	ถ้าจำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาต่อของ บุตร ผู้ปกครองเต็มใจที่จะกู้ให้เรียน อาชีวศึกษา					

ส่วนที่ 5 ทศนคติ/ความต้องการให้รัฐส่งเสริมการศึกษาของเด็ก/เยาวชนยากจน

- 30) ถ้ารัฐต้องการ**ปฏิรูปการศึกษา**เพื่อเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาของเด็ก/เยาวชนยากจน ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอย่างไร

ประเด็นข้อคิดเห็น	ระดับความคิดเห็นเพื่อการปฏิรูปการศึกษา				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่ครัวเรือนมีรายได้น้อยกว่า 100,000 บาทต่อปี					
2.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าควรพิจารณาเฉพาะครอบครัวที่ไม่มีบ้าน และที่ดินทำกินเป็นของตนเอง					
3.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าควรพิจารณาครอบครัวที่มีภาระหนี้สินจำนวนมากและไม่สามารถกู้เงินในระบบได้					
4.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าทั้งหมด(ค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายส่วนตัว)เฉพาะกลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนสายอาชีวศึกษาในระดับ ปวช. เท่านั้น					
5.ให้ทุนเฉพาะนักเรียนที่มีความประพฤติดี และถ้าเรียนดีด้วยจะพิจารณาเป็นพิเศษ โดยโรงเรียนเป็นผู้รับรอง					
6.ผู้รับทุนการศึกษาต้องกลับมาทำงานในภูมิลำเนาเดิมของตน (จังหวัดบ้านเกิด)					
7.ผู้รับทุนการศึกษาระดับ ปวช. สามารถเลือกเรียนได้เฉพาะสาขาวิชาที่รัฐกำหนดหรือขาดแคลน					
8. โรงเรียนและอบต.ควรแต่งตั้งคณะกรรมการที่มีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดกรองนักเรียนยากจนให้ได้รับทุนและติดตามจนสำเร็จการศึกษา					
9. รัฐควรให้ทุนแบบให้เปล่ากระจายตามชนบทโดยพิจารณาจำนวนจากความหนาแน่นของคนยากจน					
10.รัฐต้องการให้มีจำนวนเด็ก/เยาวชนได้ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.1) เพิ่มมากกว่า ม.4 อย่างเร่งด่วน					

สมมติ ถ้ารัฐบาลมีนโยบายต้องการเพิ่มจำนวนให้เด็ก/เยาวชนยากจนได้ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.) โดยต้องการมอบทุนการศึกษาแบบทุนให้เปล่าทั้งหมดเฉพาะผู้ศึกษาต่อ ปวช. เท่านั้น ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอย่างไร ถ้ารัฐจะมอบทุนการศึกษาแก่เยาวชนในครอบครัวยากจนขณะที่กำลังศึกษาอยู่ ม.3 เพื่อให้มีโอกาสได้ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา ซึ่งมีลักษณะการให้ทุน 2 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 สำหรับผู้ศึกษาต่อ ปวช. ที่มีฐานะยากจน

รับสมัครนักเรียนทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความประสงค์จะเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) ทุกสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาของรัฐในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง เมื่อผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการจังหวัด จะต้องเรียนในสถาบันการศึกษาของรัฐและได้รับทุนให้เปล่าในระดับ ปวช. เป็นค่าครองชีพ 26,400 บาท/ปี (เดือนละ 2,200 บาท)

แบบที่ 2 สำหรับผู้ศึกษาต่อ ปวช. – ปวส. ที่มีผลการเรียนดี (เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00)

รับสมัครนักเรียนทั้งผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความประสงค์จะเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) ทุกสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาของรัฐในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง เมื่อผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการจังหวัด จะเรียนในระดับ ปวช. ในสถาบันการศึกษาของรัฐและได้รับทุนให้เปล่าเป็นค่าครองชีพ 26,400 บาท/ปี และเมื่อเรียนระดับ ปวส. จะได้รับทุนให้เปล่าทั้งหมดในระดับ ปวส. เป็นค่าครองชีพ 36,000 บาท/ปี

31) ทุนการศึกษาในรูปแบบใหม่ทั้งแบบที่ 1 และแบบที่ 2 ตามที่กล่าวมานั้น ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอย่างไรต่อมาตรการแต่ละแบบดังนี้

Ω แบบที่ 1 1. ☐ เห็นด้วย 2. ☐ ไม่ค่อยเห็นด้วย

เพราะ.....

Ω แบบที่ 2 1. ☐ เห็นด้วย 2. ☐ ไม่ค่อยเห็นด้วย

เพราะ.....

32) หากนโยบายเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาแก่เด็กยากจนเกิดขึ้นจริง ผู้ปกครองมีความสนใจที่จะสนับสนุนให้บุตรได้ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา(ปวช.) โดยสมัครขอรับการพิจารณาทุนดังกล่าว

1. ☐ ไม่สนใจ 2. ☐ สนใจ

- 33) ผู้ปกครองคิดว่าบุตรของท่านสมควรที่จะได้รับการคัดเลือกหรือไม่ เพราะอะไร โปรดอธิบาย
1. ☐ ไม่สมควรได้รับคัดเลือก เพราะไม่ต้องการหรือไม่ยากจน
 2. ☐ สมควร เพราะ
-

ส่วนที่ 6 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน/นักศึกษา (นักเรียน/นักศึกษาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม)

- 34) นักเรียน/นักศึกษาชื่อ.....นามสกุล.....
- 35) นักเรียน/นักศึกษาเป็นบุตรคนที่..... เพศ 1. ☐ ชาย 2. ☐ หญิง
- 36) อายุปี
- 37) โรงเรียน/วิทยาลัย.....
- 38) เกรดเฉลี่ยสะสม (GPA)(ตั้งแต่ ม.1-3 หรือ ปวช. 1 ภาคเรียนที่ 1 - ปัจจุบัน)
- 39) ในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา นักเรียน/นักศึกษาเคยได้รับทุนการศึกษาจากรัฐหรือเอกชนหรือไม่
1. ☐ ไม่เคย
 2. ☐ เคย จำนวนเงิน.....บาท
- 40) จำนวนนักเรียน/นักศึกษาในห้องเรียนมีทั้งหมดจำนวน.....คน
- คาดว่าจะศึกษาต่อ.....คน หรือคิดเป็นร้อยละ.....
- 41) ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการศึกษาที่นักเรียน/นักศึกษาคาดว่าจะศึกษาต่อ(ในหรือต่างจังหวัด) มีระยะทางประมาณ.....กิโลเมตร
- 42) สาขาวิชาที่นักเรียนชอบหรือตั้งใจจะประกอบอาชีพ(อนาคต)จะเลือกศึกษาต่อระดับ
- ☐ 1. ปวช. ประเภทวิชา ☐ เกษตรกรรม/ประมง ☐ บริหารธุรกิจ ☐ คหกรรม
- ☐ อุตสาหกรรม ☐ ศิลปกรรม ☐ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว
- (ถ้าระบุได้ โปรดระบุสาขา).....
- ☐ 2. ม.4 สาย ☐ วิทยาศาสตร์ ☐ ศิลปคำนวณ ☐ ศิลปภาษา
- ต้องการเรียนเพื่อประกอบอาชีพ.....(โปรดระบุ)
- 43) อาชีพที่นักเรียนคาดหวังจะเป็นในอนาคต
1. ☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 2. ☐ พนักงาน / ลูกจ้างบริษัทห้างร้าน
 3. ☐ ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว
 4. ☐ เกษตรกรรม / ประมง
 5. ☐ รับจ้าง
 6. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

44) นักเรียน/นักศึกษามีความคิดเห็นหรือทัศนคติในการศึกษาต่อสายอาชีพศึกษา อย่างไร (ตอบเฉพาะผู้ที่ต้องการศึกษาต่อสายอาชีพศึกษาเท่านั้น)

โปรดแสดงความคิดเห็นต่อข้อความต่าง ๆ โดยกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ต้องการ

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นในการศึกษาต่อ				
		เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
1	เชื่อว่าตนมีความสามารถ ทักษะและ สติปัญญาเหมาะสมที่จะเรียน					
2	ต้องการศึกษาต่อเพราะมั่นใจว่าสอบได้และ เรียนจบอย่างแน่นอน					
3	ตัดสินใจตามเพื่อนและครอบครัว					
4	ศึกษาต่อเพื่อประกอบอาชีพที่ชอบหรือ สนใจ					
5	ศึกษาต่อเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียน ระดับสูงหรือจบปริญญาตรีได้					
6	ต้องการมีงานทำระหว่างเรียนสามารถหา เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้					
7	มั่นใจว่าเรียนจบมีโอกาสดังงานทำมาก					
8	ต้องการความก้าวหน้า ความมั่นคง และ รายได้ที่สูงขึ้นในอนาคต					
9	ต้องการวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อสร้าง ความภูมิใจให้ตนเองและครอบครัว					
10	ต้องการศึกษาต่อเพราะคิดว่าพ่อแม่มี ความสามารถที่จะสนับสนุนได้เนื่องจากมี ค่าใช้จ่ายไม่สูงมาก					

**ภาคผนวก ข : แบบสอบถามต้นทุนทางการศึกษาและความคาดหวังในการเรียน
สายอาชีวศึกษา**

คำชี้แจง กรุณานำแบบสอบถามนี้ให้ผู้ปกครองตอบในส่วนที่ 1-5 และนักเรียนตอบในส่วนที่ 6

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ผลตอบแทนการศึกษา คุณภาพชีวิตการทำงาน และนโยบายอาชีวศึกษาทางเลือกสำหรับครัวเรือนยากจน” ซึ่งได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ข้อมูลของผู้ปกครองจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ การเปิดเผยข้อมูลจะเป็นภาพรวมของการศึกษาเท่านั้น ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ. โอกาสนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับนักเรียน/นักศึกษาในฐานะ ☐ พ่อ ☐ แม่ ☐ ผู้ปกครอง

เบอร์โทรศัพท์บ้านหรือมือถือ(ตนหรือเพื่อนบ้าน)ที่สามารถติดต่อได้.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของหัวหน้าครอบครัวและครอบครัว(ผู้ปกครอง)

- 1) เพศของหัวหน้าครอบครัว

1. ☐ ชาย
2. ☐ หญิง
- 2) อายุของหัวหน้าครอบครัว.....ปี
- 3) สถานภาพสมรสของหัวหน้าครอบครัว

1. ☐ โสด

2. ☐ สมรส

3. ☐ แยกกันอยู่

4. ☐ หม้าย

5. ☐ หย่า

6. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- 4) ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครอบครัว

1. ☐ ประถมศึกษา

2. ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น

3. ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย

4. ☐ ปวช.

5. ☐ ปวส.หรืออนุปริญญา

6. ☐ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
- 5) ระดับการศึกษาสูงสุดของคู่สมรส

1. ☐ ประถมศึกษา

2. ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น

3. ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย

4. ☐ ปวช.

5. ☐ ปวส.หรืออนุปริญญา

6. ☐ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
- 6) อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว

1. ☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ

2. ☐ พนักงาน / ลูกจ้างบริษัทห้างร้าน

3. ☐ ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว

4. ☐ เกษตรกรรม / ประมง

5. ☐ รับจ้าง

6. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- 7) อาชีพหลักของคู่สมรส

1. ☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ

2. ☐ พนักงาน / ลูกจ้างบริษัทห้างร้าน

3. ☐ ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว

4. ☐ เกษตรกรรม / ประมง

5. ☐ รับจ้าง

6. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

- 14) จำนวนสมาชิกของครอบครัว.....คน
- 15) จำนวนผู้มีรายได้ของครอบครัว.....คน
- 16) จำนวนบุตรทั้งหมด.....คน
- 17) หลังจาก**บุตรคนนี้**เรียนจบ ปวช.3 แล้ว ผู้ปกครองคาดหวังจะให้ทำงานหรือศึกษาต่อ
(โปรดเลือกเพียง 1 ข้อ ถ้าศึกษาต่อต้องระบุด้วยว่า ม.4 หรือ ปวช. สาขาอะไร และเหตุผล)
1. ☐ ทำงานหรือช่วยงานที่บ้าน เพราะ.....
 2. ☐ ศึกษาต่อ
 - ☐ ปริญญาตรี
 - ☐ ปวส. สาขา.....เพราะ.....
 3. ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....เพราะ.....
- 15) เมื่อ**บุตรคนนี้**จบการศึกษา ผู้ปกครองคาดหวังให้บุตรประกอบอาชีพใดมากที่สุด
1. ☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 2. ☐ พนักงาน / ลูกจ้างบริษัทห้างร้าน
 3. ☐ ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว
 4. ☐ เกษตรกรรม / ประมง
 5. ☐ รับจ้าง
 6. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ข้อมูลประกอบการพิจารณาค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อแต่ละระดับการศึกษา

Ω ปวส. - ค่าเทอม ค่าอุปกรณ์การเรียน และค่าใช้จ่ายส่วนตัว รวมขั้นต่ำปีละ 50,000 บาท
ใช้เวลาเรียนเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี

Ω ปริญญาตรี - ค่าเทอม ค่าอุปกรณ์การเรียน และค่าใช้จ่ายส่วนตัว รวมขั้นต่ำปีละ 90,000 บาท ใช้เวลาเรียนเป็นระยะเวลาประมาณ 4 ปี

- 16) ผู้ปกครองมีความสามารถในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาต่อตามที่คาดหวังอย่างไร
1. ☐ ไม่มีเงินสนับสนุน
 2. ☐ มีเงินสนับสนุนบ้าง แต่ไม่ทั้งหมด
 3. ☐ สามารถกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่นได้
 4. ☐ สามารถสนับสนุนได้ทั้งหมด
 5. ☐ เหตุผลอื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- 17) หากไม่มีข้อจำกัดเรื่องเงินแล้ว ผู้ปกครองจะสนับสนุนการศึกษาต่อทางเลือกและสาขาใด
1. ☐ ปวส. สาขา (ถ้าระบุได้).....
 2. ☐ ปริญญาตรี สาขา (ถ้าระบุได้).....
 3. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 รายได้ ทรัพย์สิน และหนี้สินของครอบครัว

- 18) รายได้ประจำของครอบครัวประมาณเดือนละ.....บาท หรือ
ปีละประมาณ.....บาท (รวมรายได้ของคนทำงานแล้วทุกคนในครอบครัว)
- 19) รายได้เสริมของครอบครัวประมาณเดือนละบาท หรือ
ปีละประมาณ.....บาท (รวมโบนัส เงินช่วยเหลือ เงินโอน ทำงานนอกเวลา เป็นต้น)
- 20) มีบ้านเป็นของตนเอง (อาจอยู่ระหว่างเช่าซื้อหรือผ่อนชำระรายเดือนกับสถาบันการเงิน)
1. ☐ มี 2. ☐ ไม่มี
- 21) ถ้าผู้ปกครองมีความจำเป็นต้องใช้เงินฉุกเฉินเพื่อการศึกษาบุตร ท่านมีความสามารถในการกู้ยืม
เงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ในระบบ(ธนาคาร/สหกรณ์) อย่างไร
1. ☐ ไม่มีแหล่งให้กู้ (กู้นอกระบบ) 2. ☐ มีบ้างแต่ได้ไม่เท่าตามความต้องการ
3. ☐ หากู้ยืมได้ทั้งหมด 4. ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
- 22) ปัจจุบันครอบครัวมีหนี้สินหรือไม่
1. ☐ ไม่มี (ไม่ต้องระบุในตาราง) 2. ☐ มี (โปรดระบุจำนวนและแหล่งเงินกู้/เจ้าหนี้ใน
ตาราง เช่น กองทุนหมู่บ้าน นายทุน ญาติ สหกรณ์ออมทรัพย์ ธนาคารพาณิชย์ กยศ. เป็นต้น)

ประเภทหนี้สิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		จำนวนหนี้ ค้างชำระ (บาท)	แหล่งเงินกู้/เจ้าหนี้
1. ☐	เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย		
2. ☐	เงินกู้เพื่อซื้อยานพาหนะ		
3. ☐	เงินกู้เพื่อการศึกษา		
4. ☐	เงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพ		
5. ☐	เงินกู้นอกระบบเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวันหรือกิจกรรมอื่น ๆ		
6. ☐	อื่น ๆ ระบุ.....		
รวม			

- 23) ค่าใช้จ่ายการอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการของครัวเรือนคิดเฉลี่ยประมาณเดือนละบาท (ค่าใช้จ่ายนี้ไม่รวมการผ่อนชำระหนี้สิน และการออมทรัพย์ทุกประเภท เช่น การผ่อนบ้าน การส่งแชร์ เป็นต้น)
- 24) ทรัพย์สินที่ครอบครองของผู้ปกครองเป็นเจ้าของ (อาจอยู่ระหว่างผ่อนชำระ/จำนอง)
- 1) ☐ ที่ดินหรือที่นา จำนวน.....ไร่.....งาน มูลค่าปัจจุบัน.....บาท
 - 2) ☐ ที่ดินและบ้านอยู่อาศัย จำนวน.....ตร.วา มูลค่าปัจจุบัน.....บาท
 - 3) ☐ ยานพาหนะทุกประเภท ราคาซื้อรวมกันประมาณ.....บาท
 - 4) ☐ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านมี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. ☐ โทรทัศน์ 2. ☐ ตู้เย็น 3. ☐ หม้อหุงข้าว
 4. ☐ เตารีด 5. ☐ คอมพิวเตอร์ 6. ☐ เครื่องปรับอากาศ
 7. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
 รวมมูลค่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าทั้งหมดประมาณ.....บาท
 - 5) ☐ เงินสด ทองคำ เงินฝากธนาคาร หุ้น หรือพันธบัตรต่าง ๆ รวมกันมูลค่าประมาณ.....บาท

ส่วนที่ 3 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้(นอกห้องเรียน)ทั้งอดีตและปัจจุบันของบุตร

- 25) ผู้ปกครองสนับสนุนหรือส่งเสริมให้บุตรเรียนเพิ่มเติมหรือทำกิจกรรมต่อไปนี้หรือไม่
Ω เรียนกวดวิชา	1. ☐ ไม่เคย	2. ☐ เคย
Ω เรียนศิลปะเพิ่มเติมหรือการพาไปชมนิทรรศการงานศิลป์	1. ☐ ไม่เคย	2. ☐ เคย
Ω เรียนดนตรีหรือพาไปชมการแสดงดนตรี	1. ☐ ไม่เคย	2. ☐ เคย
Ω เรียนหรือฝึกกีฬาบางประเภท (ว่ายน้ำ เทควันโด เป็นต้น)	1. ☐ ไม่เคย	2. ☐ เคย
Ω เรียนพิเศษภาษาต่างประเทศ (อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น เป็นต้น)	1. ☐ ไม่เคย	2. ☐ เคย
- 26) ผู้ปกครองชอบอ่านหนังสือประเภทใดบ้าง (ตอบได้หลายข้อ)
1. ☐ ไม่อ่าน 2. ☐ หนังสือพิมพ์ 3. ☐ นิตยสาร/วารสาร
 4. ☐ เอกสารวิชาการ 5. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

27) การใช้เวลา(ผู้ปกครอง) อ่านหนังสือต่างๆ (ข้อ 26) ตอบทั้งแต่ละวันและแต่ละสัปดาห์อย่างไร

Ω 1 วัน 1. ☐ ไม่อ่าน 2. ☐ น้อยกว่า 1 ชม. 3. ☐ 1-2 ชม. 4. ☐ มากกว่า 2 ชม.

Ω 1 สัปดาห์ 1. ☐ ไม่อ่าน 2. ☐ 1-2 วัน 3. ☐ 3-4 วัน 4. ☐ เกือบทุกวัน

28) ผู้ปกครองให้เวลาเกี่ยวกับการเรียนแก่บุตร ตอบทั้งแต่ละวันและแต่ละสัปดาห์อย่างไร

Ω 1 วัน 1. ☐ ไม่เคย 2. ☐ น้อยกว่า 1 ชม. 3. ☐ 1-2 ชม. 4. ☐ มากกว่า 2 ชม.

Ω 1 สัปดาห์ 1. ☐ ไม่เคย 2. ☐ 1-2 วัน 3. ☐ 3-4 วัน 4. ☐ เกือบทุกวัน

ส่วนที่ 4 ทศนคติ/ความต้องการให้รัฐส่งเสริมการศึกษาของเด็ก/เยาวชนยากจน

29) ถ้ารัฐต้องการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาของเด็ก/เยาวชนยากจน

ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอย่างไร

ประเด็นข้อคิดเห็น	ระดับความคิดเห็นเพื่อการปฏิรูปการศึกษา				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่ครัวเรือนมีรายได้ไม่น้อยกว่า 100,000 บาทต่อปี					
2.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าควรพิจารณาเฉพาะครอบครัวที่ไม่มีบ้าน และที่ดินทำกินเป็นของตนเอง					
3.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าควรพิจารณาครอบครัวที่มีภาระหนี้สินจำนวนมากและไม่สามารถกู้เงินในระบบได้					
4.การให้ทุนการศึกษาแบบให้เปล่าทั้งหมด(ค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายส่วนตัว)เฉพาะกลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนสายอาชีวศึกษาในระดับ ปวส. ซึ่งต้องมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 2 ปีในสถานประกอบการ					
5.ให้ทุนเฉพาะนักเรียนที่มีความประพฤติดี และมีความทักษะเชี่ยวชาญในการทำงานจะพิจารณาเป็นพิเศษ โดยสถานประกอบการเป็นผู้รับรอง					
6.ผู้รับทุนการศึกษาต้องกลับมาทำงานในภูมิลำเนาเดิมของตน (จังหวัดบ้านเกิด)					

ประเด็นข้อคิดเห็น	ระดับความคิดเห็นเพื่อการปฏิรูปการศึกษา				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
7. ผู้รับทุนการศึกษาระดับ ปวส. สามารถเลือกเรียนได้ทุกสาขาที่ตนถนัด					
8. โรงเรียนและอบต.แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองนักเรียนยากจนและติดตามจนเรียนสำเร็จ					
9. รัฐควรให้ทุนแบบให้เปล่ากระจายตามชนบทโดยพิจารณาจำนวนจากความหนาแน่นของคนยากจน					
10. รัฐต้องการให้มีจำนวนเด็ก/เยาวชนได้ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาเพิ่มมากกว่าปริญญาตรีอย่างเร่งด่วน					

สมมติ ถ้ารัฐบาลมีนโยบายต้องการเพิ่มจำนวนให้เด็ก/เยาวชนยากจนได้ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวช.) โดยต้องการมอบทุนการศึกษาแบบทุนให้เปล่าทั้งหมดเฉพาะผู้ศึกษาต่อ ปวช. เท่านั้น ผู้ปกครองมีความคิดเห็นอย่างไร ถ้ารัฐจะมอบทุนการศึกษาแก่เยาวชนในครอบครัวยากจนหลังสำเร็จการศึกษาและมีประสบการณ์ทำงาน เพื่อให้มีโอกาสได้ศึกษาต่อ ปวส. ดังนี้

ทุน สำหรับผู้ศึกษาต่อ ปวส. ที่มีฐานะยากจน

รับสมัครผู้สำเร็จการศึกษา ปวช. และมีประสบการณ์ทำงานไม่ต่ำกว่า 2 ปี ในสถานประกอบการโดยมีใบรับรองการผ่านงาน โดยมีความประสงค์จะเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวส.) ทุกสาขาวิชาในสถาบันการศึกษาของรัฐในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง เมื่อผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการจังหวัดจะได้รับทุนให้เปล่าทั้งหมดในระดับ ปวส. เป็นค่าครองชีพ 36,000 บาท/ปี

30) หากนโยบายเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาแก่เด็กยากจนเกิดขึ้นจริง ผู้ปกครองมีความสนใจที่จะสนับสนุนให้บุตรได้ศึกษาต่อสายอาชีวศึกษา (ปวส.) โดยสมัครขอรับการพิจารณาทุนดังกล่าว

1. ☐ ไม่สนใจ

2. ☐ สนใจ

ส่วนที่ 5 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน/นักศึกษา (นักศึกษาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม)

- 31) นักศึกษาชื่อ.....นามสกุล.....
- 32) นักเรียน/นักศึกษาเป็นบุตรคนที่..... เพศ 1. ☐ ชาย 2. ☐ หญิง
- 33) อายุปี
- 34) วิทยาลัย.....
- 35) เกรดเฉลี่ยสะสม (GPA)(ปวช.1-ปัจจุบัน)
- 36) จำนวนนักเรียน/นักศึกษาในสาขามีทั้งหมดจำนวน.....คน
 คาดว่าจะศึกษาต่อ.....คน หรือคิดเป็นร้อยละ.....
 คาดว่าจะทำงาน.....คน หรือคิดเป็นร้อยละ.....
- 37) ระยะทางจากบ้านถึงสถาบันการศึกษาที่นักเรียน/นักศึกษาคาดว่าจะศึกษาต่อ(ในหรือต่างจังหวัด) มีระยะทางประมาณ.....กิโลเมตร
- 38) สาขาวิชาที่นักเรียน/นักศึกษาชอบหรือตั้งใจจะประกอบอาชีพ(อนาคต)จะเลือกศึกษาต่อหรือไม่
☐ 1. ไม่ศึกษาต่อ
☐ 2. ปวส. ประเภทวิชา ☐ เกษตรกรรม/ประมง ☐ บริหารธุรกิจ ☐ คหกรรม
☐ อุตสาหกรรม ☐ ศิลปกรรม ☐ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว
 (ถ้าระบุได้ โปรดระบุสาขา).....
☐ 3. ปริญญาตรี ประเภทสาขา ☐ วิทยาศาสตร์ ☐ สังคมศาสตร์
 (ถ้าระบุได้ โปรดระบุสาขา).....

ส่วนที่ 6 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในช่วงที่เรียน ปวช. 1-3 (นักศึกษาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม)

- 39) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวระหว่างการเรียน ปวช. ที่จ่ายจริง (ให้เลือกตอบช่องใดช่องหนึ่งระหว่าง ค่าใช้จ่ายบาทต่อเทอม/บาทต่อเดือน/บาทต่อปี ตามรายการที่เกิดขึ้นจริง ถ้าไม่มีให้ใส่ -)

ประเภทค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่าย ต่อวัน	ค่าใช้จ่าย ต่อเดือน	ค่าใช้จ่าย ต่อปี	ค่าใช้จ่าย ต่อเทอม
1. ค่าธรรมเนียมการศึกษา (จ่ายจริง)				
2. ค่าหนังสือ ตำราเรียน และค่าถ่ายเอกสารการ เรียน				

ประเภทค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่าย ต่อวัน	ค่าใช้จ่าย ต่อเดือน	ค่าใช้จ่าย ต่อปี	ค่าใช้จ่าย ต่อเทอม
4. ค่ากิจกรรมนักศึกษา				
5. ค่าใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อน (ค่าหนังสือพิมพ์ ฟังเพลง สังสรรค์กับเพื่อน เล่นเกม ฯลฯ)				
6. ค่าที่พัก (เฉพาะผู้ที่ต้องเสียค่าที่พัก)				
7. ค่าเดินทางไป-กลับบ้านและ สถาบันการศึกษา (ค่ารถโดยสาร/ค่าน้ำมัน)				
8. ค่าอาหาร (ขนม) และเครื่องดื่ม				
9. ค่าชุดนักศึกษา กระเป๋า รองเท้า ฯลฯ				
10. อื่น ๆ ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ระบุ (.....)				

30) นักศึกษาทำงานพิเศษระหว่างเรียนหรือไม่

1. ☐ ไม่ทำงาน 2. ☐ ทำงาน มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ.....บาท

ส่วนที่ 7 ความคาดหวังในการเรียนสายอาชีวศึกษา (นักศึกษาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม)

40) อาชีพที่คาดหวังหลังจบการศึกษา ปวช. (ถ้าไม่ได้ศึกษาต่อ)

1. ☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ 2. ☐ พนักงาน / ลูกจ้างบริษัทห้างร้าน
3. ☐ ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว 4. ☐ เกษตรกรรม / ประมง
5. ☐ รับจ้าง 6. ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

41) รายได้ที่คาดหวังหลังจบการศึกษา ปวช. (ถ้าไม่ได้ศึกษาต่อ).....บาท/เดือน

42) ชื่อบริษัท/สถานประกอบการที่ต้องการสมัครทำงาน ได้แก่ (โปรดระบุ ถ้ามี)

- 1).....
2).....

43) นักเรียน/นักศึกษามีความคิดเห็นหรือคาดหวังอย่างไรก่อนตัดสินใจเรียนในสายอาชีพศึกษา

โปรดแสดงความคิดเห็นต่อข้อความต่าง ๆ โดยกาเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ต้องการ

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นในการศึกษาต่อ				
		เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
1	เชื่อว่าตนมีความสามารถ ทักษะและ สติปัญญาเหมาะสมที่จะเรียน					
2	มั่นใจว่าสอบได้และเรียนจบอย่างแน่นอน					
3	ตัดสินใจตามเพื่อนและครอบครัว					
4	ประกอบอาชีพที่ชอบหรือสนใจ					
5	เป็นพื้นฐานในการเรียนระดับสูงหรือจบ ปริญญาตรีได้					
6	ต้องการมีงานทำระหว่างเรียนสามารถหา เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้					
7	มีโอกาสได้งานทำและมีอาชีพ					
8	ต้องการความก้าวหน้า ความมั่นคง และ รายได้ที่สูงขึ้นในอนาคต					
9	ต้องการวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อสร้าง ความภูมิใจให้ตนเองและครอบครัว					
10	ต้องการมีกิจการเป็นของตนเอง					

ภาคผนวก ค : แบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตการทำงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับภูมิหลัง

1. ชื่อ-นามสกุล
2. อายุ
3. สถานภาพครอบครัวทางสังคมและเศรษฐกิจ (จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ อาชีพ สถานภาพสมรส และการศึกษาของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง (ตอนเด็กหรือเรียนหนังสือ))
4. ประวัติการศึกษา (โรงเรียน สายการเรียน)
5. บทบาทของพ่อแม่ในการสนับสนุนการเรียน
6. ผลการเรียน ทักษะ ความถนัด ความชอบหรือความฝันในอาชีพตอนเด็ก ๆ
7. ประวัติการทำงานหลังสำเร็จการศึกษา (จนถึงอาชีพปัจจุบัน)

คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจเรียน ชีวิตขณะเรียน และคุณภาพชีวิตการทำงาน การตัดสินใจเรียน

1. ข้อมูล เหตุผล และปัจจัยที่มีส่วนในการตัดสินใจในการเลือกการเรียนสายอาชีวศึกษา

ชีวิตขณะเรียน

2. ประสบการณ์ ความประทับใจ หรือความทรงจำในช่วงชีวิตวัยเรียน(อาชีวศึกษา)เกี่ยวกับสถาบันการศึกษา อาจารย์ เพื่อน การเรียนการสอน และการฝึกงาน
3. ทักษะ วิชา หรือความสามารถที่ได้รับจากการเรียนอาชีวศึกษาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำงานมากที่สุด
4. เหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่มีผลต่อความเสี่ยงที่จะไม่สำเร็จการศึกษา
5. ความคาดหวังก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา (อาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน สภาพแวดล้อม)
6. เหตุการณ์หรือสิ่งที่ต้องการแก้ไขช่วงวัยเรียน

คุณภาพชีวิตการทำงาน

7. ความคิดเห็นและความพึงพอใจที่มีต่อการทำงานหลังสำเร็จการศึกษาในประเด็นต่อไปนี้
 - 1) ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอตามมาตรฐานที่สังคมกำหนด
 - รายได้เพียงพอกับรายจ่าย โบนัส เงินเดือน ค่าล่วงเวลา สวัสดิการ (ชุดทำงาน ค่ารักษาพยาบาล ฯลฯ)
 - ภาระการผ่อนชำระหนี้ ระดับเงินออมในครัวเรือน

- 2) สถานที่ทำงานปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
 - ระดับความเสี่ยงที่เกิดจากการทำงานหรือจุดอันตราย
 - สภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานที่ไม่เอื้อต่อการทำงานและสุขภาพ (ความร้อน ความเย็น เสียง ฝุ่น แสงของหนัก ที่คับแคบ ฯลฯ)
- 3) โอกาสพัฒนาความสามารถตนเองเต็มที่ได้อาศัยความรู้ที่ได้เรียนตลอดจนทักษะใหม่ ๆ
 - การดูงาน ฝึกอบรมหรือพัฒนาทักษะอื่น ๆ ของตนเอง
 - ความคิดที่จะเปลี่ยนงาน
- 4) มีความก้าวหน้าและมั่นคงในหน้าที่การงาน การเลื่อนตำแหน่ง และหลักประกันความมั่นคง
 - โอกาสได้แสดงความสามารถหรือความคิดเห็น โอกาสก้าวหน้า (เลื่อนตำแหน่ง) โอกาสในการให้ออกจากงาน ความคาดหวังในตำแหน่งหรือสายงานในอนาคต
 - หลักประกันความมั่นคง (กองทุนเลี้ยงชีพ เงินช่วยเหลือต่าง ๆ ช่องทางร้องทุกข์ ฯลฯ)
- 5) ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ากับองค์กรหรือสังคม
 - กิจกรรมที่ทำตามหน้าที่พลเมืองไทย (เลือกตั้งครั้งล่าสุด)
 - การบริจาคเงิน สิ่งของในโอกาสต่าง ๆ
 - ฐานะตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับคนในชุมชน (ประเมินตามความคิดของผู้ให้ข้อมูล)
- 6) ข้อบังคับกฎระเบียบการปฏิบัติงาน เคารพต่อปัจเจกบุคคล และให้รางวัลอย่างยุติธรรม
 - วิธีการเลื่อนขั้นหรือขึ้นเงินเดือน (เหมาะสม การยอมรับ)
 - ลักษณะการเจรจาต่อรองระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง
 - กำหนดวันหยุด เวลาพักผ่อนระหว่างทำงาน
- 7) ความสมดุลในการใช้ชีวิตการทำงานและชีวิตด้านอื่น ๆ เช่น ครอบครัว ตนเอง และสังคม
 - โอกาสในการสังสรรค์กับเพื่อนร่วมงานและเพื่อนเก่า
 - เวลาอยู่กับครอบครัวและทำกิจกรรมร่วมกัน
 - กิจกรรมนันทนาการ การออกกำลังกาย การท่องเที่ยว
- 8) กิจกรรมของหน่วยงานมีความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อสังคม
 - การร่วมกิจกรรมหรือทำประโยชน์ให้กับชุมชนหรือสังคมของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะ

9. ความคิดเห็นในการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานของผู้เรียนสายอาชีวศึกษา
10. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ทุนแบบให้เปล่าแก่คนยากจนเพื่อเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาและรูปแบบการคัดกรองคนยากจนในพื้นที่